

P005094

België-Belgique
P.B.
9820 MERELBEKE 1
3/7186

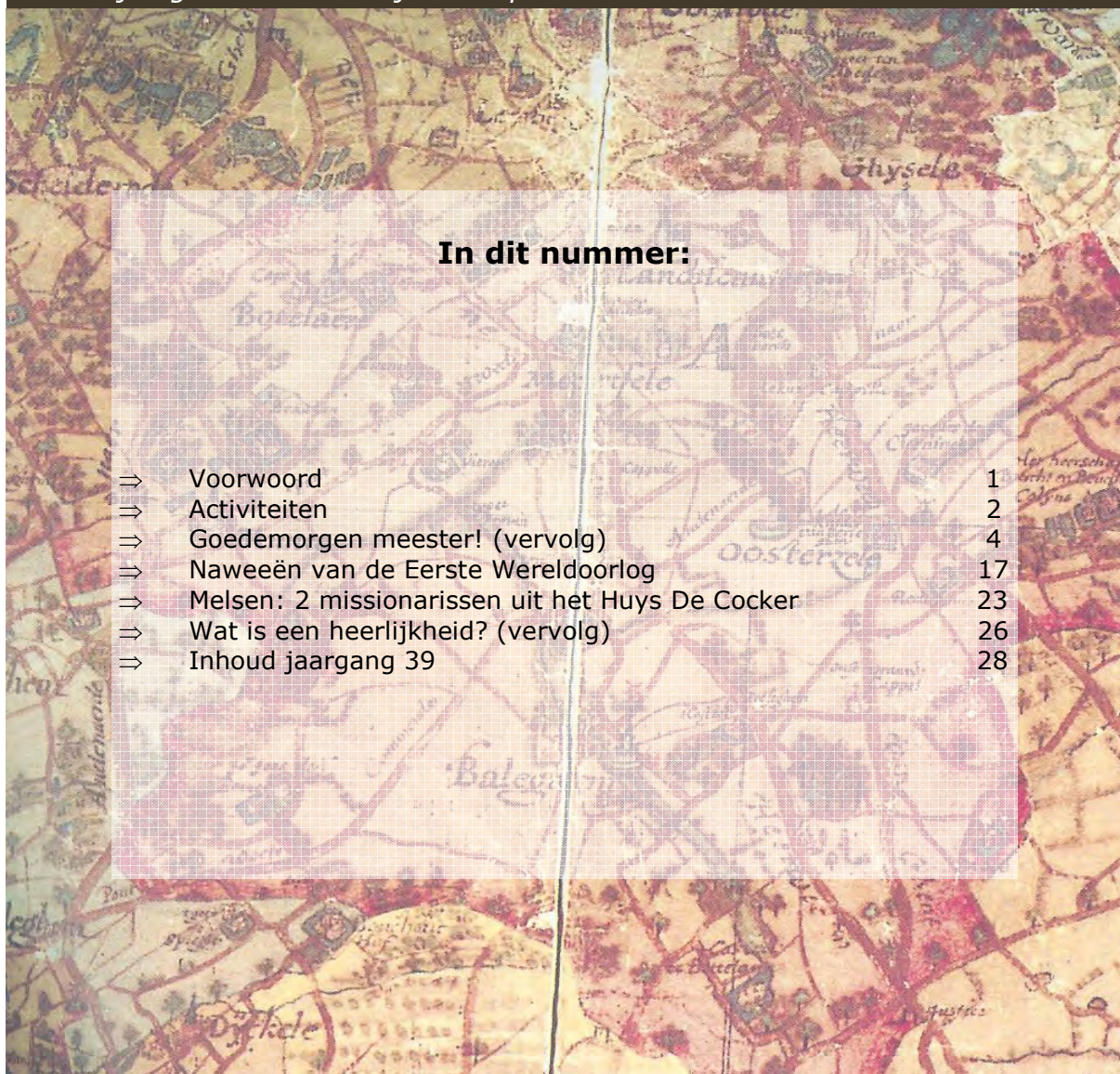

Driemaandelijks contacttijdschrift

Jaargang 40 nummer 157

Maart 2012

Verschijningsdata: maart - juni - september - december

In dit nummer:

⇒ Voorwoord	1
⇒ Activiteiten	2
⇒ Goedemorgen meester! (vervolg)	4
⇒ Naweeën van de Eerste Wereldoorlog	17
⇒ Melsen: 2 missionarissen uit het Huys De Cocker	23
⇒ Wat is een heerlijkheid? (vervolg)	26
⇒ Inhoud jaargang 39	28

Verantwoordelijke uitgever: F. Verhoozele, Rollebaan, 101, 9860 Moortsele
Afgiftekantoor: 9820 Merelbeke 1

HEEMKUNDIG GENOOTSCHAP LAND VAN RODE *Gesticht 7 juni 1968*

Stelt zich tot doel:

- het bevorderen en beoefenen van de heemkunde in al haar facetten en het aanmoedigen;
- helpen uitgeven en verspreiden van studiën betreffende alle gemeenten die tot het "Land van Rode" worden gerekend;
- Driemaandelijks tijdschrift en periodiek een themaboek over onderwerpen uit het "Land van Rode";
- Het organiseren van uitstappen, bezoeken, info-avonden e.d. voor leden en niet-leden;
- Verzamelen van alle documentatie betreffende het "Land van Rode" en het openhouden van een documentatiecentrum in het Erfgoedhuis te Moortsele.

Raad van Beheer:

Ere-voorzitter : Gerard WAEYTENS (+) *Stichter*
Ere-secretaris : Oscar VAN WITTENBERGHE (+) *Medestichter*
Voorzitter : Lucien DE SMET
Secretaris/penningmeester : Françoise VERHOOSELE
Bestuursleden : Werner CALLEBOUT, Lieve DE COCKER, Danny DE LOBELLE

Ruildienst/zoekdienst

Lucien De Smet, Sportlaan, 83, 9880 Aalter. Tel: 09/374.31.27

Verantwoordelijke uitgever

Françoise Verhoosele, Rollebaan, 101, 9860 Moortsele. Tel: 09/362.69.95 –
Email: secretaris@landvanrode.be

Redactieraad:

Lucien De Smet, Françoise Verhoosele

Teksten

Indien niet bestemd voor commerciële doeleinden, mogen teksten of fragmenten van teksten uit het tijdschrift van het Heemkundig Genootschap Land van Rode worden overgenomen mits correcte vermelding van de bron. Indien bedoelde teksten of fragmenten van teksten moeten dienen of bestemd zijn voor commerciële of promotionele doeleinden dan mogen die pas worden aangewend na vooraf een schriftelijke toelating van de voorzitter van het Heemkundig Genootschap Land van Rode te hebben gevraagd en gekregen. Ook in dit geval dient de bron op een correcte manier te worden weergegeven.

Toezending kopij Françoise Verhoosele Rollebaan 101 9860 Moortsele. E-mail: secretaris@landvanrode.be

Alle artikels worden gepubliceerd onder de verantwoordelijkheid van de auteur.

JAARLIJKSE LIDMAATSCHAPSBIJDRAGE:

Gewone leden	10 €
Steunende leden	15 €
Beschermleden	30 €
Zendingen buitenland	+ 5 €

LAND VAN RODE DIGITAAL ONTVANGEN: 5 € mvv Land van Rode Digitaal

Te storten op rekening IBAN BE87 9799 6505 2294 BIC ARSPBE22
Op naam van het Land van Rode, Rollebaan, 101 9860 Moortsele

Email: secretaris@landvanrode.be

URL: <http://www.landvanrode.be>

Voorwoord.

Beste heemvrienden,

Wat vliegt een jaar toch snel. Voor wij het goed beseffen zijn de eerste maanden van 2012 reeds achter de rug.

Langs deze weg wil ik, namens het bestuur, de nieuwe leden van ons genootschap verwelkomen. Wij zijn ervan overtuigd dat ook zij, net als onze trouwe lezers, ons tijdschrift weten te appreciëren.

Wij danken onze trouwe leden voor het hernieuwen van het lidmaatschap aan onze heemkundige vereniging. Heeft u het nog niet gedaan, dan vindt U in dit nummer een nieuwe uitnodiging.

Het jaarlijks lidmaatschapsbijdrage bedraagt voor gewone leden 10 Euro. Het kan zelfs voor 5 euro in het geval u het tijdschrift digitaal wilt ontvangen.

Van onze adverteerders hopen wij dat wij opnieuw op hun steun kunnen rekenen.

Samen met de steun van de gemeente Oosterzele en de stad Gent zijn wij in de mogelijkheid u niet enkel dit tijdschrift, maar ook een aantal interessante activiteiten aan te bieden. Al onze activiteiten kunnen wij u op deze wijze gratis aanbieden.

In dit nummer, op blz. 2, vindt U de uitnodiging op de nacht van de geschiedenis van **20 maart** a.s. Het thema is dit jaar drank. Het lag voor de hand: wij hebben het die avond over de graanjenever.

Ook vindt u de uitnodiging voor verschillende activiteiten die u best zullen interesseren.

Onze vrienden uit Balegem verrassen wij op **24 maart** met de film over Balegem, een film vol herinneringen, die 34 geleden werd opgenomen. Met de opbrengst hopen wij te hebben bijgedragen om de renovatiekosten aan het parochiecentrum te helpen dragen. Zie blz. 25.

Op **21 april** bent u dan verwacht voor een bezoek aan de tentoonstelling 'Van Vlees en Bloed' in het museum te Velzeke. Wij bezoeken deze tentoonstelling onder begeleiding van een gids en de toegang is gratis. Verdere informatie op blz. 3.

In dit nummer leest u bijdragen over het onderwijs in Balegem, een artikel van Gerard Lemmens over de Eerste Wereldoorlog in Bottelare en een artikel over een missionaris uit Melsen.

Lucien De Smet
Voorzitter

Activiteiten.

In samenwerking met

HEEMKUNDIG GENOOTSCHAP LAND VAN RODE

Nodigt U uit op de

NACHT VAN DE GESCHIEDENIS

JENEVER OF KARNEMELK

**DE GESCHIEDENIS VAN DE OOSTERZEELSE
STOKERIJEN**

Door Dhr. Lucien DE SMET

Voorzitter Heemkundig Genootschap Land van Rode

Op DINSDAG 20 MAART 2012 om 20 uur

In Stokerij Van Damme, Issegem 2, Balegem

Sinds 1830 (onafhankelijkheid van België) waren de landbouwstokerijen in opmars. Zo werden in bijna elk dorp jeneverstokerijen opgericht. Zo ook in de verschillende deelgemeenten van Oosterzele. Stokerij Van Damme, Van De Velde, Thienpont, Pierre Jean Janssens, ... allen verdwenen op één uitzondering na. Wij zijn er te gast en worden er verwend op ...

Inkom: Leden 5 Euro
Niet-leden 7 Euro

Gegidst bezoek aan de tentoonstelling op 21 april 2012:

Over Vlees en Bloed: Gallo-Romeinse boeren en soldaten in noordelijk Vlaanderen.

Een samenwerking tussen de heemkundige kringen van Aalter, het Land van Rode en De Gonde uit Melle.

Het Provinciaal Archeologisch Museum Velzeke presenteert van 3 december 2011 tot en met 15 juni 2012 een nieuwe en boeiende kijk op het Romeinse plattelandsleven in de tentoonstelling. Deze expositie gebeurt in samenwerking met de vakgroep Archeologie van de Universiteit Gent.

De streek tussen Noordzeekust en Schelde stond in de Romeinse tijd bekend als het stamgebied van de Menapii. De tentoonstelling belicht diverse aspecten uit de landelijke bewoning die tijdens de eerste twee eeuwen van onze jaartelling binnen het Noord-Menapische gebied tot ontwikkeling kwam. De aandacht gaat uit naar de resultaten van het grootschalig archeologisch onderzoek van de afgelopen jaren. Betekenisvolle **vondsten, kaarten, (reconstructie)tekeningen en foto's brengen de wereld van de Menapische boer opnieuw tot leven.** Vanaf de late 2de eeuw n. Chr. raakt deze marginale regio echter meegezogen in de onrust en crisis die gans het Romeinse Rijk op zijn grondvesten deed beven.

Een tweede luik van de tentoonstelling staat stil bij enkele militaire sites uit noordelijk Menapië: deze versterkingen illustreren de dramatische teloorgang van de vroegere rust en vrede binnen het Rijk. Vondsten uit het Duitse Rijnland getuigen ook van de inzet van Menapische soldaten bij de ultieme verdediging van het Imperium Romanum.

Gratis voor de leden en de niet-leden. Inschrijving vereist: secretaris@landvanrode.be, en dit vóór 10 april 2012.

Na de tentoonstelling kunt u mee gaan proeven en een boterham eten in de stokerij Van Damme. Daarvoor wordt wel een bedrag van **5 Euro** gevraagd.

U kunt storten op onderstaand nummer en dit **vóór 10 april 2012.**

IBAN BE87 9799 6505 2294

BIC ARSPBE22

Op naam van het Land van Rode, Rollebaan, 101 9860 Oosterzele.

Goedemorgen meester!

door Lucien De Smet

Vervolg van nr 156

De aangenomen lagere school van Balegem.

Op vraag van zuster Rosalie De Cock werd op 27 januari 1894 de lagere school voor meisjes aangenomen. Voortaan kon de school op een jaarlijkse toelage van 1200 BEF rekenen waarin inbegrepen was de vergoeding van het gratis onderwijs aan behoeftige kinderen. Twee jaar later werd op de raadszitting van 5 februari 1896 de vraag behandeld om ook de 3 klassen van de voormalige vrije school aan te nemen. Met algemeenschap van stemmen werd ook dat verzoek aangenomen. De aangenomen school zou zich schikken naar de wetten, Koninklijke besluiten en voorschriften inzake onderwijs, personeel, lokalen en zo meer. In ruil hiervoor ontving de school een jaarlijkse vergoeding van 1800 BEF en 400 BEF voor de schoolbehoeften en benodigdheden.

Op 27 januari 1897 werd voor het eerst een contract afgesloten tussen de gemeente Balegem en het klooster. De gemeente werd er vertegenwoordigd door: A. Baele, burgemeester en Wallez, dd. secretaris. Namens het klooster waren aanwezig: Marie Sonnevillie, Leontine Vael, Leonie De Poorter en Emma Haesaert, bestuurster van de meisjesschool.

- Art. 1. De gemeenteraad van Balegem staat voor de duur van 10 jaar de aanneming van de vrije school toe.
- Art. 2. De aangenomen school onderwerpt zich voor de duur van de aanneming aan de voorwaarden bepaald door Art. 19 van de wet van 15 september 1895 op het lager onderwijs, en aan de schikkingen van de staat, bijlage A bij deze overeenkomst gevoegd.
- Art. 3. De beschermsterbestuursters van de school hebben het recht om aan de samenstelling van het onderwijzend personeel veranderingen aan te brengen die zij nodig achten.
- Art. 4. Alle wijzigingen, die voor gevolg hebben dat de onkosten van de gemeente zouden vermeerderen of verminderen, moeten aan de goedkeuring van de gemeenteraad onderworpen worden.
- Art. 5. De gemeente schenkt aan de school de volgende voordelen:
- De reglementaire toelage van de staat en van de provincie.
 - Een toelage van de gemeente.
- Art. 6. De hulp gelden van de aangenomen school worden als volgt verdeeld:
1. Jaarwedde van het onderwijzend personeel:	M. Sonnevillie,	800 BEF
	hoofdonderwijzeres	
	L. Vael	500 BEF
	hulponderwijzeres	
	E. Haesaert,	500 BEF
	hulponderwijzeres	
2. Schoolbehoeften: aankoop van de benodigdheden voor het onderricht in kantwerk		
	400 BEF.	
- Art. 7. De school gelden worden ontvangen door de beschermsterbestuurster.
- Art. 8. In geval van tegenstrijdigheid bij het uitvoeren van één of andere schikking, bepaald in dit contract, zal men zich onderwerpen aan de tussenkomst van de bestendige deputatie.
- Art. 9. Deze overeenkomst zal van kracht worden vanaf 1 januari 1897, na goedkeuring door de gemeenteraad op 17 januari 1897.

Problemen met de oprichting van de 4de klas.

Het provinciebestuur drong bij het gemeentebestuur er regelmatig op aan, om de 4de klas in te richten. De problemen, waarom dit nog niet werd uitgevoerd, waren enerzijds de financiële toestand van de gemeentekas. Anderzijds moest hiervoor een nieuw gebouw opgetrokken worden en de klas van meester Maegherman was reeds overbevolkt.

Een mogelijke alternatief was de 4de klas in te richten in een lokaal van de voormalige vrije school van mijnheer pastoor. Hiervoor moest de gemeente geen huur betalen, enkel moest zij het onderhoud van het lokaal ten laste nemen. Als leerkracht kon men beroep doen op een gediplomeerde kloosterzuster, die hiervoor een vergoeding van 600 BEF zou ontvangen.

De schoolopziener vond dit een aanvaardbaar voorstel op voorwaarde dat de kinderen de speelplaats konden bereiken zonder door het klaslokaal te moeten gaan. Eind november 1900 telde deze klas reeds 60 leerlingen.

In 1904 werd een nieuw schoolcontract opgemaakt. In april kwam men met de schoolcommissie van de vrije school tot het volgende akkoord:

De gemeente werd vertegenwoordigd door: burgemeester A. Baele, de schoolcommissie door kanunnik Cantaert, Marie Stevens, E. Verbeke, Elsa Van de Velde, Augusta Rombaut en Leonie Haesaert.

De overeenkomst werd gesloten voor een termijn van 10 jaar.

Art. 1. De leden van het comité verbinden zich aan de schikkingen van de schoolwet 1884-85.

Art. 2. Aan de gemeente stellen zij ter beschikking 6 lokalen, 2 lokalen uit de oude vrije school en 4 in het klooster, samen met het nodige onderwijzend personeel.

Art. 3. Alle leerlingen zullen van 6 tot 14 jaar kosteloos onderwijs genieten, de nodige schoolbehoeften en de grondstoffen voor het handwerk inbegrepen.

Art. 4. De jongens van de gemeenteschool mogen er school lopen van 6 tot 8 jaar.

Art. 5. Aan het schoolcomité worden de hulpelden van de staat en provincie uitbetaald.

Art. 6. Voor de schoolbehoeften zal de gemeente 2 BEF per kind betalen + nog eens 1,5 BEF per meisje voor de aankoop van de nodige grondstoffen voor het maken van de handwerken. Aan deze overeenkomst kan niets worden veranderd zonder het akkoord van beide partijen.

De aangenomen bewaarschool.

Omwille van een wijziging in de samenstelling van het schoolcomité van de vrije school, werd de overeenkomst met de gemeente hieraan aangepast. De leden van het comité waren: E.H. Kanunnik De Keyzer, E.H. Boone, pastoor te Balegem, de overste van de zusters uit Gent, E.Z. De Saedeleer, de plaatselijke overste van het klooster, E.Z. P. Claes en de zuster-onderwijzeres E.Z. Van Der Schuuren. Een tweede onderstaande overeenkomst werd gesloten waarin de gemeente ook de bewaarschool van de vrije school aannam.

Art. 1. De leden van het comité onderwerpen zich aan de schikkingen van de schoolwet 1884-85.

Art. 2. Zij stelt 3 schoollokalen ter beschikking, met het nodige onderwijzend personeel.

Art. 3. De kinderen van 3 tot 6 jaar zullen er kosteloos onderwezen worden.

Art. 4. De school ontvangt de hulpelden van de staat en de provincie.

Art. 5. De gemeente kent 500 BEF als hulpgeld aan de bewaarschool toe, die zij dan ook aanneemt.

En maar blijven kibbelen over de bouw van een nieuwe gemeenteschool.

Maart 1913: de heer gouverneur bleef aandringen om de 5de klas in te richten. Indien hieraan niet zou worden voldaan, zou de gemeente haar hulpelden van de staat en de provincie verliezen.

Met 4 onthoudingen en 2 stemmen tegen besloot de gemeenteraad geen nieuwe klas te bouwen. In de raad waren de meningsverschillen dermate zo verschillend dat het onmogelijk werd om nog beslissingen te nemen. Vervelend in deze zaak was de houding van de burgemeester die, hoewel hij in het gebouw aanwezig was, op de zittingen afwezig bleef.

Op 12 juli 1913 werd de gemeenteraad voorgezeten door schepenen De Backer, met als aanwezige raadsleden: De Noyette, Caeyman, De Haese, De Visscher en Everaert. De vergadering belastte het college met het opmaken van een schets voor het nieuw schoolgebouw, die dan aan de arrondissementscommissaris zal worden overgemaakt.

Op 9 augustus 1913 kwam die dag de gemeenteraad tweemaal samen. Tijdens de eerste vergadering, waarop de burgemeester niet aanwezig was, vernietigde de raad het punt op de

dagorde van 12 juli dat handelde over de bouw van de nieuwe school. Over de houding van de burgemeester in deze zaak legde de raad volgende verklaringen af:

- *voor eerst drukt het college haar spijt uit over het feit dat, tijdens het onderhoud dat het college heeft gehad met de heer inspecteur der schoolgebouwen, de burgemeester andermaal afwezig was, ook nadat hij hiertoe tot driemaal toe werd uitgenodigd.*
- *op het welwillende bezoek en onderhoud met de heer kantonnale schoolopziener van Zottegem weigerde de burgemeester opnieuw aanwezig te zijn.*
- *volgens ons denken, laat het de heer burgemeester zich totaal onverschillig en werkt hij zelfs de vooruitgang en de belangen van de gemeente en het onderwijs tegen.*

Op de tweede bijeenkomst was de burgemeester wel aanwezig. De vergadering werd voorgezeten door schepenen De Backer. Tijdens deze vergadering werd het college belast met de aankoop van de gronden, nodig om er de nieuwe school op te bouwen. De daaropvolgende maand liet men de gouverneur weten dat een deskundige zou worden aangesteld maar omwille van de intussen uitgebroken oorlog werd het dossier opgeborgen tot vredestand.

Het lager onderwijs tijdens de Eerste Wereldoorlog.

Meester de Clercq gaf les aan 73 leerlingen. Begin 1914 werd hij ernstig ziek en het vinden van een gediplomeerde leerkracht-vervanger was ten gevolge van de oorlogsomstandigheden zeer moeilijk.

Op 15 april maakte het gemeentebestuur de volgende schoolsituatie aan de gouverneur bekend:

- de heer Omer De Clercq, vervangen door Albert Verhaegen, student met verlof in het bezit van het diploma Latijnse humaniora en een bewijs van 3 maand studie in de wijsbegeerte.
- de tweede plaatsvervanger was de heer Georges Martens, eveneens student met verlof. Hij had drie jaar middelbare studies te Sint-Truiden en 3 jaar Normalschool achter de rug.
- in de 3de klas werd les gegeven door de heer Ernest Maes, die op dat ogenblik onder de wapens was en ten onrechte verdacht werd voortvluchtig te zijn. In zijn klas, waarin 72 leerlingen zaten, werd hij tijdelijk vervangen door de heer De Roo, leerling-onderwijzer. Als tweede vervanger fungeerde eventueel de heer Albert Verhaegen.
- in de 4de klas werd les gegeven door Céline Viaene (zuster Samuëlla).
- in de 1ste klas werd les gegeven door de hoofdonderwijzer Richard Verhaegen.

Slechts 2 van de 4 onderwijzers waren in het bezit van het vereiste diploma en omdat de 5de klas nog niet was ingericht, bleef de gemeente voor de organisatie van haar onderwijs beroofd van de noodzakelijke toelagen.

Personeelsproblemen bleven zich opstapelen. In 1915 nam de tijdelijke leerkracht Céline Viaene ontslag. Meester De Clercq was nog steeds niet hersteld van zijn ziekte. Meester Ernest Maes werd vervangen door Jozef De Roo.

Om toch maar in overeenstemming te komen met de wet en om opnieuw te kunnen beschikken over de zo nodige werkingstoelagen, werd vanaf februari 1916 orde op zaken gesteld.

Het onderstaande schoolreglement werd aangepast en om het goed te doen naleven werd ook een klok aangekocht.

- Art. 1. Het onderwijs is verplichtend. Om als leerling aangenomen te worden moet men meer dan 6 jaar en minder dan 14 jaar oud zijn. Men moet ingeënt zijn tegen de pokken en de leerling komt in een behoorlijke zindelijke staat naar school. De onderwijzer zal hierop toezicht houden.
- Art. 2. De klassen duren 2u30 in de voormiddag en ook in de namiddag.
In de zomer van 10 tot 12u30 en van 14u30 tot 17u.
In de winter van 9u30 tot 12u en van 14u tot 16u30.
Er zijn twee onderbrekingen van 15 minuten: één in de voormiddag en één in de namiddag.
De uurregeling zal stip worden nageleefd.
- Art. 3. De verlofdagen zijn op zaterdagnamiddagen.
- Art. 4. De onderwijzers zijn verplicht de leerlingen op de speelplaats en bij het verlaten van de lokalen te vergezellen. De speelplaats is 15 min voor de aanvang van de lessen geopend.
- Art. 5. De onderwijzers moeten zich onthouden van elke aanval tegen de godsdienstige overtuiging van de gezinnen. De onderwijzer leest de gebeden of laat ze voorlezen, vóór en na de lessen. De catechismus is die, dat door het bisdom werd goedgekeurd.
- Art. 6. De onderwijzers mogen gedurende de schooltijd zich niet bezighouden met zaken die niet eigen zijn aan het onderwijs.
- Art. 7. De geneesheer van de C.O.O. (Commissie van Openbare Onderstand) zal regelmatig een bezoek brengen aan de school.

In oktober 1917 werd het schoolcontract tussen de gemeente en het klooster opnieuw hernieuwd.

De oude gemeenteschool op het dorp (Foto verzameling Lucien De Smet).

De organisatie van de 5de klas.

Schepen De Haese deelde in de zitting van de raad van oktober 1916 mede dat het werkhuis van Oscar De Smet beschikbaar was om er de 5de klas in onder te brengen. Met de eigenaar van het gebouw, de heer Verbruggen, brouwer te Erpe, werden de hierna volgende huurvoorwaarden overeen gekomen:

- de huurprijs per jaar bedraagt 100 BEF. Te betalen telkenmale in het begin van de maand oktober.
- al de grondlasten en persoonslasten, die er zouden geheven worden, zijn ten laste van de gemeente.
- de gemeente zal, bij het verlaten van het lokaal, het in zijn oorspronkelijke staat herstellen.
- voor elk aangevat jaar dient de volledig huurovereenkomst betaald te worden.
- bij mogelijke wijziging aan het contract dienen beide partijen, 3 maand vooraf verwittigd te worden¹.

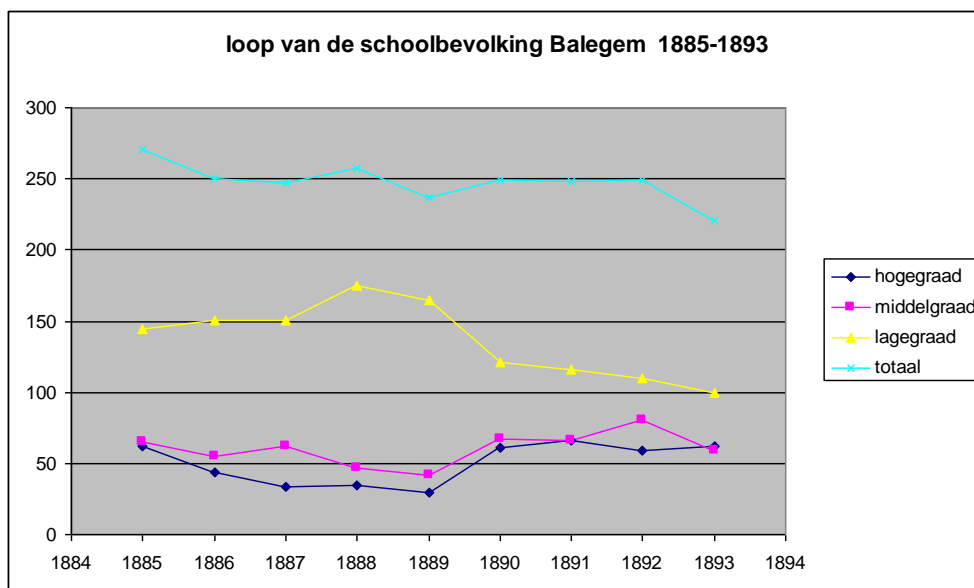
Voor deze openstaande betrekking boden zich twee kandidaten aan: de heer Jerome De Roo uit Balegem en de heer Firmin Bogaert, kandidaat-onderwijzer uit Grotenberge.

De raad stelde de heer Bogaert aan als hulponderwijzer voor de 5de klas. Hiervoor ontving een wedde van 1400 BEF en een woonstvergoeding van 150 BEF.

Loop van de schoolbevolking voor de periode 1885-1893.

Jaar	Hoge Graad	Middelgraad	Lage Graad	Totaal
1885	62	65	144	271
1886	44	55	151	250
1887	34	62	151	247
1888	35	47	175	257
1889	30	42	165	237
1890	61	67	121	249
1891	66	66	116	248
1892	59	80	110	249
1893	62	59	100	221

¹ GAB gemeenteraad Balegem 25.10.1916.

Het onderwijs ten tijde van het interbellum.

De leerkrachten werden in 1920 de volgende vergoedingen²:

	Jaarwedde	Woonstvergoeding	Gezinsvergoeding	Periodieke verhoging	Bestuursvergoeding
De Clercq Albert	3000 BEF	200 BEF			
Mertens Albert	3000 BEF	200 BEF			
Verhaegen Albert	3000 BEF	200 BEF		300 BEF	
Verhaegen Richard	3000 BEF	0	300 BEF	2500 BEF	500 BEF
Viaene Céline	2500 BEF	200 BEF	0	640 BEF	

De schoolvakanties³.

Het schoolhoofd kon verlof toestaan aan leerlingen van de 3de en 4de graad:

Het begin van de vakantiedagen werden als volgt vastgelegd:

Het planten van de aardappelen	7 dagen april /mei
Wieden van het vlas	7 dagen in mei
Slijten van het vlas	7 dagen in juni
Bewerken van het hooi	7 dagen in juni
De graanoogst	15 dagen in juli / augustus
Roaien van de aardappelen	15 dagen september /oktober

De twee vakantieperiodes waren in de paastijd vanaf het planten van de aardappelen en in de zomer tijdens het oogsten van het graan.

1923: Het provinciebestuur bouwde dan maar zelf een nieuwe school.

Einde 1921 werden in opdracht van de gemeente door de bouwkundige Caron uit Schaarbeek bouwplannen gemaakt voor de bouw van de nieuwe gemeenteschool. Deze studie werd door de provincie niet aangenomen. Het provinciebestuur stelde de heer Firmin De Canck uit Poperinge als ontwerper aan. Hij tekende dan in opdracht van de provincie de nieuwe plannen voor de Balegemse gemeenteschool. De provinciale overheid fungeerde dus als bouwheer. Het ontwerp

² GAB gemeenteraad Balegem 16.10.1920.

³ GAB gemeenteraad Balegem 15.12.1920.

voorzag in de bouw van 3 leslokalen van 8 op 7 m, twee kleedkamers met elk een breedte van 2 m, 3 privaten en 6 waterplaatsen. De gemeenteraad bracht de volgende wijzigingen aan: de kleedkamers werden met een 0,5 m tot 1 m breder gemaakt, in plaats van 3 komen er 4 privaten en 12 waterplaatsen, een overdekte speelplaats en een bergplaats⁴. Om al deze meerwerken te kunnen financieren sloot de gemeente een lening af ten bedrage van 26.635 BEF.

Bouwen te Balegem bezorgde menig raadsleden grijs haar.

Bouwkundige Caron, die blijkbaar voor zijn studie door de gemeente niet werd vergoed, had hiervoor bij de handelsrechtbank een klacht ten laste van de gemeente Balegem neer gelegd. De gemeente werd bij verstek veroordeeld tot het betalen van de som van 7014,98 BEF⁵. Achteraf bleek dat de dagvaardiging, die aan schepen Baele overhandigd werd, pas een maand later op het gemeentesecretariaat bezorgd werd. Door deze nalatigheid kon de gemeente zich op de zitting niet verdedigen. Bleek nu, dat het aan de gemeente gevorderde bedrag betrekkelijk hoger was dan wat betrokken bouwkundige de provincie had aangerekend.

In een schrijven meldde de heer gouverneur dat het ereloon van de bouwheer ten laste van de provincie maar 4383,93 BEF bedroeg en berekend werd op de raming van de kosten volgens het bestek ten bedrage van 182.000 BEF en dat het aandeel ten laste van de gemeente op eenzelfde wijze diende berekend te worden. Op basis hiervan besloot de gemeenteraad beroep aan te tekenen⁶.

Ook de werken aan de nieuwe school verliepen niet zoals aanvankelijk werd verwacht. Aan heel wat voorschriften van het bestek werd niet voldaan zodat de bouwheer de oplevering in 1925 weigerde. De provincie vroeg de gemeente of zij kosten niet ten hare laste kon nemen om de in slechte staat verkerende gevel van de nieuwe school met eterniet af te dekken. Het gemeentebestuur van Balegem aanvaardde deze bijkomende kosten niet, temeer dat deze schoollokalen op last van de provincie werden gebouwd en zij moeilijk in de kosten van deze verbeteringswerken kon tussenkomen⁷.

1922: Is meester Haems een socialist?

Raymond Haems (Foto verzameling Lucien De Smet).

In 1922 werd meester Mertens door Raymond Haems vervangen. De nieuwe leerkracht had het idee lessen in de Franse taal te organiseren. Hij vroeg of hij hiervoor een klaslokaal kon beschikken. Het college wou weten door wie de meester betaalde: **"dat het college het inzicht heeft van socialistische partijen"**⁸. In elk geval werd de meester hierover op het gemeentehuis

⁴ GAB gemeenteraad Balegem 15.07.1922.

⁵ GAB gemeenteraad Balegem 06.03.1923.

⁶ GAB gemeenteraad Balegem 17.03.1923.

⁷ GAB gemeenteraad Balegem 4.3.1925.

⁸ GAB schepencollege 23.12.1923.

ondervraagd. Het betrof een louter persoonlijk initiatief om te voldoen aan het feit dat toen heel wat jonge mannen, na de lagere school, werk vonden in Frankrijk of in Wallonië.

De gemeenteraad ontkende de noodzaak van het probleem niet en besloot om, in de drie hoogste klassen, 4 halve uren per week lessen in de Franse taal aan de leerstof toe te voegen.

Dit belette de meester niet om buiten de school uren onderricht in de Franse taal te geven. Blijkbaar was de behoefte vrij groot. Vijf jaar later, in 1927, vroeg de heer Haems of hij voor zijn lessen Frans kon beschikken over 10 oude schoolbanken⁹ (plaats dus voor nog eens 20 leerlingen).

De klas van mijn vader Victor De Smet in 1924. Links Albert Verhaegen, rechts zuster Samuëlla. (Foto familiearchief Lucien De Smet)

1925: De aprilgrap van minister E. Hubert.

Zuster Samuëlla.

Na 30 jaar dienst als onderwijzer te Balegem, nam Richard Verhaegen op 9 juli 1923 eervol ontslag. Hij werd in de functie van schoolhoofd opgevolgd door zijn zoon Albert Verhaegen. De heer Salomon Eeckhout werd in de openstaande betrekking als onderwijzer benoemd.

Zuster Céline Viaene, sinds 1911 in de gemeentelijke lagerschool als gemeenteonderwijzeres benoemd, gaf er les aan de jongens. Schepen Waeytens meldde de raad op 11 oktober 1924 dat de schoolinspectie van oordeel was, dat ook de zuster in gemeentelijke schoollokalen les diende te geven. De gemeenteraad van 13 november bleef echter bij haar eerder genomen beslissing om de zuster in haar eigen klas verder les te laten geven: ***“zuster Samuëlla is voor de kleine mannen een beste onderwijzeres, weinigen zouden het beter doen”***.

De verplichting om te verhuizen bracht het gemeentebestuur en de betrokken kloosterzuster voor onoverkomelijke problemen. Zuster Samuëlla bleef in haar vertrouwd klaslokaal verder les geven.

⁹ GAB 17.10.1927.

Op "verzenderkensdag" (1 april) 1925 verscheen in het staatsblad het besluit dat zuster Samuëlla de toegang tot haar klas ontzegd werd. Dit had een grote opschudding onder de lokale bevolking voor gevolg.

De leden van de gemeenteraad voelden zich genoodzaakt om nog dezelfde dag over de kwestie te vergaderen: *"Gelet op den maatregel getroffen nopens de klas van de zo gewaardeerde onderwijzeres, Viaene Céline, kloosterlinge, stelt men daardoor het gemeentebestuur voor een zeer netelige toestand.*

- *Daar vernoemde onderwijzeres, wettig benoemd in oktober 1911, niet het gebrekkige lokaal kan betrekken waarvan sprake is in het KB.*
- *Zo ontnemt men de gemeenteraadsleden hun bestuurlijke vrijheid van handelen en worden ze onrechtstreeks verplicht van haar ambt af te stellen, zonder wettige reden. Hetgeen de leden van den gemeenteraad in de haat van 't volk stellen zal. Welke zullen de gevolgen zijn voor de aanstaande verkiezingen?*
- *De onvermijdelijke gevolgen inziende, durven wij, in naam der vrijheid van 't gemeentebestuur, in naam onze persoonlijke vrijheid en tevens in naam van gans de bevolking de heer minister eerbiedig vragen de betrokken onderwijzeres, kloosterlinge te mogen behouden en de subsidie te willen terug geven voor de bedoelde klas".*

Het klooster en de betrokken zuster konden op de blijvende steun van de plaatselijke bevolking rekenen. Daartegenover stond dat de gemeentelijke overheid door haar voogdijoverheid blijvend onder druk werd gezet en de gemeente verplichtte onpopulaire maatregelen te nemen.

Op 14 april 1925 ontving het gemeentebestuur van het Ministerie van Wetenschappen en Kunsten volgend schrijven: *"Het lokaal in het klooster is een belemmering voor de keus van het gezinshoofd. Dat haar onderwijs veel te wensen laat en blijk heeft van veel verwaarlozing en gebrek aan bekwaamheid, wat de tussenkomst noodzaakt van het bestuur waarvan haar klasse afhangt¹⁰".*

Op 29 januari 1925 meldt de socialistische minister C. Huysmans dat alle toelagen voor de klas van de zuster ontnomen worden. Op de gemeenteraad van 16 februari 1926 kregen de leden van de raad kennis van een schrijven van de heer gouverneur op 12.2.1926 dat ook de toelage voor de 6de klas ontnomen werd. Reden hiervoor was dat de les werd gegeven in een lokaal van het klooster waarin zich tevens een aangenomen school bevond. De druk op het gemeentebestuur werd onhoudbaar, de pijnlijke gevolgen bleven dan ook niet uit. De gemeenteraad besloot met 6 stemmen voor en 5 tegen om vanaf maandag 23 mei 1927 de onderwijzeres Viaene Céline te verplichten haar lessen te geven in de gemeenteschool in de dorpsstraat en indien zij aan dit genomen besluit geen gevolg gaf, zij als ontslagnemend aanzien werd¹¹. De meubelen werden uit de klas van de zuster weggenomen. Op 2 juli 1927 nam de gemeenteraad kennis van haar ontslag op 1 juni 1927 en werd Cécile Becqué, geboren te Balegem, op 19 april 1905 benoemd.

De aangenomen kleuterklas jongens 3de jaar (Foto verzameling Lucien De Smet)

¹⁰ GAB schepencollege 29.01.1925 brief 14 -1-1925 1e sectie nr 5582

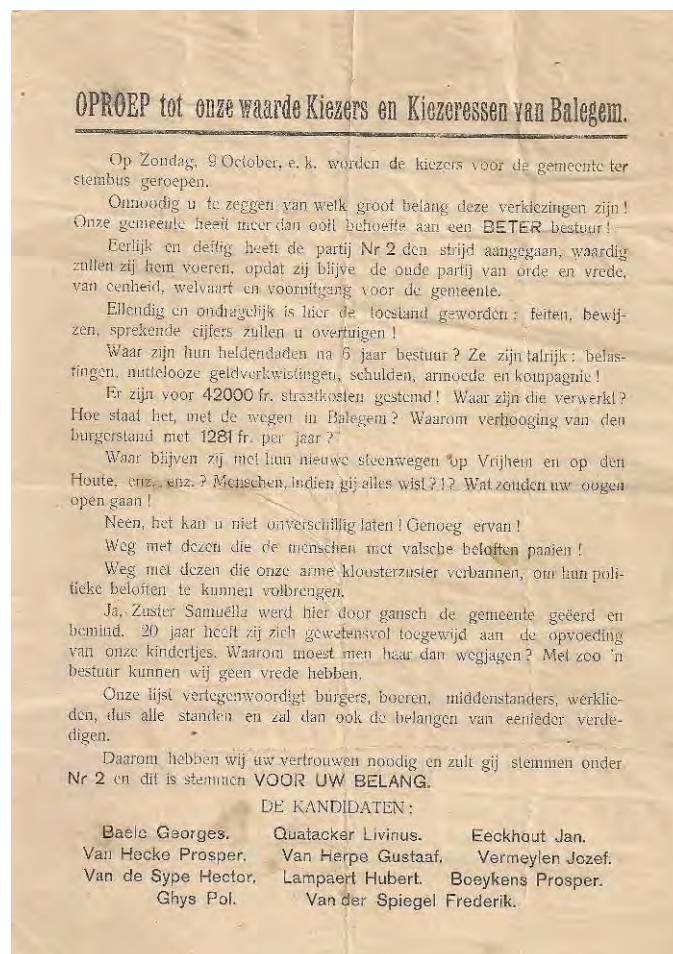
¹¹ GAB gemeenteraad Balegem 16.2.1927

In 1927 werd Zuster Samuëlla naar Argentinië verbannen!

Tijdens de verkiezingscampagne voor de vernieuwing van de gemeenteraad, kreeg de zaak van de zuster Samuëlla de volle aandacht. In het pamflet van de partij nr 2, aangevoerd door Georges Baele lezen we de volgende tekst: *"Neen het kan u niet onverschillig laten, genoeg er van! Weg met dezen die de menschen met valsche beloften paaien! Weg met dezen die onze arme kloosterzuster verbannen, om hun politieke beloften te kunnen volbrengen. Ja, Zuster Samuëlla werd hier door gansch de gemeente geërd en bemind. 20 jaar heeft zij zich gewetensvol toegewijd aan de opvoeding van onze kindertjes. Waarom moest men haar dan weggagen? Met zoo'n bestuur kunnen wij geen vrede hebben¹²".*

Uit het pamflet van de partij nr 1, aangevoerd door Pr. Plehiers, citeren wij: *"Men beschuldigt ons nog de Eerw. Zuster Samuëlla verbannen te hebben! hoe deftig, hoe waardig! Eenieder weet nog dat, toen de nieuwe lokalen der gemeenteschool in voege kwamen, die E. Zuster van hooger hand verzocht werd als gemeenteonderwijzeres haar onderwijs in de gemeenteschool te geven. Zij kon dit niet aanvaarden en hierop werd zij door den minister verzocht ontslag te nemen. Hoe durven mannen die al de rapporten, de briefwisseling hierover in den gemeenteraad hebben hooren lezen nu ondertekenen dat wij die E.Zuster weggejaagd hebben? Zoolang er hoop was voor zekeren kiesdraver die plaats in te palmen, werd er van verbannen of weggagen niet gepeept....nu maakt men er kiespropagande mee!¹³"*

Terwijl te Balegem liberalen en katholieken bekvechtten om de macht, verliet zuster Samuëlla als missiezuster Balegem. Op 10 juni 1927 vervoegde zij haar medezusters uit Binkom bij Lubbeek in Argentina. Zij overleed te Parma op 23 augustus 1949. Een bikkelharde politieke strijd was het afscheidsgeschenk dat Balegem de zuster aanbood, toen zij in 1927 Balegem en haar land voor altijd verliet. In december 1929 besloot de gemeente om de 4de graad in te richten. Als leerkracht werd op 27 december 1930 meester Jules Brackenier aangesteld.

Verkiezingspamflet (Verzameling Lucien De Smet).

¹² Verkiezingspamflet, verzameling Lucien De Smet.

¹³ Idem.

Een vergelijking: in 1926 werd les gegeven:

De gemeentelijke lagere jongensschool

Richard Verhaegen schoolhoofd:
jaarwedde 9047 BEF
Céline Viaene (zuster Samuëlla):
jaarwedde 6600 BEF
Albert Verhaegen: jaarwedde 5600 BEF
Albert Mertens: jaarwedde 5200 BEF
Albert De Clercq: jaarwedde 5000 BEF

De aangenomen meisjesschool

Leontine Goossens schoolhoofd:
jaarwedde 5000 BEF
Elisa Van der Schueren:
jaarwedde 3500 BEF
Florence Van Hauwe: jaarwedde 3500 BEF
Maria Van Mossevelde: jaarwedde 3350 BEF
Odile Tydgat: jaarwedde 2800 BEF
Martha Weemaes: jaarwedde 2700 BEF
Martha D'Huyvetter: jaarwedde 2600 BEF
Maria Volkaert: jaarwedde 2400 BEF

In de gemeentelijke lagere school werd les gegeven in vijf klassen; in de aangenomen meisjesschool in acht klassen waarvan drie door de gemeente aangenomen kleuterklassen. Van gelijk loon voor gelijk werk was toen geen sprake. Heren verdienden het dubbele van hun collega's dames

1935: Uitbreiding van de school en de bouwen van het schoolhuis.

Bij de ingebruikname van de nieuwe school op de Rooigemdries was het reeds duidelijk dat nodig bijkomende nieuwe leslokalen dienden bijgebouwd te worden.

Op het dorp werd de oude school met onderwijzerswoning te koop aangeboden. Met de opbrengst van de verkoop zou een deel van de vier nieuw te bouwen klaslokalen en het schoolhuis gefinancierd worden. Ze werden door Aimé Helderweert aangekocht voor de som van 100.000 BEF die er een hoefsmederij in onderbracht¹⁴.

Het schepencollege van 6 juni 1934 gaf Firmin De Cank, bouwkundige, de opdracht voor het opmaken van de plannen van het bestek. De werken voor de bouw van de school werden op 22 december 1934 aanbesteed. Victor De Cock en Camiel B. uit Wissegem waren de laagst biedende. Zij werden voor het bedrag van de aanbesteding 112667,79 BEF met de uitvoering belast. Zij vatten hun werkzaamheden aan op 18 februari 1935¹⁵. Vanaf paasdag 1935 kon de nieuwe eigenaar, de heer Helderweert, over het schoolhuis beschikken.

Bij hoogdringendheid duidde de raad op 13 maart 1935 de heer Colpaert, bouwkundige uit Oudenaarde, aan en belastte hem met de opmaak van de plannen voor de bouw van een nieuwe schoolhuis¹⁶. De werken werden na de aanbesteding van 11 november 1935 toegewezen aan de bouwheer Henri Batjoen uit Gontrode voor de prijs van de aanbesteding ten bedrage van 69.593,71 BEF¹⁷. Deze werkzaamheden begonnen in oktober 1935. Om het ganse project te financieren sloot de gemeente over een termijn van 60 jaar een lening af ten bedrage van 45.000 BEF¹⁸.

Op 3 juli 1935 werd het schoolhoofd in kennis gebracht dat hij het oude schoolhuis diende te verlaten, wat hij weigerde. Omdat het huis van de nieuwe eigenaar niet beschikbaar was, werd de gemeente vanaf 23 april 1935 een rente ten bedrage van 5% aangerekend. Advocaat Léon Colpaert uit Oudenaarde werd op 23 juli 1935 door het college aangesteld om de belangen van de gemeente voor het hof van beroep te Gent te verdedigen. Uiteindelijk beval het college op 27 augustus 1935 de deurwaarder Gustaaf De Maere uit Oosterzele om jegens Albert Verhaegen op te treden. Bij vonnis diende het schoolhoofd op 1 september 1935 het schoolhuis te verlaten¹⁹.

Politieke spanningen en onvrede waren ook op de school merkbaar. Het schoolreglement werd niet meer opgevolgd. Lesgeven werd bij zoverre onmogelijk zodat de leerkrachten gezamenlijk een klacht neerlegden tegen de houding van het schoolhoofd, Albert Verhaegen. Tegen hem liep tevens nog een klacht omdat hij als schoolhoofd andere niet toegestane activiteiten uitoefende. Op 20 november 1937 vroeg de kantonale schoolopziener een onderhoud met het schepencollege om te

¹⁴ GAB schepencollege 2.5.1935

¹⁵ GAB schepencollege 15.2.1935

¹⁶ GAB gemeenteraad 13.3.1935

¹⁷ GAB gemeenteraad 11.9.1935

¹⁸ GAB gemeenteraad 27.4.1935

¹⁹ GAB schepencollege 27.6.1935

zoeken naar oplossingen om de orde en tucht opnieuw te laten heersen: *"Het moet eens en voorgoed gedaan zijn met trekken en veringen op de school waar gehoorzaamheid en tucht ontbreken"*. Deze had intussen de gemeente verlaten en woonde met zijn gezin te Zottegem. Het schoolhoofd werd ziek. Op 29 december werd hij voor de pensioencommissie geroepen. Op 4 mei 1939 werd hij ter beschikking gesteld wegens ziekte en op 20 mei van hetzelfde jaar werd hij uitgenodigd zijn pensioen aan te vragen. Op 1 juni 1939 werd hij gepensioneerd en werd in zijn functie als schoolhoofd opgevolgd door Salomon Eeckhout.

Op de foto is duidelijk te zien dat de school in twee fazen gebouwd werd. De speelkoer is nog niet verhard. Halfweg het "parkje", dat de speelplaats in twee delen opsplijste (Foto verzameling Lucien De Smet).

Schoolhuis op de Rooigemdries (Foto Lucien De Smet).

*Rechtstaand Meester Coppens, Haems, Eeckhout, Brackenier.
Zittend Den Haeze, Madame Haegeman, Robert Verhaegen.
Op de achtergrond een tekening van meester Robert Verhaegen
met de voorstelling van de aarde en de maan en de zon.
(Foto verzameling Lucien De Smet)*

Gemeenteschool Balegem

Alfabetische lijst van de leerkrachten:

				Gemeenteschool Balegem	
	Naam	° plaats	° datum	Datum in dienst	Uit dienst
V	Becqué Cécile	Balegem	19-04-1905	23-05-1927	10-02-1958
V	Boert Eudonie			1884	1884
V	Bogaert Firmin	Grotenberge	07-04-1893	01-11-1916	31-08-1919
V	Brackenier Jules			27-12-1929	11-09-1965
VS	Coppens Alois			1862	1892
V	Coppens Baziel	Balegem	18-02-1891	13-10-1910	30-11-1910
V	Coppens Gommar Waarnemend schoolhoofd	Balegem	07-02-1900	25-09-1920 1940 tot 1941	1951
V	De Clercq Albert	Leeuwergem	11-07-1899	12-04-1919	31-01-1922
V	De Clercq Omer	Balegem	05-10-1873	01-10-1896	01-10-1896
	De Coninck Pieter			1845	1848
V	De Corte Joseph	Bachte-Maria-Lerne	30-08-1887	11-10-1912	28-11-1912
I	De Haerincq Anna	Burcht	02-11-1892	16-04-1940	31-07-1940
I	De Moor Marc	Gent	16-09-1938	benoemd 18-09-1958	
V	De Mulder E.			1884	1887
I	De Paepe Jules	Balegem	02-02-1926	14-07-1945	21-11-1946
I	De Paepe Robert	Balegem	27-09-1919	04-11-1940	25-11-1941
V	De Pril Renilde (z. Daniella)	Sint-Lievens-Houtem	28-09-1879	11-01-1904	27-01-1905
V	De Roo Jérôme	Balegem	20-01-1896	19-10-1914	31-10-1916
I	De Vids Maria	Erpe	08-12-1891	01-03-1922	31-05-1922
I	De Vos Daniel	Issegem	15-01-1935	17-04-1958	25-03-1959
V	Den Haese Michel waarnemend schoolhoofd	Balegem	20-09-1897	01-10-1920 1956 en 1957	01-10-1957
I	Eeckhout Daniel	Baaigem	06-04-1938	17-12-1957	29-03-1958
I	Eeckhout Prudent			16-04-1934	1934
VS	Eeckhout Salomon	Balegem	10-02-1903	01-10-1923	10-02-1959
I	Ghys Willy	Balegem	11-12-1920	09-09-1940	31-10-1940
V	Haegeman Antoine	Gent	12-03-1938	07-10-1957	01-09-1995
V	Haegeman Marie-Antoinette	Gent	11-04-1934	14-04-1958	19-08-1972
I	Haems Joseph			29-11-1921	1923
V	Haems Raymond	Munkzwalm	28-06-1900	28-02-1922	30-09-1953
	Xavinus Petrus			1844	1844
	Idé Hipolite			27-09-1856	1861
I	Lampaert Lucien	Balegem	28-11-1922	20-04-1945	28-07-1945
I	Lourdault Gentil	Oostrozebeke	25-12-1868	17-05-1915	14-08-1915
	Lupeck (koster)			1848	1849
V	Maegherman			27-01-1891	
V	Maes Ernest			1913	10-1913
V	Magherman Alfred	Balegem	08-07-1869	01-10-1890	25-03-1893
I	Martens Georges	Erwetegem	23-04-1895	11-02-1915	27-04-1915
V	Mertens Albert	Hillegem	09-12-1899	31-08-1918	31-01-1922
I	Messens Achiel			14-03-1934	18-05-1934
	Morvant Guillaume			1830	
	Petyt Edmond			1850	niet in dienst
I	Raes Aimé	Eksaarde	26-07-1908	11-01-1932	20-02-1932
I	Schietse Marie	Maldegem	31-06-1881	02-12-1921	1922
I	Smekens Marie			01-06-1922	1922

V	Solomé Achiel	Zottegem	16-09-1897	06-03-1916	01-09-1918
	Tock Juffrouw			1883	1883
I	Van Den Eede Lucia	Sint-Amands (Puurs)	22-10-1897	12-01-1956	01-09-1957
V	Van de Putte Michel	Leupegem	27-03-1872	01-10-1912	30-12-1912
V	Van De Vijver Sylvain	Balegem		26-09-1887	04-01-1892
	Van Havermaete A			1830	
I	Van Hecke Willy	Lemberge	28-03-1913	23-01-1933	27-07-1933
	Van Herzele Domien			1830	
V	Van Immerzele			1884	1885
VS	Verhaegen Albert	Sint-Maria-Oudenhove	04-09-1892	31-08-1918	1939
VS	Verhaegen Richard	Balegem	17-10-1863	28-02-1893	11-02-1893
V	Verhaegen Robert			15-10-1921	02-09-1959
I	Verleyen Lieven	Zottegem		1888	1890
V	Viaene Céline (z. Samuëlla)	Klerken	01-02-1888	18-09-1911	31-05-1917
I	Vrancx Elisa	Sint-Maria-Oudenhove	19-06-1893	1914	1915

Vul uw boekenkast aan!

Verzet en collaboratie in een Oost-Vlaamse plattelandsgemeente

... een boek over kleine en grote gebeurtenissen, het wel en wee van een kleine dorpsgemeenschap in oorlogstijd

... een vlot leesbaar en vloeiend historisch verslag, opgefleurd met een schat aan authentieke foto's
... een wetenschappelijk onderbouwd werk aan de hand van de Bottelaarse historicus Patrick Duportail

U kan het boek bekomen door een overschrijving van 25 euro op rekeningnummer:

BE98 0634 0253 6493, BIC: GKCCBEBB

op naam van Patrick Duportail met **vermelding van uw adres** voor de aflevering van het boek. Uw boek wordt kosteloos thuis bezorgd.

Het boek is ook te koop bij Prima De Mil, St-Annastraat, Bottelare

Trams in Merelbeke: het tweede deel is er!

In 1998 gaf Erik De Keukeleire het boek "Trams in Merelbeke: 1886-1921, deel 1" uit. Het werd onmiddellijk een groot succes en de ganse oplage is ondertussen uitverkocht. Het tweede deel liet wat op zich wachten, maar vandaag is het er, in de vorm van twee boeken.

Het ene boek draagt de titel "Gent-Zuid – Merelbeke (1898-1955)" (prijs: 15 EUR), het andere "Gent-Herzele-Geraardsbergen (1907-1955)" (prijs: 10 EUR).

De beide boeken van het tweede deel zijn uitgegeven in eigen beheer en te koop bij Erik De Keukeleire, tel. 09/230 47 05.

Een kleine gemeente met een hele boeiende geschiedenis

Wie geïnteresseerd is in de geschiedenis van Melsen, kan het best het boek "Geschiedenis van Melsen" van Jozef De Cocker ter hand nemen. De uitgave dateert reeds van 1988 maar neemt nog steeds met gemak een vooraanstaande plaats in tussen recente publicaties. In het boek kom je alles te weten over de gemeente met haar bestuur en haar inwoners vanaf het ontstaan tot de fusie met Merelbeke.

Het boek is te koop bij het onthaal van het gemeentehuis van Merelbeke voor 49,10 EUR.

Naweeën van de 1^e Wereldoorlog 1914-1918

door Gerard Lemmens

Soldaat Aloïs Lemmens uit Bottelare stierf bij een aanslag in 1923.

Het kan eigenaardig overkomen, maar toen op 11 november 1918 om 11 uur de wapenstilstand van de 1e Wereldoorlog een feit was, stierven nog heel wat soldaten en burgers na de wapenstilstandsovereenkomst. Op 11 november 1918 om 5 uur 's nachts werd de Duitse capitulatie in een treinwagon op het westelijk front in Rethodes (Bos van Compiègne) getekend door Maarschalk Foch en de Duitse delegatie. Doch na 11 november 1918 stierven nog vele gekwetsten ten gevolge van de oorlog. Ook lieten nog heel wat militairen en burgers het leven bij het vrijmaken van de gronden in de gevechtszones door het ontploffen van oorlogstuigen en ook niet onbelangrijk is het feit dat heel wat souvenirjagers gekwetst en gedood werden bij het ontmantelen van obussen en ander oorlogstuig. Van een heel andere aard is de dood van negen Belgische soldaten, waaronder Aloïs Lemmens van Bottelare, van het Belgische bezettingsleger tijdens de Ruhrbezetting, bij een aanslag in Hochfeld (Duisburg) op 29 juni 1923. Voor een goed begrip moeten wij het volgende weten.

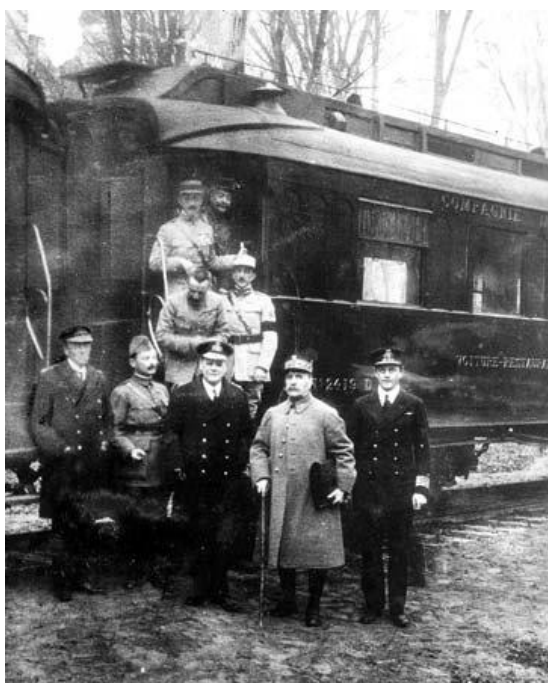

Foto genomen juist na het ondertekenen van de wapenstilstand met de geallieerde en Duitse onderhandelaars.

Het verdrag van Versailles (1919).

Het verdrag van Versailles werd op 28 juni 1919 na afsluiting van een op 18 januari 1919 te Parijs begonnen geallieerde vredesconferentie ondertekend in de spiegelzaal van het kasteel van Versailles door vertegenwoordigers van het Duitse rijk enerzijds en door 26 geallieerde en geassocieerde regeringen anderzijds. Het 'dictaat van Versailles' trad in werking op 10 januari 1920 en werd in Duitsland als een zware vernedering beschouwd. De details waren feitelijk al neergelegd in de wapenstilstandsvoorwaarden van Compiègne van 11 november 1918. In de 440 artikelen ging het voornamelijk over het inleveren van zware wapens, het afstaan van een aantal gebieden, waaronder Eupen-Malmedy aan België en het betalen van zeer hoge herstelbetalingen. De economische gevolgen voor Duitsland waren zeer zwaar. De Duitsers konden dit moeilijk betalen en stribbelden op allerlei manieren tegen. Bij een vertraging of weigering van de herstelbetalingen begonnen België en Frankrijk de bezetting van het Ruhrgebied.

De Ruhrbezetting.

De Ruhrbezetting vanaf januari 1923 was het hoogtepunt van het politiek-militair conflict tussen het Duitse Rijk en de Franse en Belgische regeringen. Waarom nu juist het Ruhrgebied bezet werd, is zeer logisch. Het Ruhrgebied was een sterk geïndustrialiseerde regio in de Duitse deelstaat Noordrijn-Westfalen met ongeveer 5,3 miljoen inwoners verdeeld over 11 grote steden en 42 kleinere gemeenschappen. De belangrijkste plaatsen waren: Duisburg, Bochum, Essen en Dortmund. Het gebied wordt grofweg omsloten door de Rijn in het Westen, de Ruhr in het Zuiden en de Lippe in het Noorden. In de tijd van de Industriële Revolutie groeide het Ruhrgebied uit tot één van de grootste industriegebieden in Europa. Er werd op grootschalige wijze steenkool gedolven. Gecombineerd met ijzererts uit de nabije regio maakte dit het Ruhrgebied aantrekkelijk voor de vestiging van de staalindustrie. Het werd het hart van de Duitse industriële oorlogsproductie. Kanonnen, tanks, vliegtuigen, schepen en wapens allerhande werden hier op zeer grote schaal geproduceerd. Op 26 december 1922 stelde de geallieerde herstelcommissie unaniem vast dat Duitsland een grote achterstand had met de herstelbetaling, die ook in natura kon gebeuren (kolen, staal en andere producten). Op 11 januari 1923 gaf de Franse premier bevel tot de invasie. Meer dan 60.000 manschappen van het Belgische en Franse leger namen bezit van het Ruhrgebied. De lokale kolen- en cokesproductie werd gebruikt als 'productief pand' voor de herstelbetalingen.

De aanslag op een soldatentrein in Hochfeld (Duisburg).

In het begin werd de bezetting beantwoord met een campagne van passieve weerstand. Later volgden hardere uitingen van weerstand van de Duitse bevolking. Sabotagedaden en aanslagen volgden elkaar op. Een echte bloedige confrontatie kon niet lang uitblijven. Op vrijdag 29 juni 1923 om 19 uur vertrok een trein uit Duisburg met een honderdtal soldaten op weg naar België om er hun verlof door te brengen. Aan de brug van Hochfeld gekomen, ontplofte een tijdbom die in het toilet van de treinwagon was geplaatst. De gevolgen waren verschrikkelijk. De twee laatste treinwagons waren letterlijk uit elkaar gereten en uit de wrakstukken werden acht dode lichamen gehaald. Ook een schildwacht die de brug bewaakte, overleefde de aanslag niet. Er waren ook meer dan 30 soldaten gekwetst. Onder de dodelijke slachtoffers bevonden zich soldaat Alois Lemmens van Bottelare, soldaat Octaaf De Spiegeleiere van Merelbeke en soldaat Victor-Gustaaf Van De Sype van Sint-Lievens-Houtem, soldaten uit onze streek. Ze behoorden allen tot de 1^e Compagnie van het 23^e Linierregiment en waren gekazerneerd in Hervest-Dorsten. De andere slachtoffers behoorden tot andere regimenten

De slachtoffers werden overgebracht naar het Belgische Militair Hospitaal van Crefeld en een grootscheeps onderzoek werd opgestart. Er werden zeer strenge maatregelen genomen. Alle vermaakinrichtingen, herbergen, enz... moesten hun deuren sluiten. Tot nader bevel werd alle verkeer van trams, auto's en moto's verboden. Niemand mocht zich nog op straat begeven tussen 22 uur en 5 uur. Op iedere soldatentrein moesten twintig Duitse gijzelaars plaats nemen. De aanslag was natuurlijk voerpagina's in alle dagbladen van binnen- en buitenland. Overal werd met afschuw en verbijstering gereageerd. Zelfs de Paus in Rome keurde de aanslag af. In de Kamer van Volksvertegenwoordigers werd tijdens de zitting van dinsdag 3 juli 1923 door Kamervoorzitter M. Brunet de gruwelijke aanslag zeer scherp veroordeeld. Rechtstaande kamerleden aanhoorden de toespraak en brachten hulde aan de slachtoffers. M. Devèze, minister van Landsverdediging, sloot zich bij de woorden van de amervoorzitter aan en verklaarde dat hij de nodige maatregelen zou nemen om de slachtoffers een waardige begrafenis te geven.

De terugkeer van de slachtoffers naar het thuisland.

De dagbladen van begin juli 1923 hebben uitvoerig verslag gebracht van al de plechtigheden en begrafenissen die in die periode plaatsvonden. Op dinsdag 3 juli greep de eerste plechtigheid plaats in het Belgische Militair Hospitaal van Crefeld, waar de gekwetsten verzorgd werden en waar de stoffelijke overschotten opgebaard waren. Onmiddellijk daarna werden de lijkkasten per trein overgebracht naar België. Bij het ingaan van het Belgisch grondgebied te Herbestal stopte de trein. De eer werd er bewezen door een officier van de Generale staf. Ook in de statie Luik-Guillemins werd halt gehouden en een detachement van het plaatselijke garnizoen bracht een eresaluut. Om 19u46 kwam de trein aan in Brussel-Noord. Reeds om 18 uur was er een ongewone drukte te bemerken op het Rogiersplein. Binnen in de statie hadden zich een tweeduizendtal personen achter de afsluiting verzameld. Op de kaai waren twee bataljons van het 1^e grenadiersregiment opgesteld, alsmede afvaardigingen van de verschillende regimenten van de hoofdstad. De voornaamste persoonlijkheden van de regering, het parlement en van de stad waren aanwezig. Ook Z. M. de Koning had zich laten vertegenwoordigen. Toen de trein arriveerde, speelde een militaire muziekkapel een gedempte Brabançonne. Acht lijkkasten werden uit de rijtuigen genomen en naar

de grote hal gedragen, gevolgd door de verschillende personaliteiten. Minister Devèze hield een afscheidsrede. Een erewacht bewaakte de lijkkasten 's nachts en een officier bracht bij vertrek van iedere dode de militaire groet. De slachtoffers soldaat Alois Lemmens en soldaat Octaaf De Spiegeleire werden per trein naar Gent-Zuid (toen nog een treinstation) overgebracht waar ze om 22u58 aankwamen. Op woensdag 4 juli om 5u59 werd het stoffelijk overschot van soldaat Victor-Gustaaf Van De Sype van de 14^e linie naar het station van Herzele gevoerd om daarna in Sint-Lievens-Houtem begraven te worden. Te Gent waren de lichamen van Lemmens en De Spiegeleire in de wachtzaal van het treinstation Gent-Zuid geplaatst. De lijkkasten waren bedekt met de nationale driekleur. Niet minder dan 60 kronen en bloemtuiten waren naast de kisten gelegd. Op donderdag 5 juli 1923 rond 6u45 geschiedde de plechtige overbrenging van de lijken. Rond de kisten was een erewacht opgesteld met heel wat vaandels van kringen en bonden. De plechtigheid, die velen zeer ontroerde, werd bijgewoond door de heer gouverneur van Oost-Vlaanderen, graaf de Kerkchove. Ook de burgemeester van Gent, M. Van der Stegen, en heel wat militaire en burgerlijke hoogwaardigheidsbekleders waren aanwezig. De lijken werden in een dodenwagen geplaatst en voorafgegaan door het muziekkorps van de Gentse politie trok de stoet langs de Gustaaf Callierlaan. Op het einde van de laan splitste de stoet zich in twee stukken. Men trok met het lijk van Lemmens uit Bottelare naar de buurttram aan de 'Sterre' en met dat van De Spiegeleire over Ledeberg naar Merelbeke. Op de grens van Ledeberg en Merelbeke werd het lijk in een rouwkapel geplaatst. Rond 9 uur kwam het gemeentebestuur vergezeld van de twee plaatselijke muziekmansschappijen 'De Scheldegalm' en 'Sint-Cecilia' aan alsmede heel wat personaliteiten, soldaten met kronen, oudstrijders, enz... De stoet trok naar de kerk waar de rouwdienst en begrafenis plaats had.

De soldatenmuts van Aloïs Lemmens. Bloedsporen zijn duidelijk merkbaar langs de bovenzijde.

Dit handtasje was een geschenk van Aloïs Lemmens voor zijn jongere zus Anna. Bemerkt het gat veroorzaakt door een bomscherf.

De begrafenis van Aloïs Lemmens te Bottelare.

In het dagblad 'De Gentenaar' verscheen op vrijdag 6 juli 1923 het verslag van de begrafenis van A. Lemmens. We geven het hier letterlijk weer zoals het gepubliceerd werd:

Een stroom van volk uit de naburige gemeenten was naar de gemeente gekomen. De heer gouverneur had het lijk van A. Lemmens tot aan de Sterre vergezeld en hier werd het in een fourgon, in kapel herschapen, geplaatst. Een afvaardiging officieren en soldaten bevond zich ter plaatse, het muziek speelde de Brabançonne toen de tram vertrok. Men reed juist tot aan de poort van het klooster te Bottelare, hier ook was een kapel geplaatst. Men begaf zich in stoet naar de kerk samen met de overheid. Onder de aanwezigen waren commandant Franckx, afgevaardigde van het ministerie, soldaten van het Gentsch garnizoen, van het militair hospitaal, de intendance, enz... Niet minder dan 33 kronen en bloemengerben werden gedragen; men zag er onder andere eene van den Fransen opperbevelhebber in het Ruhrgebied, die van Z.M. den Koning, welke voor de getroffen soldaten was gezonden, van de gemeenteraad, oudstrijders, van vrienden van het 23^e linieregiment, invaliden, opgeëischten, geburen enz...

Aloïs Lemmens, soldaat clairon (klaroenblazer). Klas 1921, 23e Linieregiment, 1e Compagnie, stamnummer 9323. Geboren te Munte op 21/03/1901. Wonende te Bottelare, Gaverse Steenweg 56. Overleden ten gevolge van een aanslag op 30/06/1923 te Hochfeld, Duisburg (Duitsland).

In 1921 werd dit gedenkteken van de oudstrijders van de 1e Wereldoorlog, een werk van Domien Ingels, op het kerkhof boven de graven geplaatst.

De fanfaren van Bottelare was voltallig en tijdens de offerande die 25 minuten duurde, speelde de muziek eene treurmars. Met de vaandels der fanfaren, opgeëischten, vriendenkring der officieren en de vlaggen der gemeenten toog men naar het kerkhof, waar de heer Peutevinck, schepen, in naam van het gemeentebestuur en in dien der oudstrijders waar hij voorzitter is, eene lijkrede uitsprak. De militaire eer werd bewezen. Luitenant Franckx nam het eereteken der Leopold II orde aan soldaat Lemmens geschonken en stak het op de borst van vader Constant Lemmens. Eenige hartwerende oogenblikken en elk trok bewogen van de dodenakker. Het was 11u30 en de muziek speelde de Brabançonne. Vergeten wij ook niet te vermelden dat de jongens der school met hun onderwijzer en de kinderen van het pensioonaat, aan de plichtigheid deelnamen.

In 1923 werd dit stuk graniet met de namen van soldaten die na de oorlog zijn overleden aan het monument toegevoegd.

Wie was Aloïs Lemmens?

Aloysius Lemmens werd te Munte geboren op 21-03-1901. Hij was het derde kind van Constant Lemmen(s) en van Marie Hortense De Baere. In het gezin waren nog vijf andere kinderen; Joseph Leonce Lemmen(s) (°1896), Angelina Maria Lemmens (°1899), Achiel Joseph Lemmens (°1904), Raymond Cornelius Lemmens (°1906) en Anna Maria Lemmen(s) (°1911). Bemerkt de verschillende schrijfwijze van de naam Lemmen(s) (foutje van de gemeentesecretaris van Munte). Het gezin Lemmen(s) verhuisde in 1903 van Munte naar Bottelare en woonde eerst in de Kerkstraat (nu Lindestraat) en daarna in de Gaverstraat (nu Koningin Astridlaan). Die laatste woning is reeds geruime tijd afgebroken en bevond zich rechtover de Gendarmerie (waar nu de Vennestraat begint, die vroeger niet bestond) in de omgeving van de Patrokring. Vader Constantin Lemmen(s) was een zelfstandig schrijnwerker en had thuis een eigen werkhuis. Zijn vier zonen oefenden aanvankelijk hetzelfde beroep uit. Dochter Angelina Maria Lemmens stierf in 1917 op 17-jarige leeftijd aan buikvliesontsteking. Aloïs Lemmens was dus schrijnwerker van beroep. Hij werd op 28 augustus 1918, dus enkele maanden voor het einde van de oorlog, verplicht te werk gesteld op het vliegveld van Scheldewindeke.

④ Etappen-Inspektion der 4. Armee. Haupt - Pass Amt.
Etappen-Kommandantur

Radfahrkarte No 24822

gültig von 28. 8. bis 31. M. 19 18

Name: Lemmens, Aloïs Beruf: Reiter

Wohnort: Bottelare Strasse: Gaverst.

geb. am 21. 3. 01 zu Munte

Staatsangehörigkeit: Belg.

Inhaber ist nur berechtigt, innerhalb der geschlossenen Ortschaft
das Fahrrad No 15694 von seiner Wohnung: Bottelare
bis zur Arbeitstelle Flughafen Scheldewindeke
Posten No 10 Schijnuit 1918 und zurück ohne Reiseschein zu benutzen.

Haupt - Pass - Amt.
Der Etappen - Kommandant,
A. B.

Gewichtige opmerking op de rugzijde.

Gebühr 1,25 PR

Leutnant

Deze "Radfahrkarte" moest Aloïs Lemmens steeds op zak hebben, te samen met zijn identiteitskaart.

De Duitsers hadden in Gontrode en Scheldewindeke vliegvelden laten aanleggen om met hun vliegtuigen doelen te kunnen bestoken in Engeland en Frankrijk. Aloïs Lemmens maakte gebruik van een fiets om zijn werk op het vliegveld te Scheldewindeke te bereiken. Hij moest daarvoor **steeds in het bezit zijn van zijn 'Radfahrkarte'**. De controle was streng. Niemand mocht zich verplaatsen naar andere gemeenten zonder de nodige papieren.

Na de oorlog kwam het economisch leven stilletjes aan terug op gang. In plaats van bij zijn vader op het atelier te werken -er was misschien geen werk genoeg- verkoos Aloïs zijn geluk elders te zoeken. Hij vond werk in Fouquières-lès-Lens, departement Pas-de-Calais in Frankrijk. Uit nagelaten brieven van zijn broer Joseph in het jaar 1921 kunnen we opmaken dat er thuis terug volop werk was. Zijn broer vroeg hem toch maar terug te keren naar huis, ze konden het vele werk niet meer aan. Een vakman kon gemakkelijk 25 frank per dag verdienen en Theofiel Verhauwen, de Bottelarse aannemer, beloofde nog veel meer werk. Aloïs Lemmens is dan teruggekeerd naar huis, doch kort daarop werd hij opgeroepen om zijn militaire dienstplicht te vervullen.

Lemmens Gerard januari 2012

Bronnen

- Privéverzameling van de familie Lemmens

- 'De wapenstilstandsdag' uit Wikipedia
- 'Vrede van Versailles (1919)' uit Wikipedia
- 'Ruhrgebied' uit Wikipedia
- 'Ruhrbezetting' uit Wikipedia
- Archieven van de gemeente Merelbeke
- Dagbladen van begin juli 1923 uit het Stadsarchief van Gent (de Zwarte Doos)
- Stamboom van de familie Lemmen(s) door Jenny Ysveld.

Activiteiten in Munte

Zondag 1 april 2012: 15° Palmpaasfeest.

- 11u: concert in de Sint-Bonifatiuskerk met Norbert Detaeye
- 15u: lentewandeling en ezeltjesuitstap. Start Munteplein.

Zondag 22 april 2012: Erfgoeddag.

van 10u tot 18u:

- OC Munte : tentoonstelling 'Hleden in de sport in Merelbeke, Munte, Lemberge, Bottelare, Schelderode en Melsen'

Zondag 6 mei 2012: 11° Reuzenmeifeest:

De reuzen van het Land van Rode heersen over het Munteplein.

Van 14u tot 18u

Tentoonstellingen:

- Van wieg tot rouw
- Reuzen van het Land van Rode
- Helden in de Sport in Groot Merelbeke
- 1ste Streekmarkt 'Haal het beste uit het Land van Rode'
- randanimatie: ambachten, fanfares,...

Zondag 3 juni : Openkerkendag.

Van 10u tot 18u

- Sint-Bonifatiuskerk: tentoonstelling : 'Van wieg tot rouw'

Info: De Muntenaar p.a. Jos Ottermans, Torrekensstraat 48, 9820 Munte-Merelbeke 09 362 70 43
gsm 0475856356 e-mail: jobeka@skynet.be

ERFGOEDDAG 2012 TE MELLE

Tentoonstelling: Melles markante madammen

Erfgoeddag in een vrouwelijk kledje! Het Gemeentelijk Museum focust op enkele markante dames uit het verleden van Melle. In de tentoonstelling maak je ondermeer kennis met Hildegarde, vrouw van Melle en bewoonster van de burch Cortrosine in de twaalfde eeuw. Je leert er alles over Maria Poelman alias Mapoe - vroedvrouw, volksfilosofe en zangeres die het tot reuzin schopte - en over de boeiende begindagen van voetbalploeg Cercle Melle Ladies. De 'stille heldinnen' van de kloostergemeenschappen, actief in gezondheidszorg en onderwijs, worden evenmin vergeten.

Locatie:

Gemeentelijk Museum

Brusselsesteenweg 395 9090 Melle. Zie ook <http://www.degonde.be/>

Melsen: 2 Missionarissen uit het Huys De Cocker

door Lieve De Cocker

1. Palmyre De Cocker, Dame Maria Gaudentia (1912–1997): eerste missionaris van Melsen.

Ze werd geboren te Melsen op 5 juni 1912 als dochter van Cyriel De Cocker en Maria Leyman en groeide op in een gezin van 10 kinderen in wat later het "Huys De Cocker" zou genoemd worden; een oudere broer, Michel, zou eveneens missionaris in Congo worden. Haar jongste broer, Jozef, bleef in het huis wonen en werken tot aan zijn dood op 14 juli 2002. Hij schreef er de 541 pagina's tellende "Geschiedenis van Melsen".

Missiebijetjes van Melsen bij het afscheid van Palmyre.

Op 9 maart 1933 ging ze binnen in de missiecongregatie van de Dames Kanunnikessen van de H. Augustinus te Heverlee, beter gekend als "Missiën De Jacht". Op 12 september 1935 legde ze haar eeuwige kloostergeloften af en werd Dame Maria Gaudentia; ze koos deze naam in herinnering aan zuster Gaudentia, bestuurster van de katholieke meisjesschool te Melsen, waar ze onderwijs had genoten.

Als missiezuster werkte ze van 1935 tot 1950 in Congo en van 1951 tot 1980 in Urundi (Burundi).

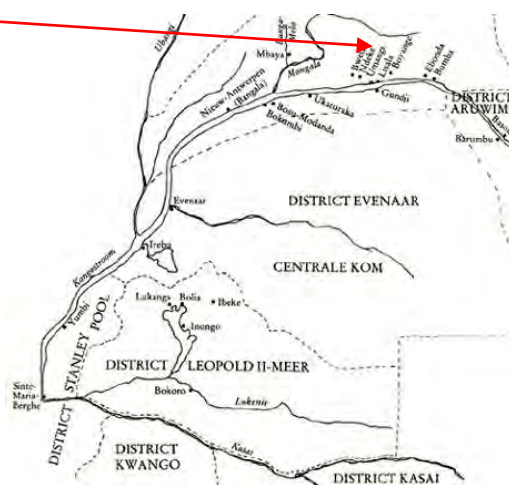
Ze verbleef in het moederhuis te Heverlee van 1980 tot haar overlijden op 27 september 1997.

Professie van Palmyre.

Op 27 september 1935 vertrok ze met de "Albertville" uit Antwerpen naar Congo, waar ze op 16 oktober in de haven van Matadi aankwam, met bestemming Umangi, het gebied van de Ngombe's, in het vicariaat Nieuw-Antwerpen (het huidig Bangala) in het Noord-Westen, het Ubangigebied. De reis duurde tot 27 december. Haar broer Michel zou in 1937 aankomen in Lisala, in hetzelfde vicariaat.

De missie van Umangi lag aan de Congostroom, die daar 11 km breed is, en bestond uit een hospitaal, moederhuis, dispensarium, weeshuis en lagere school voor meisjes met een internaat.

Ze begon in het naaiatelier en leerde ondertussen de taal, ze deed er aan ziekenzorg, en na enkele maanden kon ze in het Lingala ook catechese geven. In het dispensarium had zij bij de vele patiënten, waaronder melaatsen en nog vaak voorkomende gevallen van slaapziekte, die een zware beproeving was voor de streek, de gelegenheid tekeningen te maken van de verschillende toen nog voorkomende voorhoofdstatoeages.

".....Voorts zouden ze iemand gedood hebben van hun eigen dorp. Daarom moesten ze een kenteken hebben, onuitwisbaar en best op hun voorhoofd. De tatoeage aanbrengen is

zeer pijnlijk. Men begint de tekening te snijden en men laat er het sap inlopen van een zekere plant die het vel doet opzwellen. Men zou zeggen dat het borduurwerk is ; zwart op hun bruine huid."

Palmyre en haar broer Michel met een melaats kind.

Palmyre op missie.

Na 7 jaar werd ze in 1942 overgeplaatst naar Leopoldstad om er in het hospitaal te werken, dat tengevolge van de oorlog onderbezet was. Ze werkte er in de apotheek en in de ziekenzorg.

Na de oorlog kwam ze voor de 1ste maal terug naar België aan boord van een militair schip, gelogeed in de bagagekelders; ze kwam in Antwerpen aan op 15 februari 1946 voor een lange periode van gedwongen herstellrust, waarna studies volgden aan het Tropisch Instituut te Antwerpen en aan de verpleegsterschool te Leuven.

Terug in Congo op 1 januari 1949 werkte ze in de Accidentenzaal van het hospitaal van Leopoldstad, waar het steeds heel druk was.

Eind 1951 moest ze om gezondheidsredenen Congo verlaten voor het gematigder klimaat van Burundi, waar de taal het Kirundi is. Ze begon in de missiepost van Kiganda. In het dispensarium kreeg zij ontelbare zieken op consultatie en zij vervulde er, wegens de grote afstand van een dokterskabinet, ook de taak van dokter en tandarts en deed zelfs kleine chirurgische ingrepen. Andere missieposten als Kibumbu en Ruyigi... volgden; ook daar deed ze voornamelijk aan ziekenzorg: melaatsen, olifantsvoeten, longziekten, tuberculose, buik- en vlektyphus, ingeslikte bloedzuigers verwijderen, kleine chirurgische ingrepen...

In 1965 stichtte ze met de hulp van Caritas Oostenrijk een nieuwe missiepost in Munanira en liet er ogenblikkelijk een dispensarium bouwen waar zich dagelijks 150 tot 200 mensen aanboden. In 1968 liet ze er ook een Foyer bouwen (een huishoudschool) met de hulp van Vastenactie Nederland en Broederlijk Delen België. Ze werkte er in moeilijke en onrustige omstandigheden, in 1972 werd de Mwami vermoord en er volgde een periode van revolutie, moord en geweld.

De missiepost van Munanira

Toen ze, na ongeveer 30 jaar in Burundi te hebben gewerkt, in 1980 met verlof kwam naar België, kreeg ze geen toelating meer terug te keren - ze was toen 68 jaar - en verbleef de rest van haar leven in het moederklooster van Heverlee waar ze zich zo lang als ze kon heeft ingezet voor de zieke en oude zusters. Het was haar gegeven af en toe nog naar haar ouderlijk huis, het "Huys De Cocker", in Melsen terug te keren.

Het Belgisch Ubangigebied.

Dit gebied ligt in het hart van Afrika tussen de Congo-stroom en de 1000 km lange Ubangirivier, zijrivier van de Congo-stroom. De Ubangi vormt de grens tussen de Centraal-Afrikaanse Republiek en de Democratische Republiek Congo, het voormalige Belgisch Congo. Dit gebied van Afrika behoort tot één van de laatste "witte vlekken" die op het einde van de 19de eeuw door de Europeanen werd "ontdekt".

De missie van Umangi (Sint-Pieter).

De missie van Umangi werd feitelijk gesticht op 14 december 1901 door 2 paters Scheutisten, vanuit Nieuw-Antwerpen. Op dit ogenblik was de streek nog ver van onderworpen en werd als gevaarlijk beschouwd; er werd nog verscheidene jaren openlijk oorlog gevoerd, waarbij meerdere soldaten en officieren het leven lieten.

De eerste paters stierven nagenoeg alle na enkele korte jaren of zelfs vroeger.

In 1905 kreeg de missie een concessie van 25 ha waarop een plantage van 8.000 rubberbomen werd begonnen; later werden hevea's geplant doch zonder succes, ze werden opgegeten door de geiten. In 1910 volgde een concessie van 200 ha en werd er begonnen met de bouw van een kerk en huizen en de gezondheid van de paters nam toe.

Het succes groeide en jaar na jaar werden er katechumenaten en kapelhoeven gesticht in het alleen met prauw en te voet bereikbare moerassig en bosrijk binnenland.

In 1935, het jaar dat Palmyre De Cocker op de missie aankwam, waren er in Umangi en het ganse uitgestrekte gebied reeds 28 paters, 15 broeders, 36 zusters en 68.000 christenen; de bevolking van de missie zelf telde 28.000 zielen.

Lucien De Smet besprak reeds in het septembernummer van 2011 een missionaris van Moortsele, pater Jules De Wilde, in het Evenaarsgebied van Congo.

In het volgend nummer van Land van Rode volgt een tweede luik: Missionarissen uit Melsen deel 2: Michel De Cocker.

Bronnenmateriaal en foto's: Huys De Cocker.

FILMVOORSTELLING OVER BALEGEM

Op zaterdag 24 maart 2012 nodigen alle Parochiale Verenigingen jullie graag uit op onze **filmvoorstelling over Balegem** in ons Parochiecentrum.

De film werd in 1978 gedraaid door de toenmalige BRT, en ook gedeeltelijk uitgezonden op TV. Lucien De Smet wil deze film graag nog eens vertonen in

Balegem.

We verwachten jullie om 14u in het Parochiecentrum in de Poststraat.

De toegangsprijs bedraagt 5 euro voor film, koffie en taart.

Goed om weten: de opbrengst gaat integraal naar de verbouwingen om het Parochiecentrum volledig brandveilig te maken! Een aanrader dus! We hopen jullie talrijk te mogen verwelkomen. Graag tot dan!

Kaarten te bekomen bij:

Achiel De Moerloose, Geraardsbergsesteenweg 252, 09/362.68.01

Willy Van De Putte, Driesstraat 12, 09/362.87.52

Mieke Sepelie, Krekelberg 24, 09/324.53.64

Antoine Haegeman, Molenstraat 30, 09/362.01.02

Chris Deboose, Danny Delobelle, Rooigemstraat 61, 09/362.43.51

Jacqueline Haesebeyt, Molenstraat 54, 09/362.80.62

Isabelle Van Liefveringhe, Poststraat 34, 09/362.05.72

Trees Roos, Walzegem 5, 09/360.61.18

Wat is een heerlijkheid? (vervolg)

door Lucien De Smet

Vervolg tijdschrift nr 156

Tiendenrecht.

De tienden waren het deel der vruchten en dieren dat, krachtens de Karolingische wetgeving, aan de kerk moest gegeven worden voor het onderhoud van de eredienst, van de parochiale geestelijkheid en van de armen. Vanaf het einde van de 10de eeuw waren veel van deze tienden (vooral het deel bestemd voor de eredienst en de armen) in de handen van de wereldlijke groten gekomen. Alhoewel deze sedert de 12de eeuw menige tiende aan kerkelijke stichten hadden afgestaan (schenking, ruiling, verkoop) waren toch vele andere tienden in lekenhanden gebleven: het waren voornamelijk grote tienden d.w.z. tienden op de graangewassen.

Rechten van kerkelijke oorsprong.

Het nazicht of horen van de kerkrekeningen, van de rekeningen van de dis of Heilige Geesttafel, het aanstellen van koster enz...

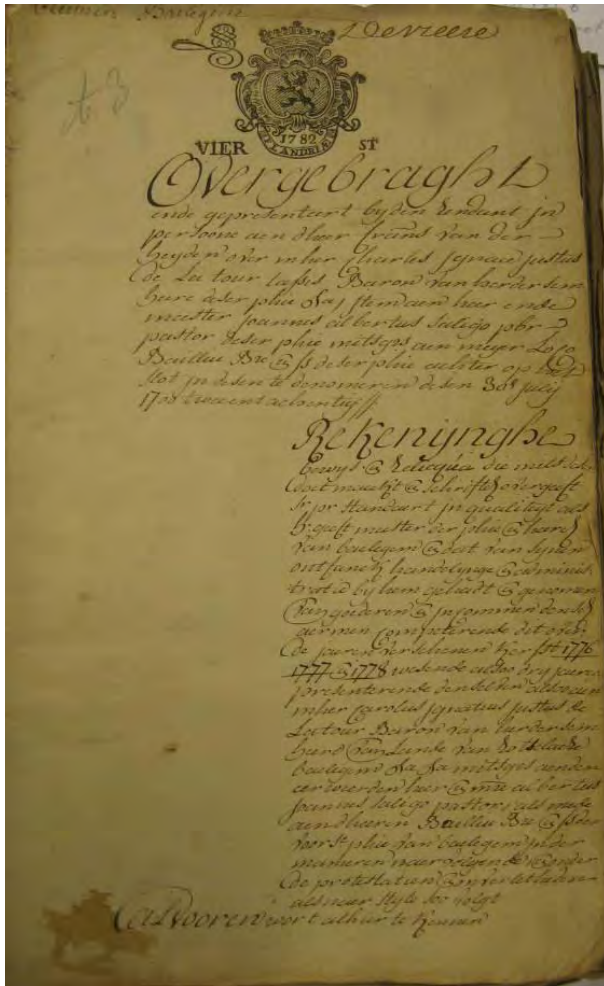
Men mag de kerkrekeningen niet verwarren met de parochierekeningen. De kerkrekeningen waren de rekeningen, ingediend door de kerkmeesters over het beheer van het patrimonium der kerk en over de uitgaven voor de eredienst. De parochierekeningen daarentegen behelsden de inkomsten die geïnd werden en de uitgaven, die gedaan werden voor de gemeenschap der bewoners van de parochie.

Sommige van die uitgaven waren wel van kerkelijke aard. Het merendeel echter had een bestuurlijk of fiscaal karakter. De inkomsten ingeschreven in de parochierekeningen kwamen steeds voort van de taxatie der inwoners. Men mag immers niet uit het oog verliezen dat, terwijl de heerlijkheden meestal versplinterd

lagen en hun gronden doorengestremd, de parochie op territoraal gebied een blok vormde. De parochierekeningen waren alzo enigermate het prototype van de huidige gemeenterekeningen, zoals uit de oude parochiën de tegenwoordige gemeenten ontstaan zijn.

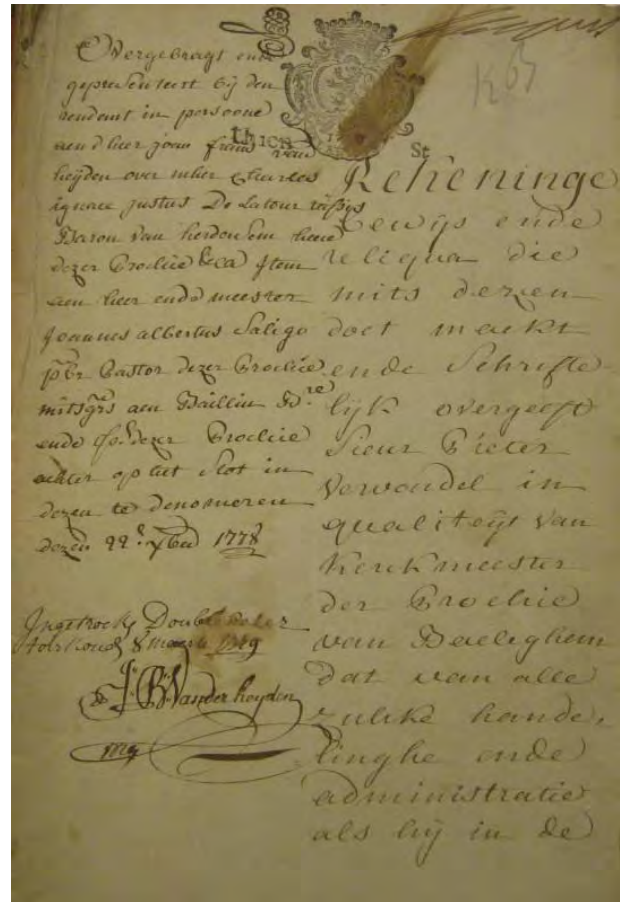
Niet altijd had dezelfde heer de "auditie" van de parochie- en van de kerkrekeningen. Het gebeurde dat een heer nog uitgebreider rechten van kerkelijke aard had als het aanstellen van de pastoor, het verlenen van de kosterij.

Ook komen er ererechten voor, bijvoorbeeld het recht een zitbank te hebben in het koor, als eerste het onvangen van gewijd water bij de aanvang van kerkelijke diensten.

Hoofding van armenrekening van Balegem inkomsten van 1776, 77, 78

De Heilige Geestmeester Pieter Standaert moest zijn rekening voorleggen aan:
Frans Vander Heyden namens de heer van de parochie Balegem, Charles Ignace de la Tour Tassis, aan de pastoor van Balegem Joannes Albertus Saligo en aan de baljuw en de burgemeester van Balegem.

Hoofding van een kerkrekening van 1773, 74, 75

De kerkmeester Pieter Vervondel moest zijn rekening voorleggen aan Frans Van Heyden namens de heer Charles Ignace de la Tour Tassis, here van Balegem, aan de pastoor van Balegem Joannes Albertus Saligo en aan de burgemeester en schepenen van de parochie.

Europese Week van de Begraafplaatsen

Activiteit te Melle

Zoals vorig jaar organiseert onze heemkundige vereniging ook te Melle een activiteit in het kader van de kennismaking door het ruime publiek van **ons funerair erfgoed** gedurende de Europese Week van de Begraafplaatsen.

Op **zaterdagmiddag 2 juni 2012** gidst ons bestuurslid Jan Olsen u op wat ons nog resteert aan **grafmonumenten rond de Sint-Martinuskerk** alsook op de gemeentelijke begraafplaats te Melle. Aandacht wordt besteed aan de voorkomende **symbolen**

alsook aan **grafmonumenten die de pure lokale geschiedenis over-schrijven**.

Wie interesse heeft in deze activiteit noteert alvast deze datum in de agenda.

Afspraak: 14.30 uur aan het kerkportaal, Dorpsplein / Melle. Deelname: gratis.

Info: 09.252.26.47 en/of info@degonde.be

Organisatie: Heemkundige Vereniging De Gonde

Inhoud driemaandelijks tijdschrift Land van Rode - jaargang 39

Nummer 153 - Maart 2011

Voorwoord	1
Activiteiten	2
De Klepmolen te Balegem	5
De Balegemse winterlinde beschermd	18
Sint-Lievens-Houtem: Overzicht van de gemeentelijke toestand in 1837	22

Nummer 154 - Juni 2011

Voorwoord	25
Activiteiten	26
De bouw van een nieuwe pastorie te Balegem in 1874	28
De bezitters van de heerlijkheid Rattepede te Moortsele	34
Moord onder lotelingen in de Qui-Vive in 1903	43
Echo's uit het Land van Rode	48
Wat men niet vertelde tijdens de les geschiedenis	50

Nummer 155 - September 2011

Voorwoord	51
Activiteiten	52
Oosterzele: Restauratie van het Van Peteghemorgel	54
Goedemorgen meester!	57
Moortsele: Pater Jules De Wilde	62
Bottelare 01-08-1926: Grootste religieuze manifestatie	67
Wat is een heerlijkheid?	71
Oproep naar oude volksverhalen	74

Nummer 156 - December 2011

Voorwoord	75
Hernieuwing abonnement	76
Goedemorgen meester! (vervolg)	77
Water vanuit het kraantje	83
Wat is een heerlijkheid? (vervolg)	87
Nacht van de Geschiedenis	89
Vul uw boekenkast aan	90
Zware criminaliteit bezongen in het Land van Rode (vervolg)	91
Tentoonstellingen	96
Echo's uit het Land van Rode	98

Algemene ledenvergadering Heemkundige Vereniging De Gonde

Wanneer: woensdag 2 mei 2012 om 20 uur stipt

Plaats: BIB, Kruisstraat 2A te 9090 Melle

Programma:

Korte verslaggeving over de werking van het voorbije jaar en toelichting inzake de lopende projecten, dit door Daniël Lemmens, voorzitter.

Lezing: 'Geschiedenis op uw bord'

Wie van eten en koken houdt maar ook even de borden en potten opzij kan schuiven zal zeker graag komen luisteren naar leuke verhalen over het ontstaan van de naam van gerechten en voedingsmiddelen. Spreker met kennis van zaken is Dr. ir. Eric De Marteleire.

Ook niet-leden zijn welkom, de toegang is gratis en we presenteren als achterafje een lekker glaasje.

Info: 09.252.26.47 of info@degonde.be

Het Erfgoedhuis
Sint-Antoniusplein, 10
9860 Moortsele

Openingsuren: Op afspraak

Stokerij Logeren in een
nieuwstokkerij boordevol!
Van Damme

Contactinfo

Ludo en Dominique Lampaert
Issegem 2 | 9860 Balegem

Iedere dag open van 14u tot 19u
Zondag gesloten

Tel +32 (0)9 362 50 25

Fax +32 (0)9 362 30 00

Email info@stokerijvandamme.be

BTW 0738.060.528

Jeroen Van De Velde

Ramen en deuren
Alu - PVC - Hout

Tramstraat 18b • 9860 Oosterzele

Tel. 09.362.35.11 • 0495.51.07.38

www.jeroenvdv.com

fidesca

BANK & VERZEKERING

Gootje 24
9860 Balegem
(09) 362.41.42
(09) 362.74.81

Openingsuren:

Maandag 9u - 12u en 14 - 17u

Dinsdag 9u - 12u en 14 - 18u

Woensdag 9u - 12u

Donderdag 9u - 12u en 14 - 17u

Vrijdag 9u - 12u en 14 - 17u

Zaterdag 9u - 11u30
(gesloten op
zaterdag
in juli en augustus)

HEEMKUNDIG GENOOTSCHAP

LAND van RODE

Gesticht in 1968

Voormalige woning van Dr. Van Lancker aan wiens woning de 2^e waterkaan bevond.
In ons vorig nummer was het verkeerde huis afgedrukt.

Tot het gebied van het Genootschap behoren de hieronder vermelde gemeenten
en deelgemeenten:

Balegem - Bavegem - Beerlegem - Bottelare - Gentbrugge - Gijzenzele -
Gontrode - Landskouter - Letterhoutem - Melle - Melsen - Moortsele - Munte -
Oosterzele - Schelderode - Scheldewindeke - Vlierzele.

Aangesloten bij het verbond HEEMKUNDE OOST-VLAANDEREN

P005094

België-Belgique
P.B.
9820 MERELBEKE 1
3/7186

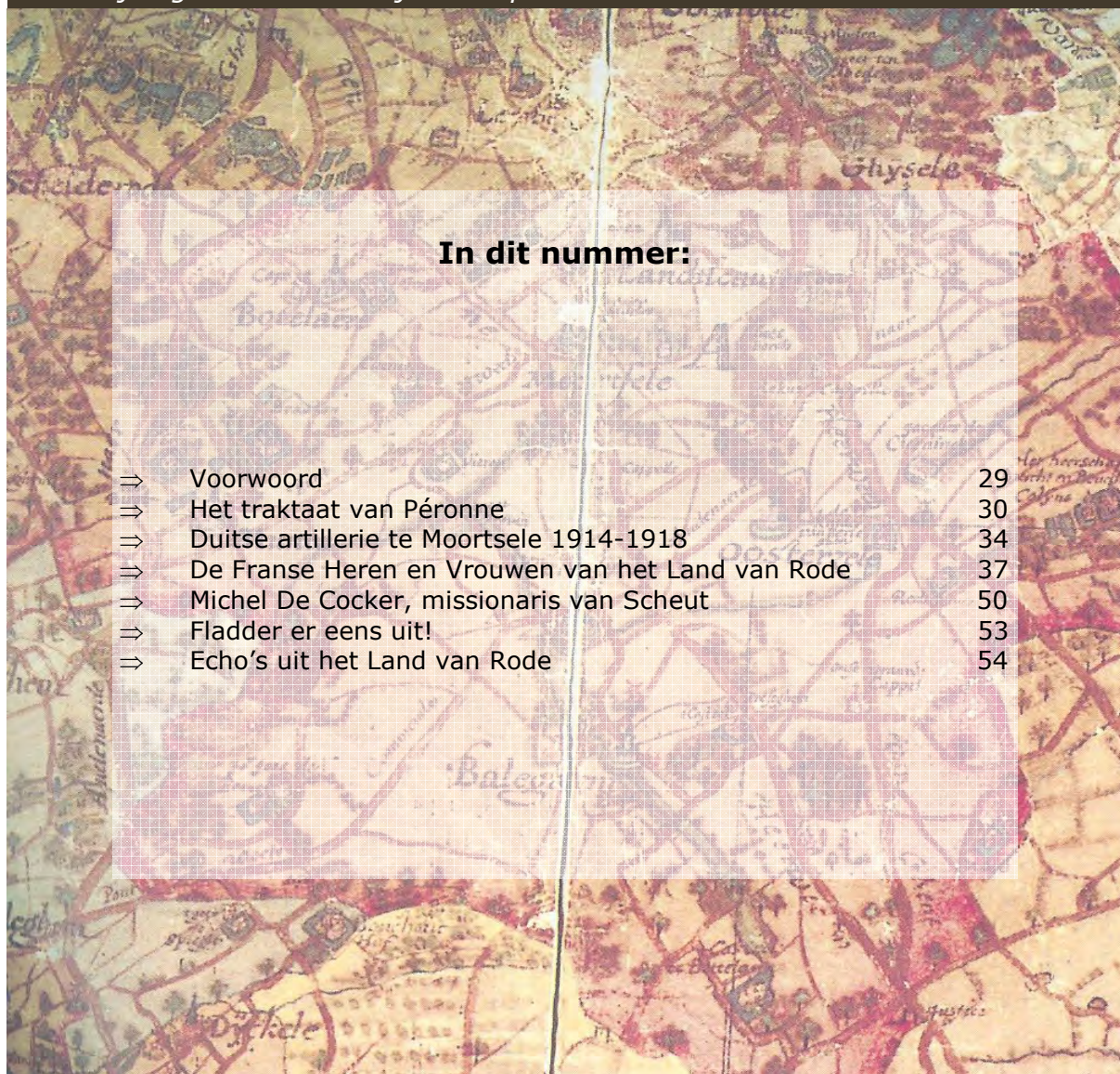

Driemaandelijks contacttijdschrift

Jaargang 40 nummer 158

Juni 2012

Verschijningsdata: maart - juni - september - december

In dit nummer:

⇒ Voorwoord	29
⇒ Het traktaat van Péronne	30
⇒ Duitse artillerie te Moortsele 1914-1918	34
⇒ De Franse Heren en Vrouwen van het Land van Rode	37
⇒ Michel De Cocker, missionaris van Scheut	50
⇒ Fladder er eens uit!	53
⇒ Echo's uit het Land van Rode	54

Verantwoordelijke uitgever: F. Verhooesele, Rollebaan, 101, 9860 Moortsele
Afgiftekantoor: 9820 Merelbeke 1

HEEMKUNDIG GENOOTSCHAP LAND VAN RODE *Gesticht 7 juni 1968*

Stelt zich tot doel:

- het bevorderen en beoefenen van de heemkunde in al haar facetten en het aanmoedigen;
- helpen uitgeven en verspreiden van studiën betreffende alle gemeenten die tot het "Land van Rode" worden gerekend;
- Driemaandelijks tijdschrift en periodiek een themaboek over onderwerpen uit het "Land van Rode";
- Het organiseren van uitstappen, bezoeken, info-avonden e.d. voor leden en niet-leden;
- Verzamelen van alle documentatie betreffende het "Land van Rode" en het openhouden van een documentatiecentrum in het Erfgoedhuis te Moortsele.

Raad van Beheer:

Ere-voorzitter : Gerard WAEYTENS (+) *Stichter*
Ere-secretaris : Oscar VAN WITTENBERGHE (+) *Medestichter*
Voorzitter : Lucien DE SMET
Secretaris/penningmeester : Françoise VERHOOSELE
Bestuursleden : Werner CALLEBOUT, Lieve DE COCKER, Danny DE LOBELLE

Ruildienst/zoekdienst

Lucien De Smet, Sportlaan, 83, 9880 Aalter. Tel: 09/374.31.27

Verantwoordelijke uitgever

Françoise Verhoosele, Rollebaan, 101, 9860 Moortsele. Tel: 09/362.69.95 –
Email: secretaris@landvanrode.be

Redactieraad:

Lucien De Smet, Françoise Verhoosele

Teksten

Indien niet bestemd voor commerciële doeleinden, mogen teksten of fragmenten van teksten uit het tijdschrift van het Heemkundig Genootschap Land van Rode worden overgenomen mits correcte vermelding van de bron. Indien bedoelde teksten of fragmenten van teksten moeten dienen of bestemd zijn voor commerciële of promotionele doeleinden dan mogen die pas worden aangewend na vooraf een schriftelijke toelating van de voorzitter van het Heemkundig Genootschap Land van Rode te hebben gevraagd en gekregen. Ook in dit geval dient de bron op een correcte manier te worden weergegeven.

Toezending kopij Françoise Verhoosele Rollebaan 101 9860 Moortsele. E-mail: secretaris@landvanrode.be

Alle artikels worden gepubliceerd onder de verantwoordelijkheid van de auteur.

JAARLIJKSE LIDMAATSCHAPSBIJDRAGE:

Gewone leden	10 €
Steunende leden	15 €
Beschermleden	30 €
Zendingen buitenland	+ 5 €

LAND VAN RODE DIGITAAL ONTVANGEN: 5 € mvv Land van Rode Digitaal

Te storten op rekening IBAN BE87 9799 6505 2294 BIC ARSPBE22
Op naam van het Land van Rode, Rollebaan, 101 9860 Moortsele

Email: secretaris@landvanrode.be

URL: <http://www.landvanrode.be>

Voorwoord.

Beste heemvrienden,

Onze activiteiten van het eerste trimester van ons werkjaar kenden een bijzonder veel bijval. De formule om met andere organisaties samen te werken loont. Onze samenwerking met het Davidsfonds Oosterzele voor de Nacht van de Geschiedenis rond 'Jenever of Karnemelk' bracht meer dan 60 geïnteresseerden samen. Klap op de vuurpeil was de 2 uur durende film over Balegem. Tweehonderd mensen konden ons Genootschap en KVLV verwelkomen. De opbrengst was ten voordele van de renovatiewerken van het Parochieaal Centrum.

Ons Genootschap verleende haar medewerking aan de tentoonstelling ter gelegenheid van de kermisdagen te Gentbrugge.

Binnenkort worden op initiatief van Bruisend Balegem 15 toeristische infoborden geplaatst. De borden bieden een brokje Balegemse geschiedenis maar wijzen vooral op de actuele waarde van de landelijke schoonheid van het dorp. Hieraan Ons genootschap verleende haar medewerking en stond in voor de tekst. Wij wensen de Bruisers alvast veel succes toe met de 6de uitgave van Bruisend Balegem.

Wat staat er nog op het programma? Op dit ogenblik werken wij mee aan onderzoek naar de pendelarbeid in onze streek. **Onze bijdrage spits zich toe op de "Fransmans" uit onze streek.** Wij hopen u in een komende bijdrage de resultaten hiervan mede te delen. In de maand oktober is hierover een referaat gepland.

In dit nummer van ons tijdschrift vindt u onder meer een bijdrage over nieuwe vondsten met betrekking tot de geschiedenis van het Land van Rode.

Wist U dat de KVLV van Balegem geen 60 maar 101 jaar bestaat; dat de vier kinderen van de Moortseelse koster dezelfde dag getrouwd zijn, dat toen de heer van op het kasteel uit Scheldewindeke terugkwam van huwelijksreis, het ganse dorp hem verraste met een noch nooit eerder geziene stoet waaraan het ganse dorp deelnam! Over dit alles kan u in een van onze komende bijdragen meer vernemen.

Een sfeerbeeld van de aanwezigen op de film over Balegem

Lucien De Smet
Voorzitter

Het traktaat van Péronne 14-10-1468

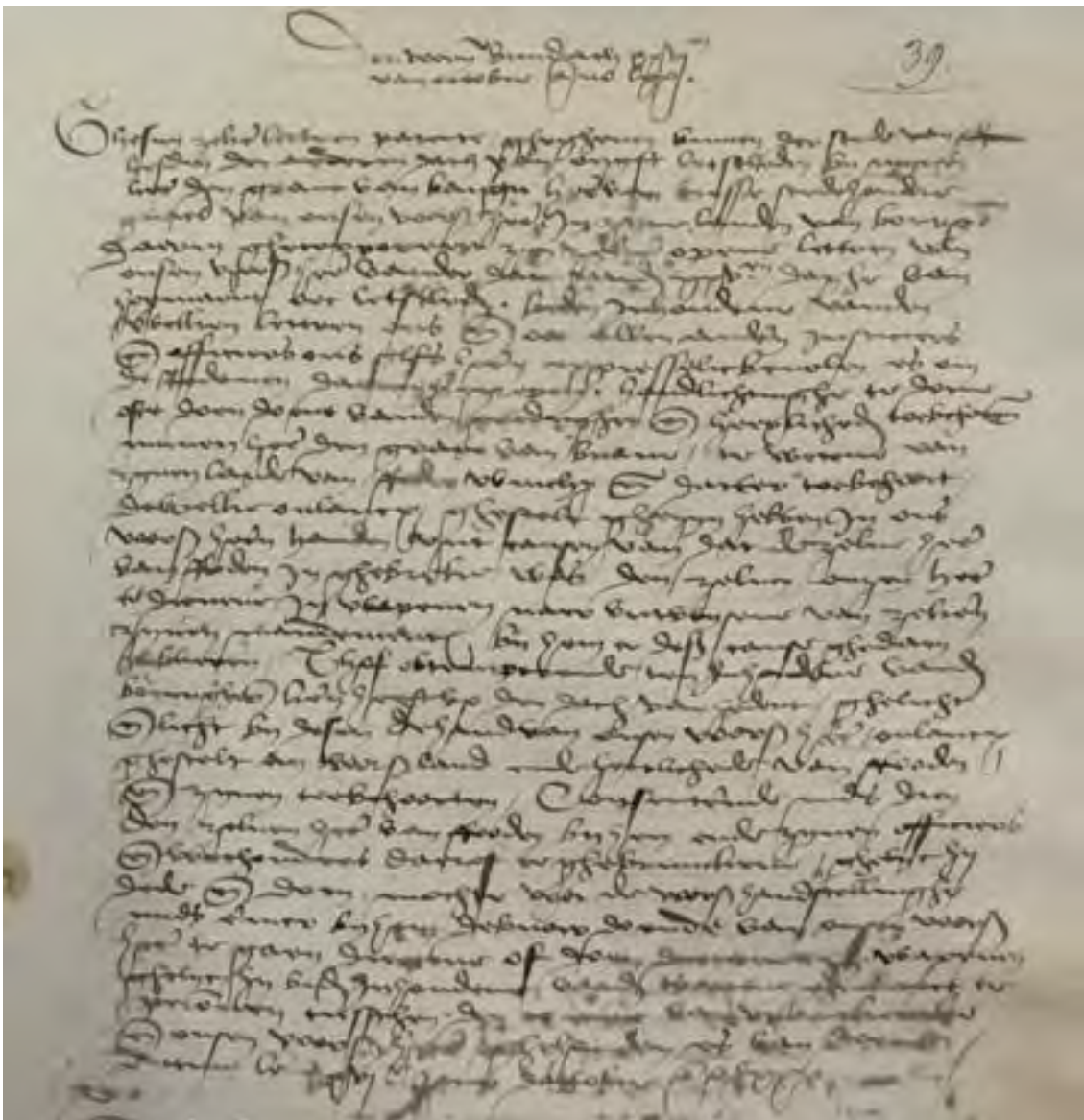
door Lucien De Smet.

De positie van de heer van het Land van Rode in het conflict tussen hertog Karel de Stoute en zijn aartsrivaal, Louis XI, koning van Frankrijk.

De heer Willy Stevens uit Knesselare bezorgde ons de transcriptie van een tekst uit de raad van Vlaanderen met betrekking tot het Land van Rode. De feiten brengen ons midden in het conflict tussen Karel de Stoute, hertog van Bourgondië en Louis XI, de koning van Frankrijk.

In het document vernemen wij dat Karel de Stoute in 1470 de heer van het Land van Rode, Rode aan Lodewijk van Luxemburg van Sint Pol terugschenkt, nadat het hem eerder werd ontnomen.

Het document.

RAG Raad van Vlaanderen reg 2395 folio 39 (met dank aan W. Stevens voor de transcriptie)

“Den voornoemden vrindach xxvj van octobre anno Lxx (26/10/1470)

Ghesien zeker letteren patent ghegheven binnen der stede van Hesdin den anderen dach van ougst (2/8/1470) lestleden bij mijnen heere van grave van Baudu, heere van Biesse, stedehoude generael vanonsen voorseyden heere in zijne landen van Bourgogne, daerin ghecorporeert zijn

zekere opene lettren van onsen voorseyden heere van date van den xxv daghe van hoymaent(25/7/1470) ooc lestleden biden inhoudene van den welken lettren ons ende ooc alle anderen justiciers ende officiers ons selfs heeren expresselicke bevolen es om de redenen daerin begrepen, handlichtinghe te doene ofte doen doene van den goedinghen ende heerlicheden toebehorende mijnen heere den grave van Briàue, te weten van zijne lande van Roden, Winchy ende datter toebehoert de welke onlanx ghestelt ghezijn, hebben in ons voorseyds heeren handen vut causen van dat de zelve heere van Roden in ghebreke was den zelve onzen heere te dienen in wapenen naer vutwijsene van zekeren zijne mandementen bij hem te deser cause ghedaen publiceren thof obtemperende ten inhoudene van den boven ghenoomde letteren heeft up den dach van hedent ghelicht ende licht bij desen de hand van onsen voerseiden heere onlanx ghestelt an tvoorseide land ende heerlicheide van Roden ende zijne toebehoorten consenterende mits dien den zelve heere van Roden bij hem ende zijne officiers ende wethouders daerof te ghebruuckenen ghelyck hy dede ende doen mochte voor de voorseyde handstellinghe mids emmer bij hem debvoir doende van onsen voorseyden heerre te gaen dienene of doen dienene in wapenen ghelyc hy biden inhoudene van den tractiet ghemaect te Péronne tusschen den coninc van Vranckericke ende onsen voorseyden heere ghehouden es vandoene actum le xxvj jour doctobre anno Lxx (26/10/1470)".

Uit een brief van 2/08/1470 vernam de graaf van Brienne, Lodewijk van Luxemburg van Saint-Pol, het besluit dat Karel de Stoute genomen had op 25/07/1470, om Rode en Winchy terug te geven. Karel de Stoute nam dit besluit nadat Lodewijk zich met hem had verzoend en hem "doen dienene in wapenen ghelyc hy biden inhoudene van den tractiet ghemaect te Péronne tusschen den coninc van Vranckericke ende onse voorseyden heere ghehouden es van doene".

Het document illustreert de mogelijke gevolgen van zwaar verzuim in de plichten die een vazal heeft ten overstaande van zijn leenheer: "vut causen van de zelve heere van Roden in ghebreke was den zelve onzen heere te dienene in wapenen". De reden dus waarom hen het Land van Rode ontnomen werd.

De voorwaarde van "handlichtinghe" van Rode en Winchy was de belofte dat de vazal, zijnde de heer van Rode, zijn leenheer in wapendienst zal dienen zoals "hy biden inhoudene van den tractiet ghemaect te Péronne".

Een ander niet onbelangrijke punt in dit document is de verwijzing naar het traktaat van Péronne (14/10/1468). Dit brengt ons meteen midden in het conflict tussen de hertog van Bourgondië en de koning van Frankrijk.

In het document is ook sprake over "de heerlijkheid Rode en Winchy".

Het Land van Rode was een leen dat in twee delen werd gehouden: Winchy, zijnde het land van Windeke bestaande uit: Windeke, Balegem, Moortsele en Rode zijnde de andere dorpen uit het Land van Rode.

Wie waren de hoofdrolspelers en welk was de rol van de heer van Rode?

Lodewijk van Luxemburg

Lodewijk van Luxemburg, geboren in 1418, was de oudste zoon van Peter I van Saint-Pol en van Margaretha van Baux. Na de dood van zijn vader volgde hij hem op als graaf en in 1441 verkreeg hij door de dood van zijn oom het graafschap Guise en graafschap Ligny¹.

Lodewijk van Luxemburg was heer van Rode ten gevolge zijn huwelijk met Johanna du Bar, gravin van Marle (16/07/1435)². Zij was pas 2 jaar oud toen zij het Land van Rode erfde van haar overleden vader

die sneuvelde in de slag bij Azincourt (25/10/1415). In 1458 stelden beide echtgenoten een denombrement voor het land van Rode op. Hun leenheer was toen de hertog van Bourgondië, Filips de Goede.

¹ LALOIRE E., *Seigneurie d'Enghien. Documents et notices*, 1914, blz. 14.

² HOOGHE F., VERSTRAETEN W. EN ROCHTUS L., *Het kasteel van Bornem. Duizend Jaar Europese Geschiedenis*, 2007, blz. 278.

Na de dood van Filips de Goede volgde op 14 juni 1467, Karel de Stoute hem op als hertog van Bourgondië. Niet onbelangrijk in ons verhaal is te weten dat de koning van Frankrijk, Lodewijk XI, de aartsrivaal was van onze nieuwe hertog. Van Lodewijk XI is bekend dat hij de grondlegger was Lodewijk van Saint-Pol heer van Rode van de absolute monarchie. Een doel die hij tracht te bereiken door zich te laten omringen, niet zozeer door zijn vazallen maar door spionnen, politiebeambten en lieden van duister allooi.

In zijn conflict met Karel de Stoute hitste de Franse koning in het geheim de Luikenaars tot rebellie op tegen de hertog van Bourgondië. Zij werden uiteindelijk in de slag om Brustem, een deelgemeente van Sint-Truiden, op 28/10/1467 verslagen. Lodewijk van Luxemburg kon de wraak van de hertog niet voorkomen.

Op 8/04/1468 bracht Lodewijk XI een Staten-Generaal samen waaraan ook zijn oppermaarschalk, Lodewijk van Luxemburg aan deel nam. Na afloop stuurde de koning Lodewijk van Luxemburg naar Vlaanderen om hierover bij de hertog verslag uit te brengen. Met veel praal maakte de heer van Rode zijn intocht te Brugge. Karel de Stoute was woest en weigerde in eerste instantie zijn vazal te ontvangen. De onderhandelingen liepen op een sisser uit. Beide rivalen, Karel de Stoute en Lodewijk XI, ontmoetten elkaar op 14/10/1468 te Péronne. Het verdrag van Péronne voorzag in de opheffing van het gezag van het Parlement van Parijs in Vlaanderen. De heer van Rode, Lodewijk van Luxemburg werd gedwongen zijn leenheer te volgen in het beleg van Luik en de vernietiging van de stad. Wij hebben het vermoeden dat het op 14/10/1468 fout liep tussen de heer van Rode en zijn leenheer Karel de Stoute. Uit voorliggend document en de besluit van Péronne menen wij te begrijpen dat Lodewijk van Luxemburg, Karel de Stoute in **"wapenen"** niet had gediend met als gevolg dat hem Rode en Winchy toen ontnomen werden.

Karel De Stoute

Dat de koning van Frankrijk in de houding van Lodewijk van Luxemburg mogelijks de hand had, zou me niet verbazen.

De Franse koning bleek alles te ondernemen om de macht van zijn rivaal, de hertog van Bourgondië te ondermijnen. Zo werd Lodewijk van Luxemburg door de koning opgenomen in de orde van de Heilige Michaël.

Dat de heer van Rode opnieuw door zijn leenheer in vertrouwen werd genomen moet blijken uit het hiervoor liggende document waarin Karel de Stoute *"handlichtinghe te doene van den goedinghe ende heerlicheden toebehoorende mijn heere den grave van Briàue, te weten van zijnen landen van Rode, Winchy"*. De heer van Rode beloofde zijn leenheer *"devoor doende van onse voorseyden heere te gaen dienene of doen dienene in wapen ghelyc hy biden inhoudene van den tractiet Lodewijk XI koning van Frankrijk ghemaect te Péronne tusschen den coninc van Vranckericke ende onse voorseyden heere ghehouden es van doene"*.

Lodewijk van Saint-Pol

Was de verzoening van 25/07/1470 de tegenzet van de hertog? In elk geval wantrouwe de koning zijn oppermaarschalk en wilde hij zijn vernedering in Péronne op Karel de Stoute wreken. In Tours, op 14/12/1470, verwierp Lodewijk XI het verdrag van Péronne en verklaarde hij de oorlog aan Bourgondië³.

Lodewijk van Luxemburg koos opnieuw het Franse kamp. Op 7/01/1471 nam hij Saint-Quentin in en werd ook Amiens ingenomen. Daarop liet Karel de Stoute al de bezittingen van Lodewijk van Luxemburg in beslag nemen. Over de arrestatie van Lodewijk in 1474 bestaan twee versies. Volgens Molinet zou de koning en de hertog overeen gekomen zijn om Lodewijk uit te schakelen. Een andere schrijver meldt dat hij door zijn vriend Antoon Rolin, heer van Aimeries en grootbaljuw van Henegouwen gearresteerd werd en op vraag van de koning aan Guillaume Hugonet, een aartsvijand van Lodewijk van Luxemburg, uitgeleverd werd. Dit gebeurde tegen de wil in van de hertog, die een uitlevering aan de koning gepland had na dat hij de stad Nancy zou

³ HOOGHE F., VERSTRAETEN W. EN ROCHTUS L., *Op.Cit.*, blz. 288.

hebben ingenomen. Hugonet en Humbertcourt leverden op 24/11/1475 de graaf van Sint Pol te Péronne uit aan Lodewijk, bastaard van Bourbon en de heer van Sint Pierre. Het verbod op uitlevering van de hertog kwam te laat. De beide heren zouden dit nadien met de dood bekopen. De rebelse heer van Rode kwam uiteindelijk roemloos aan zijn einde toen hij op 19 december 1475 te Parijs ter dood veroordeeld werd⁴.

Net voor de executie slaagden zijn zonen uit het eerste huwelijk er in om de graafschappen langs moederszijde van confiscatie te behoeden. Op deze wijze kon Pieter II van Luxemburg na de dood van zijn vader, Rode in ontvangst nemen.

De heer van Rode was niet de enige met wie de Franse koning afrekende. Hij slaagde er in de neutraliteit van de Engelse koning, Karels bondgenoot Eduard IV, te verwerven en de Zwitsers tot een gewapend conflict tegen Karel de Stoute aan te zetten, wat in 1477 te Nancy tot diens nederlaag en uiteindelijk zijn tragische dood heeft geleid.

Bruisend Balegem 2012

Wat en Waar?

CONCERTEN

Podium 1

> DE KLOKKE • Sponsor Goma

- The Fuel Kings (15.30 u)
- Raymond van het Groenewoud (20.30 u)

Podium 2

> DE WATERMOLEN • Sponsor Wegenwerken De Moor

- De Doorbrekers (14 u)
- Johan Verminnen (18.30 u)
- >>> Jan Parent en zangeressen, in de Feestzaal (20.30 u)

Podium 3

> MOLENDAM • Sponsor Fidesca

- The Honeys (15 u)
- Sam Gooris (17 u)
- The Amazing Flowers (20.30 u)

Podium 4

> DE KRING • Sponsor Banden Van Cauter

- The Schlager Showband + Nico, Dex Dylan (14.30 u)
- Christoff (18 u)
- The Blue Band (20 u)

Podium 5

> HET GANZENHOF • Sponsor KBC

- Goosething (14 u)
- Dizzy Fingers (17 u)
- Pure 4 Fun (21 u)

Podium 6

> LOKALEN JONGENSCHIRO • Sponsor Alonco

- Michel & Co (13.30 u)
- Radio Negra (14.30 u)
- Rosewood Charlatans (16.15 u)

VOUWERK

> Sponsor Taverne 't Excus

- Best te bezichtigen van op de Pastorieberg (om 22.30 u)

INFOSTAND

In de buurt van d'Oude Smidse

Open van 14 u tot 19 u.

- Algemene info:

> Wil je weten waar de podia staan? Welke band waar en wanneer speelt? Welke kunstenaars er te bezichtigen zijn? De Balegemse Bruisers in de centrale infostand helpen je graag verder.

- Verkoop van:

> Bruisend Balegem Jeneverkopjes in 'grès'. Prijs: € 5,- per ex
> De cd 'Bruisend Balegem'. Prijs: € 5,- per ex

MARKTEN EN SPEKTAKEL

A Rommelmarkt	Poststraat
B Genzenmafare	van Ganzenhof tot de Arans
C Speelstraat	Molensbeekstraat
D Oude Ambachten	Balegemse en aanspalende straten
E Kunstmarkt	Muldershof
F Marché aux Bon-Vivants	Gootje
G Arans	Kattenberg/OCMW
H Oldtimer tractorenshow	Pastorieberg
I Citroënparade	Houte/station
J Artus tentoonstelling	Parochiaal centrum

Inschrijvingen: <http://www.bruisendbalegem.be/programma-2012/inschrijvingen/>

⁴ HOOGHE F., VERSTRAETEN W. EN ROCHTUS L., *Op Cit.*, blz. 289.

Duitse artillerie te Moortsele

Periode 1914-1918

door Luc Van de Sijpe

Niet zolang geleden kwam ik onderstaande foto op het spoor. Als enige uitleg bij de foto kwam ik te weten dat hij was genomen op Moortsele in de periode 1914-1918. Op de foto ziet men Duitse opgestelde artillerie.

Na enig eigen speurwerk en de medewerking van Mr David Galens, slaagden we er toch in de locatie thuis te brengen. Grootste probleem de locatie is amper nog te vergelijken met de huidige situatie.

We bevinden ons op de foto op de huidige Tramstraat te Moortsele. De kanonnen stonden opgesteld juist achter de toenmalige en heden reeds lange tijd verdwenen tramlijn. De dichtstbijgelegen boerderij met de vrij grote stal bestaat heden ten dage nog maar is qua uitzicht zeer sterk gewijzigd.

Hieronder een tweetal foto's met het sterk gewijzigde en moeilijk te vergelijken zicht:

Zoals reeds gezegd is het zeer moeilijk beide foto's als gelijkaardig te aanzien. Zo is de eigenlijke tramlijn reeds van in de jaren '50 verdwenen. Links achteraan ziet u de huidige situatie van de boerderij die nog duidelijk zichtbaar is op de foto van 100 jaar geleden.

De actuele foto is getrokken vanop de oude verdwenen tramlijn. Als ik niet van hieruit fotografeer is het echter onmogelijk de hoeve links op de oude foto nog mee op de vergelijkende foto te zetten. Op de achtergrond rechts, tussen het groen, ziet u een huizenrij waar ook nog zeker 3 van de 4 huizen staan van op de oude foto. Dit zijn de huizen van de huidige Rollebaan.

De boerderij links ziet er nu ongeveer zo uit. De lange stal die tot tegen de tramlijn liep is eveneens sterk aangepast daar het huis een hoek kreeg bijgemetst. Hierdoor blijkt de vroegere stal heden wel heel wat korter.

Er werd ook gepoogd op de Rollebaan de toenmalig reeds op de foto bestaande huizen terug te vinden. Ook dit blijkt niet echt zo evident. Zo goed als zeker zijn er nog 3 van de 4 woningen terug te vinden. Allen zijn ze echter sterk verbouwd.

Het meeste linkse huis is heden allicht nummer 49 op de Rollebaan. De tweede woning van links (eerste van 2 dicht bij elkaar gebouwde huizen) is zo goed als zeker de huidige woning met nummer 47. De dichtbijgelegen 3e woning is hier te sterk verbouwd om er nog iets van de herkennen. Ook werd er allicht van een tweetal oudere woningen 1 grotere nieuwe woning gemaakt waardoor de directe link met de foto helemaal is verdwenen.

Tussen de twee vrij kort bij elkaar gelegen huizen en de 4e woning op de foto (meest rechtse), is een iets grotere afstand waardoor het wel wat moeilijker wordt in te schatten welke de eigenlijke bijhorende huidige woning zou zijn. Op onderstaande woningen ziet u de volgens mij beiden kans makende woningen.

Uit bovenstaande info kan dus wel degelijk worden aangetoond dat de foto uit 1914-1918 wel degelijk te situeren is op grondgebied Moortsele. Alleen blijft nu de vraag over wanneer moet deze foto nu juist gelokaliseerd worden binnen de gekende oorlogsfeiten in deze regio anno 1914-1918. Het ontbreken van de zekerheid hierover leidt er toe dat ik dit beperkte artikeltje op de website plaats met de vraag als u er meer info over weet, deze mee te delen. Indien de uitleg kan logisch genoemd worden, zal hij met plezier op de website worden verwerkt (met natuurlijk de verwijzing naar de bezorger van de bijkomende info).

Hieronder de bedenking die ikzelf tot op heden met de foto heb kunnen maken en die mogelijk wel eens juist zou kunnen zijn.

Het meest waarschijnlijke scenario is dat ook deze kanonnen iets zouden te zien hebben met de Duitse WO I vliegvelden die in de directe omgeving van Gent werden aangelegd. Hiervan lagen er twee zeer kortbij Moortsele. Dit waren in eerste instantie Gontrode en anderzijds Scheldewindeke. Mogelijks had deze artillerie wel iets te zien met Gontrode. Hieronder een detail van de stafkaart uit 1933 met de Tramstraat.

De Hoofdweg van zuid naar noord is de Van Thorenburghlaan. De zwarte lijn met de streepjes en zwarte vierkantjes is de tramlijn. Waar deze de Van Thorenburghlaan kruiste, moet er links een soort plein hebben gelegen, huidige Tramstraat.

Het eerste wegeltje dat door de tramlijn opnieuw wordt gekruist, heet heden ook nog Tramstraat. Op de hoek daar moet de desbetreffende boerderij al hebben gestaan, wel niet aanwezig op dit stukje stafkaart. Verder op de achtergrond ziet men de Rollebaan waarbij wel reeds een aantal stippen staan die kunnen overeenkomen met de huizen zichtbaar op de foto. Bekijken we nu dit kleine stukje kaart eens in het grotere geheel, dan werd de Tramstraat als een rood lijntje aangeduid. De vuurrichting van de zichtbare artillerie staat aangeduid met een rode pijl. Het vliegveld van Gontrode staat bovenaan aangeduid.

Men kan het bijna niet ontkennen. Beiden zijn letterlijk op elkaar gericht. Daarom dat ikzelf vermoed dat dit mogelijks luchtdoelartillerie was voor eventuele vijandelijke vliegtuigen te onderscheppen die Gontrode eventueel zouden kunnen hebben overvlogen. Kunt u bovenstaande bewering bevestigen of heeft u een duidelijkere verklaring voor de aanwezigheid van die artillerie, gelieve mij te contacteren op info@bunkergordel.be.

Afbeeldingen © Bunkergordel.be

De Franse Heren en Vrouwen van het Land van Rode 1300-1600.

Een genealogische schets, door *Gontran Eryvynck*.

In de loop van de 14e eeuw kwam het Land van Rode in het bezit van een zijlijn van het geslacht van de graven van Vlaanderen en vandaar in dit van heren en vrouwen die voor het merendeel Franse edelen waren. Deze personages schijnen weinig bekend te zijn bij de leden van het Heemkundig Genootschap en er werd in het tijdschrift nog niet veel aandacht aan besteed. Slechts Jozef De Cocker wijdt er een korte bijdrage aan in [9] en August De Baets geeft in een nummer van *De Gonde*⁵ een lijst van hun namen. Door het spel van de feodale erfenissen viel het Land van Rode tenslotte toe aan Hendrik IV, koning van Frankrijk (1589-1610) uit het huis Bourbon. Het is onze bedoeling na te gaan hoe dit kon gebeuren en langs welke weg de opeenvolgende bezitters van Rode opklommen tot de hoogste rang in de feodale hiërarchie.

De grote meerderheid van de desbetreffende archivalia bevindt zich in Franse archieven. Het zou enorm veel tijd en inspanning vergen om deze allemaal op te zoeken en te bestuderen. Gelukkig is dit niet nodig, heel wat, vooral Franse, historici hebben talrijke studies gewijd aan de gebeurtenissen op politiek en sociaal vlak in Frankrijk in de loop van de drie eeuwen van 1300 tot 1600 waarbij de heren en vrouwen van Rode wegens hun hoge rang regelmatig op het voorplan treden. Alhoewel het lot van het Land van Rode in deze werken meestal onvernoemd blijft, is deze literatuur ruim voldoende om de opeenvolging der geslachten te volgen en van ieder personage een historisch verantwoorde schets samen te stellen. Onze bijdrage is dus op de eerste plaats een compilatiewerk met als doel een globaal overzicht te verkrijgen van de opeenvolgende personen die de macht hadden beslissingen te nemen i.v.m. het beleid in het Land van Rode. Terzelfdertijd is het een gelegenheid om sommige historisch gegroeide misvattingen recht te zetten en te wijzen op verschillende onduidelijke episodes in zijn geschiedenis die wachten om in detail bestudeerd te worden. Het kan ook een eerste stap zijn naar een uitvoeriger studie van de geschiedenis van deze heerlijkheid.

Bijna alle personen die hierna ten tonele gevoerd worden zijn onderdanen van de koning van Frankrijk of behoren minstens tot de Franse sociaal-culturele sfeer. Vandaar de titel van dit artikel: De *Franse* heren en vrouwen ... De geslachten *Dampierre, Bar, Luxemburg-Saint-Pol*, Bourbon vonden immers hun oorsprong in Frankrijk en Frans was hun huistaal. Voor degenen onder hen die hier te lande minder bekend zijn behouden we dan ook meestal de originele Franse naam om verwarring te vermijden wegens vertalingen en het frekwent voorkomen van dezelfde doopnamen. Hetzelfde geldt voor het gebruik van Romeinse volgnummers bij leden van hetzelfde geslacht. Deze hebben niets te zien met de opeenvolging in de tijd van de heren van Rode, ze maken slechts deel uit van de naam waaronder een bepaald persoon traditioneel bekend staat in de geschiedschrijving.

1. Het Land van Rode bij het begin van de 14e eeuw.

Bij het begin van de 14e eeuw is Geraard IV heer van Rode. Een in het Frans opgestelde oorkonde⁶, gedateerd 13 oktober 1285 en bestemd voor het klooster van de Rijke Claren te **Gentbrugge, wordt bezegeld door "jou Gerars, sires de Rodes" en door zijn moeder. Deze oorkonders kunnen slechts Geraard IV en zijn moeder Mabilia II van Scheldewindeke geweest zijn. Hij wordt nog niet "miles" (ridder) genoemd en wordt bijgestaan door zijn moeder. Daaruit kan men afleiden dat Geraard IV toen nog erg jong was. Volgens Ernest Warlop⁷ komt hij voor in een oorkonde van 31 januari 1287 waaruit blijkt dat hij toen reeds gehuwd was met Isabella van Kortrijk en van Nevele. Uit deze gegevens mag men besluiten dat Geraard IV wellicht ca.1270 geboren is en dat zijn vader Geraard III overleden is vóór 13 oktober 1285. Warlop geeft het jaar 1307 als laatste gekende vermelding van Geraard IV, dit berust op een mededeling van J. Noterdaeme zonder aanduiding van de bron.**

De Potter en Broeckaert schrijven in hun *Geschiedenis van Schelderode*⁸ (blz.6) dat de heerlijkheid van Rode door *Oda van Rode* aan haar echtgenoot Zeger (II) van Kortrijk, heer van Melle, schijnt gekomen te zijn. Ook bij Napoleon De Pauw⁹ vindt men Oda de Rodes terug, maar in

⁵ De Gonde nr. 10 (1979) blz. 194.

⁶ de Hemptinne Th. , De Clarissen te Gentbrugge, in Het Land van Rode nr. 133 (2006) blz. 30-32 (oorkonde nr. 5).

⁷ E. Warlop, De Vlaamse Adel voor 1300, Deel II geslachtslijst Nr. 196 (Schelderode) blz. 527 noot 20.

⁸ Gereproduceerd in Het Land van Rode nrs. 93 en 94.

⁹ Napoleon De Pauw, Cartulaire historique et généalogique des Artevelde, blz. 786 en 857.

beide gevallen vermelden de auteurs hun bronnen niet. De ware toedracht van de feiten blijft onduidelijk. Er schijnt geen enkele bron gekend te zijn waaruit blijkt dat Zeger van Kortrijk ooit heer van Rode was; hij is echter wel in het bezit gekomen van Melle (met Gentbrugge?). Het valt niet uit te sluiten dat Oda bitter weinig te zien heeft met het Land van Rode, misschien heeft ze slechts een rol gespeeld in de verwerving van Melle door Zeger?

Daarna komen, ten gevolge van ongekende gebeurtenissen, de heren van Naast en Oosterzele op het toneel. De geschiedenis van dit geslacht werd grondig bestudeerd door Ernest Matthieu in [21] waaraan wij het merendeel van de volgende gegevens ontleen. Ook Jozef De Cocker brengt in het eerder genoemd artikel een kort relaas over enkele heren van Naast.

Godfried IV van Naast en Oosterzele verschijnt voor het eerst in een oorkonde¹⁰ van 28 juli 1305 waarin hij nog "ridder" genoemd wordt, misschien was zijn vader Raas van Winti toen nog in leven? Hij komt voor in een oorkonde¹¹ van 21 juni 1308 en is dan reeds heer van Naast en Oosterzele. Tenslotte in een oorkonde van 10 november 1309 erkennen Godfried, heer van Naast en van Rhodes, en zijn echtgenote Isabelle (ook Elisabeth genoemd) 29 000 pond parisis geleend te hebben van Geraard, heer van Zottegem. Deze oorkonde¹² is gepubliceerd in het artikel van E. Matthieu [21, Annexe VIII p.36] en zegt expliciet dat ze opgemaakt werd "*Actum in aula de Rode*". Aldus is er weinig twijfel dat Godfried IV heer van Rode geworden is vóór 10 november 1309.

Het komt eigenaardig over dat kort daarna Godfried V van Naast, zoon van Godfried IV en Isabelle, reeds in een akte van 13 februari 1310¹³ optreedt met de titels van "*chevalier et seigneur de Rodes*" en dit terwijl zijn vader nog in leven is¹⁴. Godfried V noemt zich opnieuw heer van Rodes en van Biévène¹⁵ in een oorkonde¹⁶ van 1 juni 1311, zie [21, p. 22 en Ann. IX p. 37]. Hij wordt ook heer van Rodes genoemd in oorkonden van mei 1312 en 12 augustus 1313.

Anderzijds is er volgens E. Matthieu nog sprake, in 1314, in de "*Annales de l'abbaye de Saint-Ghislain*" van *Godefroid, seigneur de Naste et de Rode, chevalier, et dame Elisabeth, son épouse, dus Godfried IV, heer van Rode ...*

Deze toestand is nogal verwarrend, het zou erg interessant zijn te vernemen wat zich precies afgespeeld heeft in het Land van Rode tussen 1307 en 1310!

In 1315 volgt een nieuwe "*coup de théâtre*". In een oorkonde¹⁷ geeft Godfried V opzeg van leenhulde aan de graaf van Vlaanderen Robrecht van Bethune voor de domeinen die hij van hem in leen heeft [21, p. 23 en Ann. XII p. 39]. De oorkonder is *Godefrois de Naste, sirez de Bievène*, dit is onbetwistbaar Godfried V die zich ook heer van Biévène noemt (zie hoger), zijn vader Godfried IV komt nergens voor met deze titel. Hij schijnt die beslissing genomen te hebben op verzoek van de koning van Frankrijk Lodewijk X (gezegd Louis le Hutin), opvolger van Filips de Schone, want hij schrijft aan graaf Robrecht "*Sire, vous faisons savoir ke, comme très excellens et très poissans prinches li roys de Franche ait requis ...*". Dit betekent dat Godfried V afziet van al zijn bezittingen in Vlaanderen. Nochtans schijnt hij zich nog een aantal jaren te kunnen handhaven in het Land van Rode, wellicht dank zij de voortdurende geschillen tussen Vlaanderen en de Franse koning. In een oorkonde¹⁸ van 24 augustus 1318 treedt hij op met de titels "*sire de Rode et de Biervène*" als garant voor graaf Willem I van Henegouwen die een schuld van 2768 pond erkent aan Bohim, graaf van Herfroid en van Essex, constabel¹⁹ van Engeland. In 1320 zal hij tenslotte voor goed verdwijnen uit Vlaanderen door de ruil van Brugny gesloten met Robrecht van Kassel, tweede zoon van graaf Robrecht van Bethune, zie daarvoor de volgende paragraaf.

2. Robrecht van Kassel, heer van Rode 1320-1331.

De moeilijkheden met de Franse koning waren na de Guldensporenslag op 11 juli 1302 helemaal niet van de baan maar duurden nog ettelijke jaren voort. In de zomer van 1316 was het verlangen naar vrede in de Vlaamse steden zo groot geworden dat de drie leden van Vlaanderen (Gent, Brugge, Ieper) besloten op eigen gezag een gezantschap naar de pas gekroonde nieuwe Franse koning Filips V de Lange te sturen om over vrede te onderhandelen. Voor de eerste maal

¹⁰ L. Devillers, Notice sur un cartulaire de la trésorerie des comtes de Hainaut, p. 91.

¹¹ Bulletin de la Comm. royale d'histoire, 2me série, t. IV, p. 79.

¹² Het origineel bevindt zich in de Archives du Nord à Lille, recette de Flandre, Inventaire Godefroid No. 4061.

¹³ De Reiffenberg, Monuments pour servir à l'histoire des provinces de Namur, de Hainaut et de Luxembourg, t. I, pp. 497 et 499.

¹⁴ Godfried IV overleed te Bergen (Henegouwen) op 21 juli 1337.

¹⁵ Biévène, in de oorkonde ook Beverne genoemd, is de huidige gemeente Bever in Vlaams-Brabant.

¹⁶ Annales du Cercle archéologique d'Enghien, t. V, p. 374.

¹⁷ L. Devillers, Monuments pour servir à l'histoire des provinces de Namur, de Hainaut et de Luxembourg, t. III, p. 52.

¹⁸ L. Devillers, Notice sur un cartulaire de Guillaume I, comte de Hainaut, p. 14 – Bulletin de la commission royale d'histoire, 3me série, t. VII, p. 362.

¹⁹ De constabel (Fr. connétable) was, na de koning, de hoogste bevelhebber van het leger. In moderne termen zou men hem een soort chef van de generale staf kunnen noemen.

horen we daar een echo van wat later de Partage van Vlaanderen zal genoemd worden. De koning stelde o.a. als voorwaarde dat in Vlaanderen een overeenkomst zou gesloten worden om Lodewijk van Crecy²⁰, kleinzoon van Robrecht van Bethune, erfgenaam van het graafschap te maken zelfs wanneer zijn vader Lodewijk van Nevers zou overlijden bij leven van de grootvader graaf Robrecht, iets wat duidelijk in tegenstrijd was met de geldende regels van het leenrecht die in dergelijk geval voorzagen dat Robrecht van Kassel, ook genoemd Robrecht van Vlaanderen, als oudste overlevende zoon zijn vader zou opvolgen als graaf.

De onderhandelingen liepen op niets uit en er werden opnieuw voorbereidingen gemaakt voor verdere veldtochten die dan weer opgeschort werden voor onderhandelingen waarbij o.a. een voorstel ter sprake kwam om de jonge Lodewijk van Crecy te laten huwen met een dochter van Karel van Valois, broer van Filips IV de Schone en oom van koning Filips V, hetgeen later veranderd werd in een huwelijk met een dochter van koning Filips V zelf.

Ook in 1318 is er weer sprake van deze voorwaarden en ten langen laatste komt toch een vredesverdrag tot stand. In 1320 reist graaf Robrecht van Bethune naar Parijs waar op 5 mei 1320, na een oorlogstoestand van ongeveer 30 jaar, uiteindelijk vrede gesloten werd tussen Vlaanderen en de Franse kroon. Ook werd te Parijs in 1320 het huwelijk gesloten van Lodewijk van Crecy met Margareta van Frankrijk fa. Filips V.

2.1. De Partage van Vlaanderen.

Deze overeenkomst, meestal de Partage van Vlaanderen genoemd, was een direct gevolg van de vredesvoorwaarden en moest uitdrukkelijk goedgekeurd worden door Lodewijk van Nevers en Robrecht van Kassel en ook door hun oudste zuster Joanna gehuwd met Enguerrand IV, heer van Coucy²¹. Wij behandelen hier dit onderwerp nogal uitvoerig vermits niet alleen het lot van het graafschap Vlaanderen erdoor gewijzigd werd maar ook dit van het Land van Rode.

In deze regeling voorzag graaf Robrecht een verdeling van zijn eigen goederen tussen zijn twee zonen Lodewijk van Nevers en Robrecht van Kassel, waarin bepaald werd dat na het overlijden van Robrecht van Bethune het graafschap Vlaanderen zou toekomen aan de oudste zoon Lodewijk van Nevers of diens afstammelingen. Zelfs indien Lodewijk van Nevers zou overlijden vóór zijn vader, wat inderdaad gebeurd is in 1322, zal de kleinzoon Lodewijk van Crecy zijn grootvader Robrecht opvolgen en kon de jongere zoon Robrecht van Kassel toch geen aanspraak maken op het graafschap [23, Dl. I, blz. 180].

Als compensatie ontving Robrecht van Kassel een relatief groot aantal goederen, voor een totale waarde van 10 130-11-10 pond parisis, die hij als leen van de graaf van Vlaanderen ten volle zou mogen bezitten. Nicolaes Despars somt deze uitgebreid op [13, Dl. II, blz. 211-213], het zijn: Kassel, Duinkerke, Grevelingen (Gravelines), Broekburg (Bourbourg), Waasten (Warneton), Niepe-bij-Kassel (Le Nieppe), Watene (Watten), Steeghersbrugghe (Estaires), Borre, het Land van Bornem in Rijks-Vlaanderen en in Frankrijk de heerlijkheid van Brugny²² die ondertussen reeds geruild was voor het Land van Rode (zie verder), met nog een paar domeinen in Peertsen (Le Perche). De geschatte waarde van deze bezittingen beliep 8 000 pond par. Voor de resterende 2 130-11-10 pond verkreeg Robrecht bepaalde rechten in andere steden o.a. Nieuwpoort en Sint-Winoksbergen. Later komt hij nog in het bezit van enkele andere domeinen zoals Deinze (in 1358 keert Deinze terug naar Lodewijk van Male) en het Hout van Niepen (Forêt de Nieppe) in 1322 en van Elverdinge-Vlamertinge in 1328 [23, Dl. I, blz. 188-192]. De verdeling werd met een oorkonde bezegeld te Kortrijk op 2 juni 1320 in aanwezigheid van een groot aantal getuigen. In juli 1320 wordt het verdrag goedgekeurd door de Franse koning.

De achtergrond van de Partage was nog altijd de Franse politiek om Vlaanderen als kroondomein in te lijven. Te Parijs had men zich wellicht gerealiseerd dat dit nooit met geweld zou lukken, men probeerde het nu te verkrijgen via het spel van een huwelijk en dynastieke erfenissen. Lodewijk van Crecy was te Parijs opgevoed aan het hof en was in feite een Franse prins geworden. Door zijn huwelijk met een dochter van de Franse koning kon de hoop ontstaan dat Vlaanderen ooit eens door erfenis zou toekomen aan de Franse kroon.

²⁰ Ook genoemd Lodewijk van Nevers, wij gebruiken deze laatste naam niet om verwarring te vermijden met zijn vader die dezelfde naam droeg.

²¹ Hij wordt ook Inghelram genoemd, dit is de Vlaamse vorm van de Franse naam Enguerrand.

²² Despars noemt Brugny "Bronjack int landt van Champaengnen".

2.2. De Ruil van Brugny.

De heerlijkheid van Brugny (ook Brogny en Brogniaco genoemd, nu de gemeente Brugny-Vaudancourt) in Champagne werd gehouden als leen van de Franse koning. Zij was bij het begin

van de 14e eeuw in het bezit van de graven van Nevers. Robrecht van Bethune hertrouwde²³ in 1272 met Yolande, dochter van Odo (Eudes) van Bourgondië en van Mathilde II van Dampierre-Bourbon²⁴, gravin van Nevers. Voor Yolande was het ook een tweede huwelijk, zij was reeds weduwe van Jan-Tristam graaf van Valois, een zoon van koning Lodewijk IX (Saint-Louis). Na het overlijden van haar moeder in 1262 verkreeg zij het graafschap Nevers [27, p. 322] en wanneer Yolande op haar beurt overlijdt op 2 juni 1280 erft haar oudste zoon Lodewijk van Nevers het graafschap²⁵ en dus ook Brugny.

Filips V, koning van Frankrijk.

In april 1320, nog vóór het sluiten van de vrede van Parijs en vóór het bezegelen op 2 juni 1320 van de Partage van Vlaanderen, sluit Robrecht van Kassel een overeenkomst met Godfried V heer van Rode waarbij deze laatste het Land van Rode ruilt voor de heerlijkheid van Brugny. Daaruit blijkt dat de inhoud van de Partage reeds vroeger vastgelegd was²⁶ en Lodewijk van Nevers reeds ermee ingestemd had Brugny over te laten aan zijn broer. De ruil werd goedgekeurd door de Franse koning Filips V in een vidimus²⁷ gedateerd 22 april 1320. Aldus kwam Rode in het bezit van een zijlijn van het geslacht van de graven van Vlaanderen.

Het is de verdienste geweest van Jozef De Cocker de aandacht gevestigd te hebben op deze ruil²⁸. Nochtans was deze reeds bekend, Leon Vanderkindere vermeldt de ruil in [27, blz. 247] en verwijst naar Meyerus²⁹ en A. Galland³⁰. Ook twee Franse auteurs, A. Kauffmann³¹ en A. Bourgeois³² waren ervan op de hoogte. Deze informatie zal wellicht ontsnapt zijn aan de aandacht van de historici.

De Franse koning heeft wellicht, met instemming van graaf Robrecht van Bethune, sterke druk uitgeoefend om de Partage te doen aanvaarden door **Robrechts' beide** zonen. Zij hadden toegegeven, nochtans in hun hart gingen geen van beiden ermee akkoord, Lodewijk van Nevers niet omdat hij de directe controle op een te groot deel van zijn toekomstig graafschap moest opgeven, Robrecht van Kassel niet omdat hij alle erfenisrechten op het graafschap verloor. Zij hadden tegengestelde belangen, daaruit zullen zeer vlug allerlei moeilijkheden en twisten ontstaan.

Lodewijk van Nevers

Een eerste gevolg, volgens het relaas van Nicolaes Despars in [13, Dl. II, blzn. 213-216], is een treffend staaltje van wat toendertijd doorging voor "**ridderlijke zeden**". Aan het Franse hof vreesde men dat Lodewijk van Nevers, eenmaal graaf geworden, de Partage zou laten annuleren en sommigen hadden besloten hem uit de weg te ruimen zodat zijn zoon spoedig graaf zou worden, graaf Robrecht van Bethune was toen reeds ruim 70 jaar oud. Op een zekere dag geeft een ridder, Peter van Pyckingny genaamd, graaf Robrecht vertrouwelijk te kennen dat zijn zoon Lodewijk van Nevers erop uit was om hem, de graaf, te vergiftigen. Uit gramschap laat Robrecht zijn zoon gevangen zetten in het kasteel van Rupelmonde, in afwachting van verder onderzoek en een eventuele veroordeling, wat betekende: onthoofding van de schuldige. De andere zoon, Robrecht van Kassel, die ondanks de Partage nog altijd hoopte het graafschap te erven, is daarmee zeer ingenomen. Wanneer hij vaststelt dat de zaak niet

²³ Hij was reeds weduwnaar van Blanche van Anjou, overleden in 1269.

²⁴ Deze behoorde niet tot het geslacht Bourbon waaruit de latere Franse koningen, met o. a. Hendrik IV en Lodewijk XIV, zullen voortkomen.

²⁵ **Vandaar zijn toenaam "van Nevers".**

²⁶ Volgens E. Le Glay [19, Dl. II p. 347] zou deze regeling reeds in 1315 opgemaakt zijn.

²⁷ Een vidimus is een authentieke kopie van een oorkonde opgemaakt onder gezag van een openbare overheid.

²⁸ J. De Cocker, [9] blz. 14.

²⁹ Meyerus (Jacob De Meyer), *Annales rerum Flandricarum*, (1561) f° 121v°.

³⁰ August Galland, *Mémoires pour l'histoire de Navarre et de Flandre*, 150-159, Parijs (1648).

³¹ A. Kauffmann, *Notice historique et descriptive sur le Château de Bruigny en Champagne*.

³² A. Bourgeois, *Histoire du Château de Bruigny*.

opschiet, zendt hij heimelijk, uit naam van zijn vader 's nachts een bode van Ieper naar Rupelmonde met een brief, gesloten met het zegel van de graaf, aan ridder Jan van Verrières de kapitein van het kasteel. In deze brief geeft graaf Robrecht aan de kapitein het bevel Lodewijk van Nevers onmiddellijk, zonder verdere vorm van proces, terecht te stellen. Jan van Verrières is zodanig ontsteld door dit bevel dat hij niet weet wat hem te doen staat. Na lang nadenken besluit hij toch eerst bevestiging te vragen aan graaf Robrecht. Zo komt de waarheid aan het licht "*talzulcken contentemente van den prince*". Graaf Robrecht laat de ganse zaak onderzoeken en ontdekt de valse beschuldigingen, waarop hij zijn zoon de vrijheid teruggeeft. Toch schijnt er enig wantrouwen achter gebleven te zijn. De graaf eist van zijn zoon Lodewijk de belofte zich voortaan op te houden buiten het graafschap Vlaanderen - of was het om de vijandige broeders gescheiden te houden? Daarop gaat Lodewijk van Nevers zich vestigen te Parijs waar hij kort daarna overleed op 22 juli 1322³³ dus nog bij leven van zijn vader. Zijn vrouw Jeanne, enige dochter van Hugo IV graaf van Rethel en van Isabelle de Grand-Pré had nooit een voet gezet in Vlaanderen. Robrecht van Bethune was zeer terneergeslagen door de dood van zijn oudste zoon en liet op 3 augustus 1322 te Kortrijk een plechtige uitvaartdienst opdragen waarbij hij alle aanwezige edelen, prelaten, abten en gedeputeerden van de drie leden van Vlaanderen zeer uitdrukkelijk opdroeg de Partage te onderhouden.

Oud en ziek zal Robrecht van Bethune weldra overlijden in zijn hof Ter Zale te Waasten op Sint-Lambrechtsdag vrijdag 17 september 1322 en wordt aldaar begraven in de Sint-Martensabdij, hij was ongeveer 75 jaar oud³⁴.

2.3. Het Land van Rode na 1320.

Robrecht van Kassel nam vlug het beheer in handen van de landgoederen die hem toegewezen waren door de Partage. Op 17 september 1320 neemt hij te Schelderode de leenhulde in ontvangst van zijn vazallen van het Land van Rode en legt hen de verplichting op binnen de 40 dagen hun denombrement in te dienen in handen van zijn baljuw [23, Dl. II p. 691 en v.n.(592)]. Merk op dat dit gebeurt te Schelderode en niet te Melle hoewel sommigen (zoals J. Noterdaeme) beweren dat Melle belangrijker geworden was dan Schelderode; Melle was immers in het bezit gebleven van Zeger II Cortrosien. In de archieven te Rijsel vindt men inderdaad verscheidene denombrementen opgesteld einde 1320 en begin 1321 voor lenen gehouden van zijn leenhoven van Rode en van Windeke. Ook worden hem in zijn hof te Waasten rekeningen van ontvangsten en uitgaven over de jaren 1322 en 1323 in het Land van Rode ter goedkeuring voorgelegd. Na het overlijden van zijn vader graaf Robrecht ontstaan echter weer moeilijkheden, ditmaal met de nieuwe graaf, zijn neef Lodewijk van Crecy. Tot vroeg in de 15e eeuw zullen twisten ontstaan en zelfs processen gevoerd worden tussen de opeenvolgende graven van Vlaanderen en de heren en vrouwen van Rode over het bezit van landgoederen die op een of andere manier in verband stonden met de Partage.

Volgens Despars betwisten, onmiddellijk na het overlijden van hun vader, Robrecht van Kassel en zijn drie zusters met hun echtgenoten de Partage. Dit zijn (de oudste) Joanna × Enguerrand IV heer van Coucy, Yolande × Wouter II heer van Edingen en Mathildis × Matthias, een zoon van hertog Thibaut II van Lorreinen en van Elisabeth van Rumigny. Hun bezwaren worden afgewezen door de Franse koning Filips VI van Valois die Lodewijk van Crecy bevestigt in het bezit van het graafschap. Ook de meeste steden en adel van Vlaanderen aanvaardden hem als graaf. Lodewijk van Crecy had beslag laten leggen op de bezittingen van zijn oom Robrecht van Kassel. Na heel wat moeilijkheden gemaakt te hebben stemt Lodewijk van Crecy op 13 januari 1324 erin toe dat Robrecht van Kassel bezit zou nemen van zijn erfdeel. Na nieuwe moeilijkheden en confiscatie heft Lodewijk van Crecy, bij brief van 24 april 1326 gegeven te Parijs, alle beletsels op die hij gesteld had aan het beheer van de goederen van zijn oom Robrecht van Kassel en geeft opdracht zijn oom vreedzaam te laten beschikken over het Land van Rode en over zijn andere bezittingen.

Lodewijk van Crecy verbleef vooral in Parijs of in zijn Franse domeinen van Nevers en Rethel en liet Vlaanderen besturen door een Franse gouverneur, een zekere Aspremont. Het harde regime opgelegd door deze laatste en vooral de drukkende belastingen ten gevolge van de zware boeten opgelegd bij de vredesovereenkomst verwekten vanaf einde 1323 een volksoproer in Kust-Vlaanderen waarvan de meest bekende aanvoerder Claes Zannekin was, afkomstig uit Lampernisse in Veurne-Ambacht en later hagepoorter van Brugge geworden. Het volk in de meeste steden en op het platteland stond aan de zijde van de oproerlingen, behalve de steden Gent, waar toen Zeger II Cortrosien een der kapiteins was, en Oudenaarde die met hun kasselrijen de graaf trouw bleven. De onlusten gingen zover dat graaf Lodewijk zelfs een tijd lang gevangen gehouden werd te

³³ Er schijnt enige twijfel te zijn, zie [27, Dl. I p. 323], sommige auteurs geven 6 juli als sterfdatum. Despars en Luykx geven 22 juli.

³⁴ De preciese geboortedatum van Robrecht van Bethune is niet gekend, volgens Th. Luykx [20, p. 112] werd hij geboren in 1247.

Brugge. (Hij werd in 1325 gedurende 25 weken gevangen gehouden en vrij gelaten in de week vóór Kerstmis.) Robrecht van Kassel hield zich aanvankelijk afzijdig hoewel hij schermutselingen uitvocht tegen Claes Zannekin om het bezit van sommige van zijn steden zoals Duinkerke en Sint-Winoksbergen. Later betoonde hij geleidelijk meer sympathie voor de opstand bij zoverre dat hij door de stedelingen van Brugge aangesteld werd tot **ruwaert** (gouverneur) van Vlaanderen, iets waarop die van Gent reageerden door Jan, graaf van Namen, een (reeds bejaarde) zoon van Gwijde van Dampierre, tot ruwaert te kiezen. Nadat in 1326 de vrede van Arken (Fr. Arques) gesloten was tussen Lodewijk van Crecy en de steden Brugge, Ieper en Kortrijk, een overeenkomst die weldra verbroken zal worden door nieuwe onlusten, en de Franse koning bedreigd had zijn domeinen in beslag te nemen liet Robrecht van Kassel de opstandelingen in de steek en sloot zich aan bij de partij van de graaf. Toen op 23 augustus 1328 de beslissende slag bij Kassel plaats vond waarbij het oproer definitief neergeslagen werd en Zannekin de dood vond, vocht hij mee aan de zijde van de graaf en van de Franse koning Filips VI. Nochtans had hij meegevochten aan Vlaamse zijde in de slag bij de Pevelenberg op 18 augustus 1304. Dergelijke politieke manoeuvres kunnen weinig achting genieten maar het moet gezegd worden dat deze ook deel uitmaakten van de ridderlijke zeden van die tijd. Heel wat edelen en gezagsdragers in de steden dachten en handelden op dezelfde wijze, met als enig doel hun eigen belangen veilig te stellen en zoveel mogelijk te profiteren van de buit die de tegenstanders moesten afstaan.

Robrecht van Kassel was op latere leeftijd, nl. op 6 januari 1324, gehuwd met Johanna van Bretagne fa. hertog Arthur II van Bretagne en van Yolande van Dreux. Hij overleed te Waasten op H. Drievuldigheidsdag 26 mei 1331 waar hij begraven werd. N. Despars zegt dat hij ca. 55 jaar oud was. Uit dit huwelijk werden twee kinderen geboren: Jan, jong gestorven, en Yolande (Jolent, Jole) geboren op 15 september 1326 op het kasteel van Alluye. Hij liet ook een onwettige zoon na, genoemd Guy van Vlaanderen, heer van Ryckenburch (Richebourg) en gehuwd met Maria van Edingen, vrouw van Zottegem.

3. Jan en Yolande van Kassel 1331-1395.

Na het overlijden van Robrecht van Kassel was zijn enige zoon Jan de rechtmatige opvolger in al de domeinen van zijn vader. Dit was echter nog een kind dat toen hoogstens zes of zeven jaar oud kan geweest zijn en spoedig daarna zal overlijden. Ondertussen behartigde Robrechts weduwe Joanna van Bretagne de belangen van haar twee minderjarige kinderen.

De graaf van Vlaanderen Lodewijk van Crecy had opnieuw al de bezittingen van zijn oom Robrecht aangeslagen ondanks herhaalde protesten van Joanna van Bretagne uit naam van haar kinderen. Het geschil werd aan het Parlement van Parijs voorgelegd. Op 19 februari 1332 maakt koning Filips VI van Valois bekend dat er een overeenkomst werd bereikt tussen Joanna van Bretagne en de graaf van Vlaanderen waarin o.a. werd voorzien dat deze laatste het kasteel van Bornem en het Land van Rode zou teruggeven. Als gevolg van deze overeenkomst bracht Joanna op 19 maart 1332 leenhulde aan de graaf in zijn hof te Ieper namens haar minderjarige zoon [23, Dl. I blz. 215-216]. Dit zijn de historisch ware gebeurtenissen waarnaar De Potter en Broeckaert enigszins misleidend verwijzen wanneer ze schrijven in hun Geschiedenis van Schelderode³⁵:

Wij vinden ze [d.i. het Land van Rode] vóór het jaar 1330 weder ten volle bezeten door den graaf van Vlaanderen, Lodewijk van Nevers³⁶, die de heerlijkheden van Rode en Bornhem opdroeg aan Robrecht van Vlaanderen, gezegd van Kassel, tweeden zoon van zijnen oom³⁷ Robrecht van Bethune, graaf van Vlaanderen.

...

Na het overlijden van haar jonge broer Jan kwamen al de bezittingen van Robrecht van Kassel aan Yolande die beter bekend stond als dame van Kassel dan als vrouwe van Rode. Haar goederen werden tot aan haar huwelijk verder beheerd door haar moeder Joanna van Bretagne.

Yolande is twee- of driemaal gehuwd geweest. Volgens Nicolaes Despars [13, Dl. II blz. 222] was zij eerst gehuwd met graaf Robrecht van Amiens. Van dit eerste huwelijk hebben wij elders geen bevestiging kunnen vinden, de twee volgende huwelijken staan echter historisch vast. Zij huwde (opnieuw?) in 1340 met Hendrik IV, graaf van Bar (thans Bar-le-Duc in Frankrijk), die reeds overleed te Parijs op 24 december 1344. Despars [13, Dl. II p. 307] zegt duidelijk dat hij haar tweede echtgenoot was. Uit dit huwelijk had Yolande twee kinderen: Eduard die in 1344, met zijn moeder als regentes, zijn vader opvolgde als Eduard II graaf van Bar maar jong overleed in 1352, en Robrecht, genoemd naar zijn grootvader, die hierna volgt als hertog Robrecht I van Bar.

³⁵ Geschiedenis van Schelderode, hernoemen in Het Land van Rode Nrs. 93 en 94, blz. 6.

³⁶ Hier bedoelen de auteurs Lodewijk van Crecy.

³⁷ Dit is een andere vergissing, het is zijn grootvader!

Yolande hertrouwde in 1353 met Filips van Navarra, graaf van Longueville, die kinderloos overleed in 1364. Met dit laatste huwelijk kwam ze terecht in een familie waar twisten, intrigues en oorlog voeren schering en inslag waren.

Charles le Mauvais

Filips was de broer van Karel II de Boze (Charles le Mauvais), koning van Navarra (1349-1387). Toen de Franse koning Lodewijk X overleden was in november 1316 en zijn pasgeboren zoontje, de kind-koning Jan I, ook overleed na ongeveer een tiental dagen geleefd te hebben had de troon moeten toekomen aan Jeanne, de oudere dochter van Lodewijk X. Om allerlei redenen verkoos de hoge adel van Frankrijk echter de troon toe te kennen aan Filips V de Lange, broer van Lodewijk X. Later trouwde Jeanne met Filips graaf van Evreux; Karel de Boze, geboren in 1332, en Filips van Longueville waren hun zonen. Toen koning Karel IV de Schone, laatste Franse koning uit het huis Capet, op 1 februari 1328 overleden was, werden de rechten van Jeanne op de troon opnieuw opzij geschoven en Filips VI van Valois, zoon van Karel van Valois, een jongere broer van Filips de Schone, werd door de rijksgroten tot koning gekozen. Als compensatie werd haar de troon geschonken van het kleine koninkrijk Navarra (Jeanne II, koningin van Navarra 1328-1349) dat sinds 1274 via Jeanne I, de vrouw van Filips de Schone, in personele unie verenigd was met Frankrijk. Volgens alle kroniekschrijvers uit die tijd hadden Jeanne en (later) haar echtgenoot Filips van Evreux ingestemd met al deze regelingen, maar hun zoon Karel de Boze ging er helemaal niet mee akkoord. Hoewel hij in 1316 en 1328 zelfs nog niet geboren was, leefde hij in de overtuiging dat hem toen tweemaal onrecht aangedaan was en dat zijn moeder Jeanne de Franse troon had moeten bestijgen zodat hij als haar erfgenaam (zij overleed in 1349) op een zekere dag de machtige koning van Frankrijk zou geweest zijn. Ten gevolge van die frustraties en **van zijn slecht karakter, hij schijnt zijn toenaam "de Boze" niet gestolen te hebben**, is het leven van deze Karel een aaneenschakeling geweest van intrigues en bedekte of openlijke vijandelijkheden gericht tegen de koningen Jan II de Goede en Karel V, opvolgers van Filips VI (deze laatste was overleden op 22 augustus 1350).

Zijn moeder koningin Jeanne II was in het bezit geweest van het graafschap Angoulême. Na haar dood gaf koning Jan II het graafschap in leen aan de constabel van Frankrijk **Charles d'Espagne, tot grote woede van Karel de Boze die er zelf aanspraken op maakte**. Dit was het begin van de moeilijkheden, hij liet de constabel vermoorden op 8 Jan 1354 [8]. Daarna, de Honderdjarige oorlog was volop aan gang, bood hij de Engelse koning Edward III zijn hulp aan om Normandië te veroveren en maakte plannen om de Engelse inval in Guyenne te laten lukken. Hij stelde Edward III voor Frankrijk tussen hun beiden te verdelen. Tijdens de Parijse opstand van 1356-1358 maakte hij gemene zaak met de voornaamste leider Etienne Marcel. In later jaren deden geruchten de ronde dat hij plannen smeedde om de Franse koning Karel V te laten vergiftigen.

Filips van Longueville stond tot aan zijn dood in 1364 aan de zijde van zijn broer bij al dezes ondernemingen en het was onvermijdelijk dat Yolande daarbij zijdelings betrokken werd ook al leverde zij geen actieve bijdrage. Zij had een zeer bewogen leven. Een Franse historicus [8, blz. 233] beschrijft een episode uit haar leven als volgt (in vertaling).

Niemand kan boven 's konings justitie staan, en wanneer hij vergiffenis schenkt, dan doet hij dit slechts nadat hij zijn gestrengheid heeft laten voelen. Yolande van Vlaanderen, dame van Kassel, had in 1370 haar zoon, hertog van Bar en schoonbroer van de koning, laten arresteren te Vincennes onder de neus van de koning. Karel V liet Yolande "sa très chère et aimée cousine" bevel sturen de gevangene in vrijheid te stellen. De zaak bleef drie jaar lang aanslepen. Brieven van remissie bewijzen dat Yolande dit eerste bevel niet in acht genomen heeft en dat ze de gevangene van het ene kasteel naar het andere heeft laten slepen. De koning laat de aanmatigende (outrecuidante) dame gevangen nemen en opsluiten in de Temple³⁸; zij ontsnapt en wordt weer gegrepen. Ten einde weerstand onderwerpt ze zich tenslotte aan de genade en de goedwil van de koning, na de tussenkomst van de graaf van Vlaanderen (Lodewijk van Male). Wegens haar lange gevangenschap laat de koning haar vrij, royeert en vergeeft de aanhouding van Henri van

³⁸ Le Temple, het versterkt klooster van de toen reeds opgeheven orde van de Tempeliers te Parijs, afgebroken in 1811. Koning Lodewijk XVI werd in 1792 gevangengenomen in de Temple.

Bar³⁹, haar vlucht uit de Temple en een ganse rij van andere misdrijven die een treffend idee geven van het karakter van deze grote dame; want ze heeft verschillende van haar onderdanen laten opsluiten en sterven in hun kerker: een kanunnik van Verdun, een gehuwd clericus, een ridder in dienst van de koning, een sergeant en zijn knecht die naar Bar-le-Duc gekomen waren met zekere ordonnanties uitgaande van de koning. Vergiffenis was in die tijd de gewoonte voor dergelijk hooggeplaatste beschuldigten, maar werd in dit geval slechts toegestaan na nederig verzoek en een lang verblijf in verschillende gevangenissen.

Zij ondervond evenzeer moeilijkheden met de graven van Vlaanderen. Zo is er in 1366 voor het Parlement van Parijs reeds meerdere jaren een leenrechtelijk proces hangende tussen Yolande en Lodewijk van Male [23, Dl. I blz.215-216]. Inzet is de vraag of het domein Knesselare al dan niet deel uitmaakt van de Partage. In 1391 sluiten Yolande en de hertog van Bourgondië Filips de Stoute, graaf van Vlaanderen *causa uxoris* Margareta van Male, voor het parlement een overeenkomst waarbij de hertog o.m. belooft een geldsom aan Yolande over te maken. In uitvoering hiervan verkoopt Filips de Stoute haar in 1393 de verhefgelden van Kassel, Broekburg en het Hout van Niepen.

Filips de Stoute

In 1395 verlangt Filips de Stoute een denombrement van **Yolande's leengoederen gehouden van** de graaf van Vlaanderen en zij dient een eerste ontoereikend denombrement in op 10 mei 1395. Daarop laat hij beslag leggen op haar leengoederen wegens het niet tijdig inleveren van het denombrement, wat aanleiding geeft tot een nieuw proces. Uiteindelijk sluiten de partijen een door het Parlement bekrachtigd vergelijk af waarbij Yolande uitstel bekomt tot 2 februari 1396 om een volledig denombrement voor de in Kroon-Vlaanderen gelegen lenen in te dienen [23, Dl. I blz. 215-216]. **Voor Yolande's lenen** in Rijks-Vlaanderen (Land van Rode) en het allodiaal deel van Vlaanderen (Bornem) wordt een gelijkaardige onderhandse akte opgesteld daar het Parlement voor die gebieden niet bevoegd was. De inleveringstermijn wordt onderbroken door haar overlijden en wordt ten voordele van haar zoon Robrecht van Bar verlengd tot 22 juli 1396.

Yolande stierf te Nieppe op 12 december 1395. Volgens Dom Calmet⁴⁰ ligt zij samen met haar tweede echtgenoot Hendrik IV van Bar begraven te Bar-le-Duc in de kerk van de Heilige Maria voor het altaar van Sint-Jan de Doper.

Het is niet zeker of Yolande zich veel ingelaten heeft met het Land van Rode. Dit was slechts een deel van haar talrijke bezittingen, ze zal zich wellicht door haar ambtenaren laten vertegenwoordigen hebben. Zo vindt men in de jaarregisters van de Keure van Gent dat in 1350 de priester Jan de Mey ontvanger was voor het Land van Rode en voor Deinze en dat Jan van den Cnocke baljuw was van Deinze⁴¹. In 1354 was Pieter van den Abeele ontvanger van de vrouwe van Bar⁴²; in 1361 was hij reeds overleden en vervulde Willem de Tolnere deze functie⁴³. De Potter en Broeckaert geven in hun Geschiedenis van Schelderode (blz.16-17) een lijst van de hoogbaljuws van Rode vanaf het jaar 1373.

4. Robrecht I hertog van Bar 1396-1411.

Robrecht I van Bar werd geboren op 8 november 1342 en volgde in 1352 zijn oudere broer Eduard II op als graaf van Bar. In 1357 verhief de Franse koning Jan II de Goede het graafschap tot hertogdom en werd hij aldus de eerste hertog van Bar. Hij was ook markies van Pont (nu Pont-à-Mousson) en later heer van Kassel.

Robrecht van Bar huwde op 5 oktober 1364 met Maria van Valois, dochter van koning Jan II de Goede en van Bonne van Luxemburg; zij overleed in 1404. Uit dit huwelijk zijn 11 kinderen

³⁹ Hier begaat de auteur een vergissing, Henri van Bar was haar reeds lang overleden echtgenoot, de aangehouden hertog kan slecht Robrecht I van Bar geweest zijn.

⁴⁰ Dom Calmet, Histoire de Lorraine et de Bar, fo. 295-296.

⁴¹ J. Boon, Regesten op de Jaarregisters van de Keure 1339-40. . . , uitg. SA Gent (1968) nrs. 324 en 460.

⁴² J. Boon, Regesten op de Jaarregisters van de Keure 1353-54. . . , uitg. SA Gent (1969) nr. 231.

⁴³ J. Vannieuwenhuysse, Regesten op de Jaarregisters van de Keure 1360-61, uitg. SA Gent (1981) nr. 280.

bekend. Wanneer men de lijst bekijkt van die kinderen en de huwelijken die ze sloten wordt het duidelijk dat hertog Robrecht, o.m. als schoonzoon van de koning, tot de groep van meest vooraanstaande edelen van Frankrijk behoorde.

- Henri († 1397) ook **genoemd Henri d'Oisy, zie hieronder.**
- Philippe († 1396) gehuwd in 1384 met Yolande fa. Louis heer van Edingen.
- Eduard III († 1415) wordt hertog van Bar in 1411.
- Louis († 1431) meestal genoemd le cardinal de Bar.
- Charles († 1392) heer van Nogent-le-Rotrou.
- Jean († 1415) heer van Puisaye, van Alluye, van Brou en van Montmirail.
- Yolande de oudere († **1431**) **gehuwd in 1384 met Juan I van Aragon, genoemd "el Cazador" (de Jager) die in 1387 zijn vader Pedro IV opvolgde als koning van Aragon, Catalonië, Valencia en Sardinië en in mei 1395 overleed ten gevolge van een val van zijn paard tijdens een jachtpartij. Zij was reeds zijn derde echtgenote, in Spanje wordt ze Violante de Bar genoemd.**
- Marie († 1417) gehuwd met Willem II graaf van Namen (1391-1418) een achterkleinzoon van Gwijde van Dampierre.
- Bonne († 1400) gehuwd in 1393 met Walram III van Luxemburg⁴⁴, graaf van Saint-Pol en Ligny. De heerlijkheid Ligny was in 1367 verheven tot graafschap. Hun dochter Joanna zal later trouwen met Antoon van Bourgondië, hertog van Brabant en jongere broer van Jan zonder Vrees.
- Yolande de jongere († 1421) gehuwd met Adolf, hertog van Berg (1408-1437) en later ook hertog van Gulik (1423-1437).
- Jeanne († 1402) gehuwd in 1393 met Theodoor II markies van Montferrat (1381-1418).

Pas na het overlijden in 1395 van zijn moeder Yolande werd Robrecht heer van het Land van Rode, hij was toen al 53 jaar oud. Men kan betwijfelen of hij in goede verstandhouding met zijn moeder geleefd heeft, vgl. het voorgaande citaat. Op 21 januari 1396 brengt hij leenhulde aan zijn schoonbroer Filips de Stoute⁴⁵, hertog van Bourgondië, voor zijn bezittingen in Vlaanderen en in het Land van Aalst. De rechten van leenverheffing (nl. 10 pond parisis) van het Land van Rode werden betaald door zijn baljuw van Rode, Gillis van Bracht. Enkele dagen later kan hij vrij bezit nemen van zijn heerlijkheden wanneer Filips de Stoute op 29 januari 1396 opdracht geeft aan zijn raadsliden, zijn soeverein baljuw en al zijn officieren van Vlaanderen en van het Land van Aalst de hertog van Bar, zoon en erfgenaam van de gravin van Bar, vrouw van Kassel, vrij te laten beschikken over zijn bezittingen in Vlaanderen die hij houdt van de graaf van Vlaanderen tot het feest van de Heilige Magdalena (22 juli 1396), uiterste datum voor het afleveren van een denombrement van de bezittingen die hij bij gebrek aan een denombrement had laten aanslaan ten nadele van de gravin van Bar. Robrechts eerste zorg was dus het denombrement, onafgewerkt achtergelaten door zijn moeder Yolande, op bevredigende wijze in te dienen hetgeen blijkbaar gebeurd is.

Van hem is ook een tweede denombrement⁴⁶ afkomstig, opgesteld en gedateerd 2 november 1406, en overgegeven aan hertog Jan zonder Vrees. Het is dit laatste denombrement dat ons de herkomst geeft van het Land van Rode, daarin verklaart Robrecht van Bar dat het Land van Rode met Munte, Bottelare, Melle en wat erbij behoorde, in het bezit gekomen is van zijn grootvader Robrecht van Vlaanderen deels bij ruiling van zijn heerlijkheid van Brugny in Champagne, en deels door *eigen aanwinsten*.

Men kan aan de data van deze twee kort opeenvolgende denombrementen een paar vragen verbinden. Filips de Stoute, graaf van Vlaanderen *causa uxoris*, was overleden op 27 april 1404 en zijn vrouw Margareta III van Male, de werkelijke erfgename van het graafschap, overleed op 16 maart 1405. Hun zoon Jan zonder Vrees was de rechtmatige erfgenaam zowel in het hertogdom Bourgondië als in het graafschap Vlaanderen en kort daarna, in 1406, laat hij door zijn leenmannen een denombrement opstellen van de goederen die zij van hem in leen houden. Dit was volledig in overeenstemming met de toenmalige gebruiken.

Maar begin 1395 bij het eerste denombrement waren alle betrokkenen Filips de Stoute, Margareta van Male en Yolande van Kassel nog in leven; het was wellicht niet te voorzien dat laatstgenoemde op het einde van dit jaar zou komen te overlijden. Wat was in 1395 de reden van het opleggen van een denombrement? Is er mogelijk enig verband met het overlijden kort daarvoor, in 1394, van de heer van Melle Zeger IV Cortrosien? De heerlijkheid Melle was na 1300 in handen gebleven van het geslacht van de Kortrijkzananen en stond dus niet onder het direct

⁴⁴ Ook gekend onder de Franse naam Valéran III de Luxembourg.

⁴⁵ Filips de Stoute was de jongste zoon van koning Jan II de Goede.

⁴⁶ Vredius (Olivier vanderWree), *Genealogia Comitum Flandriæ*, bewijsstukken Huis van Bar p. 231; overgenomen van August Galland, *Histoire de Navarre et de Flandre, Preuves de Flandre, Parijs (1648) p. 139.*

beheer van Robrecht van Kassel alhoewel het zeer goed mogelijk is dat Melle gehouden werd als leen van deze laatste, daarover schijnen geen bronnen bekend te zijn. Volgens Napoleon De Pauw speelde Zeger IV geen politieke rol meer en **“werd hij uiteindelijk afgezet, gevangen genomen en zijn goederen werden verbeurd verklaard”**⁴⁷. Over deze gebeurtenissen hebben we geen details kunnen vinden, N. De Pauw noemt zijn bronnen niet. Is toen Melle met afhankelijkheden in handen gekomen van de heer van Rode? Het is o.i. goed mogelijk dat deze toch wel aanzienlijke uitbreiding van de heerlijkheid de reden geweest is om eerst Yolande van Kassel en daarna haar zoon Robrecht de verplichting op te leggen een denombrement in te dienen. Trouwens, tien jaar later zegt Robrecht zeer duidelijk dat Melle en Gentbrugge deel uitmaken van zijn bezittingen. **Zijn dit misschien de “eigen aanwinsten” waarvan hij spreekt in het denombrement van 1406?**

Robrecht I laat ook voor het Land van Rode twee leenregisters opstellen, uit de jaren 1400 en 1405, omvattend de 17 parochies met o.a. Melle en Beerlegem. **“Mijnheere de hertoghe van Bar houdt van minen heere tland van Roden in twee leenen, dats te wetene de vierschare van Wiendeke in een leen, ende de vierschaere van Oosterzele in een ander leen . . . ”** - genoemd worden de parochies van Scelderoden, Bottelaere, Munte, Ghendbrugghe, Melle, Gonterode, Landscoutere, Wiendeke, Badelghem (Balegem), Morsele, Oosterzele, Berleghem, Melsene. Hij is ook voogd (advocatus, avoué) van Vlierzele, Bavegem en Gijzenzele die toebehoren aan de Sint-Baafsabdij, en van Letterhoutem dat toebehoort aan de Sint-Pietersabdij te Gent. De twee denombrementen van 1396 en 1406 zijn opgenomen in deze leenregisters van het Land van Aalst.

Bij het begin van de 15e eeuw was hertog Robrecht van Bar in het bezit van een groot aantal landgoederen. Vanwege zijn moeder had hij bijna alles geërfd wat aan zijn grootvader Robrecht van Kassel toegewezen was bij de Partage van Vlaanderen, op enkele uitzonderingen na zoals Deinze dat in 1358 teruggekeerd was naar de graaf van Vlaanderen Lodewijk van Male [23, Dl. I blz. 188-189]. Van vaderszijde had hij het graafschap, daarna hertogdom, Bar verkregen. Hij was ook heer van Pont-à-Mousson, dat in 1354 verheven werd tot markizaat, en van enkele kleinere heerlijkheden: Alluye, Authon, Brou, La Bazoché, Montmirail, Nogentle-Rotrou en Puisaye. Robrecht overleed op 12 april 1411. Volgens Dom Calmet in *Histoire de Lorraine et Bar* zijn Robrecht I van Bar en zijn vrouw Maria van Frankrijk begraven in de kerk van de Heilige Maria te Bar-le-Duc.

5. Robrecht II van Bar, graaf van Soissons en van Marle 1411-1415.

In het jaar 1411 waren bij leven van hertog Robrecht I van Bar reeds drie van zijn zes zonen overleden: Henri († 1397), Philippe († 1396) en Charles († 1392). Op het einde van de 14e eeuw was de Turkse sultan Bajazid I (1389-1399) meester van het grootste deel van de Balkan en dreigde ook het koninkrijk Hongarije te veroveren. De Hongaarse koning Sigismund van Luxemburg, tweede zoon van de Duitse keizer Karel IV en later zelf Rooms-Duits keizer, richtte een oproep tot hulp aan de West-Europese vorsten. Op 30 april 1396 vertrok uit Dijon een groot leger onder leiding van Jan zonder Vrees, de latere hertog van Bourgondië, om de Turkse opmars te stuiten maar werd, na enkele aanvankelijke successen, uiteindelijk beslissend verslagen op 25 september 1396 nabij de stad Nicopolis (Bulgarije). Henri en Philippe van Bar maakten deel uit van dit leger, Philippe sneuvelde in de slag en Robrechts oudste zoon en vermoedelijk erfgenaam Henri d'Oisy werd, samen met veel andere hoge edelen w.o. Jan zonder Vrees zelf, gevangen genomen door de sultan. Tegen een hoge losprijs vrijgelaten overleed Henri te Venetië aan de pest in juli 1397, op terugreis naar Frankrijk. Hij werd geboren in 1367 en was gehuwd met Maria-Valesia van Coucy (geboren te Coucy in april 1366, † 1405) de dochter en erfgename van Enguerrand VII, heer van Coucy, van Marle en van Oisy, en van Isabella Plantagenet; deze laatste was een dochter van de koning van Engeland Edward III. Men vindt in [25] een boeiend relaas over deze heer van Coucy en over de gebeurtenissen in Frankrijk in de loop van de 14e eeuw. Door zijn huwelijk met een Engelse prinses was Enguerrand graaf van Bedford geworden, later verkreeg hij ook nog het graafschap Soissons. Na de slag bij Poitiers (19 september 1356) was de graaf van Soissons, Guy van Blois en van Châtillon, in Engelse gevangenschap geraakt; omdat hij zijn losgeld niet kon betalen verkoopt hij in 1367 zijn graafschap aan de heer van Coucy. Deze laatste had ook deel genomen aan de slag bij Nicopolis en werd zoals **zijn schoonzoon Henri d'Oisy ook gevangen** genomen door de Turkse sultan Bajezid I. Wanneer hij te Brusa in Turkse gevangenschap overlijdt op 18 februari 1397 erfde zijn oudste dochter Marie-Valesia⁴⁸ het graafschap Soissons en de heerlijkheden van Coucy, Marle en Oisy; Marle zal in 1413 verheven worden tot graafschap. Nochtans zal ze Coucy en de helft van Soissons in 1400 verkopen aan Lodewijk van Orleans,

⁴⁷ N. De Pauw in Biographie nationale, Tome 22, trefwoord Siger ou Sohier le Courtois, col. 496.

⁴⁸ Er was nog een jongere dochter Filippa die in Engeland woonde omdat ze getrouwd was met Robert de Vere, graaf van Oxford.

broeder van de Franse koning Karel VI⁴⁹. **Uit haar huwelijk met Henri d'Oisy worden twee zonen geboren,**

- Enguerrand, genoemd naar zijn grootvader maternel, doch jong gestorven, en
- Robrecht (° 1385), genoemd naar zijn grootvader paterneel, die hierna volgt als Robrecht II van Bar, graaf van Soissons en die ook bekend staat als graaf van Marle. Hij was dus een achterkleinzoon van zowel een koning van Frankrijk (Jan II) als van een koning van Engeland (Edward III).

Met een akte gedateerd 8 april 1409 regelde hertog Robrecht I van Bar de rechten van zijn erfgenamen i.v.m. het hertogdom Bar en zijn andere bezittingen. Er werd een verdeling gemaakt waarbij aan zijn oudste overlevende zoon Eduard III van Bar het hertogdom Bar, het markizaat van Pont-à-Mousson, Kassel en Nieppe werden toegekend. De rechten op het belangrijkste erfdeel, het hertogdom Bar, gingen dus over op de oudste overlevende zoon en niet op de kleinzoon Robrecht II⁵⁰, vgl. met wat gebeurd was bij de Partage van Vlaanderen. De jongere zoon Jean verkreeg de heerlijkheden van Alluye, Brou, Montmirail en Puisaye; de zesde zoon Louis was in de geestelijke stand getreden. Aan zijn kleinzoon Robrecht II werden de Vlaamse heerlijkheden Bornem, Rode, Windeke, Waasten, Broekburg (Bourbourg), Duinkerken en Grevelingen toebedeeld waarvan hij op 16 april 1409 in het bezit gesteld werd met het akkoord van de hertog van Bourgondië Jan zonder Vrees tevens graaf van Vlaanderen. De rechten van de leenverheffing werden opnieuw geregeld door Gillis van Bracht als ontvanger van het Land van Rode. Eerder, bij het overlijden van zijn moeder in 1405 had hij reeds de niet-verkochte helft van het graafschap Soissons en de heerlijkheden Marle en Oisy geërfd.

In 1409 trouwde hij met Joanna van Bethune († 1450), die ook als Joanna van Gistel bekend staat; zij was de dochter van Robrecht VIII van Bethune, burggraaf van Meaux en van Isabella of Isabeau van Gistel, deze laatste was dochter van Jan VI heer van Gistel en van Margareta van Reigersvliet. Van vaderszijde bracht zij het burggraafschap Meaux in het huwelijk en van moederszijde de Vlaamse heerlijkheid Gistel.

Hier duikt een afstammeling van de vroegere heren van Rode op in het nageslacht van Robrecht van Kassel [26]. Dit is de enige keer dat er een familieverband te vinden is tussen de toenmalige bezitters van het Land van Rode en deze van de heerlijkheid Gistel. Wellicht was Sanderus onvoldoende bekend met deze omstandigheden zodat hij ertoe gebracht werd i.v.m. het Land van Rode in zijn werk *Verheerlykt Vlaandre*⁵¹ te schrijven:

Het Geslacht van Ghistelle, heeft deze Heerlykheid voormaals ook in bezit gehad, doch van het zelve is ze door Huwelyk tot de Heeren van Luxemburg, en vervolgens in het Fransche Huis van Bourbon overgegaan ...

De genealogie van de heren van Gistel is soms verwarrend o.a. omdat het de gewoonte was in die familie de oudste zoon altijd Jan (van Jan I tot Jan VII) **te noemen. Wanneer een "Jan van Gistel" opduikt in een document is het niet altijd duidelijk wie eigenlijk bedoeld wordt. Maar** men kan de gang van zaken toch wel met voldoende waarschijnlijkheid achterhalen als volgt.

Jan van Rode, meestal genoemd Jan van Ingelmunster, de oudste zoon van de heer van Rode Geraard II uit zijn tweede huwelijk met Isabella van Heestert was door zijn vader beleend met de heerlijkheid Ingelmunster. Jan schijnt kinderloos gestorven te zijn zodat Ingelmunster overging op zijn broer (of halfbroer?) Willem gehuwd met Angela van Ayshove⁵². Willem overleed in 1319 aan de gevolgen van een jachtongeval zodat in 1320 zijn enige dochter Isabella van Rode postuum geboren werd. Dit feit schijnt de reden te zijn waarom graaf Robrecht van Bethune Ingelmunster terug nam en aan zijn zoon Robrecht van Kassel schonk. Maar later (in 1335?) beleende Yolande van Kassel toch weer Isabella met deze heerlijkheid, dit gebeurde misschien ter gelegenheid van haar huwelijk met Jan V, heer van Gistel, zodat hun oudste zoon Jan VI († 1417) zowel Gistel als Ingelmunster erfde. Uit zijn tweede huwelijk met Jeanne de Châtillon verkreeg Jan VI twee zonen Jan VII en Lodewijk die beide overleden vóór hun vader; van Lodewijk wordt gezegd dat hij sneuvelde in de slag bij Azincourt op 25 oktober 1415. De oudste dochter, Isabella, uit een eerste huwelijk van Jan VI met Margareta van Reigersvliet werd zo erfgename van Gistel en Ingelmunster en nog enkele andere bezittingen van haar vader. Uit het huwelijk van Isabella met Robrecht VIII van Bethune, burggraaf van Meaux, werden twee dochters geboren, Joanna en

⁴⁹ Het is deze Lodewijk die op aanstoken van hertog Jan zonder Vrees vermoord zal worden te Parijs op 23 november 1407.

⁵⁰ Nochtans vindt men hem soms vermeld als "hertog van Bar", het is zeker dat hij deze titel nooit gedragen heeft. Sommige auteurs springen nu eenmaal kwistig om met het toekennen van adellijke titels.

⁵¹ Antonius Sanderus, *Verheerlykt Vlaandre* (1735), heruitgave *Familia et Patria* (1974) Deel II blz. 68.

⁵² F. Van de Putte, *Histoire de la baronie d'Ingelmunster, Soc. d'Emulation, Brugge II (1840)* blz. 9-46.

Jacoba, waarvan eerstgenoemde Gistel erfde en daarom zowel Joanna van Gistel als Joanna van Bethune genoemd wordt. Joanna huwde met de heer van Rode Robrecht (II) die ook sneuvelde te Azincourt. Uit dit huwelijk werd slechts één kind geboren: Joanna van Bar die hierna volgt.

Jan VI van Gistel en zijn dochter Isabella worden ook heer/vrouw van Rode genoemd. Uit wat voorafgaat blijkt duidelijk dat dit een vergissing is. Tenzij de naam Rode zou slaan op de goederen die Geraard II in de 13e eeuw bezat te Kachtem en Emelgem en die misschien ook toebedeeld werden aan Jan van Ingelmunster?

Robrecht II genoot niet lang van zijn bezit, hij sneuvelde samen met zijn ooms hertog Eduard III van Bar en Jan van Bar op 25 oktober 1415 in de slag bij Azincourt [8, blz. 396-397] waar de Engelse koning Hendrik V het Franse leger van Karel VI een verpletterende nederlaag toediende. Als gevolg van deze veldslag werd het geslacht van de hertogen van Bar bijna uitgeroeid in mannelijke lijn. Slechts één zoon van Robrecht I was nog in leven, Louis "*le cardinal de Bar*". Hij was in de geestelijke stand getreden en werd bisschop van Langres, daarna bisschop van Châlons en van Verdun en tenslotte kardinaal. Na de slag bij Azincourt volgde hij zijn broer Eduard III op als hertog van Bar, markies van Pont-à-Mousson en heer van Kassel. In zijn testament had hij René I van Anjou, een kleinzoon van zijn zuster koningin Yolande van Aragon, aangeduid als zijn erfgenaam in het hertogdom Bar zodat na zijn dood op 23 juni 1430 deze de nieuwe hertog werd.

Na de dood van haar eerste echtgenoot hertrouwde Joanna van Bethune/van Gistel in november 1418 met Jan III van Luxemburg, graaf van Ligny en van Guise, en heer van Beaurevoir [12, blz. 29-31], vandaar zijn andere naam Jean de Beaurevoir. Hij was een zoon van Jan II van Luxemburg heer van Beaurevoir en van Margareta van Edingen, geboren ca.1390, overleden op het kasteel van Guise op 5 Jan 1441 en begraven in de katedraal van Kamerrijk. Dit tweede huwelijk bleef kinderloos. Zijn oom Walram III van Luxemburg, graaf van Saint-Pol, introduceerde hem in 1411 in de militaire dienst van de hertogen van Bourgondië. Hij steunt Jan zonder Vrees tegen de partij van de Armagnacs en wordt weldra een van de belangrijkste en meest ervaren van de boergondische krijgsheren. Hij is overtuigd voorstander van de alliantie met Engeland en strijdt aan de zijde van de Engelse koning Hendrik V tegen de Franse koningen Karel VI en Karel VII ("*le roi de Bourges*"). Na de toenadering van Filips de Goede tot Karel VII via het verdrag van Arras (Sep 1435) weigert hij de eed van trouw af te leggen aan deze koning. Dit levert hem het ongenoegen van Filips de Goede op en hij trekt zich geleidelijk terug uit de politieke plannen van de hertog. In een veldslag had hij een oog verloren en men vertelde dat zijn lichaam overdekt was met lidtekens van kwetsuren opgelopen tijdens zijn talrijke gevechten. Hij behoorde met het rangnummer 13 tot de eerste groep van ridders van het Gulden Vlies, opgericht te Brugge op 10 Jan 1430. Als voogd van zijn jonge stiefdochter Joanna zal hij ongetwijfeld, tot aan haar huwelijk, zijn invloed laten gelden hebben in het beleid van het Land van Rode.

Wordt vervolgd.

VOORNAAMSTE GERAADPLEEGDE WERKEN

- [1] P.J. Blok, Willem de Eerste, prins van Oranje, Amsterdam (1919).
- [2] David Buisseret, Henry IV, king of France, Routledge London (1984).
- [3] Frederik Buylaert, Repertorium van de Vlaamse Adel, Historische Monografiën Vlaanderen 1, Academia Press (2011).
- [4] Joseph Calmette, Les Grands Ducs de Bourgogne, Albin Michel, Paris (1949); heruitgave Albin Michel (1997).
- [5] Henri Chevalier, Les Clèves-Ravenstein, extrait de la revue S.R.B.I.I. (Soc. royale belge des Ingénieurs et des Industriels), 1965 (brochure).
- [6] Pierre Chevalier, Louis XIII, édit. Fayard (1979).
- [7] La France de la fin du XVe siècle, Colloque de Tours 1983, edit. B. Chevalier et Ph. Contamine (1985).
- [8] Alfred Coville, Les Premiers Valois et les débuts de la guerre de Cent Ans, Ed. Jules Tallandier, Paris (1981).
- [9] Jozef De Cocker, De heren en vrouwen van het Land van Rode 1331-1462, Jaarboek van het Heemkundig Genootschap Land van Rode (1969) blzn.31-42; overgenomen in Het Land van Rode nr.100 (1997) blzn.12-23.
- [10] Edward De Maesschalck, De Bourgondische Vorsten 1315-1530, uitg. Davidsfonds (2008).
- [11] Napoleon De Pauw, Cartulaire historique et généalogique des Artevelde, uitg. Académie royale de Belgique, Bruxelles (1920).
- [12] Raphaël De Smedt, *Les Chevaliers de l'Ordre de la Toison d'or au XVe siècle*, Notices bibliographiques. Uitg. Kieler Werkstücke, Reihe D, Band 3 (2000).
- [13] Nicolaes Despars, Cronijcke van den Lande ende Graefdscepe van Vlaenderen van de jaeren

- 405 tot 1492, uitgegeven door J. De Jonghe, 4 delen, Brugge (1837-1840).
- [14] Pieter Donche, Edelen en Leenmannen van Vlaanderen 1437 (2010).
- [15] Pieter Donche, Edelen, Leenmannen en vorstelijke Ambtenaren van Vlaanderen 1464-1481-1495 (2012).
- [16] H. Grote, Stammtafeln, Leipzig (1877) – heruitgave.
- [17] Alexandre Henne, Histoire de la Belgique sous Charles-Quint, Brussel (1866) 4 delen in 2 banden.
- [18] Jean Jacquart, François Iler, édit. Fayard (1981).
- [19] Edward Le Glay, Histoire des Comtes de Flandre, 2 delen, Paris (1843).
- [20] Theo Luykx, Het grafelijk geslacht Dampierre en zijn strijd tegen Filips de Schone, uitg. Davidsfonds, Leuven, keurreeks Nr.47 (1952).
- [21] Ernest Matthieu, Les seigneurs de Naast, Annales du Cercle archéologique du canton de Soignies, Tome IV Première Livraison (1907) blzn.9-28, en Annexes blzn.29-76.
- [22] David Nicolas, Medieval Flanders, Longman, Londen (1992).
- [23] Rik Opsommer, Omme dat Leengoed es Thoochste Dinc van der Weerelt. Het leenrecht in Vlaanderen in de 14de en 15de eeuw, uitg. ARA (1995) 2 delen.
- [24] David Potter, A History of France 1460-1560, ed. MacMillan (1995).
- [25] Barbara Tuchman, De waanzinnige veertiende eeuw, uitg. De Arbeiderspers (2001).
- [26] Jan Vanacker m.m.v. Rik Opsommer, Bijdragen tot de Geschiedenis der Heren van Gistel, in Gestella 1988 duizend jaar Gistel, uitg. Vlaamse Vereniging voor Familiekunde Afdeling Gistel (1988) blz. 165-225.
- [27] Leon Vanderkindere, La formation territoriale des principautés belges au moyen-âge, twee delen, Brussel (1902); heruitgave Edit. Culture et Civilisation (1981).
- [28] Patrick Van Kerrebrouck, La Maison de Bourbon 1256-1987, **Villeneuve d'Ascq (1987)**.
- [29] J.F. Verbruggen, Vlaanderen na de Guldensporenslag (1991).
- [30] Ernest Warlop, De Vlaamse Adel v'ó'or 1300, Uitg. Familia et Patria, Handzame (1968), 2 delen in 3 banden, Deel I Historische studie, Deel II Repertorium. De nummering van de geslachten in het Repertorium van de uitgave van Familia & Patria is verschillend van deze in de Engelstalige uitgave.

Van Letha en Sint-Pieters-Lede tot Ledeberg. Een uitgebreide geschiedenis van de kleinste gemeente der provincie Oost-Vlaanderen. Een boek met naast 13 hoofdstukken historie, nog ca. 640 foto's en andere illustraties. Van in ca. 966 na de schenking van het grondgebied aan de Sint-Pietersabdij tot na de fusie met de stad Gent op 1 januari 1977.

ALLES WAT MEN OVER LEDEBERG MOET WETEN!

Formaat A4, genaaid, met kaft in kleur, ca. 280 bladzijden. Beperkte oplage, dus is voorinschrijven aangeraden. Levering voorzien ter gelegenheid van de Ajuinmarkt kermis 2012.

Prijs: 30,00 € op rekening van Frans Marcel De Blecker,

40 Maurice Verdoncklaan te 9050 Gent (Gentbrugge) - Tel. 09/230.80.27.

Belgisch rekeningnummer : 035-5639811-78 - Europees: BIC GEBABEBB - IBAN 69 0355 63981178.

Levering per post = + 6,00 €. Aan huis (Gent) 2,00 €.

FOTOTENTOONSTELLING LEDEBERG

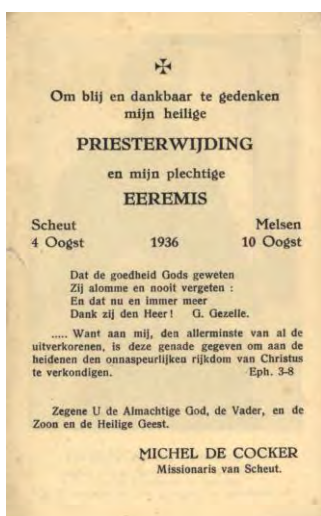
Vanaf zaterdag 25 augustus 2012 tot/met 31 augustus 2012 van 11 tot 17 uur in BOEKHANDEL "I BOEKS" - Hoveniersstraat 96 te 9050 Ledeberg, waar het boek voor je klaar ligt ! Vanaf 1 September bij de auteur (zie hoger) en in BOEKHANDEL "I BOEKS".

Michel De Cocker, missionaris van Scheut

door Lieve De Cocker.

Hij werd geboren te Melsen op 24 februari 1904 en was een oudere broer van Palmyre De Cocker, zie Land van Rode maart 2013 nr 157, en van Jozef De Cocker. In 1929 begon hij, als "late roeping" aan het noviciaat bij de paters Salezianen te Parijs en nadien, daar hij absoluut missionaris wilde worden in Congo, zette hij zijn opleiding verder bij de paters Scheutisten in Anderlecht. Op 4 augustus 1936 werd hij door kardinaal Van Roey priester gewijd, waarmee hij tot op heden de enige geboren en getogen Melsenaar is die priester is geworden. Op 10 augustus nadien droeg hij onder massale belangstelling in de parochiekerk van Melsen zijn Plechtige Eremis op en in 1937 werd op zondagen 1 en 8 augustus in Melsen in de katholieke meisjesschool een Grote Vlaamse Kermis gehouden, waarvan de opbrengst naar zijn toekomstige missie zou gaan.

Michel vóór het ouderlijk huis in Melsen.

De processie van 'Maagdekens'

Aan de kerk van Melsen

Melsen 10-8-36

PLECHTIGE EEREMIS. — Melsen heeft nog nooit 't geluk gekend een zijner eigen zonen tot het hoog verheven ambt van priester geroepen te zien.

Nu Maandag 10 Oogst, heeft er onder uitbundige geestdrift, Michel De Cocker missionaris van Scheut, zijne plechtige eremis opgedragen. De menschen waren heel en al verheugd.

't Groot kanon, aan den wereldoorlog 1914-1918 herdenkend, was herschapen in een groot en met bloemen en groen versierd liefdekruis. Prachtig!

Om 9 u. 30 ging men den gelukkigen priester aan zijn woonst afhalen. Maagdekens droegen vooraan een volledige altaarversiering: kandelaars, wierookvat, enz., geschenk door de gemeente den feesteling aangeboden. Dan volgen de Kajotters, de studeerende jeugd onder leiding van seminarist Abel Van Ooteghem, van Zingem, de priester met gansch zijn familie, de priesters en geestelijken, heer burgemeester Van Iseghem, heer Ronsse, voorzitter van den provincieraad en verder enkele notabelen der gemeente.

Onder 't zingen van de Magnificat doet de stoet zijne intrede in de kerk. Nu wordt 't Veni Creator aangeheven. Daar neemt de plechtigheid een aanvang. De priester is aan 't altaar bijgestaan door E. H. Heyse, oud-pastoor van Melsen, en als diaken E. Pater Verstraeten als sub-diaken, E. H. De Bock plaatselijk pastoor als Index. De kantores E. Pater Van Ackere, E. H. Vossaert, pastoor te Vurste, en ceremoniemeester Frater Vervoort.

't Zangkoor van Vurste, onder leiding van heer de Schamphelaere, hoofdopziener bij 't lager onderwijs, voert op kundige wijze de mis van Latte A. uit. 't Kleine Vurste mag er zich op roemen een stemmig werk van een verdienstvolle jongere uit de streek op prachtige wijze te hebben weergegeven.

De feestpredikatie werd gehouden door E. H. De Bischoep, pastoor te Schelderode.

De offerande duurde meer dan een half uur. en 't koor zong: Tu es sacerdos.

Na de mis werden den jongen priester de geschenken aangeboden namens de gemeente door den heer burgemeester. Een bloemkrans nog door den heer Eggermont met bede hem naar te leggen aan 't altaar Onze Lieve Vrouwe. De jonge leviet wist geen woorden genoeg te vinden om allen te danken. Eerstens God de gever van alle goed. Dan zijne ouders die zich niets ontspaarden om hem priester te laten worden, hij de werkjongen, uit een huisgezin van 10 kinderen. De burgerlijke en geestelijke overheid, de vrienden van 't feestkomité: heeraan Buyle en De Vos, al zijne medemenschen, die er 't hunne toe bijdroegen om 't feest te doen gelukken. En bijzonder die goede mijnheer Ronsse. Hij hing de menschen een doek voor oogen van Spanje Mexico en Rusland, en bezwoer zijn medemenschen te blijven eenvoudige landslieden als altijd.

Nu volgde een kleine ontvangst bij heer Ronsse. Waarna de feesteling met zijn familie en vrienden in vriendenkring de blijde gebeurtenis aan den disch gingen vieren.

Wij wenschen den nieuwen missionaris een weelderigen zielenoogst in Kongo waar hij toekomend jaar als 't God belift henen trekt.

WILT GE U EENS GOED VERMAKEN?
 Gaat dood-eenvoudig naar de
Vlaamsche Kermis
VAN MELSEN
 op **ZONDAGEN 1 en 8 AUGUSTUS 1937**
 in de lokalen der **Katholieke School**
 ten voordeele der Missie van Eerw. Pater De Cocker
DE ALLERLAATSTE EN ALLERNIEUWSTE AANTREKKELIJKHEDEN
EN VERMAKELIJKHEDEN

Meer dan TWINTIG verschillende, plezierige en leutige nummers voor oud en jong, groot en klein, grof en fijn, dik en dun
LEKKERE EN FRISCHE DRANKEN om de dorstige kelen te blussen, aangeboden door een speciaal afgericht pompierkorps.
IJSROOM — rechtstreeksche invoer van de **NOORDPOOL**.
SMAKELIJKE WAFELS — specialiteit van 't huis.
ALLERHANDE SPELEN.
ZEEVISSCHERIJ van walvisch tot sprot.
KOORDEKETREK voor alle huisgerief : van slaapkamer tot punaisen, bijzonder aanbevolen voor jonge trouwers.
AMERIKAANSCH KONIJNENSPEL.
KOLOSSALE LOTERIJ voor de gelukzakken.
CINEMA MASTIK, de laatste nieuwe creaties op filmgebied.
WONDER DER WONDEREN : « **HET SPREKEND HOOFD VAN TOKIO** », enz., enz., enz., enz., enz., enz., enz., enz., enz., enz., enz., enz., enz.

INGANG VRIJ

Duizende en duizende Vlamingen zijn reeds lezer van
Het Nieuwsblad
Zijt gij bij die duizende ?
 Doe de proef en koop « **HET NIEUWSBLAD** » bij uw verkooper, of schrijf rechtstreeks naar : « **Het Nieuwsblad** », **Em. Jacquainlaan, 127, Brussel.**

Druk. N. V. PERIODICA, Em. Jacquainlaan, 127, Brussel.
 Beheerder-Bestuurder : F. Vanden Eynde.

Eindelijk kon hij op 13 augustus 1937 met de Albertville uit Antwerpen naar Congo vertrekken om

over Leopoldstad en een wekenlange reis per schip over de Congostroom in Lisala aan te komen, in de Evenaarsprovincie. Na een bezoek aan zijn zuster in de nabijgelegen missiepost van Umangi, reisde hij verder naar zijn eerste bestemming, Bominenge, bij de Ngbaka's. Tot 1960 zou hij reis- en lespater zijn in het Ubangigebied, tot het einde van 1947 op de missies van Bominenge en Bangabola, van 1949 tot het einde van 1951 was hij in Alberta (het huidige Ebonda) aan de Congostroom, leraar franse literatuur, boekhouden en mathematica aan de H.C.B. middelbare school van de Engelse Lever & Brothers Cie, nu Unilever.

Missie van Bangabola, 1947, kerk nog in aanbouw.

In 1952 ging hij weer het binnenland in om er een nieuwe missiepost te stichten in het Ngbakagebied: Takaya waar hij tot in 1957 bleef, daarna opnieuw Bangabola, en verder Bosu-Modanda en Nieuw-Antwerpen (nu Mankanza) tot wanneer hij in 1960 werd benoemd als aalmoezenier van

de Universitaire klinieken van Lovanium te Leopoldstad waar hij de onzekere tijden van de onafhankelijkheid heeft meegemaakt en de daaruitvolgende gewelddadige gebeurtenissen; in 1966 kwam hij terug naar België, om aan te sterken, "rusten" kende hij evenwel niet en van België uit deed hij nog enkele korte periodes parochiedienst in Manchester (Engeland) en in het Ruhrgebied in Duitsland.

Op 2 maart overleed hij, uitgeput door de zware levensomstandigheden in de broussemoerassen van de evenaar, te Antwerpen en werd te Schilde begraven, op de begraafplaats van zijn orde.

Michel op missie.

In Ubangi, benevens met zijn missiewerk, waar hij de nadruk legde op het onschatbaar belang van onderwijs en waar het ook maar kon richtte hij, ook eigenhandig, leslokalen op, hield hij zich ook intens bezig met de studie van volk, taal en tradities en bestudeerde hij de evolutie van het groeiend nationaal bewustzijn van de verschillende stammen tussen dewelke hij leefde, zoals de Ngbaka, de Ngombe, de Ngbandi en het Watervolk van Nieuw-Antwerpen. Zijn bevindingen daaromtrent heeft hij neergeschreven in een zeer uitvoerige correspondentie met zijn jongste broer Jozef, in nota's en in tijdschriften.

Zijn brieven en nota's zullen in de loop van 2012 in boekvorm worden weergegeven onder de titel: "Brieven van Michel De Cocker aan zijn broer Jozef, 1937 - 1964".

Enkele gepubliceerde artikelen in "Zaire, Revue Congolaise, Editions Universitaires, Bruxelles":

- 1949, "Speeksel als magische kracht bij enkele voksstammen in het Congo-Ubangigebied"
- 1950, "Essai de parallélisme biblico-congolais"

In "Orientations Pastorales"

- 1960, " De naam in Bijbel - Midden Afrika"

Paardskopvleermuis.

Bronnenmateriaal en foto's Huys De Cocker, Melsen.

Fladder er eens uit!

In kleine spleten, kieren en gaten schuilen vele oogjes: vleermuizen! Toch hoeven we niet bang te zijn voor deze kleine zoogdiertjes. Ze vliegen niet in je haar, veranderen niet in een vampier en zijn helemaal niet agressief.

Vleermuizen zijn 's werelds enige vliegende zoogdieren. Afhankelijk van de soort, meten zij tussen 5 en 10 cm groot. In Vlaanderen vind je nog 17 van de 21 in België voorkomende soorten. Spijtig genoeg gaan ze er allemaal op achteruit of zijn ze zelfs bijna uitgestorven.

Tijdens de Europese Nacht van de Vleermuis trek je op duistere safari en ontdek je welke vleermuizen je boven het hoofd suizen!

Wees welkom in het Gentse Gravensteen!

Op **zaterdagavond 25 augustus 2012** zetten we de poorten van het Gentse Gravensteen open voor de bezoekers van de Europese Nacht van de Vleermuis. In samenwerking met Historische Huizen Gent slaan de Oost-Vlaamse Vleermuizenwerkgroep, Natuurpunt Boven-Schelde, Natuurpunt Gent en JNM de handen in elkaar om een groot evenement op touw te zetten waarin deze nachtelijke zoogdiertjes de hoofdrol spelen. Na een boeiende presentatie waarin hun verborgen levenswijze uitvoerig uit de doeken wordt gedaan, trekken we de stad in op zoek naar vleermuizen. Op het binnenplein kunnen de dorstigen zich laven op ons gezellig terras met bar en voor de kleintjes is animatie voorzien zoals grime en spannende verhalen.

Het Gravenkasteel in het hartje van Gent is de enige overgebleven middeleeuwse burcht die Vlaanderen nog rijk is. In die kolos uit Doornikse steen vinden gewone dwergvleermuizen, grootoorvleermuizen en laatvliegers hun toevlucht en de watervleermuis jaagt er boven de donkere hoekjes van de slotgracht.

Met 2012 als Internationaal Jaar van de Vleermuis en "Vleermuizen en monumenten" als onderwerp voor de Europese Nacht van de Vleermuis leent het Gravensteen zich perfect tot decor van dit evenement. We heten dan ook iedereen van harte welkom om met onze ervaren gidsen mee te wandelen in de wondere wereld van deze fluwelen fladderaars.

Vleermuizen op hotel.

Alle Europese vleermuizen houden 's winters een winterslaap. Die overwintering is heel belangrijk. Een vleermuis stelt dan ook strenge eisen en gaat op zoek naar een overwinteringsplaats met een 'grotklimaat': het vriest er niet, is er rustig en vochtig. Vaak vindt ze zo'n plekje in forten, ijskelders of bunkers. Die hotelletjes zijn cruciaal voor het voortbestaan van onze vleermuizen.

Vleermuizen en hun verblijfplaatsen zijn beschermd door de Vlaamse en Europese wetgeving. Dat betekent dat het verboden is om vleermuizen te vangen of te doden, de woon- of schuilplaatsen te beschadigen of te verstoren. In Vlaanderen gebeurt dat spijtig genoeg nog al te vaak. Alle helpende handen om de vleermuis en zijn hotel te beschermen zijn dus meer dan welkom!

Programma:

Vanaf 19u: Welkom! Er zijn vier presentaties, gevolgd door een begeleide wandeling in de stad.

De presentaties zijn als volgt ingedeeld: 19u30-20u15, 20u15-21u, 21u-21u45, 21u45-22u30.

Er is doorlopend kinderanimatie en bar.

Locatie:

Gravensteen Gent • Sint-Veerleplein 11 • 9000 gent (www.gravensteengent.be)

Gratis toegang. Om organisatorische redenen is inschrijving vereist via joke@natuurpuntgent.be (het aantal plaatsen is beperkt). Graag het aantal volwassenen en kinderen vermelden. De kinderen krijgen voorrang voor de vroege presentaties. De zaal is niet toegankelijk voor rolstoelen. Honden zijn niet toegelaten in het Gravensteen met uitzondering van geleidehonden.

Inschrijven vanaf 1/7.

Organisatie door: Vleermuizenwerkgroep Oost-Vlaanderen • Natuurpunt Boven-Schelde: www.natuurpuntbovenschelde.be • Natuurpunt Gent: www.natuurpuntgent.be • Historische Huizen Gent: <http://www.sintpietersabdijgent.be/> • Gesponsord door Eurabo: www.eurabo.be

Op www.natuurpunt.be/vleermuis vind je alle vleermuisactiviteiten in Vlaanderen. Je ontdekt er ook hoe je zelf aan de slag gaat in je tuin of gemeente.

De Europese Nacht van de Vleermuis is een organisatie van Natuurpunt, het Agentschap voor Natuur en Bos en de Vleermuizenwerkgroep.

Echo's uit het Land van Rode.

Balegem houdt Mariaverering in stand

Devotie aan kapel in Issegem

In Balegem, blijft het kapelletje in Issegem, toegewijd aan Maria, een hoofdrol spelen in het religieuze leven in Balegem. Op de vooravond van 1 mei werd een mis opgedragen. De viering werd opgeluisterd door het zangkoor Sint-Martinus. Serene momenten. Dankzij de VV De Heerlijkheid blijft men de bedevaart naar het kapelletje in Issegem in eer houden.

Het kapelletje in Issegem is één van de bezienswaardigheden in Balegem. Het kapelletje dateert van 1637 en staat bij een aloude linde. De nis is omlijst met de beroemde Balegemse steen. De legende zegt dat een ter dood veroordeelde zich verschool in de linde en de voorbijgangers belaagde. De Balegemnaars dachten dat er een spook huisde. Voor de bezwering van het spook zouden de Balegemnaars het kapelletje dicht bij de linde gebouwd hebben. Na de wijding van het Mariakapelletje stopten de rare gebeurtenissen. Zover de legende.

Misviering op de vooravond van 10 mei (Foto De Lobelle)

Oude linde

De linde naast de kapel behoort tot één van de oudste bomen van Vlaanderen. De linde is waarschijnlijk de overgebleven helft van een bomenpaar dat vroeger de kapel flankeerde. Er kan gesteld worden dat de boom tegelijkertijd met het inwijden van de kapel geplant werd. De boom is vermoedelijk 375 jaar oud. Dit is heel aanvaardbaar wegens zijn omvang en ook wegens zijn sterk ontwikkeld wortelstelsel. De linde verkeert tot op heden in een uitstekende conditie. Het wortelstelsel is in vrij goede staat. Gelukkig behield men er ook de straatstenen. Zo kan het noodzakelijke regenwater doorsijpelen naar de wortels van de linde. De aanleg van beton zou veel schade berokkenen. Zoals het een goede huisvader past, laat het gemeentebestuur van Oosterzele de linde geregeld onderzoeken door een boomchirurg.

Marcel Van de Vijver

TEN TOONSTELLING
VAN WIEG TOT ROUW
HET VERHAAL VANAF DE GEBORTE TOT UITVAART UIT VERVLOGEN TIJDEN

De tentoonstelling biedt een overzicht van de gebruiken bij deze belangrijke levensfasen.

Met kledij uit de rijke collectie van de heer Freddy Bové, diverse attributen, aankondigingen, foto's, worden deze levensmomenten voorgesteld.

Gratis toegang

St. Bonifatiuskerk van MUNTE – Merelbeke

Wegens succes verlengd!
Zondagen 17-24 juni en 1-8-15-22-29 juli 2012 van 14u tot 18u.
Andere dagen op afspraak.

Een initiatief van De Munteenaar.

Info
Jos Ottermans
Tornikensstraat 48, 9820 Munte-Merelbeke.
Tel. 09 362 70 43 e-mail: jobeka@skynet.be
poster: purplepias.be

Het Erfgoedhuis
Sint-Antoniusplein, 10
9860 Moortsele

Openingsuren: Op afspraak

Contactinfo

Ludo en Dominique Lampaert
Issegem 2 | 9860 Balegem

Iedere dag open van 14u tot 19u
Zondag gesloten

Tel +32 (0)9 362 50 25

Fax +32 (0)9 362 30 00

Email info@stokerijvandamme.be

BTW 0738.060.528

Jeroen Van De Velde

Ramen en deuren
Alu - PVC - Hout

Tramstraat 18b • 9860 Oosterzele

Tel. 09.362.35.11 • 0495.51.07.38

www.jeroenvdv.com

Gootje 24
9860 Balegem
(09) 362.41.42
(09) 362.74.81

Openingsuren:

Maandag 9u - 12u en 14 - 17u

Dinsdag 9u - 12u en 14 - 18u

Woensdag 9u - 12u

Donderdag 9u - 12u en 14 - 17u

Vrijdag 9u - 12u en 14 - 17u

Zaterdag 9u - 11u30
(gesloten op
zaterdag
in juli en augustus)

HEEMKUNDIG GENOOTSCHAP

LAND van RODE

Gesticht in 1968

Paardskopvleermuis

Tot het gebied van het Genootschap behoren de hieronder vermelde gemeenten en deelgemeenten:

Balegem - Bavegem - Beerlegem - Bottelare - Gentbrugge - Gijzenzele -
Gontrode - Landskouter - Letterhoutem - Melle - Melsen - Moortsele - Munte -
Oosterzele - Schelderode - Scheldewindeke - Vlierzele.

Aangesloten bij het verbond HEEMKUNDE OOST-VLAANDEREN

P005094

België-Belgique
P.B.
9820 MERELBEKE 1
3/7186

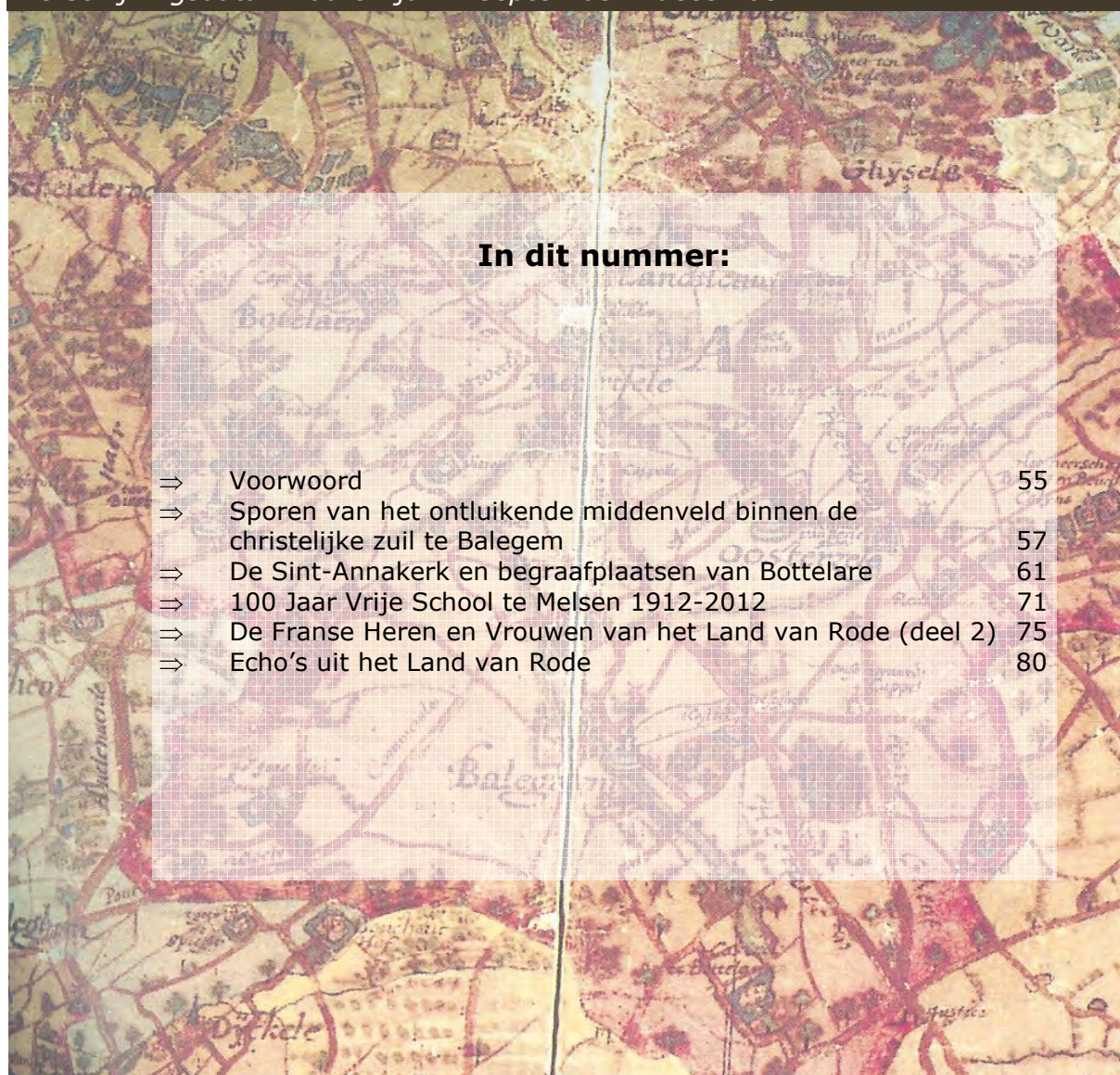

Driemaandelijks contacttijdschrift

Jaargang 40 nummer 159

September 2012

Verschijningsdata: maart - juni - september - december

In dit nummer:

⇒ Voorwoord	55
⇒ Sporen van het ontluikende middenveld binnen de christelijke zuil te Balegem	57
⇒ De Sint-Annakerk en begraafplaatsen van Bottelare	61
⇒ 100 Jaar Vrije School te Melsen 1912-2012	71
⇒ De Franse Heren en Vrouwen van het Land van Rode (deel 2)	75
⇒ Echo's uit het Land van Rode	80

Verantwoordelijke uitgever: F. Verhoozele, Rollebaan, 101, 9860 Moortsele
Afgiftekantoor: 9820 Merelbeke 1

HEEMKUNDIG GENOOTSCHAP LAND VAN RODE *Gesticht 7 juni 1968*

Stelt zich tot doel:

- het bevorderen en beoefenen van de heemkunde in al haar facetten en het aanmoedigen;
- helpen uitgeven en verspreiden van studiën betreffende alle gemeenten die tot het "Land van Rode" worden gerekend;
- Driemaandelijks tijdschrift en periodiek een themaboek over onderwerpen uit het "Land van Rode";
- Het organiseren van uitstappen, bezoeken, info-avonden e.d. voor leden en niet-leden;
- Verzamelen van alle documentatie betreffende het "Land van Rode" en het openhouden van een documentatiecentrum in het Erfgoedhuis te Moortsele.

Raad van Beheer:

Ere-voorzitter	: Gerard WAEYTENS (+) <i>Stichter</i>
Ere-secretaris	: Oscar VAN WITTENBERGHE (+) <i>Medestichter</i>
Voorzitter	: Lucien DE SMET
Secretaris/penningmeester	: Françoise VERHOOSELE
Bestuursleden	: Werner CALLEBOUT, Lieve DE COCKER, Danny DE LOBELLE

Ruildienst/zoekdienst

Lucien De Smet, Sportlaan, 83, 9880 Aalter. Tel: 09/374.31.27

Verantwoordelijke uitgever

Françoise Verhoosele, Rollebaan, 101, 9860 Moortsele. Tel: 09/362.69.95 –
Email: secretaris@landvanrode.be

Redactieraad:

Lucien De Smet, Françoise Verhoosele

Teksten

Indien niet bestemd voor commerciële doeleinden, mogen teksten of fragmenten van teksten uit het tijdschrift van het Heemkundig Genootschap Land van Rode worden overgenomen mits correcte vermelding van de bron. Indien bedoelde teksten of fragmenten van teksten moeten dienen of bestemd zijn voor commerciële of promotionele doeleinden dan mogen die pas worden aangewend na vooraf een schriftelijke toelating van de voorzitter van het Heemkundig Genootschap Land van Rode te hebben gevraagd en gekregen. Ook in dit geval dient de bron op een correcte manier te worden weergegeven.

Toezending kopij Françoise Verhoosele Rollebaan 101 9860 Moortsele. E-mail: secretaris@landvanrode.be

Alle artikels worden gepubliceerd onder de verantwoordelijkheid van de auteur.

JAARLIJKSE LIDMAATSCHAPSBIJDRAGE:

Gewone leden	10 €
Steunende leden	15 €
Beschermleden	30 €
Zendingen buitenland	+ 5 €

LAND VAN RODE DIGITAAL ONTVANGEN: 5 € mvv Land van Rode Digitaal

Te storten op rekening IBAN BE87 9799 6505 2294 BIC ARSPBE22
Op naam van het Land van Rode, Rollebaan, 101 9860 Moortsele

Email: secretaris@landvanrode.be

URL: <http://www.landvanrode.be>

Voorwoord.

Beste heemvrienden,

Het 'nieuwe' jaar is weer begonnen. Daarmee bedoel ik dat de activiteiten van heemkundige, genealogische en andere erfgoedverenigingen weer op volle toeren draaien. Er is altijd ergens iets te beleven in het weekend. Wij proberen u dan ook melding te maken van activiteiten in onze streek. Zo kunt u op donderdag, 22 november komen luisteren naar Dirk Musschoot, een uitstekende verteller, over de seizoensgebonden arbeid (zie blz. 56). Of kunt u eveneens op drie zondagen gaan kijken naar de tentoonstelling 'Verrassend Textiel' in de kerk van Munte (zie blz. 70). Of ook in Munte kunt u herfst gaan vieren op 21 oktober (zie blz. 79).

Als aanloop naar 1 november, wanneer de graven van onze overleden familieleden moeten opgekuist worden, waarom eens niet wandelen door een kerkhof? Het is daar vreedzaam en rustig en men ziet altijd een graf van een kennis of een bekende naam. Trouwens, er is een nieuw project, maar dan voor de Gentse kerkhoven: de 18 Gentse begraafplaatsen worden digitaal in kaart gebracht, compleet met een foto. Voorlopig zijn alleen Ledeberg en Drongen te zien op de site: <http://www.begraafplaatsen.gent.be>, maar de rest komt wel. Misschien een tip voor Oosterzele en Merelbeke?

Wij, van het heemkundig genootschap, gaan mee met de moderne tijd: wij opteren voor **digitalisatie**. In ons documentatiecentrum zijn wij begonnen, en dat zal nog een hele tijd duren, om de stencils, geprinte documenten en heemkundige tijdschriften in een leesbare PDF te scannen zodat wij op het einde dan kunnen beschikken over een **virtuele bibliotheek**. Daardoor is het veel eenvoudiger om iets (een woord, een datum) te zoeken in al de PDF samen. En hebben we steeds onze bibliotheek, of althans het grootste deel, bij de hand.

De voordelen om alles te digitaliseren zijn menerlei: geen onnodig papier of inkt meer om te printen - alleen het nodige kan eventueel geprint worden; de virtuele bibliotheek steeds bij de hand zoals hoger beschreven, om eventueel vragen van lezers te beantwoorden; geen benzinekosten of sleet op de wagen; geen archiefdozen te klasseren/verplaatsen.

Tot slot wens ik u veel leesgenot en plezier bij de activiteiten.

Françoise Verhoosele
Secretaris

Begraafplaats Moortsele

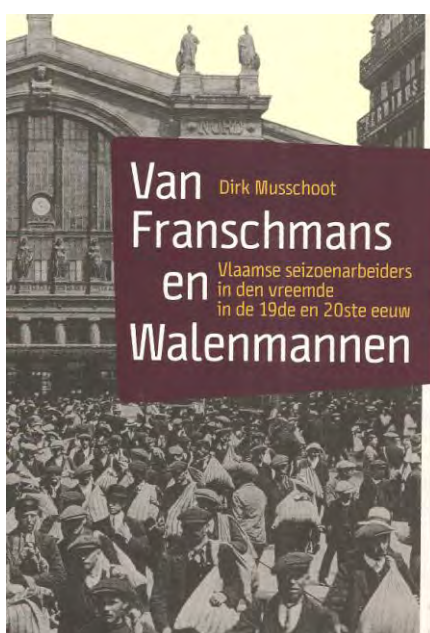
Van Franschmans en Walenmannen: Dirk Musschoot vertelt.

Donderdag 22 november 2012

Gemeenschapscentrum De Kluize Sportstraat 3 Oosterzele.

Een organisatie van Tracé Travak in samenwerking met het Heemkundig Genootschap Land van Rode.

Aanvang 19u

Vanaf het ontstaan van België tot in de jaren 1970 trokken mannen (en soms vrouwen) elk jaar naar Frankrijk om er in de bieten, ast of steenbakkerijen te gaan werken. Op het **hoogtepunt van de seizoenarbeid verlieten zo'n 40.000** mensen tijdelijk de streek op zoek naar (beter betaald) werk. Zuid-Oost-Vlaanderen, waartoe het Land van Rode behoorde, leverde de meeste seizoenarbeiders.

Het verhaal van de bieten- en walenmannen maakt deel uit van onze geschiedenis en die van het Land van Rode. Een geschiedenis waarover niet veel mensen meer kunnen getuigen. Om dit cultureel-erfgoed levend te houden, organiseert Tracé Travak op **donderdag 22 november 2012** een avond over de *Franschmans* en *Walenmannen*.

De avond gaat door in zaal **Foyer** van het nieuwe gemeenschapscentrum **De Kluize** te **Oosterzele**. Om 19u gaan we van start met een korte **documentaire** over de seizoenarbeiders. Vervolgens zal auteur **Dirk Musschoot** vanaf 20u in geuren en kleuren aan de hand van lichtbeelden en waargebeurde verhalen van streekgenoten de geschiedenis van de Fransmans vertellen.

Gezocht!

Tracé Travak is op zoek naar foto's (ouder dan 1970) en getuigenissen. Heb jij **foto's** van je eerste wagen? Zitten er in jouw familiealbum foto's van ritjes met een brommer of fiets? Heb je een foto van de bus, tram of trein die je nam? Alle foto's die met mobiliteit te maken hebben zijn welkom!

Heb je geen foto's maar ken je een tof **verhaal**? Weet je nog hoe het was in de tijd van de gyrobus? Deed je (of jouw vader of oom) destijds de campagne in Frankrijk? Herinner je je nog de eerste keer alleen op de E40? Heb je (geen) heimwee naar de dagelijkse pendel op Brussel? Fiets je soms nog je oude route naar het werk? Al deze verhalen en vele anderen over mobiliteit zijn van harte welkom!

Wil je meer informatie over de avond, het project Tracé Travak of de erfgoedcel Viersprong Land van Rode?

Geef een seintje aan Lien via 09 363 88 53, lien.ceuppens@4sprong.be of kom gerust eens langs in het Erfgoedhuis te Moortsele (Sint-Antoniusplein 10, 9860 Oosterzele).

Sporen van het ontluikende middenveld binnen de christelijke zuil te Balegem

door *Lucien De Smet*.

"Vivat Balegem!" De Boerinnengilde Balegem werd gesticht in 1911.

In het begin.

Op het landbouwcongres van 18 april 1911 werd aangekondigd dat in Balegem eerstdaags een plaatselijke boerinnenbond zou worden gesticht. Het bericht werd onthaald op een spontaan applaus en een "*Vivat Balegem*"¹.

De start werd goed voorbereid. De toekomstige leden van de bond werden vooraf geschoold in de huishoudschool in Gent. De resultaten waren verbluffend. Drie dames behaalden de grootste onderscheiding, 7 behaalden een diploma met grote onderscheiding en nog eens 5 dames sloten de opleiding af met onderscheiding;

"*De Boerinnenbond Balegem*" werd in mei 1911 opgericht onder het motto "Heil in 't Werk" en stond onder de bescherming van de heilige Berlindia.

Voorzitster werd Anna De Noyette.

Ondervoorzitster: Martha Van De Vijver uit Scheldewindeke.

Schrijfster: Alice Eechout.

Leden: Georgine Coppens, Irène Rogiers en Celina Verdonck.

Twee jaar later werd Anna in haar taak van voorzitster opgevolgd door Celina Verdonck. Irène Rogiers nam de functie van schrijfster over van Alice².

De Balegemse Boerinnenbond was één van de eerste plaatselijke afdelingen van het land. Haar werking startte nog voordat de Belgische Boerenbond op 5 juli 1911 de afdeling voor vrouwen oprichtte.

Het tijdschrift "De Boerin" was de maandelijks de schakel tussen alle leden van de vereniging en waarin ook het 'gildennieuws' een plaats kreeg.

De activiteiten concentreerden zich toen voornamelijk in de gilden (lokale afdelingen) zelf. Elke gilde kwam 4 keer per jaar samen volgens een aanbevolen vergaderschema.

Tijdens die bijeenkomsten ging het niet alleen over landbouw, er was ook **aandacht voor andere thema's zoals: het verbeteren van de voeding, de verzorging van zuigelingen en een goede scholing voor meisjes op "den buiten"**.

Na één jaar werking.

Een jaar na de stichting van de Boerinnenbond Balegem lezen wij in het weekblad De Beiaard het volgend loflied:

"De Boerinnenbond van Balegem ter eere

*Het twijgje jong en teer
Ontplooid meer en meer
Welhaast was 't kleine wicht
Met 't rijzen van het licht*

¹ De Beiaard, 1911.

² De Beiaard, 13/05/1911.

*Dat dauw en vochte goot
Gerekt tot eene poot*

*Doch 't spitsig hoofd soms krakendeboog
Wanneer de woeste storm 't bespoog
En't jeugdig loof ten gronde sloeg
Wijl moeders stom stil zucht en kloeg
Maar toch is hij uitzettend'lijk de stoom
Van 't fluit, geworden eenen reuzenboom
Wiens wijde kruin uit eenen stam geblazen
Als eene watte wolk, een schaduw giet
Lijk eene bron, zijn vrucht en laafenis biedt
Om 't zwoegend hongrig volk te scheulen 't azen
Zoo reest ge stil en zacht in 't leven
Op Balegemsch vruchtbare grond*

*Ja gij! Boerinnenbond
Wel boogt ge soms het hoofd voor 't sneven
Maar hooger woekerd gij weer op
En spreidt 'thans uwen wijden kop
Voor gansch de Baelegemsche gouw
Die dankbaar, eewig blijf getrouw
De kring van de boerin
Der boeren herderin
En schenken zal vol vreugd zijn loon
Den achtbaren zaaier herder Boon.³*

Als opsteller van dit loflied verdenken wij de hoofdonderwijzer Richard Verhaegen. Hij bezingt het succes van de bond en de weldaden voor de hard werkende plaatselijke boerenbevolking. Hij sluit af met dankwoord aan de stichter, hun pastoor E.H. Boone.

Ledenaantal.

Het tweede werkjaar overtrof het aantal leden de 200.

Vormingsprogramma.

Op de eerste algemene vergadering waren meer dan 100 moeders en jonge dochters aanwezig. Mevr. De Vreeze-Martens, bestuurster van de huishoudschool te Gent, sprak er over "*De lichamelijke opvoeding van het kind*": zij had het over de vooroordelen bij de behandeling van de kinderziekten, over de kindersterfte ten gevolge van "*onwetendheid en onkunde*"⁴. Tijdens de algemene vergadering van zondag 23/11/1911, gehouden in het klooster, onderrichte Jules De Schampelaere uit Vurste over "*de opvoeding der kinderen bij het ontluiken van 't verstand*".

Op 1 december 1912 werd de gekende specialist, Dr. Van Loo uit Gent, uitgenodigd. Hij kwam spreken over een onderwerp "*die moeders zeer aanbelangt. De lichamelijke opvoeding der kinderen. Er zijn 600 huishoudens op onze gemeente en 600 moeders zullen gaan luisteren naar de raad van den geneesheer en te weten hoe zij moeten te werk gaan om hunnen kinderen te vrijwaren tegen mazelen, krop en roode koorts*"⁵.

Op zondag 9/02/1913 gaf juffrouw Irma Van den Houte praktijkles van hoe men in deze tijd van duurte, spaarzaam kan omgaan in de keuken: "*Ehwel juffrouw Van den Houte zal in ons bijzijn eens leeren hoe gij moet te werk gaan om, nen test smakelijke erwtenboonsoep gereed te maken*"⁶.

De anti-alcoholbond Balegem.

In de schoot van de Boerinnenbond Balegem werd op 17/11/1912 de anti-jeneverbond opgericht.

³ De Beiaard, 11/05/1912.

⁴ De Beiaard, 16/12/1911.

⁵ De Beiaard, 30/11/1912.

⁶ De Beiaard, 08/02/1913.

"Dank de edelhartige inzichten en de onvermoeibaren iever van onze E.H pastoor Boone zal er op zondag 17/11 om 3u 1/2 namiddag in de ruime prachtige zaal van het klooster eene meesterlijke voordracht met prachtige lichtbeelden gegeven worden.... onder de hoogescherping van zijne D.H M Stillemans, door den welsprekende secretaris van het Gents Verbond tegen alcoholisme. De ZEH kannunik Bijl, afgezant van monsigneur zal de vergadering ongetwijfeld met zijne tegenwoordigheid vereren en namens den bisschop een toespraak houden..."⁷.

De uitnodiging sloot af met een wederwoord aan het adres van de liberalen op de parochie, wat duid, dat de katholieke actie op de platteland ook een politiek tintje had. Eén van haar doelstellingen was ondermeer een dam te vormen tegen: liberalen, zij die te Baelegem enkele jaren terug de schoolstrijd uitvochten, socialisten die van uit de stad een bedreiging vormden en de Daensisten die heel wat leden onder seizoenarbeiders telden. Dergelijke wederwoordjes vonden we regelmatig terug. Hiermee werd in de plaatselijke pers het succes van de katholieke actie in de verf werd gezet.

"NB t zal wellicht weeral de goesting niet zijn van de liberale briefwisselaars van Baelegem maar:

*De plicht is daar
en zonneklaar
Voor zwadder niet geweken
ja, hoog de vlag gestreken
Tot heil en vree
gewerkt zonder verpozen
en niet bedeesd
Ook niet bevreesd
tot we eens ons goede zaken
ten nutte kunnen maken.⁸*

De bijeenkomst was zeer zeker geslaagd. In het weekblad van 30/11/1912 werd er roemrijk over bericht: *"Elwel boerinnkens van Baelegem g' hebt veel sans, weet g'het wat !, den 17 laatst, eene zoo schoone voordracht met lichtbeelden...waarin gij de zoo vernederende verwoestingen van den vervloekten genever hebt leren kennen... Het bouquet van die vergadering is wel de stichting van een bond tot drankbestijding. Gij volgt den raad van uwen bisschop, gij doet wel. Eere aan u, kloeke vrouwen die buiten en boven alle menselijk opzicht aan den oproep van uwe geestelijke overheid beantwoord. T is toch in alle geval nen zoeten troost voor mijnheer pastoor dat zijne parochianen naar zijne goeden raad luisteren"⁹.*

Een 50 tal jonge dochters traden toe. Naast het ondersteunen van de actie *"oefenden zij zich dapper in 't tooneel"*. Zij werden opgeleid door de proost en oefende onder het toezicht van de zusters van het klooster. Op zondag 26/01/1913 en op 2/02/1913 gaven zij een tweede vertoning. Driehonderd toeschouwers verdron-gen zich in de wel opgesmukte zaal *"tranen van aandoening benevens peerlen van voldoening wisselden in de ogen van de toeschouwers*

*Eere aan onze moedige actrises
Dank van herte aan E.W.Zusters
Hulde aan mijnheer den pastoor
En 't geld dat er ontvangen werd!?*

De laatste zin is andermaal een voorbeeld waarin men zijn tegenstander van wederwoord dient: *"Ja daar over zal in de eerste algemene vergadering van onze Boerinnenkring uitleg gegeven en verslag gedaan worden. Zij die soms denken en vertellen dat de ontvangsten slinks ommekeer maken, worden uitgenodigd eens te komen loere. De Boerinnenkring is eene goede boom, zooniet*

⁷ De Beiaard, 16/11/1912.

⁸ Idem.

⁹ De Beiaard, 30/11/1912.

*zou men er geen steenen naar werpen, moed en volharding, jonge telgen van ons bestuur, gij stapt fier vooruit op de rechte baan, wij volgen u getrouw zeker van de overwinning. En niet rusten is ons ordewoord Ijzer dat rust roest*¹⁰.

Op 7/02/1914 gaf de boerinnenbond H. Berlindia andermaal in de zaal van het klooster een feestelijke vertoning.

Op het programma: openingstuk voor piano en snarespel

“Machteld”, drama in drie bedrijven

na de “poos”: Madams portret, een kluchtige tweespraak

Anna trompet, een blijspel

Slotzang, de duur van de dag

Toegangskaarten werden door de bestuursleden verkocht aan: 1fr, 0,5fr en 0,25fr¹¹

Met het uitbreken van Wereldoorlog I stopte de berichtgeving en zijn wij onwetend over de verdere werking van de gilde. Tijdens het interbellum was in 1931 Louise De Pessemier de voorzitter. Zij werd opgevolgd door juffrouw Thienpont. Invloeden van plaatselijke politieke aard en Wereldoorlog II waren de oorzaak dat de gilde zijn werking stopte. Het was op initiatief van onderpastoor E.H. Strens dat de boerinnenbond in 1951 opnieuw actief werd. In 1952 werd in de schoot van deze bond de jeugdorganisatie BJB opgericht¹².

Pastoor Gustaaf Boone 1907 -1917 **Stichter en bezieler van het middenveld te Balegem.**

Geboren Kwaremont op 19/02/1858

Leraar Ronse 23/09/1880

Priesterwijding 17/12//1881

Onderpastoor **Parijs Werk der Vlamingen** 12/02/1885

Coadjutor Sint Gillis-Waas 01/12/1887

Onderpastoor Sint-Gillis-Waas 16/03/1888

Onderpastoor Ronse Sint-Martinus 04/04/1897

Pastoor Russeignies 24/08//1900

Pastoor **Balegem** 05/08/1907

Overleden te **Balegem** 24/11/1917

Nog voor de publicatie van *Renum Novarum* 15 mei 1891 werd hij belast met de zorg om het geestelijk welzijn van de werkmans. In 1885 was hij onderpastoor bij het werk der Vlamingen in Parijs. Op sociale vlak gaf hij de katholieke actie van zijn bisschop op zijn parochie vorm. Gedurende de negen jaren van zijn verblijf te Balegem was hij de stichter en promotor van de plaatselijke Boerinnenbond, de anti-alcoholbond, Fransmansgilde en de ziekenkas.

Grafsteen Pastoor Gustaaf Boone, begraven ter hoogte van het koor, Sint-Martinuskerk Balegem (Foto: Lucien De Smet)

¹⁰ De Beiaard, 08/02/1913.

¹¹ De Beiaard, 7/2/1914.

¹² LUCIEN DE SMET, *Balegem Niet Vergeten*, Bruisend Balegem, 2007, blz. 100-103.

De Sint-Annakerk en begraafplaatsen van Bottelare

door Gerard Lemmens.

De Open Kerkendag en Dag van de Begraafplaatsen van 3 juni 2012 kende in Bottelare een enorm succes. Wellicht zat de openstelling van de crypte, die nog nooit voor publiek toegankelijk was geweest, er voor iets tussen.

Het hoeft zeker niet benadrukt te worden dat Bottelare beschikt over een uitzonderlijk mooie en ruime kerk met een zeer rijke geschiedenis. Het is wellicht nuttig toch nog enige zaken naar voren te brengen hoe men ertoe is gekomen hier in Bottelare, in een dorpje van 302 hectares groot en een bevolking van amper 248 inwoners in 1650, zo een kerk te bouwen.

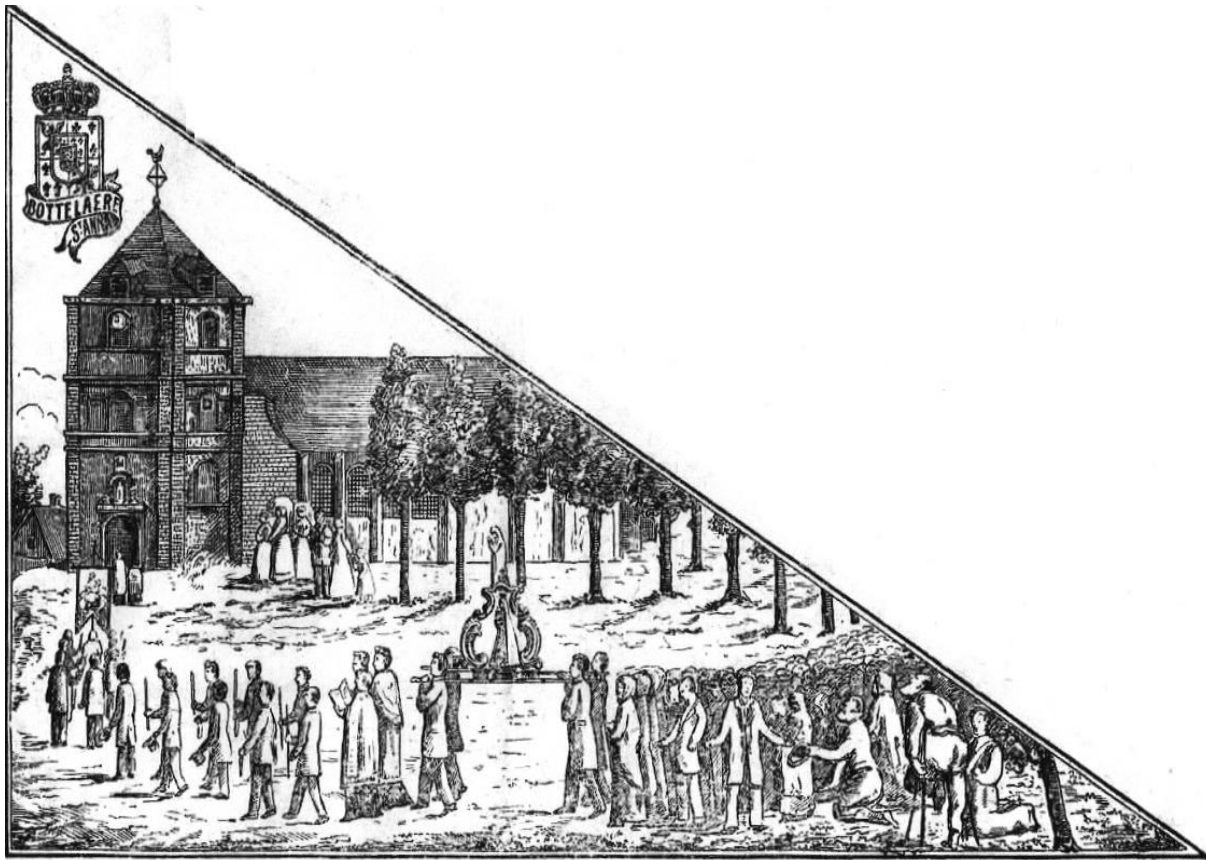
De huidige Sint-Annakerk.

De voorgeschiedenis.

De naam '*Botelar*' duikt reeds op in een document van 988 met de betekenis 'bosachtig moerassig terrein'. In 1108 gaf Odo, bisschop van Kamerijk, de altaren van Merelbeke, Schelderode en Bottelare, die toen zowat één parochie vormden, aan de Sint-Pietersabdij van Gent. De H. Martinus werd de patroonheilige van de Bottelaarse kerk die op dat ogenblik één van de oudste kerken van Vlaanderen moet zijn geweest. Van die eerste kerk is geen enkele beschrijving of tekening bewaard gebleven.

Op het dorpsplein (Koning Albert I plaats) stond sinds de Middeleeuwen een kapel met een Sint-Annabeeld erin. Uit het mirakelboek van Bottelare weten we dat op deze plaats een wonderbaarlijke genezing plaatsvond in 1624. Deze gebeurtenis bepaalde mogelijk de grote

aantrekkingskracht op de vele bedevaarders die later de kapel bezochten. In die periode werd de bevolking geterroriseerd door vernieling en plundering door misdaderbendes en soldaten. Er heersten besmettelijke ziektes en hongersnood. In deze omstandigheden begrijpt men dat het volk troost en toevlucht zocht in een bedevaartsoord. De tekst van het bedevaartsvaantje "Jesus, Maria, Anna, wilt ons bevryden van pest, oorlog, en diere tyden" zegt genoeg.

Jesus, Maria, Anna wilt ons bevryden van pest, oorlog en diere tyden.
Het bedevaartsvaantje met zicht op de kerk (omstreeks 1680).

Toen de toeloop naar de kapel op het dorpsplein te groot werd, besloot men het beeld van Sint-Anna over te brengen naar de parochiekerk. Het aantal pelgrims bleef aangroeien. Bottelare werd één van de belangrijkste bedevaartsplaatsen in Vlaanderen. De broederschap van Sint-Anna, die in 1626 werd gesticht, was de meest bloeiende van het land. In 1641 werd de kerk echt te klein om de biddende menigte te ontvangen en men besloot ze te vergroten. In 1663 was het gebouw voltooid. Een opschrift in de voorgevel aangebracht, draagt dit jaartal. Als herinnering aan die belangrijke gebeurtenis, werd deze datum in dubbel chronogram geplaatst met de woorden: "Uut aLMoessen Is Dit gestIcht/opgereCht Door De giften Van De Liefhebbers/Van sInte Anna."

Het bouwen van de kerk is het werk geweest van de hele dorpsgemeenschap. De parochianen voerden steen aan uit de Balegemse steengroeve, losten baksteen en arduin, bewerkten het hout en zijn op alle mogelijke manieren behulpzaam geweest bij de bouw.

Het is onbegonnen werk het kerkgebouw en het interieur en de vele kunstschaten te beschrijven. We gaan ons beperken tot de voornaamste zaken.

De vroegbarokke Sint-Annakerk is een stilistisch homogeen gebouw. De gevels zijn opgetrokken met baksteen en erosiegevoelige Balegemse zandsteen. De kerk heeft drie beuken. De middelste beuk is buitengewoon breed (9,4 m) en is door twaalf pijlers van 1,03 m dikte gescheiden van de zijbeuken. Deze twee zijbeuken hebben een breedte van 4,83 m. De hoogte binnenin is 17 m. Het koor dat in een boog eindigt, heeft een lengte van 12 m. Langs elke zijde telt men acht vensterramen. De volledige lengte van de kerk bedraagt 54 m. De toren die nu 46m hoog is, bleef onvoltoerd tot in 1873. Dan werden een klokkenkamer en een dak in koepelvorm eraan toegevoegd.

In de bekronende rondboognis staat het beeld van Sint-Anna boven de kerkdeur

Uit recent gevonden kerkarchieven blijkt dat de verbouwing het werk was van pastoor Heynssens en architect Bureau. De kosten werden gedragen door Angelus Van De Velde (8000 frank), familie de Rodes, afstammelingen van de markiezen van Rode (5000 frank), burgemeester Verstraeten (1000 frank), Stas de Richelle (500 frank) en De Potter d'Indoye (500 frank).

Het kerkinterieur.

De indruk wanneer men de kerk binnentreedt, is aangrijpend. Het hoogaltaar met zijn Korinthische kolommen prijkt statig. Een calvarieberg boven het tabernakel beheerst het heiligdom; in de koepel is de H. Drievuldigheid afgebeeld. Boven twee eigenaardige deuren die toegang geven tot de sacristie prijken de beelden van de apostelen Petrus en Paulus. Twee grote geschilderde vensters brengen licht en leven in het ruime koor. De beide zijden van het koor zijn omlijst door een prachtige eikenhouten gestoelte, gift van de familie De Smet in het jaar 1875. De communiebank is een prachtwerk, gebeeldhouwd in 1657. Op iedere hoek staat een engel in gotische stijl. De Sint-Annatroon die vroeger geplaatst was tegenover de predikstoel is verhuisd naar de andere kant van de pijler.

Het miraculeuze Sint-Annabeeld

Het beeld was vroeger omgeven met kaarsen, ex voto's en offeranden. Er waren zelfs krukken bij van personen die genezen waren door de voorspraak van Sint-Anna. De preekstoel is vervaardigd door Jan Michiels van Velzeke in 1707. In de prachtige lambrisering zijn niet minder dan acht biechtstoelen verwerkt. Boven iedere biechtstoel is een verschillend gebeeldhouwd medaillon geplaatst. Het kan misschien verwondering wekken dat er zoveel biechtstoelen aanwezig zijn. Men mag echter niet vergeten dat tijdens de 17de en 18de eeuw de kerk bezocht werd door vele duizenden gelovigen

en bedevaarders. De pastoor werd tijdens erediensten en biecht horen bijgestaan door de paters karmelieten die op den Dries (Diepestraat) een klooster bezaten. Dat werd gebouwd door Bertulfus de Paix en zijn zuster die vurige vereerders waren van Sint-Anna. De schilderijen die men in de kerk aantreft, hebben weinig kunstwaarde.

Het hedendaagse kerkinterieur.

Bovenaan de muren bevinden zich niet minder dan 36 lijkblazoenen, een uitzonderlijk hoog aantal. Een lijkblazoen is een ruitvormig schilderij met wapenschild dat alleen werd opgehangen wanneer een adellijk persoon in de kerk werd begraven. Negentien lijkblazoenen zijn afkomstig van de markiezen van Rode, die in een crypte onder het koor begraven liggen. De markiezen Rodriguez d'Evora Y Vega bestuurden in de 17de eeuw het 'Land van Rode', een gebied van zeventien gemeenten waaronder Bottelare. De andere lijkblazoenen zijn van de familie graaf de Volder en van de familie Stas de Richelle.

Op enkele pijlers treft men vijftien votiefschilderijen aan. Deze vervullen de rol van ex voto. Zoals in het mirakelboek van Sint-Anna beschreven staat, werd zo een schilderij geschonken uit dankbaarheid voor een bekomen gunst. Verschillende van deze werken hebben in tegenstelling tot de andere schilderijen in de kerk wel kunstwaarde.

Het hoogzaal dat gesteund wordt door Korinthische kolommen is een staaltje van hoog vakmanschap. Het orgel dat oorspronkelijk een Van Peteghemorgel was, werd in 1910 omgebouwd door Delmotte van Doornik. Recent werd het orgel dat een dertigtal jaar niet meer werd gebruikt opnieuw bespeelbaar gemaakt, uitgekuist en werden de 1495 pijpen gerestaureerd door orgelbouwer Bertrand Couvreur. Er werden bij de restauratiewerken documenten gevonden die aantoonde dat Josephus Bernardus De Saegher, een lid van de invloedrijke familie De Saegher in samenwerking met de Sint-Annagilde in 1779 de kosten heeft betaald voor het doksaal en het orgel.

De ruime sacristie met een zeer mooi plafond en vloer is voorzien van prachtige eikenhouten kasten, daterend uit 1675. Ook mag men niet vergeten dat de kerk beschikt over heel wat kunstschaten. Begoede personen hebben in de loop der eeuwen heel wat nagelaten aan de kerk: waardevolle kerkgewaden, kelken en monstransen, missalen en andere voorwerpen die in de eredienst worden gebruikt.

De begraafplaatsen en de monumenten in de kerk.

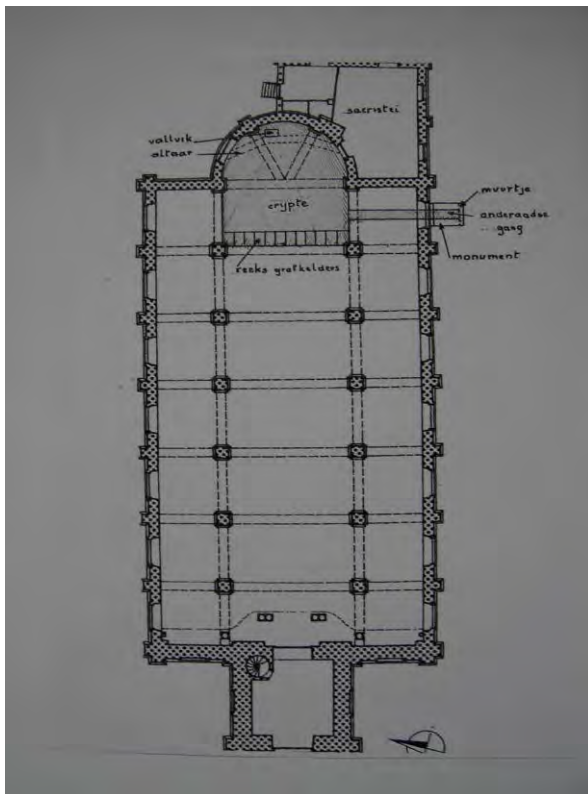
Vanaf 1226 tot aan het 'ancien régime' (omstreek 1792) maakte Bottelare tezamen met 16 andere gemeenten deel uit van het 'Land van Rode' in de kasselrij van 'Het Land van Aalst'. In 1565 werd het verheven tot baronie en in 1682 tot markizaat. De eerste markies was Lopez Marie Rodriguez

d'Evora Y Vega. Op vele manieren hebben de markiezen van Rode, die een kasteel bewoonden in Beerlegem, voor de verdere afwerking van de kerk gezorgd. Ze schonken ook heel wat kunstschaten.

Aan de bovenkant van de muren en pilaren bevinden er zich niet minder dan 36 lijkblazoenen. Dit is een zeer hoog aantal, er is namelijk nergens in de streek een kerk te vinden die er meer bezit. Voor alle duidelijkheid: een lijkblazoen is een ruitvormig schilderij dat alleen werd opgehangen wanneer een welgesteld burger, lees een adellijk persoon, in de kerk werd begraven. Op de lijst van graf- en gedenkschriften van Oost-Vlaanderen van 1863 komen zomaar even 19 lijkblazoenen van de stam Rodriguez de Vega uit Evora voor. Achteraf zijn er nog een aantal bijgekomen van de familie van graaf de Volder en van de familie Ridder Stas de Richelle.

De crypte.

De crypte waar de markiezen van Rode en hun families begraven liggen, is een grote kelder (de grootte van het koor). Er ligt geen vloer in. De bovenkant is zoals bij de meeste oude gebouwen van gemetselde gebogen gewelven voorzien. In de ruwe muren aan de zijkanten is duidelijk te zien dat in de loop der eeuwen meerdere openingen zijn gemaakt en weer dichtgemetseld. Ongeveer ter hoogte van de communiebank liggen de verschillende markiezen en hun familieleden naast elkaar begraven in verschillende hokjes. Op verscheidene hokjes bevindt zich een koperen plaat met de namen van de overledenen. Alle hokjes zijn dichtgemetseld. De crypte is te bereiken langs een valluik dat zich in de ruimte bevindt achter het hoofdaltaar. Op het kerkhof aan de kant van de Lindestraat-ontmoetingscentrum, staat tegen de kerkmuur het grafmonument van de markiezen van Rode. Onderaan, te midden van het monument, loopt een onderaardse gang die eindigt in de crypte. De voorkant van de onderaardse gang is afgesloten door een muurtje. Langs daar werden de lijkkasten op hun plaats gebracht. Na de begrafenis werd het muurtje opnieuw dichtgemetseld.

Grondplan van de kerk

Grafmonument op de buitenmuur

Een deel van de crypte met achteraan de onderaardse gang die uitmondt onder het grafmonument op het kerkhof.

Eén van de koperen platen die gevestigd is op de afsluitmuur.

De graven en hun opschriften die zich nog in de kerk bevinden.

Op de lijst van 'Graf- en Gedenkschriften der Provincie Oost-Vlaanderen' van 1873, komen niet minder dan 74 teksten voor. Deze bevinden zich allemaal in de kerk en ook op de buitenmuren. Het is onbegonnen werk deze allemaal te bespreken. Op de rechterpilaar aan de communiebank staat een tekst over de broers Joannes en Judocus van Lekeburne, die beiden pastoor zijn geweest tijdens de bouw van de nieuwe Sint-Annakerk.

Aan de zijaltaren links en rechts liggen nu nog heel wat marmeren platen in de vloer met teksten over belangrijke personen die er liggen begraven. Ook op de verschillende pilaren zijn dergelijke teksten te bemerken.

De militaire grafmonumenten op het kerkhof.

Aan de hoofdingang van het kerkhof staat aan de linkerkant het oorlogsmonument van de oud-strijders uit de Eerste Wereldoorlog (1914-1918) met daarop de namen van de zes gesneuvelde militairen, één opgeëiste en twee burgerlijke slachtoffers. Vóór het monument staat er nog een steen met de namen van drie soldaten die stierven na het beëindigen van de oorlog. Eén ervan was Alois Lemmens, die laffelijk gedood werd in een aanslag op een soldatentrein tijdens de Ruhrbezetting in Duisburg (Duitsland) in 1923.

Grafmonument van de oud-strijders van de 1ste Wereldoorlog.

In het erepark links liggen 30 oud-strijders van de Eerste en de Tweede Wereldoorlog begraven. In het erepark rechts liggen er 24 oud-strijders van de Tweede Wereldoorlog en één van de Eerste Wereldoorlog. Voor verschillende later overleden oud-strijders was er geen plaats meer in de ereparken. Zij liggen begraven op andere plaatsen op het kerkhof. Vóór de ingang van de kerk ligt nog een militair begraven, namelijk de Canadese piloot-luitenant Howden die op 9 november 1918 (twee dagen vóór de wapenstilstand) met zijn vliegtuig neerstortte op den Dries naast het kasteel Scribe (voormalig karmelietenklooster).

Tegen de kerkhofmuur langs de Lindestraat staat het oorlogsmonument van de slachtoffers van de Tweede Wereldoorlog (1940-1945), dat vroeger vlak voor het oud gemeentehuis stond. Bij de bouw van het appartementsblok, een paar jaar geleden, kreeg het een plaats op het kerkhof. Links bovenaan staat een burgerlijk slachtoffer: M. Huyghe, moeder van een weerstander die bij een ongeval met een wapen om het leven kwam. Rechts bovenaan bevindt zich de naam van André Van Hoecke die tijdens de vlucht werd dood geschoten in Gent op 23 mei 1940. Onderaan zijn de namen vermeld van De Mulder Marcel, De Mulder Urbain, Fernand Nève de Mevergnies en Leonce Volckaert. Ze waren lid van de weerstandsgroep 'Le Heron', werden opgepakt door de Gestapo en stierven in Duitse concentratiekampen.

Grafzerk van de piloot luitenant Howden

Grafmonument van de slachtoffers van de 2de Wereldoorlog

De burgerlijke grafmonumenten op het kerkhof.

Links van de hoofdingang aan de kerk staat het grafmonument van de familie Stas de Richelle. Laurent Victor Stas de Richelle bouwde een kasteel langs de Poelstraat in 1875 op de grens van Merelbeke en Bottelare. Hij had de grond van het domein Gentbos geërfd van zijn moeder Marie Thérèse de Volder, die de dochter was van graaf François de Volder. Laurent Victor Stas de Richelle was burgemeester van Bottelare vanaf 1885. Zijn oudste zoon, Adelin Stas de Richelle, was eveneens burgemeester van 1891 tot 1927 (slechts vier jaar onderbroken van 1904 tot 1908 door het burgemeesterschap van Em. Aug. De Saegher). Zijn zoon, Marcel Stas de Richelle, was zijn opvolger van 1927 tot 1959. Onder het grafmonument bevindt zich een grote kelderruimte waarin de lijkkasten van niet minder dan 41 familieleden een plaats hebben gevonden.

Grafmonument van de familie Stas de Richelle

Kelderruimte van de familie Stas de Richelle

Rechts van de kerkdeur bevinden zich tussen andere graven door een drietal oude monumentale grafzerken die bijna onleesbaar zijn van de familie De Saegher. Deze voorname familie woonde sinds 1645 in Bottelare en telde in de loop der eeuwen heel wat burgemeesters, notarissen, provincieraadsleden, parlementairen en een minister. Deze familie heeft steeds een enorme invloed gehad op het bestuur en publiek leven van Bottelare en ver daarbuiten. Tegen de gevel van de kerk, kant Stas de Richellelaan staat nog steeds het grafmonument van graaf François de Volder (en kinderen) die het kasteel vooraan in het Gentbos bewoonde en die aanzienlijke eigendommen bezat in Bottelare en Merelbeke. Hij bekostigde de bouw en inrichting van de Visitatieschool in 1864-1866.

de kerk, kant Stas de Richellelaan staat nog steeds het grafmonument van graaf François de Volder (en kinderen) die het kasteel vooraan in het Gentbos bewoonde en die aanzienlijke eigendommen bezat in Bottelare en Merelbeke. Hij bekostigde de bouw en inrichting van de Visitatieschool in 1864-1866.

Eén van de drie monumentale grafzerken van de familie De Saegher

Het grafmonument van graaf F. de Volder en kinderen

*Foto's: Coupé Paul, Walraedt Daniel, Lemmens Gerard
Juli 2012*

MUNTE – Merelbeke
St.-Bonifatiuskerk
Zondagen 7-14-21 oktober 2012
14.30 – 18 u
Gratis toegang

Tentoonstelling: Verrassend Textiel Elke draad heeft zijn eigen verhaal

Exposanten :

Eric Van Acker, Hermine Roels, Julia Van Vlasselaer, Cecile Vanden Hende, Ann-Marie Steveninck, Christiane De Clercq, Jacques Coenye, Marie-Louise Vehent, Art@De Pinte, Suus Lenaerts, Griet Johnson, Louis Van Caneghem, Jeanine Schoone, Rozette De Smet, Sophie De Laere, Handwerkatelier Christoforus, Ghislaine Moors, Sophie Poppe.

Met medewerking van :

Provincie Oost-Vlaanderen, Gemeente Merelbeke, Padre Renaat De Paepe, André Vander Kelen, Museum Geraardbergse Chantillykant, Ingrid Lewyllie, Artistieke School voor Kunstnaaldkant Zele, Oud-en Heemkundige Kring Zele.

De Munteenaar nodigt uit:

Zondag 21 okt : 34° Herfst in Munte

Zondag 11 nov : 'Betonnen Getuigen, Stille Getuigen' (6° editie)

Zondagen 9-16-23 dec: Kersttaferelen in de St. Bonifatiuskerk

Van 9 dec t/m 30 dec : wandelen langs de kerststallenroute

Zondag 16 dec : Kerst in Munte

Info: De Munteenaar, p.a. Jos Ottermans,
Torrekensstraat 48, 9820 Munte-Merelbeke
Tel. 09 362 70 43 e-mail: jobeka@skynet

Markt en braderie

1ste grote garageverkoop te Melsen

Zaterdag, 13 oktober 2012

Van 10 tot 17 uur.

Eerste garageverkoop te Melsen in meerdere straten:
Gaversesteeweg en zijstraten.
Adressenlijst te verkrijgen in Herberg 't Oud Melsen.

100 Jaar Vrije School te Melsen 1912-2012

door Lieve De Cocker.

Van "Patroonschap St. Alfred" tot "SG De Graankorrel"

Aanleiding.

De aanleiding tot het oprichten van een vrije katholieke school en het inrichten van vrij onderwijs was de nieuwe schoolpolitiek van de liberale regering Frère-Orban - Van Humbeeck (1878-1884) die vrij vroeg te kennen gaf waar zij naartoe wilde met het onderwijs in ons land. Bij de opening van het nieuwe parlementaire jaar 1878-1879 werd in de troonrede de grondgedachte opgenomen van de te volgen schoolpolitiek: **"Het openbaar onderwijs moet uitdrukkelijk afhangen van het burgerlijk gezag"**. Deze passage uit de regeringsverklaring werd aanzien als een oorlogsverklaring aan het katholicisme. Onder leiding van de Belgische bisschoppen kwam onmiddellijk verzet dat met de dag toenam. Op vele plaatsen werden door de adel, grootgrondbezitters en families uit de gegoede burgerij scholen opgericht en onderhouden. De hertog van Arenberg, die reeds in 1872-1874 het Groot Begijnhof van Sint-Amandsberg had gebouwd, bouwde meer dan 100 scholen. Ook de families de Mérode, de Robiano en de Caraman-Chimay komen op de eerste rij der begunstigers van het vrij onderwijs.

Hun voorbeeld werd in vele gemeenten nagevolgd, zo ook in Melsen waar buiten de gemeenteraad een zeer sterke oppositie tegen de schoolpolitiek van de regering groeide. Rond het verschijnen van de nieuwe schoolwet, in het staatsblad van 10 juli 1879, had mevrouw Louise De Smet, weduwe van de vroegere burgemeester Alfred Verhaeghe, op haar kosten een school laten bouwen op een perceel grond van haar minderjarige zoon Raymond Verhaeghe, gelegen aan de Kerkwegel, nu Jozef De Cockerwegel. Op 31.8.1879 werd de opbouw van de school publiek bekend gemaakt over gans het Vlaamse land door de **"Gazette van Vlaanderen en Brabant"**, katholiek weekblad, als volgt: **"Het katholiek onderwijs is te Melsen verzekerd. Dank aan de edelmoedigheid van mevrouw Douairière Alfred Verhaeghe zal de gemeente een groot en wel verlucht lokaal bekomen kunnende dienen als school voor jongens en meisjes."** Op 20.10.1879 werd de school plechtig ingewijd door kanunnik Vandermoeren. Ze kende onmiddellijk een groot en groeiend succes.

In de periode na de schoolstrijd kocht Mevrouw Alfred Verhaeghe aan de Gaversesteenweg een herenhuis dat ze liet ombouwen tot klooster en stelde het ter beschikking van de Zusters van de H. Kindsheid van de Nederpolder te Gent. Zij zouden de continuïteit van het vrij onderwijs in het dorp verzekeren. Op 11.9.1894 werd het tot nagedachtenis van haar intussen overleden zoon Raymond ingewijd onder de benaming **"Klooster van O.L.V. van Zeven Weeën"**.

Op 29.7.1907 kocht ze naast het klooster aan de Gaversesteenweg 3 percelen grond, samen 38 a 95 ca groot. Uit dankbaarheid voor haar genezing wou zij er een kerk bouwen omdat zij de oude parochiekerk te klein achtte. Dit project werd haar opeenvolgend door de pastoors Bourdon en De Beer ten stelligste afgeraden.

De school aan de Kerkwegel was intussen te klein geworden en in plaats van kerk besloot ze er een nieuwe grote school te laten bouwen.

"St. Alfred", de school van 1912.

De nieuwe grote school liet zij bouwen tot nagedachtenis van haar reeds in 1876 overleden echtgenoot Alfred en ze stelde ze onder het patroonschap van St. Alfred; zo zou de naam van haar echtgenoot verder leven zolang de school bestond.

Gedenksteen in de gevel van de school

Deze school was in zijn eigen bouwtijd, 1912, een zeer merkwaardige constructie, ver vooruit op zijn tijd, alom geprezen om zijn schoonheid. Ze had het uiterlijk van een grote villa, met grote klare ramen, brede gangen, twee zeer ruime klassen, aangepaste nutslokalen, een mooie zeer brede en gemakkelijke trap met halverwege nog een ruim lokaal waar de processie- en theaterattributen werden bewaard. De trap gaf (en geeft) toegang tot de grote feestzaal, pronkstuk van de nieuwbouw, met groot podium voor toneel met coulissen,

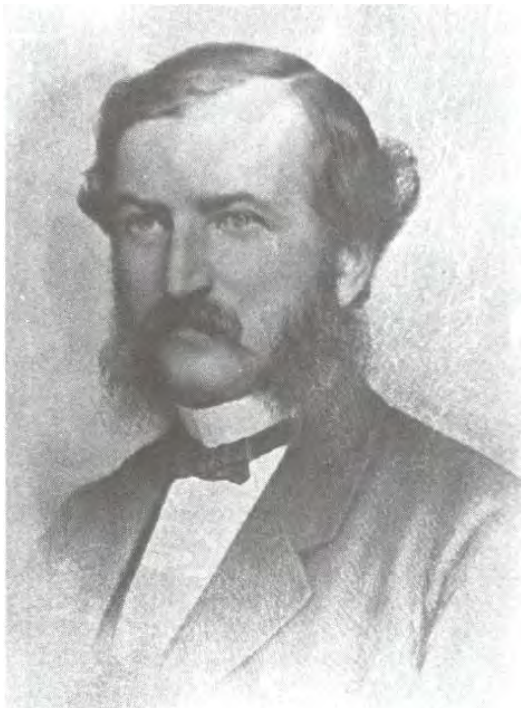

souffleurshok en de voorzieningen voor de decors, en aan de tegenoverliggende zijde een afgesloten hoger gelegen ruimte om van daaruit, door een muuropening lichtbeelden en films te projecteren naar het podium. Achter de coulissen van het podium was en is een ijzeren wenteltrap als diensttrap en nooduitgang voorzien. Dit alles in 1912 in een heel klein dorpje aan de Schelde!!!

De school in 1914 met het opschrift "Patroonschap St. Alfred"

Tot de wet van 27 juni 1921 op de V.Z.W. hadden kloostergemeenschappen, parochies, verenigingen ... geen rechtspersoonlijkheid en konden bijgevolg in rechte niets bezitten, vandaar dat de bezittingen op naam van de oversten of priesters van het bisdom werden gesteld met alle risico's daaraan verbonden bij mogelijke betwisting. Toen mevrouw Verhaeghe 78 jaar was, "verkoch" ze op 17.10.1919 het klooster en de scholen aan eerwaarde heer Van Imschoot, professor aan het seminarie te Gent. Bij deze vermomde schenking werd de priester alleen op papier eigenaar en moest hij er in eer en geweten voor zorgen dat de goederen niet in privébezit kwamen en dat ze niet aan hun werkelijke bestemming zouden onttrokken worden. Bij akte van 22.7.1923 verleden voor notaris Fobe te Gent, schonk eerwaarde heer Van Imschoot het klooster en de scholen aan de V.Z.W. Zusters van de H. Kindsheid te Eke, ondertussen opgericht op 6.10.1922.

Door deze schenking werd de wens van Mevrouw Verhaeghe, overleden op 5.9.1922, vervuld.

Alfred Verhaeghe

Louise Verhaeghe - de Smet de Naeyer

Evolutie van de parochiescholen na het overlijden van Mevrouw Verhaeghe.

- Katholieke meisjesschool Leerwerkschool Sint-Vincentius.

Reeds enkele jaren na haar dood werd het opschrift "Patroonschap St. Alfred" vervangen door "Katholieke Meisjesschool". De zusters van de H. Kindsheid werden bij het begin van het schooljaar 1944-1945 na meer dan 50 jaar vervangen door de Zusters van de H. Vincentius van

Dendermonde, die ook de school van Schelderode bedienden. Ze verzorgden er het onderwijs gedurende 24 jaar.

De zusters hadden reeds lang bemerkt dat veel meisjes na het verlaten van de lagere school te Melsen elders, vooral in Gavere en Merelbeke, naailessen volgden en om tegemoet te komen aan de noden van de bevolking wilden ze ter plaatse dit onderwijs verstrekken. De oprichting van een Leerwerkschool voor Vorming in Snit- en Kostuumnaaien werd op 6.8.1953 aan de bevolking van Melsen en omliggende bekendgemaakt en de lessen begonnen op 8 september. Het onderwijs was kosteloos en gespreid over 3 jaar. Wegens de uiterst geringe belangstelling van de eigen bevolking (slechts 2 van de 14 leerlingen waren van Melsen) en het uitblijven van subsidie van de overheid werd de Leerwerkschool reeds na de eerste cyclus van 3 jaar opgeheven.

De zusters van Melsen zouden in de loop van de zomer van 1968 hun te groot geworden klooster verlaten en gaan inwonen bij hun medezusters in het klooster van Schelderode; van daaruit zouden ze de scholen in Melsen verder bedienen. Op 31 juli 1968 verlieten ze echter niet alleen het klooster doch om niet openbaar gemaakte redenen, onverwacht, ook de scholen.

Frans Lourdault, op 7.1.1968 aangesteld tot pastoor van Melsen, vertrouwde met ingang van het schooljaar 1968-1969 het onderwijs toe aan leken. De scholen werden aan de parochiale werken van de dekenij Nazareth afdeling Melsen verkocht en het klooster aan particulieren.

In 1970 werden de schoolgebouwen aan de Kerkwegel afgekeurd door de schoolinspectie als niet meer vatbaar voor verbeteringen. Pastoor Lourdault liet daarom 2 prefabklassen optrekken op de speelplaats van de Katholieke Meisjesschool aan de Gaversesteenweg. Daarvoor had hij geld nodig en in het parochieblad van 10.9.1970 kondigde hij de tekoopstelling van de gebouwen aan de Kerkwegel aan om in die noden te voorzien wat door velen werd beschouwd als een poging tot beïnvloeding van de verkiezingen. Na de verkiezingen van oktober werd de tekoopstelling daadwerkelijk ingetrokken.

- Paus Johannescollege.

In augustus 1975 werd de school overgenomen door het Paus Johannescollege van Merelbeke dat terzelfder tijd ook de gemeenteschool overnam. Herstellingswerken werden uitgevoerd waarna de eens om haar schoonheid en elegantie geroemde school onherstelbaar verminkt was geworden. De school werd ook vergroot en in 1986 werden de 2 prefabklassen afgebroken en 1 jaar later konden de nieuwe lokalen in gebruik worden genomen.

De verminkte school in 1980 na de herstellingen.

- SG De Graankorrel.

Vandaag, 100 jaar later, is de school uitgegroeid tot een moderne school met een veel complexere opdracht dan in 1912.

Op zondag 16 september 11 werd onder massale belangstelling in een feestelijk gebeuren het eeuwfeest van het schoolgebouw herdacht onder de leiding van directeur Carlo Piscador. De dag begon met de openingstoespraken gevolgd door een receptie, mogelijkheid tot een bezoek aan een "Klas van toen", fototentoonstelling, en in de namiddag doorlopend volksspelen, cafetaria en Wagenspel in regie van Raf De Boever; een wandelconcert door de "Koninklijke Harmonie St. Cecilia" uit Merelbeke sloot de dag af.

Tot slot, uit de toespraak van de Heer Directeur:

"De opdracht van de school beperkt zich niet langer tot het overdragen van kennis; leren lezen, rekenen en schrijven ...

Onze school wil ook geen eilandje zijn, maar een echt centrum - opnieuw - van het dorpsgebeuren. Een ontmoetingsplaats voor de dorpsgemeenschap.

Fier op de wortels die we hebben moeten we durven vasthouden aan de "waarden" waaruit we zijn ontstaan en durven evolueren naar de noden van vandaag.

We hoeven daarom niet steeds mee te hollen met de tendensen van de hedendaagse maatschappij, maar mogen als school ook af en toe wat tegenwind bieden.

Beste mensen

Een boeiende opdracht wacht ons de volgende jaren ...

Ook op gebied van infrastructuurwerken ...staat er heel wat op stapel.

Ik denk dat het belangrijk is dat er blijvend geïnvesteerd wordt in onze dorpschool die stevig verankerd is in het omgevingsleven van vandaag.

Ik durf verder hopen op de ondersteuning van allen bij deze school betrokken, zodat we ook verder in deze 21ste eeuw samen school kunnen maken.

Mevrouw De Smet De Naeyer zou vast fier op ons zijn!"

Alfred Verhaeghe en Louise de Smet de Naeyer.

Alfred Verhaeghe werd geboren te Gent op 22.4.1822 en was de zoon van Jacques Verhaeghe en Catherine Van Poucke, dochter van beeldhouwer Karel Frans Van Poucke. Vanaf 15.3.1847 was hij in de bevolkingsregisters van Melsen ingeschreven als gedomicilieerd bij zijn oom burgemeester Karel Lodewijk van Poucke. Hij was industrieel, suikerraffinadeur en rechter aan de rechtbank van koophandel te Gent.

Bij het overlijden van zijn oom burgemeester Van Poucke werd hij in een buitengewone verkiezing tot raadslid verkozen en 6 weken later bij K.B. van 9.1.1863 tot burgemeester van Melsen benoemd.

Op 2.6.1863 huwde hij te Gent met de veel jongere Louise De Smet. Hij overleed te Gent op 26.4.1876 en werd te Melsen begraven.

Louise De Smet werd geboren te Gent op 2.10.1841 als dochter van Jan De Smet en Reine de Naeyer. Bij K.B. van 30.4.1876 werd aan de kinderen en kleinkinderen uit het huwelijk De Smet-de Naeyer toegestaan aan de naam De Smet de naam van hun moeder en grootmoeder toe te voegen en Louise De Smet werd Louise De Smet de Naeyer. In de kerk van Melsen hangt een lijkblazoen van Louise De Smet de Naeyer en van haar zoon Raymond Verhaeghe. Beiden werden op 1.10.1886 in de adelstand verheven. Ook in de kerk van Sint-Michiels, haar Gentse parochiekerk, hangt een lijkblazoen van haar. Zij was de zus van graaf De Smet de Naeyer, Eerste Minister en Minister van Financiën onder koning Leopold II, grootindustrieel, bankier en ook Voorzitter van de Wereldtentoonstelling in Gent in 1913.

Uit hun huwelijk werden 5 kinderen geboren waarvan er 4 stierven in hun eerste levensjaren en hun zoon Raymond, student in de rechten in Leuven, overleed in 1890; hij was toen 21 jaar.

Na de dood van haar echtgenoot bleef Mevrouw Alfred Verhaeghe nog ongeveer een halve eeuw het kasteel in Melsen als buitengoed bewaren. Ze stierf te Gent op 5.9.1922 en werd te Melsen bij haar gezin begraven in de kelder van de familie waar burgemeester Karel Lodewijk Van Poucke als eerste was begraven.

Het grafmonument werd na beslissing van de gemeenteraad van 21.5.1970 van het kerkhof verwijderd wegens "bouwwallig"! en de kelder opgevuld. Er bleven geen sporen over.

Bij de viering van het eeuwfeest van de school werd de herinnering aan Mevrouw Louise De Smet de Naeyer, in eer hersteld en eerstdaags zal een erfgoedbord worden geplaatst bij de locatie van het verdwenen grafmonument.

Het verwijderde grafmonument van Karel Lodewijk Van Poucke, Alfred Verhaeghe, Louise de Smet de Naeyer en hun 5 vooroverleden kinderen

Bronnen:

Jozef De Cocker, *Geschiedenis van Melsen*, 1988.

Archief Huys De Cocker

De Franse Heren en Vrouwen van het Land van Rode 1300-1600.

Een genealogische schets, door *Gontran Ervynck (Deel 2)*.

6. Joanna van Bar, gravin van Soissons en van Marle 1415-1462.

Joanna van Bar, geboren in 1413, was enig kind van Robrecht II van Bar en van Joanna van Bethune die dochter was van Robrecht VIII van Bethune, burggraaf van Meaux, en van Isabella van Gistel.

Joanna was slechts twee jaar oud¹³ wanneer zij, als enig kind, haar vader opvolgde in al zijn bezittingen: de graafschappen Soissons en Marle, de heerlijkheid Oisy alsmede zijn Vlaamse gebieden Duinkerke, Broekburg, Grevelingen en Waasten. Het lijkt geen twijfel dat zij haar vader ook opvolgde in het Land van Rode zoals blijkt uit de rekeningen van het Land van Rode (1420-1421) waarin 10 pond staan ingeschreven betaald voor de leenverheffing uit naam van Joanna van Bar (in de tekst heet ze Catharina van Bar dochter van Robrecht van Bar) en dat het leen en de heerlijkheid haar waren toegekomen bij het overlijden van haar vader in de slag bij Azincourt.

Zij verkreeg ook nog de heerlijkheden Alluye, Authon, La Bazoche, Montmirail en Brou uit de nalatenschap van haar te Azincourt gesneuvelde oom Jean van Bar. Kassel werd haar in 1430 bij testament nagelaten door een andere oom kardinaal Lodewijk van Bar. Later, na de dood van haar moeder in 1450, zal ze ook nog burggravin van Meaux en vrouwe van Gistel worden. Door haar huwelijk met Louis de Saint-Pol (zie verder) wordt ze gravin van Saint-Pol en van Ligny en vrouw van enkele kleinere heerlijkheden. André Duchesne noemt haar een der rijkste en machtigste vrouwen van haar tijd¹⁴.

Vóór haar huwelijk verbleef Joanna met haar moeder op het kasteel van haar stiefvader Jan III van Luxemburg te Beaurevoir bij Kamerijk waar zij ongetwijfeld een episode uit het leven van **Jeanne d'Arc moet meegemaakt hebben. Jeanne d'Arc werd op 23 mei 1430 in de omgeving van Compiègne gevangen genomen door de Bourgondische troepen onder bevel van Jan III van Luxemburg, en werd opgesloten in zijn kasteel van Beaurevoir. Misschien hebben Joanna en haar moeder Jeanne d'Arc wel verpleegd toen ze, volgens sommige Franse kroniekschrijvers, poogde te ontsnappen door uit een venster van het kasteel te springen en daarbij zwaar gekwetst werd. Na overleg met hertog Filips de Goede wordt ze op 21 november 1430 uitgeleverd aan de Engelsen die haar op 30 mei 1431 na het bekende proces terechtstellen op de brandstapel te Rouen.**

Op 17 juli 1435 huwde Joanna op het kasteel van Bouchain in Henegouwen (nu Frankrijk) met Lodewijk van Luxemburg, graaf van Saint-Pol (beter gekend als Louis de Luxembourg-Saint-Pol). Deze behoorde tot een jongere zijtak van de graven (later hertogen) van Luxemburg en was een verre afstammeling van Hendrik I de Blonde graaf van Luxemburg (1247-1281) en graaf van Ligny en gehuwd met Margareta van Bar, een groot-groottante van Hendrik IV van Bar, de echtgenoot van Yolande van Kassel. Margareta had de heerlijkheid (later graafschap) Ligny in het geslacht van Luxemburg gebracht. Zij hadden verschillende kinderen w.o.

- Isabella († 1298) de tweede vrouw van de graaf van Vlaanderen Gwijde van Dampierre.
- Hendrik II graaf van Luxemburg 1281-1288, gesneuveld in de slag bij Woeringen (5 juni 1288) tegen de hertog van Brabant Jan I. Hij werd de stamvader van de hoofdtak van het geslacht waaruit later de Duitse keizers Hendrik VII (1308-1313) en Karel IV (1346-1378) voortgekomen zijn.
- een jongere zoon Walram I († 1288) werd heer van Ligny en stamvader van de jongere tak die afwisselend Luxembourg-Ligny en Luxembourg-Saint Pol genoemd wordt en waarvan de leden veel nauwere relaties onderhielden met de Franse koningen dan met de Duitse keizers.

Louis (geboren in 1418) was de zoon van Peter I, graaf van Saint-Pol, en van Margareta de Baux¹⁵ en een verre afstammeling (in de 7e generatie) van genoemde Walram I. De reeds genoemde Walram III was een achter-achterkleinzoon van Walram I en grootoom van Louis. Jan III van **Luxemburg, de heer van Beaurevoir, was Louis' oom. Sinds de dood in 1433 van zijn vader Peter I was Louis graaf van Saint-Pol geworden dat in de familie gebracht was door zijn overgrootmoeder Mathilde van Saint-Pol, ook genoemd Mathilde of Mahaut de Châtillon gehuwd met Guy VI van**

¹³ Sommige auteurs zeggen dat ze geboren werd in 1413, anderen geven het jaartal 1415 op.

¹⁴ A. Duchesne, *Maison de Bethune*, p. 354.

¹⁵ Dit was een geslacht van Italiaanse afkomst waarvan de oorspronkelijke naam Balzo of di Balzi was.

Luxemburg, de ouders van Walram III. Louis was ook graaf van Brienne, van Roussy en van Conversano¹⁶ en kastelein van Rijsel. Toen Jan III kinderloos overleed erfde Louis het graafschap Ligny en de heerlijkheid Beaurevoir. Bovendien was Louis heer van Edingen (in Henegouwen) en van enkele kleinere heerlijkheden: Guise, Rumpst, Vendeuil en Condé-en-Brie.

Uit het huwelijk van Joanna van Bar met Louis de Saint-Pol werden vier zonen en drie dochters geboren:

- Jan IV na zijn vader graaf van Soissons en van Marle, zie verder.
- Peter II opvolger van voorgaande als graaf van Soissons en van Marle, zie verder.
- Antoine († 1519) graaf van Brienne en graaf van Roussy, gehuwd met Antoinette de Charny en in tweede huwelijk met Françoise de Croÿ.
- Charles (o 1443) bisschop van Laon (1473-1509 †).
- Jacqueline (o 1439, † 1511) gehuwd met Philippe I de Croÿ, heer van Chièvres, waarvan drie kinderen w.o. Guillaume de Croÿ (1458-1521) heer van Chièvres en gouverneur van de jonge Karel van Habsburg, de toekomstige keizer Karel V.
- Hélène († 1488) gehuwd met Janus, graaf van Genève (1460-1491) en heer van Faucogny, een zoon van hertog Louis I van Savoye.
- Philippa of Philippine, abdis van Moncel.

Men vindt Joanna van Bar terug in een oorkonde betreffende Gontrode waarvan de tekst gepubliceerd werd in het tijdschrift¹⁷. Jan van Huusse, baljuw van de graaf van Saint-Pol en van de gravin van Marcke (bedoeld wordt: Marle) zijne gezelnede (= echtgenote) als erfachtige vrouwe van den lande van Rode, verklaart dat Ghyselbrecht Utenhove een circomenage gevraagd heeft van het leen geheten *t'Goedt van den Abeele* dat hij houdt van genoemde gravin en van haar Hof van Melle, gedateerd 6e van Wedemaand (juni) 1454.

Een *circomenage* of *serkemanage* is een grensafpaling¹⁸: **"Gerechtigd onderzoek over de begrenzing van een eigendom, met bijroeping van de belanghebbenden, de ouderlingen, de geburen of "ommmezaten", en van alle "deghene die er af mochten weten te spreken"**.

Joanna overleed op 14 mei 1462 en liet haar bezittingen na aan haar kinderen die zij had bij Louis van Luxemburg.

Haar weduwnaar Louis de Luxembourg-Saint-Pol ging in 1466 een tweede huwelijk aan met Marie de Savoye fa. hertog Louis I, waaruit nog twee kinderen geboren werden:

- Louis II van Luxemburg († 1503), graaf van Ligny, kinderloos overleden;
- Joanna van Luxemburg, religieuze in het Sint-Agnete klooster te Gent. Zij wordt ook Agnes genoemd, deze naam is misschien ontstaan door verwarring met de naam van haar klooster.

De hertog Louis I van Savoye (1434-1465) had 19 kinderen w.o. twee ervan reeds gehuwd waren met kinderen van Louis de Saint-Pol (zie boven). Aldus wordt deze laatste, door zijn tweede huwelijk, schoonbroer van zijn eigen kinderen Peter II en Helena.

Louis de Luxembourg-Saint-Pol had ook verschillende onwettige kinderen waaronder de bekendste zijn Gilles bisschop van Châlon († 1535), Robert bisschop van Angoulême († 1492) en Jan († 1466) heer van Hautbourdin.

Louis de Luxembourg-Saint-Pol kende een droevig einde. Hij stond bekend als een eerzuchtig man en werd beschouwd als de rijkste graaf van Frankrijk omdat hij een groot aantal landgoederen bezat die echter zeer verspreid lagen en leenrechtelijk afhingen van ofwél koning Lodewijk XI van Frankrijk ofwél van de hertog van Bourgondië Karel de Stoute en deze twee waren elkaars aartsvijanden. Zo was hij in de tang gevat tussen twee machtige heren maar probeerde voor zichzelf voordeel te halen uit deze toestand **"cette situation ambiguë qu'il tente de mettre à profit en faisant monter les enchères en vrai virtuose de la négociation secrète"** zoals een historicus dit treffend gekarakteriseerd heeft¹⁹. Hij werd samen met Karel de Stoute een der leiders van de zgn. Ligue du Bien Public, een coalitie van hoge Franse edelen om zich te verzetten tegen de politiek van koning Lodewijk XI die hun invloed in het staatsbestuur wantrouwde en probeerde zoveel mogelijk te beperken. Dit verzet liep tenslotte uit in de slag van Monthléry (16 juli 1465) die onbeslist eindigde. Kort daarna, mits verschillende belangrijke toegevingen van de koning aan de adel, viel het verbond uiteen. Louis ging over naar de partij van de koning die hem reeds in 1465 constabel van Frankrijk maakte. Op 6 januari 1471 neemt hij bij verrassing Saint-Quentin in dat toebehoorde aan Karel de Stoute maar zijn eerzucht en machtshonger brengen hem ertoe in

¹⁶ Conversano, nabij Bari in Italië, bekomen door erfenis via de graven van Brienne en de heren van Edingen.

¹⁷ Het Land van Rode nr. 103 (1998) blz. 19-24 (in voetnoot).

¹⁸ Karel Stallaert, *Glossarium van verouderde Rechtstermen* . . . , (1890) Deel I p. 305.

¹⁹ Werner Paravicini, *Peur, Pratiques, Intelligences, l'opposition aristocratique à Louis XI*, in Colloque de Tours 1983, La France de la fin du XVe siècle, edit. B. Chevalier et Ph. Contamine (1985) pp. 183-185.

december 1473 de Franse troepen uit deze stad te jagen en ze door eigen troepen te laten bezetten met de bedoeling van Saint-Quentin een machtsbasis te maken voor zijn eigen bezittingen. Aldus geraakt hij in moeilijkheden bij beide vorsten. Wanneer het Franse leger naar de stad oprukt vlucht hij naar Karel de Stoute bij wie hij probeert opnieuw in de gunst te komen maar deze neemt hem gevangen en laat hem te Péronne op 24 november 1475 overleveren aan Lodewijk XI. Van 28 november tot 12 december 1475 volgt onmiddellijk een proces en op 16 december 1475 wordt het vonnis uitgesproken. Louis wordt ter dood veroordeeld wegens majesteitsschennis en onthoofd te Parijs op de Place de Grève op 19 december 1475. Iedereen begreep dat dit een politieke afrekening was. Lodewijk XI liet kopies van de protocollen van het proces aan de Franse hoge edelen sturen om het vonnis te verrechtvaardigen. Er werd zelfs **rondverteld dat sommige van 's konings raadslieden het proces zouden versneld hebben om hun eigen intrigues te verbergen.**

Maar al deze gebeurtenissen hadden niets meer te zien met het Land van Rode dat met de dood van Joanna van Bar een nieuwe heer gekregen had in de persoon van haar oudste zoon Jan IV.

7. Jan IV, graaf van Soissons en van Marle 1462-1476.

Jan IV werd geboren ca. 1436 als oudste zoon van Louis de Luxembourg-Saint-Pol en van Joanna van Bar; hij was de broer van Peter II (die volgt). Hij heeft weinig sporen nagelaten in de geschiedschrijving en is een eerder onbekende figuur gebleven. Ondanks het feit dat zijn vader Louis voor hem verschillende huwelijksplannen smeedde, bleef hij gans zijn leven ongehuwd.

Na de dood van zijn moeder Joanna van Bar in 1462 erfde hij als oudste zoon het grootste deel van haar bezittingen. Hij werd graaf van Soissons, graaf van Marle, heer van Gistel, Ingelmunster, Duinkerke, Broekburg, Grevelingen en Waasten, en ook heer van Rode. De bezittingen van zijn vader zullen echter, na dezes executie, zowel in Frankrijk als in de Nederlanden, verbeurd verklaard worden. Hij had de partij van Karel de Stoute gekozen, bleef gans zijn leven trouw aan de hertog en werd door hem aangesteld tot gouverneur van het hertogdom Bourgondië. Hij was een uitgesproken krijgshier en zal daarbij het leven laten. Hij nam deel in 1465 aan de *Ligue du Bien Public* aan de zijde van zijn vader en vocht in de voorhoede van het leger van de coalitie. Daarna (in 1466-1467) nam hij deel aan de oorlog tegen de stad Luik in opstand tegen de prins-bisschop Lodewijk van Bourbon, aan het beleg van Dinant en aan de slag bij Brustem in oktober 1467. In 1471 was hij bevelhebber van de achterhoede van het boergondisch leger; bij het beleg van Amiens door de troepen van Karel de Stoute stond hij zelfs tegenover zijn vader Louis die toen al sinds 1465 de partij van koning Lodewijk XI gekozen had. Zijn trouw aan de hertog werd beloond toen hij ridder van de orde van het Gulden Vlies gekozen werd, onder het rangnummer 75, tijdens het 12e Kapittel van de orde te Valenciennes op 8 mei 1473. Toen Karel de Stoute probeerde zijn plannen te verwezenlijken om Lotharingen te veroveren en alzo een verbinding te scheppen tussen zijn hertogdom Bourgondië en de Nederlanden nam hij opnieuw deel aan de veldtochten.

Hij sneuvelde op 22 juni 1476 in de slag bij Murten (Fr. Morat) in Zwitserland, een veldslag waarin Karel de Stoute een verpletterende nederlaag leed tegen de Eedgenoten, een verbond van Zwitserse kantons. Hij had opnieuw het bevel over de achterhoede van het Bourgondisch leger en moest de aftocht van het verslagen leger dekken. De gevechten waren ongenadig en hij werd gedood toen de Zwitsers zijn achterhoede inhaalden en overvielen. Nicolaes Despars zegt dat deze slag wegens de verbetering waarmee de Zwitsers te werk gingen de slag bij Mortacker of Mortgarten genoemd werd, een zinspeling op het Duitse Mord-Acker of Mord-Garten ("moord-akker, moord-tuin").

8. Peter II, graaf van Soissons en van Marle 1476-1482.

Vermits Jan IV niet gehuwd was gingen al zijn bezittingen over op zijn broer en tweede zoon van Joanna van Bar, Peter II van Luxemburg die zo graaf van Saint-Pol, graaf van Soissons, graaf van Brienne, graaf van Marle, graaf van Conversano, heer van Roussy, heer van Edingen, heer van Condé, heer van Bohaim werd en dus ook het Land van Rode erfde.

Hij werd geboren ca. 1437²⁰, en trouwde in 1464 met Margareta van Savoye (° 1446 - † 9 maart 1483), een dochter van hertog Louis I van Savoye en van Anna van Cyprus. Zij was een zuster van Marie van Savoye de tweede vrouw van zijn vader Louis de Saint-Pol zodat hij de schoonbroer van zijn vader werd. Nog een andere zuster Charlotte van Savoye (× Lodewijk XI) was koningin van Frankrijk.

Uit dit huwelijk werden vijf kinderen geboren:

²⁰ Sommige auteurs geven 1440 als het jaartal van zijn geboorte.

- Louis, Claude en Antoine drie jong gestorven kinderen
- Marie, die erfgename werd van het grootste deel van de goederen uit de nalatenschap van haar vader.
- Françoise, die de heerlijkheid Edingen erft, in 1485 trouwt met Filips van Kleef heer van Ravenstein en kinderloos overlijdt op 5 december 1523.

Françoise's echtgenoot Filips van Kleef-Ravenstein († 1528) was heer van Ravenstein, Wijnendale, Rumst, Breskensant, Uden, enz. Hij was de zoon van Adolf, heer van Ravenstein, en van Beatrix van Portugal († 1462) een kleindochter van koning João I (= Jan I) (1385-1433) van Portugal. Zijn vader Adolf († 1492) was de tweede zoon van hertog Adolf II van Kleef en Marck en van Maria van Bourgondië dochter van hertog Jan zonder Vrees. De tweede echtgenote van zijn vader Adolf, Anna van Bourgondië, een onwettige dochter van hertog Filips de Goede, had na het vertrek naar Spanje in 1501 van Filips de Schone en Joanna van Castilië (Joanna de Waanzinnige) de dagelijkse verzorging op zich genomen van de kinderen van dit echtpaar w.o. de toekomstige keizer Karel V. Het is duidelijk dat het geslacht waartoe de heren en vrouwen van Rode behoorden opgeklommen was tot de rangen van de hoogste adel in de Bourgondische Nederlanden en Frankrijk.

Filips en Françoise verbleven gans hun leven in de Nederlanden, bij voorkeur op hun kasteel van Wijnendale bij Brugge. Indien zij het Land van Rode verkregen hadden i.p.v. Edingen dan was Rode opnieuw in handen geweest van een echtpaar dat, zo niet ter plaatse, dan toch in de onmiddellijke omgeving ervan verbleef, in tegenstelling met Marie van Luxemburg (zie verder) die, rekening houdend met de oorlogsomstandigheden, wellicht nooit een voet gezet heeft in het Land van Rode.

Peter II had ook deelgenomen aan de slag bij Murten en streed aan de zijde van Karel de Stoute in de slag bij Nancy (5 januari 1477) waar laatstgenoemde hertog sneuvelde. In tegenstelling met zijn vader en oudere broer Jan IV hield Peter II zich zoveel mogelijk afzijdig van de twisten en oorlogen tussen de hertog van Bourgondië en de koning van Frankrijk. Hij bleef nochtans bevriend met Karel de Stoute die hem in 1477 de bezittingen van zijn vader in de Nederlanden gelegen (w.o. Edingen) terugschenkt nadat ze door Karel eerst in beslag genomen waren. Hij brengt het grootste deel van zijn leven door in zijn heerlijkheid van Edingen waar hij het kasteel en het park vergroot en verfraait. Zo had het Land van Rode opnieuw een heer die wel niet ter plaatse maar toch in de omgeving ervan verbleef. Na de dood van Karel de Stoute brengt hij in augustus 1477 als een der eersten leenhulde aan Karels dochter Maria van Bourgondië. De in Frankrijk gelegen goederen van zijn vader Louis krijgt hij nochtans niet terug. Later zal koning Karel VIII ze wel terugschenken aan de dochters van Peter II.

Omwille van zijn trouw aan Bourgondië en misschien om het tragisch lot van zijn vader te compenseren wordt hij ridder gekozen van het Gulden Vlies met rangnummer 83 tijdens het 13e Kapittel van de orde te Brugge op 1 mei 1478.

Peter II overleed te Edingen op 25 oktober 1482. Hij werd begraven, zoals zijn vrouw die te Brugge overleed op 9 maart 1484, in de Cistercienser abdij van Cercamp (Artois) nabij Saint-Pol.

VOORNAAMSTE GERAADPLEEGDE WERKEN

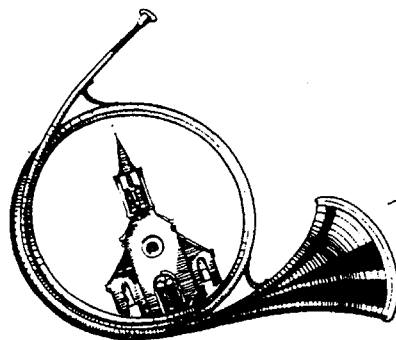
- [1] P.J. Blok, Willem de Eerste, prins van Oranje, Amsterdam (1919).
- [2] David Buisseret, Henry IV, king of France, Routledge London (1984).
- [3] Frederik Buylaert, Repertorium van de Vlaamse Adel, Historische Monografiën Vlaanderen 1, Academia Press (2011).
- [4] Joseph Calmette, Les Grands Ducs de Bourgogne, Albin Michel, Paris (1949); heruitgave Albin Michel (1997).
- [5] Henri Chevalier, Les Clèves-Ravenstein, extrait de la revue S.R.B.I.I. (Soc. royale belge des Ingénieurs et des Industriels), 1965 (brochure).
- [6] Pierre Chevalier, Louis XIII, édit. Fayard (1979).
- [7] La France de la fin du XVe siècle, Colloque de Tours 1983, edit. B. Chevalier et Ph. Contamine (1985).
- [8] Alfred Coville, Les Premiers Valois et les débuts de la guerre de Cent Ans, Ed. Jules Tallandier, Paris (1981).
- [9] Jozef De Cocker, De heren en vrouwen van het Land van Rode 1331-1462, Jaarboek van het Heemkundig Genootschap Land van Rode (1969) blzn.31-42; overgenomen in Het Land van Rode nr. 100 (1997) blzn.12-23.
- [10] Edward De Maesschalck, De Bourgondische Vorsten 1315-1530, uitg. Davidsfonds (2008).
- [11] Napoleon De Pauw, Cartulaire historique et généalogique des Artevelde, uitg. Académie royale de Belgique, Bruxelles (1920).
- [12] Raphaël De Smedt, **Les Chevaliers de l'Ordre de la Toison d'or** au XVe siècle, Notices bio-bibliographiques. Uitg. Kieler Werkstücke, Reihe D, Band 3 (2000).
- [13] Nicolaes Despars, Cronijcke van den Lande ende Graefscpepe van Vlaenderen van de jaeren 405 tot 1492, uitgegeven door J. De Jonghe, 4 delen, Brugge (1837-1840).
- [14] Pieter Donche, Edelen en Leenmannen van Vlaanderen 1437 (2010).
- [15] Pieter Donche, Edelen, Leenmannen en vorstelijke Ambtenaren van Vlaanderen 1464-1481-1495

- (2012).
- [16] H. Grote, Stammtafeln, Leipzig (1877) – heruitgave.
- [17] Alexandre Henne, Histoire de la Belgique sous Charles-Quint, Brussel (1866) 4 delen in 2 banden.
- [18] Jean Jacquart, François Iier, édit. Fayard (1981).
- [19] Edward Le Glay, Histoire des Comtes de Flandre, 2 delen, Paris (1843).
- [20] Theo Luykx, Het grafelijk geslacht Dampierre en zijn strijd tegen Filips de Schone, uitg. Davidsfonds, Leuven, keurreeks Nr.47 (1952).
- [21] Ernest Matthieu, Les seigneurs de Naast, Annales du Cercle archéologique du canton de Soignies, Tome IV Première Livraison (1907) blzn.9-28, en Annexes blzn.29-76.
- [22] David Nicolas, Medieval Flanders, Longman, Londen (1992).
- [23] Rik Opsommer, Omme dat Leengoed es Thoochste Dinc van der Weerelt. Het leenrecht in Vlaanderen in de 14de en 15de eeuw, uitg. ARA (1995) 2 delen.
- [24] David Potter, A History of France 1460-1560, ed. MacMillan (1995).
- [25] Barbara Tuchman, De waanzinnige veertiende eeuw, uitg. De Arbeiderspers (2001).
- [26] Jan Vanacker m.m.v. Rik Opsommer, Bijdragen tot de Geschiedenis der Heren van Gistel, in Gestella 1988 duizend jaar Gistel, uitg. Vlaamse Vereniging voor Familiekunde Afdeling Gistel (1988) blz. 165-225.
- [27] Leon Vanderkindere, La formation territoriale des principautés belges au moyen-âge, twee delen, Brussel (1902); heruitgave Edit. Culture et Civilisation (1981).
- [28] Patrick Van Kerrebrouck, La Maison de Bourbon 1256-1987, **Villeneuve d'Ascq (1987)**.
- [29] J.F. Verbruggen, Vlaanderen na de Guldensporenslag (1991).
- [30] Ernest Warlop, De Vlaamse Adel vóór 1300, Uitg. Familia et Patria, Handzame (1968), 2 delen in 3 banden, Deel I Historische studie, Deel II Repertorium. De nummering van de geslachten in het Repertorium van de uitgave van Familia & Patria is verschillend van deze in de Engelstalige uitgave.

Wordt vervolgd.

34° Herfst in Munte

zondag 21 oktober 2012

st.-hubertusviering

- 10.30 u: **Sint-Hubertusviering** in de Sint-Bonifatiuskerk, opgeluisterd door de Jachthoornblazers 'Rallye Westrode', met broodwijing. Daarna wordt u 'nen druppel' aangeboden door De Munteenaar.
- 11.00 u: **Paardenwijing**
Iedere deelnemer ontvangt een Sint-Hubertusvaantje.
- 11.30 u: Vertrek **wandeling te paard** (info: 0476 355 051)
- 12.30 u: Zaal OC Ruspoel Munte: **kaas en wijn** (10 euro)
Vooraf inschrijven
- 15.00 u: **Herfstwandeling door Munte**
Opgeluisterd door de Jachthoornblazers 'Rallye Westrode'
Deelnameprijs: 1 euro
Iedere deelnemer ontvangt een Sint-Hubertusvaantje.

Info: De Munteenaar, p.a. Jos Ottermans,
Torrekensstraat 48, 9820 Munte-Merelbeke
Tel. 09 362 70 43 e-mail: jobeka@skynet

Echo's uit het Land van Rode.

Gelezen in de "Beiaard":

Toeristische borden maken je wegwijs.

Het comité Bruisend Balegem heeft een groot hart voor Balegem. Het B.B.-comité heeft, met de steun van 'Leader Vlaamse Ardennen' het initiatief genomen om het dorp te verfraaien met toeristische infoborden, die de uitstraling van Balegem nog gaat versterken. De borden zijn op 17 kenmerkende plekken neergepoot.

Opperbruiser Christ Meuleman en zijn ronduit schitterende 'bruisers' organiseren niet enkel het tweejaarlijks feest Bruisend Balegem, het B B.-comité is ook begaan met de uitstraling van Balegem. In 2008 zette het B.B.-comité de schouders onder het unieke boekproject 'Balegem Niet Vergeten'. Het Balegem van de vorige eeuw mag niet verloren gaan. Het werd een mooi succes. Er werden 700 boeken verkocht. Maar 'Bruisend Balegem' blikt ook in de toekomst. Er werd een leaderproject uitgewerkt. Via het Leader-Initiatief ondersteunt de provincie Oost-Vlaanderen projecten om de leefbaarheid van het platteland te stimuleren.

Balegemse troeven.

De 17 borden vormen een route kriskras door het dorp, een houvast voor wandelaars en fietsers die het landelijke Balegem willen ontdekken. Elke dag van het jaar. Ontdek een stuk Balegemse geschiedenis. Ontdek de landelijke schoonheid aan de voet van de Vlaamse Ardennen.

De grootste troeven van Balegem: zijn molens, zijn beroemde zandsteen, zijn authentieke graanjenever. De borden leiden je verder door het authentieke Balegemse landschap. Enig mooi. Een mengeling van open en gesloten landschappen, waarvan sommigen teruggaan naar de ijstijd.

Op toer.

Wie graag de volledige toer van Balegem wil ontdekken, heeft een tocht van ruim 17 kilometer voor de boeg. De borden zijn te vinden in het Rondpunt (Welkombord), het Gootje (Wegkapel), Balegemstraat (Watermolen en Sint-Martinuskerk), Pastorieberg (Kerkhofmuur), Duivelskapelweg (Duivelskapel), Hemelstraat (Windekemolen), Frankenbos (Schinkelhoeve), Pontslag (Kapel), Bottelweg (Klepmolen), Boerestraat (Balegem Zuidstation), Leenstraat (Grensboom), Broek (Hof Koekenboot en Zandsteengroeve), Molenstraat (Guillotinemolen), Issegem (Kapel en stokerij Van Damme).

Marcel Van de Vijver

Ook gelezen in de 'Beiaard':

Ankerkerk Oosterzele: Nieuw orgel ingezegend.

Feest in de Ankerkerk in Oosterzele. Het splinternieuwe orgel werd op 7 juli tijdens een eredienst voor het eerst bespeeld. De Anker-gemeenschap heeft kennism gemaakt met de klanken van het gloednieuwe orgel. Iedereen die bij de realisatie was betrokken, liep met een kamerbrede glimlach rond.

De Ankervrienden blijven hun Ankerkerk koesteren als een kostbaar juweel. Deken Amand De Cock zegende aan het begin van de eucharistieviering het orgel in en vervolgens kan het orgel zijn functies vervullen als begeleider van het Ankerkoor en als solist tijdens de communie en uittrede.

'Vermits het oude elektropneumatische pijporgel, gebouwd op het eind van de jaren 1950, de laatste tijd dusdanig veel gebreken begon te vertonen, droeg een vervanging zich op. Na grondig beraad werd in mei het licht op groen gezet voor de aanschaf van een nieuw orgel. Midden juni 2012 werd het oude pijporgel gedemonteerd en weggehaald. Het Ankerkoor moest enkele weken de mis zonder orgel opluisteren. Een keyboard bracht hier een tijdelijke oplossing', weten Monique Roels en Wilfried Verspeeten van vzw De Ankervrienden. Met behulp van een heuse verhuislift en een viertal werklui werd op 2 juli 2012 het nagelnieuwe orgel op zijn definitieve plaats geïnstalleerd. Dit instrument is een digitaal orgel van Nederlands-Italiaanse makelij, waarbij de meest hedendaagse computertechnologie wordt gebruikt om de klank van een authentiek pijporgel te simuleren. Het orgel wordt in de Ankerkerk versterkt door vijf grote luidsprekers, die elk een heel specifieke opstelling op de orgeltribune hebben gekregen. Dit digitale orgel is dan wel geen pijporgel, maar de voordelen zijn niet gering. De kostprijs is veel lager, het instrument hoeft nooit meer gestemd te worden, de invloed van temperatuurverschillen of vocht is onbestaande en het aantal registers of orgelstemmen is verveelvoudigd. En natuurlijk hangt aan het nieuwe orgel een prijskaartje. Maar de kerkfabriek van Oosterzele, de vzw Ankervrienden en het Ankerkoor hebben zich garant gesteld voor de financiering van dit pareltje. Om het orgel plechtig in te huldigen werden de aanwezigen op een drink getrakteerd.

Marcel Van de Vijver

Erfgoedbank Land van Rode.

Oude foto's, prentkaarten, affiches, filmpjes, bidprentjes ... Ze zitten vaak verborgen in collecties van verenigingen of bij privépersonen. Beelden en getuigenissen van stoeten en processies, inhuldigingen en kermissen, kiekjes van het leven van alledag zijn zo weinig zichtbaar voor een breed publiek.

De Erfgoedbank Land van Rode wil het verleden van Melle, Merelbeke, Oosterzele en Sint-Lievens-Houtem opsporen. Daarvoor werkt ze samen met lokale partners die hun collecties digitaliseren, beschrijven in een databank en tonen via de publiekswebsite. Het cultureel erfgoed van de regio is op die manier zichtbaar en toegankelijk.

De Erfgoedbank Land van Rode is een initiatief van de erfgoedcel Viersprong Land van Rode, met de steun van de Vlaamse Overheid. Het project is een samenwerking met collega-erfgoedcel TERF, die de Erfgoedbank Midwest ontwikkelden voor de regio rond Roeselare.

Verder hebben ook de erfgoedcellen Meetjesland, Waasland, Kempens Karakter en Noorderkempen erfgoedbanken met het verleden van hun respectievelijke regio's.

Erfgoedbankautomaat.

De erfgoedbankautomaat brengt de erfgoedbank tot bij jou! Deze mobiele tentoonstellingskast, vormgegeven als een geldautomaat, reist rond in het Land van Rode en houdt halt in bibliotheken, culturele centra, gemeentelijke diensten of andere evenementen. In de erfgoedbankautomaat zit een touchscreen waarmee je kan surfen op de website. Zo heb je altijd en overal een zicht op het saldo van jouw cultureel erfgoed! Op onze website vind je steeds waar de erfgoedbankautomaat te vinden is.

Scansessies in het Land van Rode

De erfgoedcel gaat af en toe, geladen met scanners en laptops, op pad om jouw erfgoed te digitaliseren. Er vinden in de bibliotheken van het Land van Rode scansessies plaats. Je materiaal wordt onmiddellijk gedigitaliseerd zodat je je kostbare herinneringen geen dag hoeft te missen.

In ruil voor informatie over jouw schatten plaatsen we alles rechtstreeks op www.erfgoedbanklandvanrode.be. De digitale beeldbank groeit zo verder uit tot het digitaal museum van jouw streek.

Hou de 'Nieuws' rubriek in de gaten voor alle informatie over geplande scansessies.

Materiaal van de erfgoedbank gebruiken.

Alle materiaal dat op de erfgoedbank staat, is van de collectie-eigenaars. Dit kunnen zowel privépersonen - of verzamelaars zijn, als verenigingen. De afbeeldingen kunnen enkel gedownload worden op een resolutie van 72 dpi, wat verdere publicatie van de afbeeldingen onmogelijk maakt. Het is niet toegestaan het materiaal te downloaden en voor andere doeleinde te gebruiken zonder toestemming van de eigenaars.

Wil je toch bepaald materiaal gebruiken dan kunnen we je in contact brengen met de eigenaar die hiervoor de toestemming kan geven en een kopie in hoge resolutie bezorgen. Gebruik het contactformulier op deze website en motiveer waarom je het materiaal wil gebruiken.

Het Erfgoedhuis
Sint-Antoniusplein, 10
9860 Moortsele

Openingsuren: Op afspraak

Stokerij Logeren in een
jeneverstokerij boerderij!
Van Damme

Contactinfo

Ludo en Dominique Lampaert
Issegem 2 | 9860 Balegem

Iedere dag open van 14u tot 19u
Zondag gesloten

Tel +32 (0)9 362 50 25

Fax +32 (0)9 362 30 00

Email info@stokerijvandamme.be

BTW 0738.060.528

Jeroen Van De Velde

Ramen en deuren
Alu - PVC - Hout

Tramstraat 18b • 9860 Oosterzele

Tel. 09.362.35.11 • 0495.51.07.38

www.jeroenvdv.com

fidesca

BANK & VERZEKERING

Gootje 24
9860 Balegem
(09) 362.41.42
(09) 362.74.81

Openingsuren:

Maandag 9u - 12u en 14 - 17u

Dinsdag 9u - 12u en 14 - 18u

Woensdag 9u - 12u

Donderdag 9u - 12u en 14 - 17u

Vrijdag 9u - 12u en 14 - 17u

Zaterdag 9u - 11u30
(gesloten op
zaterdag
in juli en augustus)

HEEMKUNDIG GENOOTSCHAP

LAND van RODE

Gesticht in 1968

Grafmonument van de familie
Stas de Richelle (Bottelare)

Tot het gebied van het Genootschap behoren de hieronder vermelde gemeenten
en deelgemeenten:

Balegem - Bavegem - Beerlegem - Bottelare - Gentbrugge - Gijzenzele - Gontrode
- Landskouter - Letterhoutem - Melle - Melsen - Moortsele - Munte - Oosterzele -
Schelderode - Scheldewindeke - Vlierzele.

Aangesloten bij het verbond HEEMKUNDE OOST-VLAANDEREN

P005094

België-Belgique
P.B.
9820 MERELBEKE 1
3/7186

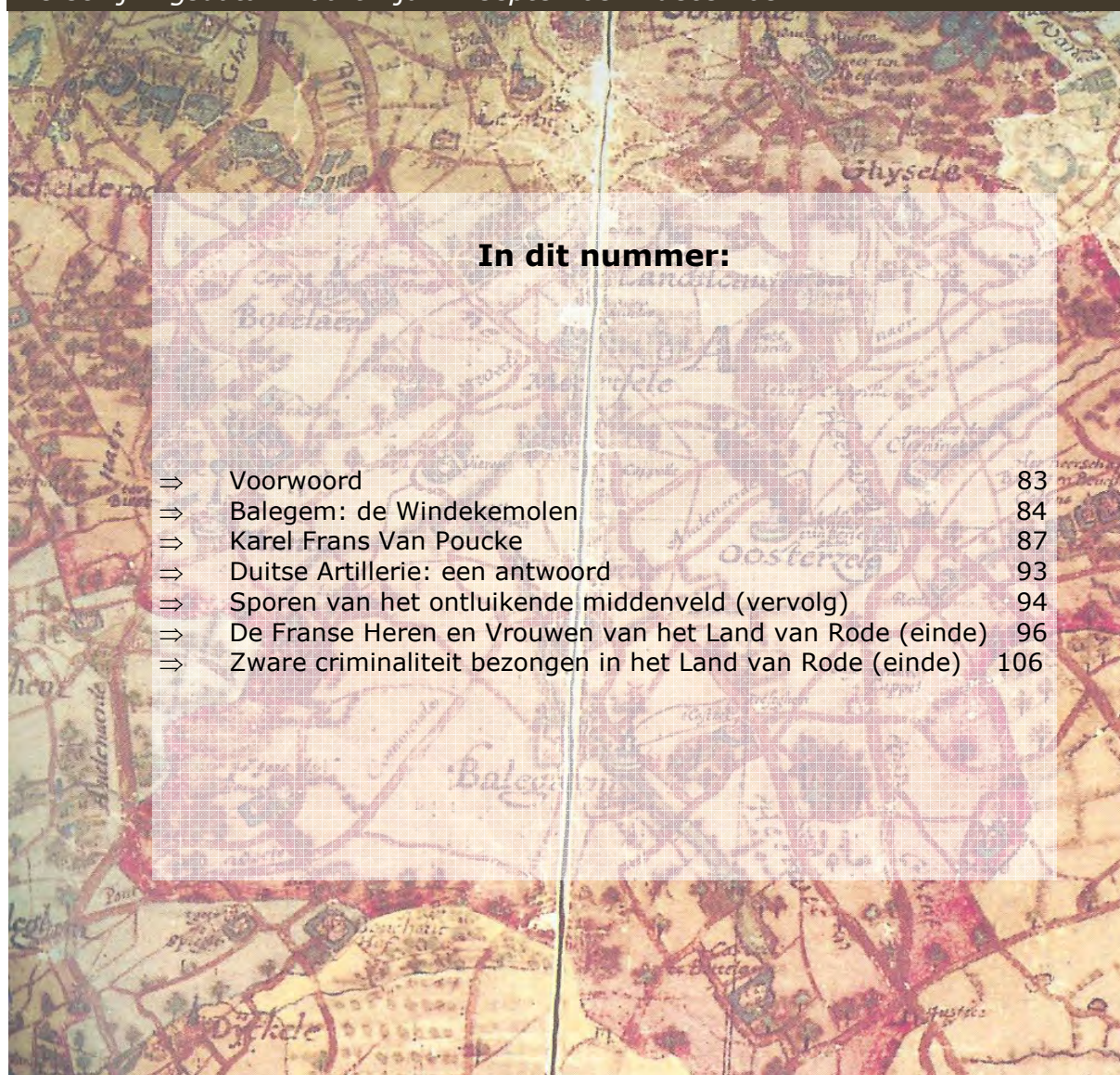

Driemaandelijks contacttijdschrift

Jaargang 40 nummer 160

December 2012

Verschijningsdata: maart - juni - september - december

In dit nummer:

⇒ Voorwoord	83
⇒ Balegem: de Windekemolen	84
⇒ Karel Frans Van Poucke	87
⇒ Duitse Artillerie: een antwoord	93
⇒ Sporen van het ontluikende middenveld (vervolg)	94
⇒ De Franse Heren en Vrouwen van het Land van Rode (einde)	96
⇒ Zware criminaliteit bezongen in het Land van Rode (einde)	106

Verantwoordelijke uitgever: F. Verhoozele, Rollebaan, 101, 9860 Moortsele
Afgiftekantoor: 9820 Merelbeke 1

HEEMKUNDIG GENOOTSCHAP LAND VAN RODE *Gesticht 7 juni 1968*

Stelt zich tot doel:

- het bevorderen en beoefenen van de heemkunde in al haar facetten en het aanmoedigen;
- helpen uitgeven en verspreiden van studiën betreffende alle gemeenten die tot het "Land van Rode" worden gerekend;
- Driemaandelijks tijdschrift en periodiek een themaboek over onderwerpen uit het "Land van Rode";
- Het organiseren van uitstappen, bezoeken, info-avonden e.d. voor leden en niet-leden;
- Verzamelen van alle documentatie betreffende het "Land van Rode" en het openhouden van een documentatiecentrum in het Erfgoedhuis te Moortsele.

Raad van Beheer:

Ere-voorzitter : Gerard WAEYTENS (+) *Stichter*
Ere-secretaris : Oscar VAN WITTENBERGHE (+) *Medestichter*
Voorzitter : Lucien DE SMET
Secretaris/penningmeester : Françoise VERHOOSELE
Bestuursleden : Werner CALLEBOUT, Lieve DE COCKER, Danny DE LOBELLE

Ruildienst/zoekdienst

Lucien De Smet, Sportlaan, 83, 9880 Aalter. Tel: 09/374.31.27

Verantwoordelijke uitgever

Françoise Verhoosele, Rollebaan, 101, 9860 Moortsele. Tel: 09/362.69.95 –
Email: secretaris@landvanrode.be

Redactieraad:

Lucien De Smet, Françoise Verhoosele

Teksten

Indien niet bestemd voor commerciële doeleinden, mogen teksten of fragmenten van teksten uit het tijdschrift van het Heemkundig Genootschap Land van Rode worden overgenomen mits correcte vermelding van de bron. Indien bedoelde teksten of fragmenten van teksten moeten dienen of bestemd zijn voor commerciële of promotionele doeleinden dan mogen die pas worden aangewend na vooraf een schriftelijke toelating van de voorzitter van het Heemkundig Genootschap Land van Rode te hebben gevraagd en gekregen. Ook in dit geval dient de bron op een correcte manier te worden weergegeven.

Toezending kopij Françoise Verhoosele Rollebaan 101 9860 Moortsele. E-mail: secretaris@landvanrode.be

Alle artikels worden gepubliceerd onder de verantwoordelijkheid van de auteur.

JAARLIJKSE LIDMAATSCHAPSBIJDRAGE:

Gewone leden	10 €
Steunende leden	15 €
Beschermleden	30 €
Zendingen buitenland	+ 10 €

LAND VAN RODE DIGITAAL ONTVANGEN: 5 € mvv Land van Rode Digitaal.

E-mailadres doorgeven a.u.b.

Te storten op rekening IBAN BE87 9799 6505 2294 BIC ARSPBE22

Op naam van het Land van Rode, Rollebaan, 101 9860 Moortsele

Email: secretaris@landvanrode.be

URL: <http://www.landvanrode.be>

Voorwoord.

Beste heemvrienden,

Met het nummer **160** van ons tijdschrift is het laatste nummer van het werkjaar. Mag ik hopen dat u er met veel belangstelling in gelezen hebt? De spontane gelukwensen, die wij voor ons tijdschrift mochten ontvangen van lezers die we in het voorbije jaar ontmoet hebben, deed ons zeer veel genoegen.

Het lijkt me dan ook passend deze "complimenten" aan de medewerkers aan ons tijdschrift over te maken en hen van harte te danken. Ik dank bij name: Lieve De Cocker, Gontran Eryvynck, Gerard Lemmens en Luc Van de Sijpe.

Samen met ons plaatsten zij de teller op **108** bladzijden lokale geschiedenis uit het Land van Rode. Wij koesteren de hoop dat voor de volgende jaargang wij opnieuw op hen een beroep kunnen doen. Mijn bijzondere dank gaat ook naar onze secretaris, Françoise Verhoosele, die instond voor de lay-out en het versturen van het tijdschrift.

Wij hebben het in het voorbije jaar zeker niet slecht gedaan: er was de zeer gewaardeerde voordracht van Dirk Musschoot 'Van Franschmans en Walenmannen'; wie herinnert zich nog het bezoek aan de tentoonstelling 'Van Vlees en Bloed' in het museum Velzeke, onze samenwerking met het Davidfonds Oosterzele, tijdens de Nacht van de Geschiedenis, de voorstelling van de film Balegem?

Mijn dank gaat ook naar de bestuursleden en de helpende handen achter de schermen, om de goede, vrijwillige en de onbezoldigde samenwerking gedurende het voorbije werkjaar.

Wij danken het gemeentebestuur van Oosterzele, de schepenen van Cultuur en zijn medewerkers om de gastvrijheid in het Erfgoedhuis en de toelagen die wij mochten ontvangen van de gemeente, het Verbond voor Heemkunde Oost-Vlaanderen, de stad Gent. Niet onbelangrijk is de financiële steun van onze adverteerders. Zij maken het mogelijk dat wij u 4 maal per jaar het tijdschrift kunnen toe te sturen.

Heemkunde beoogt nog altijd de studie van het worden en zijn van de eigen leefomgeving, het dorp, de stad, de streek in al zijn aspecten, zowel het heden als het verleden. Belangrijk voor elke vorser is dat hij zijn resultaten kan mededelen. Daarom zijn de publicaties zo belangrijk.

En juist hier rijpt het schoentje. De inkomsten van de ledenbijdragen kunnen die kosten onmogelijk dekken. Financiële steun van de overheid en de privésector zijn onontbeerlijk.

Mag ik u uitnodigen om uw lidmaatschap voor het komende werkjaar te hernieuwen. Maak hiervoor gebruik van bijgaand overschrijvingsformulier. Er al eens gedacht uw vrienden of familieleden hiervoor aan te spreken?

JAARLIJKSE LIDMAATSCHAPSBIJDRAGE:

Gewone leden	10 €
Digitaal	5 €
Steunende leden	15 €
Beschermleden	30 € of meer
Zendingen buitenland	+ 10 €

Daarvoor krijgt u het driemaandelijks tijdschrift (maart - juni - september - december).

Te storten op rekeningnummer **979-9650522-94**

Land van Rode Rollebaan, 101 9860 Moortsele

IBAN BE87 9799 6505 2294 BIC ARSPBE22

De bestuursleden Lucien, Françoise, Danny, Lieve en Werner wensen u en uw familie een vreugdevol en gelukkig nieuw jaar en hoopt u als lid van ons genootschap tijdens één van onze komende activiteiten te mogen begroeten.

Lucien De Smet
Voorzitter

Balegem: de Windekemolen

door Lucien De Smet

De in 1910 afgebrande snuif- en korenwindmolen.

Dat de staakwindmolen aan de grens met de voormalige gemeente Scheldewindeke voorheen een snuif- en korenwindmolen was, is bij de meesten onder ons niet gekend.

De molen die Hector De Visscher in 1910 aankocht en kort nadien afbrandde, had een dubbele functie: naast het malen van graan werd de molen ook als snuifmolen gebruikt.

Snuiftabak.

Gedroogde tabaksbladeren werden naar de molen gebracht om ze te snijden en te malen. Bij het versnijden werden ze "gesausd", d.w.z. verrijkt met kruiden die de tabak zijn specifieke karakter gaven. De kruiden die in de "stelensnuif" gebruikt werden waren: menthol en eucalyptusolie maar ook keukenzout, rozenwater en jeneverbessensap werden gebruikt.

Een andere soort snuiftabak was de "rapesnuif". De bladeren werden in "karotten" gewikkeld, dit waren linnendoeken waarin de sterk omwonden bladeren te drogen werden gehangen. Na twee weken werd dit herhaald om op deze wijze de bladeren gedurende lange tijd te laten "fermenteren". Dit kon jaren duren. De karotten zelf werden niet op de molen gemaakt, ze werden

klaar voor verwerking naar de molen gebracht om ze daar te raspen of te hakken.

Snuiftabak werd niet gerookt, maar gesnoven. Het is de oudste gebruiksvorm van tabak die aan het Franse hof ontstond vanaf de zestiende eeuw. Snuiven was tot in het begin van de 19de eeuw, als genotsmiddel, bijna de enige vorm van tabaksverbruik. Snuiftabak is kankerverwekkend. Een verband tussen het gebruik van snuiftabak en kanker van de mond en de bovenste lucht- en spijsverteringswegen werd aangetoond.

Snuifpotje.

Snuifwindmolens waren in onze gewesten op het platteland nooit talrijk aanwezig. Het waren onder hun soort meestal de kleinere staakmolens. In de steden was het vooral in de rosmolen waar snuiftabak gemalen werd. In Vlaanderen bleef er geen enkel exemplaar bewaard.

1786 De Balegemse snuifwindmolen.

Sinds wanneer de korenwindmolen uitgebreid werd met een installatie om het snijden van tabak is ons nog niet duidelijk, in ieder geval was dit reeds in 1786. Uit het register van de wettelijke passeringen vernemen wij dat op 28-10-1786 Benedictus De Roo, zoon van Gregorius De Roo, in "erffelijke mangeling aenweert eene behuysde ende beplante hofstede met eenen wint snuifmolen ... binnen de prochie van Baelegm op Baelegemvelt: oost de wege, west wed. ende hoirs van Adrianus Vaerenberge ende wed. Pieter Hubertus Lauwaerts, noord de los"¹.

Benedictus ruilde met Jaspaart De Waegenaire voor een behuysde hofstede op de wijk "Bracgt, groot 12 roeden en de opleg van de som 1200 gulden courant gelt"².

Het document leert ons dat de windmolen zelf niet de eigendom was van de erfgenamen van de heer van Rode.

Verder onderzoek bracht ons bij het feit dat de heuvel waarop in 1743 een staakmolen stond, feodaal toebehoorde aan Joncker Jean Joseph Rodrigues d' Evora y Vega, heer Moortsele. In 1743 verheft hij voor het grafelijke leenhof te Aalst:

¹ RAG 112 nr. 356.

² idem.

"de prochie ende heerelijckheydt van Moortsele; d'helfd vande prochie ende heerelijckheijdt van Scheldewindicque, de ander helft competerende aenden heere baron van Lovendeghem; d'helft vande thiende vande prochie van Scheldewindicque waer van de wederhelft competeert aenden heere marquis de Rhodes, Eyndelinghe den grond vanden coorenwintmoelen ghestaen ende gheleghen binnen de selve prochie van Scheldewindicque³".

Voor ons blijven een aantal vragen voorlopig onbeantwoord: als sinds wanneer staat de molen op het grondgebied van de voormalige gemeente Balegem? Een antwoord geven op de vraag is niet eenvoudig. Merk op in onze aangehaalde tekst uit 1786 staat duidelijk "eene behuysde ende beplante hofstede met eenen wint snuyfmolen ... binnen de prochie van Balegem op Balegemvelt".

1734 Windekemolen (RAG raad van Vlaanderen nr. 2099).

In een document uit 1571 staat dat "de heer van het Land van Rode zijn cooren wintmolen inden teerlynck, tusschen Baleghem ende Wiendeke verpacht voor 16 mudde zes halstere rogge coorens t siaers"⁴. Bestond in het verleden enige spraak verwarring rond de "windekemolen" die te Balegem net bij de grens met Scheldewindeke stond? Andere vragen die ons bezig houden zijn: om welke reden gaf de heer de toelating om op zijn feodaal goed een molen te bouwen? Wanneer werd de graanwindmolen met een snuifinstallatie uitgebreid? Laat het alvast duidelijk zijn: deze bijdrage is zeker niet het laatste verhaal met betrekking tot deze molen. Wij hopen een en ander duidelijk te maken op het ogenblik dat de provincie de molen opnieuw maal klaar maakt.

In de Gazette de Gand van 31 maart 1811 staat de aankondiging van de verkoop van: "een behuysde hofstede en windmolen. Den zelfden molen heeft gediend voor snuyf en koornmolen en is van hout. De molen kan dienen voor snuyf- en korenmolen, schorssemolen, stampmolen of te alle andere fabriquen"⁵.

De akte van verkoop vonden wij niet terug maar wij vermoeden dat baron Jozef Bernard de Loen uit Brugge toen de molen aankocht. Op zijn beurt verkocht hij in 1835 de molen aan molenaar Van der Linden Leonard uit Scheldewindeke⁶.

De snuifinrichting⁷.

Voor de beschrijving van de snuifinrichting steunen wij ons op een bijdrage van Lieven Denewet die zijn informatie vernam bij de intussen overleden Ghislain Plaetinck uit Laarne.

De koningsspil had onderaan, een dubbel lantaarnwiel: een groot spillengeloop boven een kleiner exemplaar. Het onderste dreef het kamwiel op de wentelas aan.

Op de wentelas waren vuisten of nokken bevestigd die de stampers deden tillen. Om ze op hun plaats te houden, bewogen ze in de vierkante gaten van een horizontale balk. Deze eiken stampers konden met touwen of zelen in of buiten werking worden gesteld. Onderaan hadden ze kruisvormige, gietijzeren messen. Bij 1/3 van de stampers waren die messen zo'n 10 cm langer; de andere waren kleiner en hadden een fijnere snede. De gedroogde tabaksbladeren werden gestampt in eikenhouten potten in de vorm van een vaas. Die potten zaten vast in een houten tafel, waarvan het blad een meter boven de grond lag. De potten hadden bovenaan een diameter

³ SAA Land van Aalst nr. 13156.

⁴ SAG penningkohieren 1571 blz 101 r.

⁵ SAG Gazette de Gand 31/03/1811.

⁶ De Smet Lucien, *Jaarboek Land van Rode*, 1989-1990, blz. 115-128.

⁷ Denewet Lieven, *Tijdschrift heemkundige kring Castellum*, XIX, 2002, 2 ,blz. 15-19.

die overeenstemde met de lengte van de messen van de stampers. Het stampen gebeurde dus in twee fasen: een ruwe beurt en een fijne afwerking. Tussen beide fasen in werd de snuif op de zeef gegoten. Wat op de zeef bleef liggen, onderging een nieuwe stampbeurt. Met houten, holronde scheplepels werd de snuif uit de potten verwijderd.

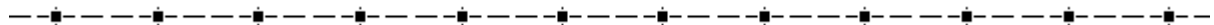
Foto: www.molendatabase.nl (Foto Rob Simons).

De gestampte tabak of snuif werd op een grote ronde zeef met opstaande rand gegoten, die met 4 touwen aan een bovenliggende horizontale balk was vastgemaakt. De gezuiverde snuif viel neer in de zogenaamde "conservenbakken". Ze werden bovenaan met een scharnierende "scheel" of dekplank afgedekt: dit hield het aroma gaaf. Om de snuif de gewenste pikante geur te geven, werden tijdens en na de bewerking allerhande ingrediënten toegevoegd. Onze zegsman

herinnert zich aromatische kruiden en Franse wijn. Het fabricagegeheim werd angstvallig binnen de familie bewaard.

De huidige molen die wacht op de dag dat hij opnieuw kan malen! Foto L. De Smet.

De redactie van het Land van Rode

Karel Frans Van Poucke

° Diksmuide 17.7.1740 - † Gent 12.11.1809

door Lieve De Cocker

Classicistisch beeldhouwer in de 18de eeuw.

1. Tijdsbeeld.

Karel Van Poucke wordt geboren ten tijde van de Oostenrijkse Periode in de Nederlanden in het jaar dat Maria Theresia in Wenen haar vader Karel VI opvolgt als keizerin van Oostenrijk, wat uitmondt in de Oostenrijkse Successieoorlog (1740 -1747). Tijdens zijn jaren in Parijs is Lodewijk XV koning van Frankrijk en hij leeft en werkt in Rome wanneer de Vaticaanse Staten hun grootste omvang bereikt hebben. Hij werkt aan het Hof van Napels op het ogenblik dat dit Hof absoluut niet moet onderdoen voor de luxe van het Hof van Versailles (beide koninginnen, Maria Carolina en Marie Antoinette, zijn gezusters). Het is ook in deze periode dat de ruines van Pompei en Herculaneum ontdekt en opgegraven worden en de antieke kunst hoogtij viert (bij zijn terugkeer brengt hij een reeks afgietsels van meesterwerken uit de Oudheid mee naar huis evenals een verzameling kunstwerken). Hij maakt mee dat de Zuidelijke Nederlanden door de troepen van de Franse Republiek worden veroverd en dat in 1794 de Oostenrijkers er definitief verdreven worden. Ondertussen is Lodewijk XVI in Frankrijk onthoofd en bij het aan de macht komen van Napoleon gaat België deel uitmaken van het Franse Keizerrijk met als gevolg dat de hele Franse markt open komt te staan voor de Belgische producten. Tijdens de Franse periode start de Industriële Revolutie en Wallonië wordt het eerste geïndustrialiseerde gewest op het Continent; in Vlaanderen is Gent de enige industriestad (Lieven Bauwens). Wanneer Karel Van Poucke op 12 november 1809 te Gent overlijdt heeft het Franse Keizerrijk zijn grootste omvang bereikt door de overwinning van Napoleon in de slag van Wagram op 5-6 juni van datzelfde jaar.

2. Classicisme - Neoclassicisme.

De beweging in de beeldende kunsten tussen 1740 en 1820 die terugkeert naar de Griekse en Romeinse voorbeelden waarbij rust en stilte beschouwd worden als essentie van het schone noemt men "classicisme"; tegen het einde van de 18de eeuw wordt deze beweging "neoclassicisme" genoemd. De thema's zijn meestal moralistisch en heroïsch van aard, weinig personen, in grote duidelijke gestes of theatrale poses. De compositie steunt op eenvoudige vormen, duidelijke contouren. Er wordt gestreefd naar de puurheid van de klassieken.

3. Karel Frans Van Poucke beeldhouwer.

Portret van Karel Van Poucke, door De Vigne (Diksmuide, stadhuis)

Karel Van Poucke wordt op 17 juli 1740 geboren te Diksmuide als zoon van Carolus Van Poucke en Maria Marc en geeft reeds zeer vroeg blijk van bijzondere artistieke aanleg. Hij wordt dan ook reeds rond 1753 naar Brugge gestuurd om er de lessen aan de Academie te volgen en onder de bescherming van zijn leermeester beeldhouwerarchitect Hendrik Pulinx (1698-1781), ook Pulinckx geschreven, bekwaamt hij zich te Brugge en te Gent.

Vanaf 1763 verblijft hij in Parijs om zich te vervolmaken in de ateliers van de bekende beeldhouwers Guillaume Coustou II (1716-1777) en Jean-Baptiste Pigalle (1714-1785) en sinds 1765 staat hij er geregistreerd aan de *Académie Royale de Peinture et de Sculpture*.

De naam van Jean-Baptiste Pigalle, wiens werken te bewonderen zijn in vele musea, kerken en paleizen is, weliswaar om een totaal andere reden, alom bekend: de straat in Parijs, waar hij zijn atelier had, kreeg in 1803 zijn naam en het aangrenzende plein kreeg de naam "Place Pigalle", hét centrum van de later wereldberoemd

geworden rosse buurt van Parijs.

"De maagd van Pigalle" uit 1748 in de Saint-Eustachekerk te Parijs.

Van 1768 tot 1774 is hij terug te vinden in Rome waar hij verbonden is aan de Capitolijnse Academie van Sint Lucas; zijn nieuwe beschermheer, Curiekardinaal Albani, groot kunstverzamelaar, bekomt voor hem financiële steun en een benoeming tot provisor aan de San Giuliano dei Fiamminghi, nog steeds thuishaven van de Vlamingen in Rome. Uit deze periode zijn geen werken - waarvan sommige bekend zijn door gravures - weergevonden.

In 1774 geeft de koning van Napels, Ferdinand IV, (= Ferdinand III van Sicilië) hem de opdracht een buste te realiseren van zijn echtgenote, koningin Maria Carolina van Oostenrijk (1752-1814), en de portretten in bas-reliëf van hun dochters. Een beeld van de Koningin - zus van Marie-Antoinette en keizer Jozef II - in wit marmer bezorgt hijzelf aan haar moeder, keizerin Maria-Theresia, in Wenen, die replica's had besteld voor haar residentie in Schönbrunn; als beloning⁸ ontvangt hij een toelage en een aanbevelingsbrief voor haar schoonbroer Hertog Karel van Lotharingen, algemeen gouverneur van de Oostenrijkse Nederlanden, in Brussel.

Na zijn terugkeer in de Nederlanden wordt hij in september 1776 in Brugge plechtig onthaald. Daarna vestigt hij zich blijvend in Gent en krijgt van bisschop van Eersel⁹ de opdracht de 2 grote apostelbeelden, Petrus en Paulus, voor de Gentse St Baafskathedraal te maken; ze worden in 1782 geplaatst voor de monumentale wit en zwart marmeren westelijke koorafsluiting, ongeveer centraal in de kerk.

Tussen 1776 en 1779 reist hij nog tweemaal naar Rome ondermeer om er in Carrara het marmer voor de reuzenbeelden uit te zoeken en om daar vroeger begonnen opdrachten te voltooien.

In 1782 wordt hij lid en later directeur van de Gentse Koninklijke Academie van Schilder- Teken- en Bouwkunde en blijft aan de Academie verbonden tot aan zijn dood. In deze functie was hij ook betrokken bij het "*Musée de l'Escaut*" in de Gentse Sint Pieterskerk dat als eerste depot van kunstwerken (voor de tijdens het Directoire genationaliseerde kunstwerken van kerken en kloosters) zijn deuren opende voor het publiek en kan beschouwd worden als eerste écht museum op Belgische bodem. Het wordt in 1803 (Jaar XI) eigendom werd van de stad Gent. Hij werkt mee

⁸ Volgens Léonce du Castillon in Touring Club de Belgique, 45° jaargang nr 7 van april 1939, in een artikel "*Het kasteel van Vurste*" - waar meerdere beelden van Van Poucke niet alleen het kasteel maar ook de tuinen sierden -, was de keizerin zo voldaan over de beelden dat ze hem "de som van 800 ducaten liet ter hand stellen, een magnifiek cadeau, een ring bezet met diamanten, een gouden tabaksdoos, een medaille van hetzelfde edel metaal met de beeltenis van Hare Majesteit, alsook 50 ducaten voor de reiskosten".

⁹ Govardus Van Eersel, 16de bisschop van Gent tussen 1772 en 1778.

In 1748 liet hij aan de Reep in Gent het Hotel Van Eersel optrekken dat in 1758 uitgebreid werd met een aanbouw. Nu behoort het tot het complex van de Sint-Bavo Humaniora en is eigendom van de Zusters van Liefde.

aan de redactie van "*Livre du Museum du département de l'Escaut*" en in 1808 is hij een van de belangrijkste stichters van de Vereniging voor Schone Kunsten te Gent waarvan hij erevoorzitter zal worden. Hij blijft eveneens actief als medecorrespondent van het Institut de France.

In de lijst van de voorname leden van de Gentse Sint-Jorisgilde wordt tussen Maximiliaan van Oostenrijk, Keizer Karel, Karel van Lotharingen, Baudewijn I, toekomstig koning der Belgen...en anderen, in 1791 ook Karel Van Poucke vermeld.

Op 2 juni 1789 treedt hij te Gent in het huwelijk met Maria Josepha Van Der Straeten (° te Gent op 18.12.1757 - † te Gent op 6.3.1821) en ze vestigen zich op de Botermarkt, achter het Belfort, waar ook zijn atelier is ondergebracht.

De meeste van zijn grote werken voert hij uit voor Vlaamse kerken zoals:

- Gent: In de Sint-Baafskathedraal met de reeds genoemde grote apostelbeelden, het heerlijke Caritasbeeld voor het grafmonument van bisschop Van Eersel, het baldakijn van de bisschopstroon, "*Twee spelende putti*" die in het vroegere Bijlokemuseum bewaard werden. Ook zouden de twee zijkapellen van het middenschip gerealiseerd zijn naar zijn schetsen en tekeningen.
- Gent: In de Sint-Michielskerk: "*Genius van de diepe smart*" uit het grafmonument van de familie Goossens.
- Gent: In de Sint-Jacobskerk, de preekstoel met de heilige Jacobus en de bas-reliëfs op de kuip, en het herdenkingsmonument van "*Jan Palfijn chirurgijn*" (een bevallige vrouwenfiguur wenend leunend op een sarcofaag).
- In de Sint-Pieterskerk een beeld van de heilige vader.
- Brugge: Voor de Sint-Donatiaan, verwoest tijdens de Franse Revolutie, maakt hij het grafmonument voor bisschop Johannes- Robert Caimo, 16de bisschop van Brugge tussen 1754 en 1775. Na de onteigening van de kerk in 1794 ten tijde van de Franse overheersing en de openbare verkoop in 1799 gevolgd door de afbraak, werd van het monument een fragment (opnieuw een allegorische vrouwenfiguur in een rijkelijk gedrapeerd gewaad.) overgebracht naar de Sint-Salvatorokathedraal waar op de kuip van de preekstoel ook de bas-reliëfs met de apostelkoppen van zijn hand zijn.
- Leper: Voor de Sint-Maartenskerk, verwoest tijdens WO I, realiseerde hij het altaar van de kapel van het Heilig Sacrament met "De geboorte van de Verlosser" en aan weerszijden twee figuren "*Het geloof*" en "*De hoop*".

- Ieper: In de Sint-Jacobskerk moet het grafmonument van de familie Van de Stichele vermeld worden.
- Machelen: Aan de kerk van de HH. Michiel, Cornelius en Ghislenus is zijn medewerking indrukwekkend: het reusachtige hoofdaltaar met het "**Offer van Noah**", de communiebank (in 1801 reeds vernield door het instorten van de torenspits) en de preekstoel met het mooie vrouwenbeeld in wit marmer dat "**Onze Moeder de H. Kerk**" voorstelt maar in uitdrukking, kledij en houding als een wereldse dame verschijnt en tijdens de franse revolutie "**La déesse de la raison**" genoemd, en de wondermooie apostelkoppen op de kuip van de preekstoel.
- Zele: Sint-Ludgeruskerk , met een andere versie in stuc van de beelden "**Het geloof**" en "**De hoop**".
- Melsen: Sint-Stefanuskerk: het antependium van het hoofdaltaar "**De geboorte**", de preekstoel met beeld van de H. Jacobus en de bas-reliëfs op de kuip "**Jezus en de Cananese vrouw**" en de "**Boodschap aan Maria**" en de twee grote gipsen beelden "**Het geloof**" en "**De hoop**" die nu verdwenen zijn. "**Het geloof**" is omgekomen tijdens een bombardement in WO I en "**Het geloof**" werd in 1935 in consignatie gegeven in het museum van de Bijloke, nu STAM, in de hoop dat het ooit naar Melsen terugkomt.

Het antependium van het hoofdaltaar

De rode kruisen duiden de werken aan van Van Poucke in de kerk van Melsen.

- Verder moeten nog worden genoemd: de kerk van Loo, de vroegere kerk van de abdij van Baudeloo te Gent, de Sint-Maartenskerk van Moerzeke.... en in Engeland grafmonumenten in de St Pauls in Londen, in de St Marykerk in Lewisham en in Manchester.
- In het stadhuis van zijn geboortestad Diksmuide zijn verschillende kleinere beelden opgesteld.

- Voor de Vismarkt¹⁰ in Gent maakt hij een attiek bekroond door een cirkelvormig fronton versierd met twee dolfinen (afgebroken).
- Meerdere kastelen en hun tuinen hebben ooit gepronkt met beelden van zijn hand: zoals het kasteel van Wannegem en kasteel Borgwal in Vurste.

4. Karel Van Poucke met zijn gezin in Melsen.

Ten tijde van zijn huwelijk is de periode van de grote monumentale werken voorbij.

Na de geboorte van zijn kinderen had Karel Van Poucke Melsen uitgekozen als de ideale plaats om er met zijn jong gezin van het buitenleven te genieten. Daartoe kocht hij in 1795 naast het kerkhof een herberg die hij liet afbreken om er een nieuwe woning te bouwen als buitengoed voor zijn gezin. Het stond op 21 a 55 ca en was over een lengte van 79 meter ommuurd en verder afgesloten met hagen en het was voorzien van fruitbomen, en boven de deuren en de nissen waren bas-reliëfs van zijn hand ingewerkt

Zijn komst naar Melsen had voor het dorp vérstrekkende gevolgen; zijn belangstelling en liefde voor Melsen gaf hij immers door aan zijn nakomelingen die er tot 1930 gebleven zijn.

De ongeveer 130 jaar dat de familie Van Poucke - Verhaeghe - De Smet de Naeyer in Melsen verbleef heeft zijn stempel gedrukt op de evolutie van het dorp en hun realisaties zijner, ondanks het feit dat hun namen vergeten zijn geraakt, nog steeds aanwezig en behoren er tot de meest vermeldenswaardige locaties:

- Na de dood van Karel Van Poucke schonk zijn weduwe aan de kerk van Melsen de hoger beschreven beelden (zie blz. binnenzicht), die ze liet overbrengen uit het atelier van haar man aan de Botermarkt.
- Zij hebben het dorp verfraaid met een kasteel, ze lieten er 2 scholen bouwen en zorgden voor een klooster met zusters om in te staan voor het onderwijs.
- Ze leverden 2 burgemeesters die begaan waren met het welzijn van de dorpingen: zo verpachtten ze eigen gronden in kleine perceeltjes om zoveel mogelijk mensen de gelegenheid te geven een lapje grond voor eigen gebruik te kunnen bewerken.

Het echtpaar Van Poucke - Van der Straten had 3 kinderen:

1. **Karel Lodewijk**, ° Gent 24.2.1790 en † Melsen 25.11.1862
2. Catherine Marie, ° Gent 17.6.1791 en † Gent 24.4.1850
3. Marie Josèphe, ° Gent 3.5.1793 en er kort nadien overleden

De beide kinderen, Karel Lodewijk en Catherine, kochten in 1811 gezamenlijk 8 percelen grond in Melsen voor een totale oppervlakte van 5ha 73a 95ca. Hun bezittingen zouden er later nog aanzienlijk toenemen.

Karel Lodewijk bleef ongehuwd en Catherine huwde op 1.12.1819 te Gent met Jacques Verhaeghe, grondeigenaar en schepen van Gent, ° **Geraardsbergen 8.10.1789** en † Gent 8.11.1863

Ze bleven bezittingen in Melsen verwerven en lieten er in 1842 het kasteel bouwen.

Het kasteel bleef tot in 1931 eigendom van de afstammelingen van Karel Frans Van Poucke en was gekend onder de naam "**t kasteel van mevrouw Verhaeghe**". Op 23 mei 1940 werd het door het aftrekkend Belgisch leger in brand gestoken en werd zeer zwaar beschadigd. Na de oorlog werd het heropgebouwd doch zonder toren en zonder bovenste verdieping.

¹⁰ Beeldhouwer - architect Jan Robert Calloigne, een van de bekendste leerlingen van Karel Van Poucke, realiseert in 1820 de bekende Vismarkt in Brugge: een neoclassicistisch bouwwerk met dubbele colonnade van 126 Toscaanse zuilen rondom een rechthoekig binnenplein.

Karel Lodewijk bleef in Melsen wonen, liet er zich inschrijven en raakte geïnteresseerd in de gemeentelijke politiek. In 1822 werd hij tot raadslid gekozen en in 1825 werd hij voor een eerste maal burgemeester van Melsen tot 1836 en voor de tweede maal van 1842 tot aan zijn dood in 1862; terzelfder tijd was hij ook gemeenteontvanger (1823 - 1834), gemeentesecretaris ad interim (1837 - 1842) en burgemeester van Schelderode (1828 - 1830). Tijdens de ganse duur van zijn mandaat deed hij nagenoeg al het gemeentelijk administratief werk zelf.

Bij zijn overlijden in 1862 werd hij begraven in de grafkelder op het kerkhof te Melsen. Alfred Verhaeghe, zoon van zijn zus Catherine, kreeg uit zijn nalatenschap bij akte verdeling van 16.9.1864 van notaris Ghesquière te Gent 27ha 78a 80ca aan goederen gelegen te Melsen en volgde er zijn oom als burgemeester op.

In de bevolkingsregisters van 1847 staat bijna de ganse familie ingeschreven op het adres Kerkstraat, 7, nl. Karel Lodewijk Van Poucke, en de kinderen van Catherine Van Poucke (haar zoon Alfred Verhaeghe, haar schoonzoon ridder Gustave de Burbure de Wesembeek¹¹, echtgenoot van haar reeds overleden dochter Sidonie met de 3 jonge kinderen uit dit huwelijk geboren).

Over Alfred Verhaeghe, zijn echtgenote Louise De Smet de Naeyer, hun zoon Raymond en hun realisaties in Melsen werd in het vorig nummer van het "Land van Rode"¹² reeds een artikel gewijd ter gelegenheid van 100 jaar Vrije School te Melsen 1912 - 2012.

In de kerk van Melsen hangen de lijkblazoenen van

- Sidonie Verhaeghe, echtgenote van ridder Gustave de Burbure de Wesembeek
- Louise De Smet de Naeyer, echtgenote Alfred Verhaeghe en van hun beider zoon
- Raymond Verhaeghe de Naeyer.

Bij het overlijden van Louise De Smet de Naeyer kwamen al de bezittingen van de familie Van Poucke - Verhaeghe in Melsen bij testamentaire beschikking toe aan Christian de Keyser, ° Destelbergen 18.3.1902 - † **Destelbergen 17.10.1930, achterkleinzoon van Sidonie Verhaeghe die zelf de kleindochter was van beeldhouwer Karel Van Poucke.** Na zijn voortijdig overlijden werden de goederen geleidelijk verkocht en kwamen in vreemde handen.

BRONVERMELDING

Jozef De Cocker	Geschiedenis van Melsen, 1988 Het kasteel "Borgwal" eigendomsoverdachten, niet uitgegeven
Huys De Cocker	Archief
D. Coekelberghs en P. Loze	Om en rond het Neo-Classicisme in België, Tentoonstellingscatalogoog Museum Elsene, 1985, uitg. Gemeentekrediet.
P.H. Van Ermen	Beknopte Geschiedenis van San Giuliano
D. Dendooven	De Brugse Academie in de Achttiende Eeuw, 1993-1994
Clara Cornelia Van Eyck	Mijn waarde vriendin, een Gents journaal, 1790-1791
Sint Jorisgilde	Archief
Emiel Verstrepen	De Sint-Ludgeruskerk van Zele met het Van Peteghemorgel, 2004
Annales de la Société historique et littéraire de la ville d'Ypres et de l'ancienne West-Flandre, Ieper, 1875, Tome VI	
Archief van de voormalige Sint Martinuskathedraal van Ieper	
Informatieblad van de parochiekerk van Machelen	
RKD, Rijksbureau voor kunsthistorische Documentatie	
Oxford Grove Encyclopedie	

¹¹ Gustave de Burbure de Wesembeek, ° Dendermonde 22.7.1815 - † **Brussel 25.10.1893. Hij studeerde rechten aan de universiteit van Gent en was een gepassioneerd muzikliefhebber: componist voor koor en harmonieorkest, klarinettist, zanger en dirigent, broer van Leon de Burbure de Wesembeek, gekend componist en musicoloog.**

Hij kwam samen met zijn vriend en stadsgenoot Prudens Van Duyse in opspraak en werd na een orangistisch artikel in "*Le journal de Gand*" van 3.10. 1832 beschuldigd van smaad aan de Belgische vlag; uiteindelijk werd de zaak geseponeerd.

¹² Land van Rode, jaargang 40 nummer 159 september 2012.

Duitse artillerie te Moortsele. Periode 1914-1918.

Een antwoord van Jozef De Schamphelaere.

De foto van de Artillerie te Moortsele (nummer 158 van juni 2012) is waarschijnlijk genomen in november 1918, tijdens de terugtrekking van het Duitse leger.

De kanonnen zijn waarschijnlijk 88 kaliber - draagwijdte tot 5 à 7 km.

De 3 stukken staan opgesteld om 3 verschillende kruispunten te beschieten om zo de geallieerde achtervolgers te vertragen.

We zien duidelijk dat de Artilleriestelling niet blijvend is: er is geen wal opgeworpen rond de stukken, geen caissons¹³ te zien. De paarden van het geschut zijn waarschijnlijk gestald in de schuur om verzorgd te worden. Er is geen enkele camouflage tegen vliegtuigen. De geweren van de kanonnières zijn opgesteld in rotten. Er is geen tent voor de telefonist of geschutberekenaars. De kanonnen hebben er hoogstens 1 à 2 dagen gestaan.

In militair jargon noemt men die opstelling een 'vliegende stelling: de opstelling aan de boord van de weg wijst er op. Snel kunnen vertrekken was de boodschap, naar de 'Heimat'!

Waarvoor onze dank.

KLIM IN JE STAMBOOM Cursus familiekunde 2013

3 lessen en een geleid bezoek aan een centrum voor familiekunde

Programma (4 lessen):

Les 1:	7 maart 2013	Verzamelen gegevens en bronnen van 1796 tot heden
Les 2:	14 maart 2013	Bronnen vóór 1796
Les 3:	21 maart 2013	Stamboom, kalenders, familienaam, wapenschild, erfelijkheid, genealogische programma's, enz...
Les 4:	28 maart 2013	Geleid bezoek aan een centrum voor familiekunde

De eerste drie lessen gaan door in het

Liberaal Archief, Kramersplein, 23 te 9000 Gent

Prijs: - € 30 (lessen, geleid bezoek, handboek en een jaarabonnement 2013 op het tijdschrift van FV regio Gent "Gentse Cadenas")
- € 15 voor 2de persoon uit hetzelfde gezin (mits maar 1 cursus voor beide samen en slechts 1 exemplaar van het tijdschrift)

Inschrijvingen

Claire Schalck, tel. en fax 09.2512283

luc.schalck@skynet.be

Hollenaarstraat 26 te 9041 Gent-Oostakker

Rekeningnummer van FV Regio Gent vzw: IBAN-nr: BE40 0011 3839 8363

BIC-code: GEBA BEBB

URL: <http://www.familiekunde-gent.be>

¹³ Caissons zijn pakwagens voor de munitie.

Sporen van het ontluikende middenveld (vervolg)

door Lucien De Smet

Een Fransmanslied van bij ons

Aansluitend op de avond "Dirk Musschoot vertelt" van 20/11/2012 publiceren wij een Fransmanslied dat ons ter hand werd gesteld door Mr. Versteirt Jean-Luc uit Moortsele.

Herkomst en datering.

Het hiernaast afgedrukte lied vonden wij terug in de verzameling van 30 "uitgezochte schoolliederen". Het liederenboekje werd gedrukt op de persen van de drukkerij G. Lourdault uit Oosterzele. De datum van de uitgave staat niet vermeld.

Wij vermoeden dat het lied geschreven werd rond de eeuwwisseling 19de-20ste eeuw. Het werd samengesteld op verzoek van de heren onderwijzers uit het omliggende. Het lied is een ode aan de seizoenarbeiders, voornamelijk aan zij die werkzaam waren bij de productie van graangewassen. Ons is bekend dat seizoenarbeiders uit onze streek, in die periode op campagne trokken wanneer het graan gezaaid en geoogst werd.

Het liederenboekje was in het bezit van de familie Use. Bertha en Rachel woonden toen in de Molenstraat in Moortsele. Rachel noteerde er keurig haar geboortedatum, 1 augustus 1901 in.

Uit wat voorafgaat kunnen wij samenvatten dat het hier afgedrukte Fransmanslied dateert van het begin van de 20ste eeuw en dat het een ode was aan de seizoenarbeider uit de omgeving van Oosterzele, werkzaam bij de productie van graangewassen.

Dirk Musschoot
(Foto Dany De Lobelle)

De Seizoenarbeider, beeld te Aigem.

De eerste en tweede strofe van het lied verhaalt de campagne in de vroege lente en later die van de oogstmaanden, naar de zon overgoten Franse korenvelden. Bij ons in Vlaanderen leefden in die tijd menige gezinnen in grote armoede en tierde de **werkloosheid**. Onze toenmalige "trimards" waren de Vlaamse helden, die hun vertrouwde leefomgeving verlieten om op de verre Franse landbouw-gronden te **wroeten om "vrouw en kinderen te spijzen"**.

Herinner u ook het lied 'De vier wevertjes': **Wat zouden de wevertjes heren zijn, zij hebben er noch huize noch erve, en kruipt er een muisje in hunnen schapraai, van honger zo zal het er sterven.**

Was de Franse akker vruchtbaar en won de Vlaamse arbeider er het dagelijkse brood voor vrouw en kinderen, katholiek Vlaanderen was beducht om de gevaren die schuil gingen achter de secularisatie in Frankrijk.

Strofe 3 en 4 maakt het voor ons duidelijk dat ook dit lied van kunstenaar Herman en het liederenboek thuishoren binnen de toen gevoerde katholieke actie van ons bisdom.

In deze beide strofen de looft men de moed en de trouw van de Vlaamse arbeider aan zijn cultuur en Christelijk geloof.

In onze reeks "het ontluikende middenveld" behandelen wij in het volgende nummer van ons tijdschrift wat wij terug vonden van de Fransmansgilden uit onze streek.

De Franse Heren en Vrouwen van het Land van Rode 1300-1600.

Een genealogische schets, door *Gontran Ervynck (Einde)*.

9. Marie van Luxemburg 1482-1546.

Marie was de oudste dochter van Peter II, graaf van Saint-Pol, en van Margareta van Savoye, geboren ca. 1472 en overleden op 1 april 1546. Zij erfde de meeste bezittingen van haar vader en werd zo gravin van Saint-Pol, van Ligny, van Soissons, van Marle, van Conversano, burggravin van Meaux, dame van Condé, van Bohaim en van Ham.

Later zal ze ook ook Edingen verkrijgen. H. Verbist¹⁴ schrijft dat haar zuster Françoise het Land van Rode erfde van haar vader Peter II en dat na haar dood Rode overging op haar zuster Marie. Dit is een verkeerde opvatting, Françoise was wel degelijk de jongere zuster die bovendien slechts overleed op 5 december 1523. Het Gentse Stadsarchief bewaart een oorkonde op perkament¹⁵ van de baljuw van Melle Jan de Vlaminck waarbij aan het *ziechuis van Melle* een *erfelijke rente van tien grooten 's jaars toegekend wordt. Deze oorkonde werd opgemaakt in naam van joncfrauwe Marie van Luxenburch ... mids den overlidene van heere Pietren van Luxenburch grave van Saynpoel (= Saint-Pol) vors. joncfrouwen vadere ...* en is gedateerd 5 januari 1482, voorzien van vijf zegels die echter verdwenen zijn, zie de tekst in Bijlage op blz. 103.

Peter II was overleden op 25 oktober 1482, dit schijnt niet te kloppen met de datum van de oorkonde. Nochtans is de datum ervan goed leesbaar en wordt er duidelijk in gezegd dat Peter van Luxemburg overleden is. Waarschijnlijk heeft de schrijver de oude jaartijl gebruikt waarbij het jaartal verandert met Pasen, zodat de moderne datering van de oorkonde 5 januari 1483 moet zijn. Uit deze oorkonde blijkt o.i. duidelijk dat Marie de onmiddellijke erfgename geweest is van het Land van Rode.

Marie zal tweemaal trouwen. Een eerste maal, na pauselijke dispensatie, met haar oom Jacques graaf van Romont († 1486), één der jongere zonen van hertog Louis I van Savoye en Anna van Cyprus; en een tweede maal met François de Bourbon, graaf van Vendôme († 1495), zoon van Jean I de Bourbon († 1477) en van Elisabeth de Beauvau.

Het is amusant de familierelaties van Marie na haar eerste huwelijk eens van naderbij te bekijken langs de zijde van de hertogen van Savoye. Haar overgrootvader Amadeus VIII werd in 1391 graaf van Savoye dat op 19 februari 1417 verheven werd tot hertogdom. Na de dood van zijn echtgenote Maria van Bourgondië, een dochter van Filips de Stoute en Margareta van Male, trad hij in 1434 af als hertog ten voordele van zijn oudste zoon Louis I en trad in de geestelijke stand. In die tijd was een konflikt gerezen tussen paus Eugenius IV (1431-1447) en een aantal kardinalen en bisschoppen die vergaderd waren in concilie te Basel. Deze laatsten verklaarden uiteindelijk Eugenius IV voor afgezet en kozen op 5 november 1439 in zijn plaats Amadeus als tegenpaus onder de naam van Felix V, hij was de laatste tegenpaus in de geschiedenis. Na de dood van paus Eugenius kwam het onder zijn opvolger Nikolaas V (1447-1455) tot een overeenkomst, Felix V verzaakte op 7 april 1449 aan het pausdom en werd als gebaar van verzoening benoemd tot kardinaal van Santa Sabina nabij Rome. Kort daarop overleed Amadeus op 7 Jan 1451.

Zijn oudste zoon Louis (Marie's maternele grootvader) volgde hem op als hertog van Savoye (1434-1465) en trouwde met Anna prinses van Cyprus († 1462). Het echtpaar kreeg tussen 1435 en 1460 niet minder dan 19 kinderen. Een vruchtbaar huwelijk dat (in mindere mate) nagedaan werd door hun oudste zoon Amadeus IX, hertog van Savoye 1465-1472, die 10 kinderen had.

Charlotte, de oudste dochter van Louis, werd koningin van Frankrijk door haar huwelijk met koning Lodewijk XI; een andere dochter Margareta trouwde met Peter II van Luxemburg-Saint-Pol (**Marie's ouders**); een zoon Janus, graaf van Genève, trouwde met Helena van Luxemburg-Saint-Pol, een zuster van Peter II; tenslotte ging, na de dood van Joanna van Bar, haar paternele grootvader Louis van Saint-Pol in 1466 een tweede huwelijk aan met Marie, nog een andere dochter van Louis van Savoye. Toen Marie van Luxemburg een andere zoon Jacques van Romont, die reeds haar oom was, trouwde werd zij op slag schoonzuster van haar grootvader, van haar vader en van haar tante Helena en ook nog van de koning van Frankrijk! Maar dergelijke ingewikkelde familie relaties kwamen wel meer voor onder de adellijke geslachten van die tijd.

¹⁴ Henri Verbist, *Geschiedenis van Melle* (1962) blz. 59.

¹⁵ SAG, Reeks Vreemde Steden nr. 66 (Melle).

9.1. De Kwartieren van Marie van Luxemburg.

Met het hierboven aangehaalde echtpaar Filips van Kleef-Ravestein en Françoise van Luxemburg kan men nog een interessante bijzonderheid verbinden [5, blz. 36-40]. Onder de glasramen in het koor van de kerk van Sainte-Waudru te Bergen in Henegouwen is er één dat de gedachtenis van dit echtpaar bewaart¹⁶. Het centraal gedeelte van het glasraam toont de Aanbidding van het kind Jezus door de drie Wijzen, links en rechts bevinden zich de afbeeldingen van Filips en Françoise, onderaan ziet men hun wapenschilden. Het interessante is dat van ieder van hen ook de acht kwartieren (wapens) afgebeeld zijn en de kwartierstaat van Françoise is natuurlijk juist dezelfde als deze van haar volle zuster Marie. Hun acht kwartieren bevinden zich links op het glasraam en zijn Luxemburg-Saint-Pol, Savoye, de Baux, Bourgondië, Bar, Cyprus, Bethune, Bourbon, echter op één uitzondering na. De glazenier heeft zich vergist en twee kwartieren verwisseld. In de linkse bovenhoek bevinden zich de wapens van het hertogdom Gulik-Berg die deel uitmaken van de kwartieren van Filips¹⁷ terwijl de wapens van het geslacht de Baux, oorspronkelijk een Italiaans geslacht met naam *Balzo of di Balzi*, zich in de rechterbovenhoek bevinden en links hadden moeten voorkomen.

9.2. Jacques de Romont.

Jacques de Savoye, graaf van Romont en baron van Vaud in Zwitserland, werd geboren te Chambéry tussen 1447 en 1452 als negende zoon van hertog Louis I van Savoye en van Anna van Cyprus. Hij overleed op het kasteel van Ham (Picardië) op 30 januari 1486. Na pauselijke dispensatie trouwt hij in 1460 met zijn eigen nicht Marie van Luxemburg, dochter van zijn oudere zuster Margareta en van Peter II.

Alle auteurs, zelfs het zeer goed gedocumenteerde werk van Raphaël De Smedt [12, blz. 201], geven 1460 als jaartal voor het huwelijk. Dit komt nochtans als zeer betwistbaar over vermits algemeen aangenomen wordt dat Marie slechts ca.1472 geboren werd. Bovendien was Peter II in 1460 vooraan in zijn twintiger jaren en bijna zeker nog niet gehuwd, het is moeilijk aan te nemen dat hij toen reeds een huwbare dochter kon hebben.

Jacques de Romont treedt in dienst van de hertog van Bourgondië in 1468 en vecht in de voorhoede van het leger tegen de stad Luik. Hij was een verwoed vechtjas en neemt met Karel de Stoute deel aan het beleg van Neuss in 1474, aan de slag van Granson (Zwitserland) in 1475 en verdedigt Arras tegen de aanvallen van Lodewijk XI. In oktober 1475 benoemt hertog Karel hem tot gouverneur van Bourgondië. Hij neemt deel aan de slag bij Murten. Na de dood van de hertog bij Nancy blijft hij de Nederlanden verdedigen tegen de aanvallen van de Franse koning.

Tijdens het 13e Kapittel te Brugge op 1 mei 1478 wordt hij ridder van de orde van het Gulden Vlies gekozen onder het rangnummer 84.

Hij vecht met aartshertog Maximiliaan van Oostenrijk tegen Lodewijk XI te Ieper en Dowaal (Douai) en in de slag bij Guinegate op 7 augustus 1479. Na de dood van Maria van Bourgondië op 27 maart 1482 weigeren de Staten-Generaal van de Nederlanden Maximiliaan als hun soeverein te erkennen, ze wijzen Jacques de Romont aan als luitenant-generaal van de Nederlanden en benoemen hem in januari 1483 tot kastelein van Rijsel. De relatie met Maximiliaan wordt daardoor erg bekoeld en na de opstanden tegen Maximiliaan in Vlaanderen (o.a. te Brugge en Gent) moet Jacques zich terugtrekken uit de dienst van de aartshertog.

Na het overlijden van Peter II in 1482 hadden hij en zijn vrouw Marie van Maximiliaan de heerlijkheid Edingen verkregen. Toen hij bij deze laatste in ongenade gevallen was (Despars spreekt van "verraad") neemt Maximiliaan hem Edingen af en schenkt dit aan Filips van Kleef-Ravestein gehuwd met Françoise, de zuster van Marie. Na de dood van Filips op 28 januari 1528 zal Edingen terugkeren naar Marie.

Jacques de Romont liet een dochter Louise-Françoise na, die later zal trouwen met Hendrik III, graaf van Nassau en van Vianden (zie verder).

9.3. François de Bourbon-Vendôme.

Wanneer Marie hertrouwt met François de Bourbon, graaf van Vendôme, brengt ze de bezittingen van haar oom Jan IV en van haar vader Peter II aan het geslacht van de Bourbon-Vendôme en wordt ze door dit tweede huwelijk opgenomen in een jongere tak van de Franse koninklijke familie. Het geslacht Bourbon stamde af van Robert graaf van Clermont († 1317), de zesde en jongste zoon van koning Lodewijk IX (Saint-Louis) en van Beatrix († 1310), erfdochter van de heerlijkheid Bourbon. Het geslacht was reeds gesplitst in verschillende takken waarvan,

¹⁶ Leopold Devillers, *Mémoire descriptif sur l'Eglise de Ste-Waudru*, Mons (1857), Vitrail No. 4.

¹⁷ Deze zijn: Kleef, Gulik-Berg, Bourgondië, Henegouwen-Beieren, Portugal-Aviz, Plantagenet-Lancaster, Aragon-Urgel, Castilië.

naast de oudste tak deze van de Bourbon-Montpensier, de Bourbon-La Marche en de Bourbon-Vendôme de belangrijkste waren.

François werd geboren in 1470 als oudste zoon van Jean II van Bourbon († 6 Jan 1477), graaf van Vendôme, heer van Epernon, Mondoubleau, Montoire, Lavardin en Bonneval, en van Isabeau de Beauvau (° 1436 - † 1474) vrouw van Champigny-sur-Veude en van La Rochesur-Yon. Hij trouwt op het kasteel van Ham op 8 september 1487 met Marie van Luxemburg, gravin van Saint-Pol, Ligny, Conversano, Marle en Soissons, brugggravin van Meaux, vrouw van Edingen, Duinkerke, Broekburg, Grevelingen, Oisy, Ham, La Roche, Bohain, Beaurevoir, kastelijne van Rijsel.

Het Parlement van Parijs had al de Franse bezittingen van haar grootvader Louis de Saint-Pol verbeurd verklaard na zijn veroordeling in 1475. Ter gelegenheid van het huwelijk van Marie met François de Bourbon staat koning Karel VIII toe dat de zusters Marie en Françoise alle heerlijkheden terugkrijgen die in het bezit geweest waren van hun paternele en maternele grootouders. Na het kinderloos overlijden van Françoise in 1523 gaan al deze goederen over naar Marie.

François neemt deel aan de veldtochten van de Franse koning Karel VIII, eerst in Vlaanderen in 1489 en daarna in Italië in 1495 maar valt ziek en overlijdt op jonge leeftijd in het kamp van Verceil in Piemonte op 3 oktober 1495. Zo was Marie, toen ze ongeveer 25 jaar oud was, voor de tweede maal weduwe. Zij zal geen derde echtgenoot zoeken maar zich blijven houden aan **haar prestigieuze rang als "duchesse-douarière de Vendôme"**. Zij overleed op het kasteel van La Fère in Picardië op 1 april 1546 en werd begraven bij haar tweede echtgenoot in de kerk van Saint-Georges te Vendôme.

Uit hun huwelijk werden zes kinderen geboren:

- Charles, hertog van Vendôme (zie hierna).
- Jacques (° 6 juli 1490, † 16 augustus 1491).
- François II de Vendôme (° Ham 6 oktober 1491). Na de dood van zijn vader in 1495 werd hij graaf van Saint-Pol en in 1518 baron van Mortagne (bij Doornik) hem geschonken door koning Frans I. Later werd hij nog hertog van Estouteville en graaf van Chaumont ter gelegenheid van zijn huwelijk te Parijs op 9 februari 1534 met Adrienne, hertogin d'Estouteville. **Hij was een vertrouwd veldheer van Frans I en nam deel aan de veldtochten van Milaan (1516), Vlaanderen en Artois (1521-22), Milaan (1524), Pavia (1525), Savoie (1536) en overleed te Cotignan bij Reims 1 Sept 1545.**
- Louis genoemd le cardinal de Bourbon (° Ham 2 Jan 1493, † Parijs 11 maart 1556); bisschop van Laon in 1510, kardinaal op 1 juli 1517, bisschop van Mans in 1519, bisschop van Luçon in 1525 en aartsbisschop van Sens in 1535.
- Antoinette (° Ham 25 december 1494 - † kasteel van Joinville (dept. Haute-Marne) 23 januari 1583); gehuwd te Parijs op 21 juni 1513 met Claude de Lorraine, hertog van Guise († Joinville 12 april 1550), zoon van René II hertog van Lorreinen en van Bar¹⁸ en van Philippa van Gelre.
- Louise (° kasteel van La Fère en Picardie 1 mei 1495), abdis van Fontevrault in 1534, aldaar overleden op 21 september 1575.

9.4. Charles de Bourbon-Vendôme.

Na de vroege dood van zijn vader François werd de oudste zoon Charles graaf van Vendôme dat in februari 1515 door koning Frans I zal verheven worden tot hertogdom, graaf van Soissons, Marle, Conversano, burggraaf van Meaux, heer van Epernon, Mondoubleau, Condé-sur-Escaut, Condé-en-Brie, Ham, Grevelingen, Duinkerke, La Roche, Bohain, Beaurevoir en Hesdin, kastelein van Rijsel.

Hij werd geboren te Vendôme op 2 juni 1489 en trouwde te Châteaudun op 18 mei 1513 met **Françoise d'Alençon** († 14 september 1550) dochter van René hertog van Alençon, graaf van Le Perche, burggraaf van Beaumont, en van Marguerite de Lorraine; zij was reeds weduwe van Frans II van Orleans, hertog van Longueville. Zoals zijn broer François was Charles op de eerste plaats een veldheer van de Franse koningen Lodewijk XII en Frans I en nam deel aan de oorlogen in Italië (Genua, Milaan, Marignan), in Vlaanderen (1521-22) en in Picardië (1536).

Bij het begin van de 16e eeuw was hertog Charles III de Bourbon-Montpensier, een verre kozijn **van de Vendôme's, het oudste lid van het geslacht Bourbon. Hij was constabel van Frankrijk** maar ging over naar de dienst van keizer Karel V na hevige betwistingen met koning Frans I over de rijke erfenis open gevallen door het kinderloos overlijden op 28 maart **1521 van Charles'** echtgenote Susanne de Bourbon, die zijn achternicht was en de oudste tak van de Bourbons vertegenwoordigde [18]. Toen Charles III op 6 mei 1527 overleed waren de oudere takken van de Bourbons daarmee uitgestorven in wettelijke mannelijke lijn en werd de oudste zoon van Marie van

¹⁸ Een kleinzoon van de eerder genoemde René I, hertog van Bar.

Luxemburg "*premier prince du sang*" (eerste prins van den bloede), hetgeen betekende dat hij de hoogste rang bekleedde onder de Franse adel, onmiddellijk na de leden van de koninklijke familie. Zijn kleinzoon Hendrik van Navarra zal later de vruchten plukken van deze promotie.

Hij overleed te Amiens op 25 maart 1537 en werd begraven zoals zijn vrouw in de kerk van Saint-Georges te Vendôme. Het is goed mogelijk dat hij zijn moeder Marie van Luxemburg bijgestaan heeft in het beheer van het Land van Rode maar vermits hij vóór haar overleden is kan hij niet ten volle de titel van "heer van Rode" gedragen hebben.

Uit zijn huwelijk werden 13 kinderen geboren:

- Marguerite (° 26 oktober 1516, † 20 oktober 1589). Gehuwd op 19 Jan 1538 met Frans I van Kleef (° 2 september 1516 † 13 februari 1561), hertog van Nevers, zoon van Charles van Kleef, graaf van Nevers, en van Marie d'Albret.
- Antoine, koning van Navarra, zie hieronder.
- François, graaf van Enghien (° 23 september 1519, † 23 februari 1545); overwinnaar te Cerizolles op de legers van keizer Karel V (14 april 1544).
- Madeleine (° 3 februari 1520, abdis van Sainte-Croix de Poitiers, † ca.1562).
- Charles, genoemd le cardinal de Vendôme en later le cardinal de Bourbon (° 22 december 1523, † 9 mei 1590). Bisschop van Nevers (1540), van Saintes (1544), aartsbisschop van Rouen (1550) en ook abt van Saint-Denis, Saint-Germain des Prés, Saint-Ouen, Corbie, en tenslotte op 9 Jan 1548 kardinaal benoemd door paus Paulus III. Hij was vooral actief in de politiek van de Franse koningen. Na de moord op koning Hendrik III (2 augustus 1589) werd hij door de Ligue (de katholieke partij) erkend als koning van Frankrijk onder de naam van Charles X maar moest tenslotte de troon overlaten aan de toen nog protestantse Hendrik van Navarra (zie verder).
- Catherine (° 18 september 1525, † 27 april 1594), abdis van Notre-Dame de Soissons.
- Renée (° 6 februari 1527 - † 9 februari 1583), abdis van Chelles.
- Jean (° 6 juli 1528 - † 10 augustus 1557), hertog van Estouteville, graaf van Soissons en van Enghien, baron van Nogent; gehuwd met zijn nicht Marie d'Estouteville.
- Louis, prins van Condé en graaf van Soissons na de dood van zijn broer Jean. Hij is de stamvader van de prinsen van Condé die in de 17e eeuw een belangrijke militaire en politieke rol spelen in Frankrijk.
- Eleonore (° 18 januari 1532, † 26 maart 1611); abdis van Fontevrault.
- Tenslotte nog drie jong gestorven kinderen: Louis, Marie en (een tweede) Louis.

9.5. Hendrik III van Nassau.

De Potter en Broeckaert schrijven in hun Geschiedenis van Schelderode¹⁹ op blz. 7:

... deze [de Bourbons] verkochten het Land van Rode, eene eerste maal, aan de graven van Nassau. Ten jare 1537 vinden wij als heer van Rode aangeteekend Hendrik van Nassau, markies van Zenette, graaf van Katsenellenbogen, heer van Breda, Biest en Grimbergen, die de heerlijkheid echter, naar het schijnt, aan den voormaligen eigenaar afstond, want in 1547 is het Antoon, hertog van Bourbon, die als heer van Rode voorkomt.

De hierboven genoemde Hendrik is Hendrik III van Nassau-Dillenburg, heer van Breda (1516-1538), die behoort tot de Ottoonse linie van de graven van Nassau waartoe ook de koningen van Nederland behoren²⁰. Hij werd geboren te Siegen 12 januari 1483 als zoon van Johan V van Nassau-Dillenburg († Breda 14 Sept 1516) en van Elisabeth van Hessen, en overleed te Breda op 14 september 1538. Hij was de oom van Willem de Zwijger, de oudste zoon van zijn broer Willem V, heer van Dillenburg en van Dietz (1516-1559).

Hendrik III is driemaal getrouwd geweest: (1) met Louise-Françoise de Savoie, fa. Jacques de Romont en van Marie de Luxembourg (zie boven); (2) met Claude (of Claudia) de Chalon fa. Jean II prins van Orange; (3) met de Spaanse Menzia de Mendocá. Hij had slechts één wettig kind, René de Chalon (geboren te Breda in november 1518), uit zijn tweede huwelijk. Zijn zoon René zal in 1530 het prinsdom Orange (in Z.O. Frankrijk) erven van zijn maternele oom Philibert II († 3 augustus 1530). Zoals zijn vader was René ook veldheer in dienst van keizer Karel en zal op

¹⁹ Gereproduceerd in Het Land van Rode nrs. 93 en 94.

²⁰ De Groothertogen van Luxemburg behoren tot de oudere, de Walramse, linie.

21 juli 1544 sneuvelen bij het beleg van Saint-Dizier door de legers van keizer Karel V. Hij was gehuwd met Anna van Lotharingen maar omdat dit huwelijk kinderloos gebleven was had hij zijn kozijn Willem de Zwijger aangeduid als zijn erfgenaam in het prinsdom Orange.

Dat het Land van Rode tweemaal kort opeen zou verkocht, of zonder meer weggegeven zijn, klinkt erg ongeloofwaardig. Dan is de bewering van H. Verbist²¹ "**Voor een korte tijd werd Rode verpand aan Hendrik van Nassau, die ze in 1547 aan Antoine de Bourbon terugschonk**" wellicht dichter bij de waarheid. Rekening houdend met de gebeurtenissen in de Nederlanden in de 16e eeuw is het o.i. wel mogelijk met grote waarschijnlijkheid de ware toedracht van zaken i.v.m. het Land van Rode te reconstrueren.

Toen Karel V in september 1517 naar Spanje vertrok had hij Hendrik van Nassau kapitein-generaal (opperbevelhebber) benoemd van al zijn legers in de Nederlanden [17, I, blz. 235]. Wanneer in de zomer van 1521 de oorlog met Frans I uitbreekt werd door het edikt van 6 september 1521 beslag gelegd op alle bezittingen van Franse heren in de Nederlanden met de verplichting alle inkomsten van die goederen in de staatskas te storten. Onder de aanvoerders van de Franse legers in Noord-Frankrijk bevonden zich o.a. Charles en François de Vendôme, de twee zonen van Marie van Luxemburg. Men mag als zeker aannemen dat ook hun goederen, waaronder het Land van Rode, in beslag genomen werden. Op 3 december 1521 behaalden de keizerlijke troepen onder bevel van Hendrik van Nassau een belangrijke overwinning door de inname van Doornik dat gedurende 300 jaar bijna onafgebroken onder controle gestaan had van de Franse koningen en gediend had als voorpost bij de aanvallen op Vlaanderen. De val van Doornik werd overal in Vlaanderen met grote vreugde gevierd en de keizer deelde beloningen uit aan zijn veldheren. Hendrik van Nassau wordt in 1522 ridder in de orde van het Gulden Vlies onder het rangnummer 122; het is goed mogelijk dat hij toen het beheer van het Land van Rode toegewezen kreeg. Bovendien was hij getrouwd geweest in eerste huwelijk met Louise-Françoise, de dochter van Marie en Jacques de Romont, zodat hij het beheer kreeg over een bezitting van zijn gewezen schoonmoeder. Hij vergezelt keizer Karel wanneer deze opnieuw vertrekt naar Spanje in 1522 en zal daar zeven jaar lang verblijven. Na zijn terugkomst in 1529 trekt hij zich terug op zijn kasteel te Breda maar blijft de keizer nog diensten bewijzen als veldheer.

Het is onduidelijk wanneer het Land van Rode opnieuw in handen kwam van de hertogen van Vendôme. Na zeven jaar oorlog wordt op 15 juni 1528 te Hamptoncourt (Engeland) een voorlopig bestand gesloten tussen enerzijds Frankrijk en anderzijds Engeland en de Nederlanden waarin voorzien was dat de aangeslagen domeinen zouden teruggegeven worden. Nochtans, de oudste twee zonen François en Henri van koning Frans I waren als gijzelaars in gevangenschap gebleven te Madrid en bij de vrede van Kamerrijk (3 augustus 1529) aanvaardt Frans I een losprijs van twee miljoen **écus d'or** te betalen voor hun vrijlating. Hij betaalt onmiddellijk 1,2 miljoen en voor de rest van het bedrag geeft hij als waarborg aan de keizer de gronden in de Nederlanden die eigendom waren van de families Bourbon-Montpensier en Bourbon-Vendôme. Tenslotte wordt op 23 oktober 1538 tussen de zusters van Karel V, Eleonora, echtgenote van Frans I en koningin van Frankrijk, en Maria van Hongarije, landvoogdes van de Nederlanden, te La Fère een overeenkomst gesloten waarbij alle wederzijds aangeslagen goederen teruggegeven worden aan de oorspronkelijke eigenaars. Zo komen de hertog van Vendôme en de prins van Orange terug in het bezit van hun domeinen.

Deze laatste datum schijnt de meest waarschijnlijke te zijn voor de teruggave van het Land van Rode. Hendrik van Nassau was pas overleden op 14 september 1538, zijn zoon René de Chalon was sinds 1530 prins van Orange maar dit prinsdom bleef tijdens de oorlog bezet door de Franse legers. Het is aannemelijk dat beide partijen deze toestand wensten te regulariseren zodat ieder opnieuw bezit kon nemen van zijn familiegoederen.

10. Antoine de Bourbon, koning van Navarra 1546-1562.

Antoine de Bourbon werd geboren op het kasteel van La Fère in Picardië op 22 april 1518 als oudste zoon van Charles de Bourbon en van **Françoise d'Alençon**. **Bij de dood van zijn vader op 25 maart 1537** erft hij de titel van hertog van Vendôme en na de dood van zijn grootmoeder Marie van Luxemburg (1 april 1546) wordt hij graaf van Soissons, Marle en Conversano, burggraaf van Meaux, heer van Edingen, Condé-en-Brie, Ham, Beaurevoir, enz... Hij was ook de rechtmatige erfgenaam van het Land van Rode dat wellicht niet langer geconfisqueerd was; het staat vast dat hij in 1547 in het bezit ervan was. Dit weten we dank zij een processtuk²² uit het archief van de Sint-Pietersabdij te Gent met hoofding

Rapport van heessche omme Antheunis van Bourbon hertoghe van Vendosmois heere van den Lande van Rooden heesschere in materie van complaincte, de procureur generael met

²¹ Henri Verbist, *Geschiedenis van Melle* (1962) blz. 59.

²² RAG, Fonds St-Pieters Abdij, Tweede reeks, bundel Nr. 1193.

hem ghevoucht, Jeghens Ysenbaert vander Straeten bailliu van de heerlichede van Lede toebehoorende der kercke van Sente Pieters neffens Ghendt perturbateur verweerdere.

Het betreft een eerder banale zaak en het document is te lang om het hier te reproduceren. De schepenen van Gentbrugge hadden de gewoonte genomen hun vierschaar te laten vergaderen in de herberg van Lucas Christiaens die op "het gescheet" (de grens) van Gentbrugge en Ledeberg stond. De baljuw van de "Vrije heerlichede van Sente-Pieters-Ledeberch" verzet zich daartegen en meent dat genoemde schepenen niet hun vierschaar mogen houden binnen zijn gebied, deze antwoorden daarop dat de "oostcamere ende de ciekene" van het huis op grondgebied Gentbrugge staan. De baljuw beveelt herbergier Christiaens geen vierschaar van Gentbrugge meer toe te laten in zijn huis waarop de heer van Rode hem een proces aansmeert "voor het hof", waarmee bijna zeker de Raad van Vlaanderen bedoeld wordt. De kern van de zaak is dat niemand de juiste ligging van de grens nog schijnt te kennen. Hoe het proces afgelopen is weten we niet. De aanlegger ervan zal wel de hoogbaljuw van Rode geweest zijn, Antheunis van Bourbon zal daarvoor niet uit het verre Navarra gekomen zijn. Het interessante aan dit stuk is de datum van 27 mei 1547, zodat we weten dat Antoine de Bourbon toen opnieuw heer was in het Land van Rode.

*François Clouet: Portrait d'Antoine de Bourbon
(Musée national du château de Pau - RMN)*

Hij huwde te Moulins-en-Bourbonnais op 20 november 1548 met Jeanne d'Albret, geboren te Pau op 7 januari 1528 als enige dochter van Henri II, koning van Navarra, en van Marguerite van Valois-Angoulême, zuster van de Franse koning Frans I. Na zijn huwelijk gaat hij, onder invloed van zijn vrouw, die ijverig protestant was, over naar het protestantisme en sluit zich min of meer aan bij de Hugenoten, maar blijft zelf eerder rooms-katholiek gezind en handelt vooral vanuit politieke overwegingen, hopen invloed te verkrijgen op het bestuur van Frankrijk.

Na de dood van zijn schoonvader Henri II d'Albret op 25 mei 1555 wordt zijn vrouw koningin van Navarra (Jeanne III 1555-1572) en Antoine wordt "causa uxoris" koning van (Neder-) Navarra en bovendien ook hertog van Beaumont en van Albret, graaf van Foix en heer van Epéron. Beiden regeren echter slechts over de noordelijke (Franse) helft van een sterk gekrompen koninkrijk, vermits de Spaanse helft (ten zuiden van de Pyrenëen) sinds 1512 bezet is door de koning van Aragon Ferdinand de Katholieke, de maternele grootvader van keizer Karel V, die beweerde ook rechten te hebben op de troon van Navarra. Gedurende de oorlog tussen Hendrik II, opvolger van Frans I, en Filips II van Spanje zal Antoine tevergeefs pogen Opper-Navarra te heroveren.

Catharina de Medici, die na de dood van haar zoon koning Frans II († 5 december 1660), opvolger van Hendrik II, de regering waarneemt in Frankrijk tracht hem voor zich te winnen om aldus haar regime steviger te vestigen. Zij laat Antoine en Jeanne met hun kinderen naar Parijs overkomen aan het Franse hof en in 1561 wordt Antoine door de Staten-Generaal aangewezen als luitenant-generaal van het koninkrijk, maar feitelijk bleef toch Catharina regeren. Hierover teleurgesteld en gepaaid door Filips II die hem Opper-Navarra beloofde, keert Antoine zich geleidelijk af van de Hervorming (Hugenoten) en wordt na 1561 terug katholiek. Zijn vrouw Jeanne daarentegen, die altijd sympathiek gestaan had tegenover de Hervorming, gaat dan publiekelijk over naar de protestantse godsdienst, zij laat haar echtgenoot achter te Parijs en keert terug naar haar domeinen in Zuid-Frankrijk.

In de nu volgende strijd tegen de Hugenoten staat hij aan de zijde van de katholieken. Bij het beleg van Rouen wordt hij gewond door een schot van een haakbus (une arquebuse). Enige dagen na de inname van Rouen overlijdt hij in zijn kasteel van Les Andelys (dept. Eure) op 17 november 1562, aan de gevolgen van zijn verwonding en wordt begraven bij zijn voorouders in de kerk van Saint-Georges te Vendôme. Zijn vrouw Jeanne regeerde verder alleen.

Uit het huwelijk van Antoine met Jeanne d'Albret werden vijf kinderen geboren:

- Henri, koning van Frankrijk (zie verder).
- Catherine (° 7 februari 1559 - † Nancy 13 februari 1604); gehuwd op 31 januari 1599 met Henri hertog van Bar, markies van Pont, graaf van Vaudemont (1563-1624), zoon van Charles II hertog van Lorreinen en van Claude de France.
- Ook nog drie jong gestorven kinderen: (een eerste) Henri, Louis-Charles en Madeleine.

11. Hendrik IV, koning van Frankrijk 1562-1602.

Hendrik IV werd geboren op het kasteel van Pau op 13 december 1553 als zoon van **Antoine de Bourbon en van Jeanne d'Albret**. Hij is nog geen negen jaar oud wanneer hij door het overlijden van zijn vader Antoine hertog van Vendôme wordt en heer van het Land van Rode.

Reeds kort daarna, in 1565, verandert het territoriaal statuut van het Land van Rode: in heel wat hedendaagse publikaties leest men dat Rode toen een baronie werd, o.a. J. Van Twembeke schrijft "*In 1565 werd Rode verheven tot baanderij en in 14.7.1682 tot markizaat*"²³ zonder zijn bron aan te duiden. In tegenstelling met de tweede verheffing tot markizaat die goed gedocumenteerd is, blijft de aanleiding van de eerste tot baronie volledig in het duister. Er zijn ons geen publikaties bekend die dit onderwerp behandelen, zelfs geen summiere aanduiding van de bronnen. In de 16e eeuw was het verlenen van adellijke onderscheidingen reeds het uitsluitend voorrecht geworden van de landvorst²⁴. De verheffing moet dus afkomstig zijn van koning Filips II, een akte van de Franse koning zou in de Spaanse Nederlanden niet erkend worden. Misschien werd de zaak reeds voorbereid door Antoine de Bourbon voor zijn dood en wou Filips II hem zo binnen de katholieke partij lokken? Het blijft een veronderstelling.

Jeanne d'Albret voedt haar enige zoon op in de protestantse godsdienst, hem aanzettend tot deelneming aan de strijd aan de zijde van de Hugenoten (de Calvinistische partij). Hierdoor stond ze tegenover het Franse hof maar dit ontzag haar steeds weer. Hij neemt deel aan de godsdienstoorlogen van de jaren 1569-70 en wordt beschouwd als de leider van de Hugenoten. De oorlog eindigt met de vrede van Saint-Germain (8 augustus 1570) en in maart 1572 komt zijn **moeder Jeanne d'Albret naar Parijs om het huwelijk van haar zoon Hendrik met Marguerite, zuster van de koning**, te bespreken. Ze overlijdt onverwachts te Parijs op 9 juni 1572 en wordt begraven bij haar echtgenoot Antoine.

Door het overlijden van zijn moeder wordt Hendrik koning van Navarra (1572-1610) en op 18 augustus 1572 huwt hij met Marguerite de Valois, zuster van de Franse koning Karel IX en dochter van de koningin-moeder Catherine de Medici en van wijlen koning Hendrik II. Kort daarna wordt tijdens de St-Bartholomeusnacht (24 augustus 1572) te Parijs een slachting aangericht onder de Hugenoten, Hendrik ontsnapt slechts aan de dood door zijn protestants geloof af te zweren en zich katholiek te verklaren. Hij is verplicht aan het hof van de Franse koning te verblijven waar zijn activiteiten aandachtig gecontroleerd worden maar kan vluchten tijdens een jachtpartij in februari 1576. **Hij erroept zijn vorige "bekering" tot katholiek als afgelegd onder dwang** en herneemt de leiding van de Hugenootse partij.

Hij speelt daarna een vooraanstaande rol in de hernieuwde godsdienstoorlogen, verovert voor de Hugenoten verschillende steden in Zuid-Frankrijk en laat zich opmerken door zijn dapperheid en goed humeur waardoor hij (later) in Frankrijk zo populair geworden is.

De toenmalige Franse koning Hendrik III was kinderloos en na de dood in 1584 van zijn jongere broer François, hertog van Alençon, wordt Henri de Navarre de wettige troonopvolger maar de Staten-Generaal van Frankrijk in vergadering te Blois geannuleert zijn rechten. Koning Hendrik III was weinig geliefd en nam een dubbelzinnige houding aan in de twisten tussen katholieken en protestanten. Hij wordt uit Parijs verjaagd door de Ligue (de katholieke partij) en roept Hendrik van Navarra ter hulp. De twee Hendriken sluiten een verbond, ondanks het verschil in godsdienst wordt Hendrik van Navarra door koning Hendrik III erkend als erfgenaam van de Franse kroon en samen gaan ze Parijs belegeren. Wanneer op 2 augustus 1589, tijdens het beleg van Parijs, de koning door Jacques Clément, een fanatiek partijganger van de Ligue, vermoord wordt is Henri van Navarra de directe erfgenaam van de kroon; hij zal tien jaar nodig hebben om de macht te veroveren. De katholieke Ligue erkent de leider van de protestanten niet als koning en schuift de kandidatuur naar voor van zijn (katholieke) oom kardinaal Charles de Bourbon, aartsbisschop van Rouen, die zich Charles X noemt maar spoedig zal overlijden op 9 mei 1590.

Hendrik IV verklaart katholiek te willen worden op voorwaarde dat de Hugenoten volledige godsdienstvrijheid krijgen. Hij verslaat de Ligue bij Arques (21 september 1589) en bij Ivry (14 maart 1590). Parijs blijft in handen van de Ligue met de hulp van Alexander Farnese, hertog van Parma.

Op 25 juli 1593 gaat Hendrik IV over naar het katholiek geloof. Parijs geeft zich over op 22 maart 1594, nu erkent het gehele land hem. Tenslotte wordt op 13 april 1598 het Edikt van Nantes afgekondigd dat volledige godsdienstvrijheid, met waarborgen, toekent aan de Hugenoten. Vanaf dit jaar kan hij, nu als Hendrik IV koning van Frankrijk, met zijn eerste minister, de hertog van Sully, werken aan het herstel van de vrede en welvaart in Frankrijk.

In 1599 laat Henri IV zich scheiden van Marguerite van Valois, het huwelijk was kinderloos

²³ J. Van Twembeke, Lijst der Heerlijkheden van het Land van Aalst, *Oostvlaams Verbond van de Kringen voor Geschiedenis*, Gent, blz. 231.

²⁴ In dit verband vindt men duidelijke gegevens in deel I van Luc Duerloo & Paul Janssens, *Wapenboek van de Belgische Adel*, 4 delen, uitg. Gemeentekrediet (1992).

gebleven en op 9 december 1600 sluit hij een nieuw huwelijk met Marie de Medici (° Firenze 1573 - † Keulen 1642). Zij was een dochter van François I, de (reeds overleden) groothertog van Toscane en van Johanna van Oostenrijk, en een verre verwante van Catherine de Medici, de moeder van koning Hendrik III.

Hendrik van Navarra was reeds 40 lang jaar heer van het Land van Rode wanneer hij in 1602 besluit deze baronie te verkopen. Over zijn directe motieven om dit erfgoed van de hand te doen is weinig of niets bekend, maar het is niet moeilijk om de achtergronden te raden die hem ertoe bewogen hebben.

Hij was heer van de heerlijkheid, wat hem inkomsten verzekerde en hem toeliet tussen te komen in het intern bestuur ervan. Maar, wat Rode betreft, zijn leenheer was de koning van Spanje en sinds de tijd van keizer Karel V en koning Frans I was de verhouding tussen Frankrijk en Spanje ronduit slecht te noemen. De beginnende 17e eeuw zal een rij van opeenvolgende oorlogen kennen tussen beide naties, afgewisseld met vredesverdragen van weinig waarde. In de Spaanse Nederlanden had hij geen invloed buiten het Land van Rode. Een bijkomend ongemak was dat deze in de vreemde gelegen bezittingen in geval van oorlog zeer vlug gekonfisqueerd werden.

Anderzijds, zijn bekering tot het katholicisme had hem wel min of meer verzekerd in het bezit van de Franse troon, maar zijn positie bleef zwak. De aanhangers van de Ligue beweerden dat zijn bekering niet oprecht was, veel Hugenoten waren misnoegd omdat ze niet de volledige macht veroverd hadden, sommige vroegere wapenbroeders voelden zich niet genoeg beloond. Om zijn positie te verstevigen had Hendrik IV soldaten en vooral veel geld nodig. Hij had geld geleend in het

buitenland, vooral in Engeland en in de protestantse staten van Duitsland; na zijn bekering begint men aan te dringen op terugbetaling. Om zich inkomsten te verzekeren lag het voor de hand bezittingen te verkopen die hij niet volledig onder controle had.

In deze tijd werd het mogelijk dat burgers, die via de handel fortuin gemaakt hadden, een heerlijkheid afkochten van edelen in geldnood wanneer de gelegenheid zich voordeed. Zo had Antoon van Luxemburg-Ligny, graaf van Brienne en heer van Gistel, in november 1545 zijn heerlijkheid Gistel verkocht aan de vermogende Antwerpse handelaar en bankier van Italiaanse afkomst **Gian Carlo d’Affaitadi**. **Antoon had aan de zijde gestaan van Frans I in de oorlogen** tegen keizer Karel V, hij werd krijgsgevangen genomen en was niet in staat de gevraagde losprijs te betalen [26, blz. 198-201].

Het is dus begrijpelijk dat Hendrik IV er toe gekomen is zijn heerlijkheid van het Land van Rode op 12 juni 1602 te verkopen aan de rijke Antwerpse koopman van Portugese afkomst **Simon Rodriguez d’Evora**. **Dit was trouwens geen alleenstaand geval**. **Met zijn heerlijkheid Edingen** verkeerde Hendrik IV in een analoge toestand, hij zal dan ook op 30 januari 1606 Edingen verkopen aan hertog Karel van Arenberg²⁵.

Nochtans was de rust nog niet volledig teruggekeerd in Frankrijk. De partijgangers van de Ligue stonden nog altijd wantrouwig tegenover de vroegere protestant. Er volgden verschillende complotten en pogingen tot een aanslag. Bij het uitbreken van een successieoorlog in het hertogdom Gulik waarin Henri IV wil tussenkomen wordt hij te Parijs op 14 mei 1610 door Jean François Ravailac aangevallen en vermoord in zijn karos.

Bijlage: De oorkonde voor Marie van Luxemburg (1482).

Wy Jan de vlaminc als bailliu ende wettelic maendre van hoghe ende moghende Joncfrauwe marie van Luxenburch mer jonffrauwen van saynpoels(a) ende oec bij provisie ghestelt mids den overlidene van hoghen ende moghende heere mer pietren van luxenburch grave van saynpoel etc. vors: joncfrouwen vadere de selve Joncvrouwe als ervachteghe van den lande van Rode metten toebehoerten Ende specialic van harer vierscare van melle int vors: lant van Rode, Jan de smet hector de temmer= man Jan rinchout ende jan vanden broucke scepenen mer Joncvrouwen vornoemt vander selver vierscaren van melle Doen te Wetene ende maken cont ende kenlijc allen den ghenen die desen presenten Wetteliken tsaertere zullen zien oft hoeren lesen dat commen es voor ons als voor heere ende wette in propre p(er)sone justaes tijns ende jan de smet alias

²⁵ Dit was een verkoop met enige feodale fantasie. Hendrik IV verkoopt wel het grondgebied Edingen maar behoudt de titel heer van Edingen voor zijn familie; zo komt het dat zijn verwanten de prinses van Condé zich later **duc d’Enghien** noemen maar niets meer te zien hebben met dit stadje in Henegouwen.

parmetier(b) de welke jan ervachtich was voor de date vande voors: justaes tijns ende nu ervechtich es de vors: justaes bij conqueste hebbende verkent ende verlijt elc sonderlinghe voor ons in wette dat tziechuus van melle staende voor tcloestere ende heeft paysivelic zal en moet ghebruken tiene groete tsiaers eeuweliken ende erfelike renten ende dit van ouden ende langhen tyden paysivelic ghebruct ende ghepossessert vulle possessie van jaren nar de costume van den lande van Rode op eene behuuste stede ende erve wilen toebehoerende jan we(n)haghen groet zijnde een ghemet ghelegghen jnde voors: prochie van melle daer ment heet ter elst ghelandt nemen andries aelgoet aende noort oost zijde ende Walravin de gorseme aen dande(r) zijde commende ten voorhoefde ten driessche vallende ende betalende de voors: tiene gr: tsiaers erfeliker Rente in elc jaer te kerss: ende alsoe voort van jaren te jaren telken kersavende eeuwelike ende erfelike gheduerende Welke voors: stede de voornoe(m)de justaes tijns ende jan de smet zijn voorsate voorseit als ervachteghe kennen ende lijden daermede belast bezwaert gheassigneert verco(n)terpant ende van ouden tyden beset ende versekert met allen den wettelicheden diere toebehorde ghedaen te zijne Dies wij bailliu ende scepenen hebben vul informane van eeneghen onsen laten Om(m)e dat waert bij alzo dat tvoornoemde ziechuus ofte die de actie daer af hebben sal faulte onghebruc oft ghebrec hadden in eenich toecommende jaer van haren ghevallen erfeliker Renten voors: het zij van som oft van al lettelt oft vele dat zij dan moghen commen aen den heere ende wet van melle ende legghen de voornoemde stede ende conterpant te wette ende winnen dien wettelic af alsoet behoort Ende dien dan hebben in handen ende paysivelic ghebruken als over haer propre afganghen goet naer costume zede ende usage van den voors: vierscare van melle behouden tsheeren adelincx ende elcx Rechte Alle dese voorscrevene dinghen waren ghedaen ende vuldaen wettelic ende al wettelic bij maninghen vanden heere ende bij vonnessen van scepenen ende met al dat men bij wette sculdich was toe te doene naer costume zede ende usage vanden voors: vierscaeren van melle In kennessen der warheit zo hebben wij bailliu ende scepenen boven ghenoeemt ter neerster beden van partien diet aengat desen presenten ende jeghewordighen wetteliken tsiartere bezeghelt elc van onslieden met zijnen propren zeghele hier aen vuthanghende den vijfsten dach van laumaent anno als men screef xiiiiC ende twe ende tachtentich

(a) Saynpoels = Saint-Pol

(b) Parme(n)tier = kleermaker.

VOORNAAMSTE GERAADPLEEGDE WERKEN

- [1] P.J. Blok, Willem de Eerste, prins van Oranje, Amsterdam (1919).
- [2] David Buisseret, Henry IV, king of France, Routledge London (1984).
- [3] Frederik Buylaert, Repertorium van de Vlaamse Adel, Historische Monografiën Vlaanderen 1, Academia Press (2011).
- [4] Joseph Calmette, Les Grands Ducs de Bourgogne, Albin Michel, Paris (1949); heruitgave Albin Michel (1997).
- [5] Henri Chevalier, Les Clèves-Ravenstein, extrait de la revue S.R.B.I.I. (Soc. royale belge des Ingénieurs et des Industriels), 1965 (brochure).
- [6] Pierre Chevalier, Louis XIII, édit. Fayard (1979).
- [7] La France de la fin du XVIe siècle, Colloque de Tours 1983, édit. B. Chevalier et Ph. Contamine (1985).
- [8] Alfred Coville, Les Premiers Valois et les débuts de la guerre de Cent Ans, Ed. Jules Tallandier, Paris (1981).
- [9] Jozef De Cocker, De heren en vrouwen van het Land van Rode 1331-1462, Jaarboek van het Heemkundig Genootschap Land van Rode (1969) blzn.31-42; overgenomen in Het Land van Rode nr.100 (1997) blzn.12-23.
- [10] Edward De Maesschalck, De Bourgondische Vorsten 1315-1530, uitg. Davidsfonds (2008).
- [11] Napoleon De Pauw, Cartulaire historique et généalogique des Artevelde, uitg. Académie royale de Belgique, Bruxelles (1920).
- [12] Raphaël De Smedt, **Les Chevaliers de l'Ordre de la Toison d'or au XVIe siècle**, Notices bio-bibliographiques. Uitg. Kieler Werkstücke, Reihe D, Band 3 (2000).
- [13] Nicolaes Despars, Cronijcke van den Lande ende Graefscpepe van Vlaenderen van de jaeren 405 tot 1492, uitgegeven door J. De Jonghe, 4 delen, Brugge (1837-1840).
- [14] Pieter Donche, Edelen en Leenmannen van Vlaanderen 1437 (2010).
- [15] Pieter Donche, Edelen, Leenmannen en vorstelijke Ambtenaren van Vlaanderen 1464-1481-1495 (2012).
- [16] H. Grote, Stammtafeln, Leipzig (1877) – heruitgave.
- [17] Alexandre Henne, Histoire de la Belgique sous Charles-Quint, Brussel (1866) 4 delen in 2 banden.
- [18] Jean Jacquart, François Ier, édit. Fayard (1981).
- [19] Edward Le Glay, Histoire des Comtes de Flandre, 2 delen, Paris (1843).
- [20] Theo Luyckx, Het grafelijk geslacht Dampierre en zijn strijd tegen Filips de Schone, uitg. Davidsfonds, Leuven, keurreeks Nr.47 (1952).
- [21] Ernest Matthieu, Les seigneurs de Naast, Annales du Cercle archéologique du canton de Soignies,

- Tome IV Première Livraison (1907) blzn.9-28, en Annexes blzn.29-76.
- [22] David Nicolas, Medieval Flanders, Longman, Londen (1992).
- [23] Rik Opsommer, Omme dat Leengoed es Thoochste Dinc van der Weerelt. Het leenrecht in Vlaanderen in de 14de en 15de eeuw, uitg. ARA (1995) 2 delen.
- [24] David Potter, A History of France 1460-1560, ed. MacMillan (1995).
- [25] Barbara Tuchman, De waanzinnige veertiende eeuw, uitg. De Arbeiderspers (2001).
- [26] Jan Vanacker m.m.v. Rik Opsommer, Bijdragen tot de Geschiedenis der Heren van Gistel, in Gestella 1988 duizend jaar Gistel, uitg. Vlaamse Vereniging voor Familiekunde Afdeling Gistel (1988) blz. 165-225.
- [27] Leon Vanderkindere, La formation territoriale des principautés belges au moyen-âge, twee delen, Brussel (1902); heruitgave Edit. Culture et Civilisation (1981).
- [28] Patrick Van Kerrebrouck, La Maison de Bourbon 1256-1987, **Villeneuve d'Ascq (1987)**.
- [29] J.F. Verbruggen, Vlaanderen na de Guldensporenslag (1991).
- [30] Ernest Warlop, De Vlaamse Adel vóór 1300, Uitg. Familia et Patria, Handzame (1968), 2 delen in 3 banden, Deel I Historische studie, Deel II Repertorium. De nummering van de geslachten in het Repertorium van de uitgave van Familia & Patria is verschillend van deze in de Engelstalige uitgave.

Vul uw boekenkast aan!

In het vorig boek 'Bieren en Brouwerijen van België' (2009) kwamen reeds 217 verdwenen Belgische brouwerijen aan bod. Maar deze 217 vormen slechts een beperkt deel van het aantal verdwenen brouwerijen die ooit ook behoorden tot het rijke brouwerijpatrimonium dat ons land bezit. In dit nieuwe werk gaat de auteur de geschiedenis van nog 663 andere voormalige Belgische brouwerijen en dit in 477 verschillende gemeenten.

Er is vandaag geen gebrek aan boeken over biercultuur en over de vele soorten lokale bieren, maar meestal ontbreekt de historische dimensie. Dankzij de bereidwillige medewerking van de belangrijkste verzamelaars van brouwerijattributen en van afstammelingen van brouwers is in dit nieuwe naslagwerk die dimensie ingevuld geraakt. Bijzonder qua beeldmateriaal is het hoofdstuk met bierattributen op Expo 58 in Brussel.

Van elke brouwerij is er een beknopte geschiedenis en minstens de afbeelding van een attribuut, gaande van bierglazen, affiches, etiketten tot bierviltjes. Zeer mooie oude zichtkaarten illustreren het

geheel. Het boek bevat meer dan 2600 afbeeldingen waarvan de meeste in kleur zijn. Een uitgebreide index vervolledigt het boek en maakt er een echt naslagwerk van over de brouwerijgeschiedenis.

Een boek voor iedereen die naast het genieten ook wil weten hoe en door wie België zoveel bieren kent!

Uitgever Mens & Cultuur Uitgevers nv

Auteur: Adelijñ Calderón

Plaats uitgave Gent

Drukker Vestagraphics

Vormgever Image-Inn, Grimbergen

ISBN 978 90 77135 30 3

NUR 448 / 696

Pagina's 608

Illustraties Kleur- en z/w illustraties

Afmetingen 210 x 270 mm

Prijs € 69,50 euro

Zware criminaliteit bezongen in het Land van Rode (Einde) door *Julien De Vuyst*.

Kindermoord te Vlierzele nooit opgelost!

Het begon op zondagavond 27 november 1911 toen de brandklok luidde te Vlierzele. Brandweer en hulpdiensten werkten met primitieve middelen, waren slecht georganiseerd of zelfs niet aanwezig in een dorp. Meestal moesten de 'brandweerderlui' uit de verre omgeving komen zodat de onmiddellijke steun werd geleverd door hulpvaardige bewoners die uit alle hoeken van het dorp toegesnel kwamen.

Toen op die bewuste avond de alarmklok luidde, was er echter brand uitgebroken in twee hoeven tegelijk in de wijk Uilebroek. Enerzijds was er brand op het hof van landbouwer Van de Vogel en anderzijds stond de boerderij van De Clercq in lichterlaaie. De mensen moesten ene keuze maken en elkeen liep naar de voor hem dichtst bijzijnde brandhaard. Ook het echtpaar August De Brauwer, dat op een halve km afstand woonde, spoedde zich naar de brandende hoeven, begaan met het lot van hun burens. In hun reddingsdrang en hulpvaardigheid vergaten ze het gevaar van hun kinderen, respectievelijk tien en zeven jaar oud, die ze alleen en onbewaakt achterlieten en niet vermoedende dat ze eveneens gevaar konden lopen.

Nadat het grootste brandgevaar was geweken, keerden ze rond 11 uur terug naar huis en bij hun aankomst stelden ze met ontzetting vast dat hun dochtertje, de zevenjarige Germaine, niet meer te bed lag. Ze zochten in alle plaatsen van de hoeve maar het kind bleef onvindbaar. Het andere meisje had tijdens haar slaap niets bemerkt en kon dus geen enkele aanwijzing geven over de verdwijning van haar zusje.

De boerderij van De Brauwer lag op een heuvel in de wijk Muizenhoek en gedurende de gehele week na de verdwijning ondernam men zoekacties in de landerijen van de omgeving maar zonder resultaat. Het meisje bleef onvindbaar en men veronderstelde dat het ontvoerd was. Men kon geen reden bedenken waarom het meegenomen was en allerhande gissingen deden de ronde in het dorp maar ermaine bleef spoorloos. Er werden verschillende nieuwtjes verspreid die achteraf steeds **moesten gelogenstraft worden zoals het verhaal in de toenmalige krant 'De Volksstem', dat eveneens als een kwakkel moest ervaren worden: "Zondag liep het gerucht dat men het lijk van het kind gevonden had, verborgen in een zak en in drie stukken gesneden. Kort nadien werd het gerucht verspreid dat men den bandiet , die reeds sinds een drietal weken de schrik verwekt in den omtrek van Vlierzele, in gezelschap gezien had van een meisje, welke de kleine Germaine zou moeten geweest zijn". De fantasie van de dorpsbewoners was grenzeloos en nog andere wilde verhalen werden verspreid. De realiteit was, dat na drie weken zoeken, noch van Germaine, noch van een - vermoedelijke - dader geen spoor was. Het geheim over de verdwijning van de zevenjarige Germaine De Brauwer is trouwens nog altijd niet opgelost. Marktzanger Antoon Verstraeten van Oudenaarde zette een lied over deze geheimzinnige zaak op zijn repertorium.**

Treurig Drama

Een meisje van 7 jaar ontnomen te Vlierzele bij Oordegem
Stemmen: De lentemaan

Eenen ouder die houdt toch zoo veel van zijn
Kind

Terwijl de moeder zoo zeer wordt bemind
Toch komen somtijds een groot gevaar
Gelijk het Vlierzele nu weer bevind
Op zekere nacht slaat de klok voor alarm
Dat op een hofstede eenen brand bestond
Al het volk ikiep al zuchten en kerlen
Al uit die huizen naar die plaats terstond.

Refr.:

Zoo August De Brauwer
Liep ook met zijne vrouwe
Naar den brand te middernacht
Terwijl zijne kinderen ter ruste lag
Zij dachten aan geen malheuren
Aan hetgeen komt te gebeuren

Als het vuur uitgedoofd daar was
Alsdan spoedig naar huis begaf.

De deur was met slot nu vastgezet
Twee kinderen lagen daar in bed
Gezusters van tien en zeven jaren
Misschien een schelm had naar belet
Moeder en vader van de brand gekomen
Of bestond in huis een droef toneel
Een kind was van zijne zuster weggenomen
Zoo men denkt daar 't venster was gebroken.

Refr.:

Vader kom thuis zonder verlegen
Naar de slaapkamer bij zijn kinderen begeven
**Maar hij verschrikte op 't zelve pas
Dat 't jongste kind verdwenen was**

Al zuchten en al snakken
Kwam 't ander kind te ontwaken
Aan vader bekende zeer droef van geest
Dat het van niets en wist.

Men zochte in het huis en gebuurte rond
Aanstonds om de gendarmen zondag
Die hebben hun ook op de zoek begeven
Maar vruchteloos nergens dat kind en vond
Dagen en nachten tot uur van heden
Weet men geen uitslag van die lieve kleine
Waar dat moeders kind nu is gebleven
Troost toch die ouders eene herte vol pijn.

Refr.:
Ouders, gij moogt het weten
Wil dees lied niet vergeten
Als gij naar brand of kermis gaat
Ziet dat iemand te huis bestaat
En denk aan die maleuren
Gelijk te Vlierzele weer kwam te gebeuren
Dat is een les voor groot en klein
Gij moet bij uwe kinders zijn.

Passionele moord te Letterhoutem.

Passionele moorden zijn van alle tijden en zelfs de kleinste dorpen blijven - of bleven - er niet van gespaard. In Letterhoutem viel de jonge vrijer F.H. niet in de smaak van de vader van zijn lief en werd dus prompt afgewezen. Zijn passie voor een van de dochters van Francies Van der Heyden uit Vlierzele was zo diep geworteld dat hij op wraak zinde en op 9 november 1913 zijn plan uitvoerde. Kon hij zijn schoonzoon niet worden dan moest de toen 68-jarige man het ontgelden. Nochtans had deze een aangename dag doorgebracht met de populaire hondenkoers die er in dit klein dorpje georganiseerd werd. Bij zijn terugkeer naar huis bezocht hij nog een paar herbergen maar op die bewuste zondagavond werd hij opgewacht door de opdringerige en niet versagende **zoon van de klompenmaker ter hoogte van het 'werrebeekbosje'. Daar bracht hij de niets vermoedende vader van zijn geliefde onverwachts enkele steken toe met een kliefmes.** Lafhartig en beestig toegetakeld liet hij de man voor dood achter met het gevoel dat dit zijn verdiende loon was. Dit was dan de prijs voor de weigering van zijn dochters hand. De jonge dader doolde nog heel de nacht rond maar men was hem vlug op het spoor **en hij werd reeds 's anderendaags door de Rijkswacht in het station van Burst aangehouden en naar de gevangenis gebracht.**

Het is een publiek geheim dat de rechtspraak soms eigenaardige kronkels maakt maar weinigen konden het geloven en nog minder goedkeuren dat de moordenaar, door de steun van de toenmalige Vlierzeelse burgemeester Van der Straeten, vroeger dan verwacht werd vrijgelaten.

Intussen had men op de plaats van de misdaad, langs de weg, ook gekend als Letterbroek, een herdenkingskruis opgericht, dat blijvend moest herinneren aan deze misdaad. Als gevolg van nivelleringswerken werd het monumentje vernield maar in samenspraak met het gemeentebestuur heeft de aannemer in 1985 het kruis opnieuw opgericht. Na bijna een eeuw kan de voorbijganger **nog altijd lezen wat hier op tragische manier gebeurde: "Hier is vermoord Francies Van der Heyden op 9den November 1913 in den ouderdom van 68 jaren". Deze lafhartige en zeer ophefmakende moord was uiteraard een nieuwe inspiratiebron voor de marktzanger, die een tekst verspreidde over de Letterhoutemnaar, ook bekend als 'Cies Boave'.**

De moord op Francies Van der Heyden

O, op de wereld zijn echte slechte mensen
Zonder geweten, tot alles in staat
En die met opzet hun God nog verwensen
Bewijs vindt men op dees lage misdaad
Te Letterhoutem is zondag bedreven
Een wrede lafhartige moord
Daar wierd ontnomen een man zijn duurzame
leven
Is het niet wreed wat men hoord.

Refr.:
Vrouw van de kinderen die treuren
Over hetgeen kwam te gebeuren
Moordenaar, gij zult bezeuren
Uwe misdaad roept over wraak
Die man had U niets misdreven
Toch benamt hij hem het leven

Hij verweerde zich, maar viel ten gronde
De moordenaar, zo wreedaardig en laf
Gaf met zijn mes hem nog menige wonden
En dan sneed hij zijn keel omtrent af
In de herberg had men gerucht vernomen
Maar omdat men verder niets meer had
gehoord
Was er dan ook niemand buiten gekomen
Niemand die dacht aan een moord.

Vrouw en de kinders die werden verlegen
Vaders wegblijven baarde verdriet
Zij gingen hem zelfs een eindeken tegen
En in de buurt vond men hem daar ook niet
De zoon heeft 's morgens zijn vader gevonden
Langs enen kant lag hij daar wreed vermoord
Hij liep naar huis om het nieuws te verkonden

Zijnen geest zal voor U zweven
Geen rust rust kent gij op dees aard.
De Zondagavond was Francies uitgetreden
Bij enen vriend om een pintje gegaan
Hij kwam naar huis opgeruimd en tevreden
Hij stapte voort langs de eenzame baan
Een monster wreed langs die kant daar
verdoken
Sprong naar den man met een mes in de hand
Hij werd door hem in het hoofd erg gestoken
En door dien beul overmand.

't Werd daar met droefheid aanhoord.

Om de gendarmen werd er dan gelopen
Anders was er daar geen hulp meer te bieden
Van 't allenkante kwamen mensen gelopen
Eenieder trachtte het lijk nog te zien
Niemand die mocht er 't slachtoffer aanraken
Men verwittigt dan 's avonds 't parket
d'Heren bemoeiden zich dan met de zaken
't Onderzoek werd voortgezet.²⁶

Melle: 2 uitgaven.

DVD "**De Gonde**" (jaargangen 1972 t.e.m. 2011): **15 EUR**
(+ eventueel verzending 2,50 EUR)

40 JAAR HEEMKUNDIGE VERENIGING DE GONDE
Naar aanleiding van de presentatie van een gloednieuw fotoboek over Melle vroeger, een uitgave gerealiseerd door het gemeentebestuur, wordt ook, zij het op een bescheiden wijze, het 40-jarig bestaan van onze heemkundige vereniging gevierd.

Fotoboek: "**Melle vroeger en nu**": 20 EUR
(op te halen in het Gemeentelijk Archief en Documentatiecentrum,
Brussesteenweg 393 te 9090 Melle, 09.252.26.47),
uitgegeven door het gemeentebestuur van Melle

²⁶ Frans Verlee, *Letterhoutem nu en toen*, 1978, p. 68-69.

Het Erfgoedhuis
Sint-Antoniusplein, 10
9860 Moortsele

Openingsuren: Op afspraak

Stokerij Van Damme
Liggen in een
jeneverstokerij boordevol!

Contactinfo

Ludo en Dominique Lampaert
Issegem 2 | 9860 Balegem

Iedere dag open van 14u tot 19u
Zondag gesloten

Tel +32 (0)9 362 50 25

Fax +32 (0)9 362 30 00

Email info@stokerijvandamme.be

BTW 0738.060.528

Jeroen Van De Velde

**Ramen en deuren
Alu - PVC - Hout**

Tramstraat 18b • 9860 Oosterzele

Tel. 09.362.35.11 • 0495.51.07.38

www.jeroenvdv.com

fidesca

BANK & VERZEKERING

Gootje 24
9860 Balegem
(09) 362.41.42
(09) 362.74.81

Openingsuren:

Maandag 9u - 12u en 14 - 17u

Dinsdag 9u - 12u en 14 - 18u

Woensdag 9u - 12u

Donderdag 9u - 12u en 14 - 17u

Vrijdag 9u - 12u en 14 - 17u

Zaterdag 9u - 11u30
(gesloten op
zaterdag
in juli en augustus)

HEEMKUNDIG GENOOTSCHAP

LAND van RODE

Gesticht in 1968

Antependium in de kerk van Melsen,
door Karel Van Poucke.

Tot het gebied van het Genootschap behoren de hieronder vermelde gemeenten
en deelgemeenten:

Balegem - Bavegem - Beerlegem - Bottelare - Gentbrugge - Gijzenzele - Gontrode
- Landskouter - Letterhoutem - Melle - Melsen - Moortsele - Munte - Oosterzele -
Schelderode - Scheldewindeke - Vlierzele.

Aangesloten bij het verbond HEEMKUNDE OOST-VLAANDEREN